

A

1090
—
√
—

Nr.97.

SZABÓ KÁROLY III/2021

Biblioteca Fil. Cluj a Academiei R.P.R.

COTA: RMK(r) 246.

Essentia Entis non recipit ma-
gis & minus:

1. Q. essentia entis est hoc si nullo modo
fuit in numero. Sed ab essentia per se
diversum, si videtur. Demas v. Demas, et
etiam essentia non minus una & eadem
sed sit diversa, si quicquid in n. d. m.
has v. ad hoc.
2. Q. essentia entis est indivisibilis si nullo
modo & gradus.
3. Q. unumquodque essentia in nullo existit
hoc in Deo per definitam perfecti-
onem essentiali, quod omnes entis
omnes animi sunt.

Propria sunt accidentia Prædicamentalia.
ut. Rationabilis, rationalis
R. M. R. 246. Effatus Ant. 2
Aug. 1948.

Proprietatis delectio, non negatio est.
Sic qui vult visibilem ab humore, tollit
humorem.

B. contra civem cum pueris, omnia sunt,
et agita, qui se compunctus afflicta & oppr-
omnes impunit, et pueris civibus, in vult
liberis et dignis indicantur.

25B:

Quomodo mori & in
aeternum non peccabis.

Taliter? **F**ix.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quo-
modo, quando.

Quis vocat Personam agentem?

Quid, Objectum,

ubi, hunc,

quibus auxiliis, media & instrumenta.

Cur, Finem,

Quomodo, rationem agendi, hunc

Quando, Tempus.

Formalis ratio Universalis est. **Q**ui-
modo utitur in finibus; **h**oc autem utitur
sunt in se. pag. 267. (l. d. Buzin).

Ratio **m**anifesta
cujus erat **q**uam

Quod 3. Telle

on recipit ma-
& minus:

si mi/are nunt

nunt p. d. p.

s. v. domus,

una & indom

nigra. i. n. d. m.

divisibile p. m. p.

in n. b. oculis

nisa p. p. b. i.

o. p. z. r. u. i.

Radicalis talia,

rationalibus

Effatus aut. 2

pag. 148

6.

a negatio. yf,

ab humine, tollit

humine.

ra, auditare,

afflictus & oppr.

curia, an talia

innat.

Demum patet per v. Offensive, quod per v. a. can
 XL. non offertur. v. Per impossibile, cum
 aliquid probatur verum a. q. alioquin po
 tueret absurdum, quod probatur in X. et in
 a. q. m. id non patet. et q. non offertur; di
 cuntur re, et per affirmatio et negatio

Ordo
&
X
Om
Qui
H
Es
&
Sm
biled
wzy

Ordo viam commodiosam facit,
& expeditiorem.

Seneca.

Nihil est quod ois se fugiet inerte
ac diligens cura.

Publius Syrus

Omis mora odiosa, sed facit dext-

Aristoteles

Qui demonstrat & ostendit se demonstrare
similis est nobis manum apud, quae ex-

Item.

Non quid, sine demonstrat, sed est sci-

& demonstrare.

Item.

Simili Scientiam debet esse immen-

bilem, improbitum, qui latet & errare

In ordinis probat dicens, in finem

his agnoscitur.

W 68

~~N. 27. 30.~~

~~N. 27. 34.~~

R
M

D

Perp
onib
resol
Arri
imit
teri

GEO

Amic
&

Est Vic

Ap

E

RMU 966

Memento mori
PETRI RAMI

DIALECTICÆ

LIBRI DVOS

Perpetuis Erotematibus, Objecti-
onibus, Exemplis, Ungarico idiomate & Usui
resoluti & illustrati, ut tyro qui Magnum illum
Arrium Magistrum Petrum Ramum in Dialectica
imitandum sibi proposuit, brevi citra longam al-
terius *νεργωνται* dialecticus fieri queat.

Studio

GEORGII T. MARTONFALVI
Transylvani.

*Amicus Plato, amicus Aristoteles, amicus
& Ramus, sed magis amica veritas.*

Est Michaelis Szatmár Némethi,
ULTRAIE CTI.

Apud WILHELMI WIER.

ANNO MDCC LVIII.

Et Michaelis S. Némethy 1689. Jan. ult.

RMH 966

Memento mei
PETRI RAMI

DIALECTICÆ

LIBRI DVO;

Perpetuis Erotematibus, Objecti-
onibus, Exemplis, Ungarico idiomate & Ufu ita
resoluti & illustrati, ut tyro qui Magnum illum
Artium Magistrum Petrum Ramum in Dialectica
imitandum sibi proposuit, brevi citra longam al-
terius *νεγαιωγία* dialecticus fieri queat.

Studio

GEORGII T. MARTONFALVI
Transylvani.

*Amicus Plato, amicus Aristoteles, amicus
& Ramus, sed magis amica veritas.*

Est Michaelis Szatmár Némethi,
ULTRAIE CTI.

Apud WILHELMI WIER.

ANNO MDCC LVIII.

Et Michaelis S. Némethi 1689. Jan. ult.

Phil. Augustinus 1259 August 3. Telle
et 5. Augustus + 12.

Essentia Entis non recipit ma-
gis & minus:

1. Q. essentia entis est hoc si nullo modo
fuit in numero, sed non minor, sed si
diversus, si videtur deus v. deus, et
etiam essentia non minor una et eadem,
sed sit diversa, si quicquid in v. deus
hoc v. adde.
2. Q. essentia entis est indivisibilis si nullo
modo & gradus.
3. Q. unaqueque essentia in rebus existit
hoc in deo per se definita perfecti-
one essentiali, quod omnes entis
omnes animi sunt.

Propria sunt accidentia Prædicamentalia,
ut Rationabiles, rationabiles
R. M. R. 246. Effluentia. 2
Aug. 1448.

Proprietatem de hoc, non negatio est,
Sic: qui nulli visibilis ab homine, tollit
hominem.

De contrarietate cum pueris, omni deus,
Gazeta, qui si hominibus afflicta & oppr-
on pro impio, et pro his moribus, in deo
liberis et dignis indicantur.

Quis
quis
Quid.
ubi
qui
Cur
Quo
Quo
me
R
co

3B:

Q Memento mori & in
accendo non peccabis.

Taliter, Fij:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quo-
modo, quando.

Quis vocat Personam agentem?

Quid, Objectum,

Ubi locum,

Quibus auxiliis, media & instrumenta.

Cur, Finem,

Quomodo, rationem agendi, hanc

Quando, Tempus.

Formalis ratio Universalis est spi-
ritus ut patet in pluribus; hoc autem ut patet
patet in st. pag. 264. (I. d. Boetius).

Ratio
cujus erat quare

Demum patet per v. Offensive, quod per v. a. can
 xl. no. off. v. Per impossibile, cum
 aliquid probat aliam esse q. alioquin po
 tueret absque contradictione in contrariis
 ut a. no. 23 no. pat. et q. no. off.; di
 quilibet re, hoc affirmans & negans

Order
&
N. M.
O. M.
P. M.
S. M.
T. M.
U. M.
V. M.
W. M.
X. M.
Y. M.
Z. M.

Ordo viam commodiosam facit,
& expeditiorem.

Seneca.

Nihil est quod ois se fugiet in hunc
ad diligens cura.

Publius Syrus

Omnis mora odiosa, sed (sunt) dicitur.

Aristotele.

Qui demonstrat & refert se demonstrare
similis est nobis manumatis, quae ex-
munt quidem, sed ostendunt se ostendunt.

Item.

Non qui dicitur demonstrat, sed qui si-
cus est, sed qui si si bene dicitur
& demonstrat.

Item.

Simili Sciendum d. hoc autem in nec-
bilem, improbitum, qui latet & rursus
reguntur.

In arduis probat dicens, in puer-
his aguntur.

W 68

~~H. 27. 30.~~

~~H. 27. 34.~~

R
M

D

Per
on
rel
Ac
im
to

GE

Am

Est V

A

E

Errata ita corrigantur.

*Pag. 11. l. 15. pro magā valo l. à dologban valo p. 12.
l. 12. post primum adde elso. p. 21. l. 3. post po-
test pro est lege & p. 37. l. 8. pro Dierit l. Dicit. p.
36. l. 29. pro ligia l. ligna. p. 48. l. 22. post norat adde
1. p. 69. l. 18. pro fitu l. fit ut. p. 83. l. post quomo-
do adde si. p. 97. l. 15. pro unius l. acrius. p. 113. l. 8.
pro duras l. duas. p. 128. l. 6. post mediante dele vero.
p. 145. l. 6. pro minemuseg l. menyefeg p. 155. l. 18.
post sentiens adde ergo bestia non est sentiens; p.
172. l. 4. post qualitas adde minemuseg p. 219. l. 12. post
sic pro homo l. animal. p. 450. l. 4. post propositio
adde composita est.*

**Errata reliqua lector honestus
corriget.**

Gene

D. MI

D. MI

Bih

nobi

D. GR

pis

D. IO

um

D. NI

Cor

Do

Dod

D. BE

D. P

fide

oru

Do

vera

V I R I S

Generosissimis Consultissimisque,

D. MICHAELI NADAYNI, } Sedis iudiciariae in
 D. MICHAELI INCEDI } clyti Comitatus.
 Bihorienſis Aſſeſſoribus experientiſſimis, Viris
 nobilitate, pietate, doct̃ina clarisſimis,

D. GREGORIO PONGRACZ Illuſtriuſque Princi-
 pis Tranſylvaniae Aulæ Magiſtro,

D. IOHANNI RACZ, Duci Militum V aradienſi-
 um ſtrenuiſſimo,

D. NICOLAO FEKETE, Iudiciariae ſedis incl̃yti
 Comitatus Bihorienſis Aſſeſſori prudentiſſimo:
 Dominiſ & Patroniſ meiſ munificentisſimiſ.

I T E M

Doctiſſimis Clarisſimisque viris.

D. BENEDICTO NAGYARI, } Miniſtris Eccle-
 D. PETRO KOVASZNAI } ſia V aradienſis
 fidelisſimiſ: Dominiſ benigniſq; ſtudioſum meo-
 rum Fautoribꝯ.

Domini, Patroni, Fautores
munificentisſimi,

Oſtquam Adamuſ noſtra miſe-
 ria Parens ex perfectione lu-
 mine rationiſ & cognitione
 rerum, ut & ex aliis natura dotibꝯ ex-
 cidisset.

E P I S T O L A

cidisset, inque omnis imperfectionis, caliginis & ignorantia labyrinthum incidisset, nos ex infortunato isto nati tam imperfecti, tam caci, tam, ignorantes & imperiti facti fueramus, ut quid bonum, quid malum, quid verum, quid falsum, quid imitandum, quidve evitandum esset dubitarem⁹ imo prorsus ignorarem⁹. At insignis & heroici ingenii viri, qui genus humanum amissa rationis luci, perfectioni, cognitioni & peritia rerum naturalium quodammodo restituere sedulo conarentur, nunquam defuerunt. Namque primum inter Ethnicos surrexit Aristoteles Vir sapientissimus, inter sui ævi Philosophos facile princeps, qui quantum in mundum lucis intulerit, nemo quidem negaverit, nisi in scriptis ejus minimè versatus; sed quia Philosophus iste, utpote lumine saltem natura ornatus, revelatione autem divinâ (qua lumini natura præluceat) destitutus, & inter paucos Philosophos vivens omnem è tenebris veritatem eruere non valuit, Deus Clementissimus post ipsum excitavit Petrum Ramum, Magnam illum

illum
cior
tatem
ventar
& mi
tam,
hibuit
reform
riti q
habue
gener
genio
strenu
Ramo
num
stotel
artiu
& q
cum
rare
& v
præc
scien
pare
dace

DEDICATORIA.

illum Artium Magistrum, qui quia foeli-
 ciores & doctiores natus erat seculo, veri-
 tatem à prefato Philosopho ex parte in-
 ventam absolvit, non inventam invenit,
 & mundo nudam, validissime confirma-
 tam, legibusque scientificis sancitam ex-
 hibuit, sicque universam Philosophiam
 reformavit. Hi viri de mundo beneme-
 riti quid commune, quidque proprium
 habuerint in Dialectica præcipue indicare
 generaliter constitui. Aristoteles valuit in-
 genio? valuit & Ramus. Aristoteles fuit
 strenuus causarum indagator? fuit &
 Ramus. Aristoteles studuit publicum bo-
 num promovere? studuit & Ramus. Ari-
 stoteles conatus est Dialecticam artem
 artium conscribere? conscripsit Ramus;
 & quidem talem mehercule conscripsit,
 cum qua Aristotelis Dialecticam compa-
 rare minimè possis. Quia ut cives boni
 & veri civitatis legibus obsecundant; sic
 præcepta Rami Dialectica legibus artium
 scientificis obsequiosissime & exactissime
 parent: at verò ut cives malitiosi, men-
 daces & fallaces legibus civitatis non

EPISTOLA

obtemperant ; sic praecepta Aristotelis
Dialectica legibus Reipublica philosophica
parere recusant.

Comprimis namque primò praecepta
P. Rami juxta postulatam legis κατὰ
partes omnia sunt affirmata, necessa-
ria, generalia, vera : at Aristotelis theo-
remata contra legem veritatis fere omnia
sunt negata (quae studiosum Dialectica
nihil certi docent, sed tantum errorem
dedocent) contingentia (quae discentem
sapissimè fallunt) specialia (quae omni enti
& non enti haud conveniunt) falsa (qui-
bus nihil artis naturae magis inimicum est.
secundò praecepta P. Rami omnia juxta
legem κατὰ αὐτὸ sunt essentialia, i. e.
homogenea & consentanea seu ex objecti
proprii natura desumpta & in eundem fi-
nem, n. modum bene disserendi consen-
sientia & tendentia : at Aristotelis praecep-
ta Dialectica fere omnia contra legem
justitiae sunt heterogenea, dissidentanea seu
ex diversarum artium objectis collecta &
ad finem diversum, n. partim ad bene dis-
serendum, partim verò ad bene loquen-
dum

dum
P. R
i. e.
aque
gener
cialit
ολαγ
ex A
ex i
gene
ralit
non
sim
lecti
est,
com
the
sim
odi
bus
apt
seq
pet
ra
tib

DEDICATORIA.

dum, &c. pertinentia. Tertiò præcepta
 P. Rami Dialectica, quia ex equalibus,
 i. e. vel ex æquè generalibus, vel vero ex
 æquè specialibus argumentis constant, &
 generalia generaliter, specialia vero spe-
 cialiter proponunt juxta legem καθ'-
 ολὸν περὶ τὸν omnia sunt reciproca: at
 ex Aristotelis theorematis Logicis, quia
 ex inaequalibus argumentis constant, &
 generalia specialiter, specialia verò gene-
 raliter proponunt contra legem sapientie
 non multa sunt reciproca seu retro vicis-
 sim commeantia: Hinc præceptorum Dia-
 lecticorum P. Rami fructus dulcissimus
 est, solida scientia, perspicua, utilis &
 commendata brevitatis: Aristotelis vero
 theorematum logicorum fructus putidif-
 simus est vana opinio, noxia prolixitas, &
 odiosa tautologia. Deinde præcepta legi-
 bus jam commemoratis conformia tam
 apte à Petro Ramo disposita sunt, ut con-
 sequentia (tanquam annuli catena) per-
 petuo ab antecedentibus dependeant, pri-
 ora posterioribus, antecedentia consequen-
 tibus faciem cognitionis & intelligentie

EPISTOLA

*praferant: at Aristotelis theoremata legi-
bus scientificis difformia tam prapostero
ordine disposita & variis regionibus dis-
jecta videas, ut Principio medium,
medioquoque discrepet imum; adeo
ut recte hic Aristoteles illud audiat, quod
imperitus pictor apud Horatium:*

Humano capiti cervicem pictor
equinam,
Iungere si velit & varias inducere
plumas,
Uudique collatis membris: ut tur-
piter atrum
Desinat in piscem, mulier formosa
supernè:
Spectatum ad missi risum teneatis
amici?
Credite Pysones isti tabulae fore
librum
Persimilem: cuius velut ægrisom-
nia, vanæ
Fingentur species, ut nec pes, nec
caput uni.

Red-

DEDICATORIA.

Reddantur formæ ; hinc præcepta
 P. Rami memoria profunt eamque valde
 juvant ; Aristotelis vero theoremata me-
 moria obsunt , eamque maxime onerant.
 Præterea P. Ramus Dialecticæ verum
 usum , qui totus in genesi & analysi consi-
 stit, exemplis ex bonorum scriptorum, ni-
 mirum Poëtarum, Oratorum Philosopho-
 rum & Historicorum monumentis , de-
 promptis & ad præcepta sua Dialectica
 accommodatis luculentissime demonstra-
 vit , eumque ab odiosis, ridiculis & inuti-
 libus contentionibus , disputationibus &
 altercationibus (quæ sunt optati logica
 Aristotelicæ fructus & usus) vindicavit
 atque liberavit : at Aristoteles quem qua-
 so Dialecticæ usum docuit ? an verum ?
 Falsum, quem artis natura respuit. Quæ
 enim exempla ad Præceptorum illustratio-
 nem adhibuit ? an Humerica ? ne Choerilea
 quidem. Porro præcepta P. Rami Dia-
 lectica experientia testè aptissima media
 reformationis tam in theologia quam in
 philosophia ab initio extiterunt : at theo-
 remata Aristotelis logica & philosophica

folias
 Sieke
 reiske

E P I S T O L A

five per se five per accidens media fuerunt
 & principia fere omnistam in theologia
 quam in Philosophia harescos; quod si
 charta non parcerem sine magno labore
 ostendere possem. Demum ut ceteras
 dissimilitudines mittam, Præcepta P. Ra-
 mi numero quidem pauca, sed usu inde-
 finita intra anni unius fere decursum cum
inestimabili fructu addisci à tyronibus
possunt: sit mihi hic (ne mendax fiam) te-
stis schola Rameo-Varadina, cujus alum-
ni sub auspiciis CL. V. D. Andreæ Bric-
cii, Petri B. szathmari, Andreæ S. Tor-
pai, Samuelis Enyedi, Dialecticam Rami
erudite profitentium tam foeliciter singu-
lis annis profecerunt, proficiuntque, ut
digni etiam ipsa invidia suffragante plu-
rimi quotannis reperiantur, qui in cele-
berrimas Belgii, aliorumque regnorum
Academias propter uberiores studiorum
 sua. suorum meſsem promoveantur. Sint mihi
 illi omnes (si sinceri sunt) testes qui in
 Academiis una mecum Generosum &
 magnificis atque spectabilibus virtutibus
 ornatissimum Iuvenem Dominum Iohan-
 nem

DEDICATORIA.

nem Nadanyi, nec non Doctissimos Inve-
 nes D. Gasparum Enyedi, Nicolaum Te-
 tsi, Iohann. Debreceni. Steph. Tholnai. F.
 Szendrei, &c. praeceptis P. R. Dialecticis
 probe imbutos in rebus theologicis & philo-
 sophicis foelicissime in Academiis versari &
 à Doctis observari videntur: at Aristotelis
 theorematum logica numero vix non infi-
 nita, usu vero paucissima intra multo-
 rum annorum decursum sine ullo usu
 vix memoriae discentium imprimi & ba-
 culo incuti possunt. Veniant in testimoni-
 um scholae Aristotelico-Paripateticae, quae
 semper queruntur quod sophistas sero,
 Dialecticos autem nunquam parere pos-
 sint. Testificentur juvenes damnun-
 passi, qui Dialectica genuinum usum desi-
 derantes in Scholis Aristotelico Paripa-
 teticis eum per longum annorum curri-
culum vel mediocriter delibare haut po-
tuerunt. Nec mihi obfuerit si non paucos
 per eruditos logicos ex schola Aristoteli-
 ca quoque profuisse dicas; quia illos non
 tam arte, quam natura & frequenti ex-
 ercitatione Dialecticos factos asserere

* 6 audeba

Delibare meo Regio lom
Le kakafom

*folias
 Sieke
 reiske*

E P I S T O L A

*audebo. Sed ne longius excurram, hanc
 Rameæ Dialecticæ (quæ me his diebus oc-
 cupaverat) accuratione, bonitate, &
 utilitate motus juventutem Vngaricam
 vera logicæ cupidam hortor, ut Aristo-
 telis lyceum spinosum linquat; & se ad
 P. Rami philosophi admirandi Præleum
 scientificum convertat, & Deo Clemen-
 tissimo gratias agat, quod nostram gen-
 tem tam accurata, per brevi & utili phi-
 losophandi ratione ditaverit, & Clariss.
 Doctissimosque Theologos & Philosophos
 D. Iohannem Tholnai & Benedictum
 Nagyar, qui (ut mihi ex relatione Cl.
 D. Andreæ Torpai constat) hanc lu-
 cem aucthore Philosopho Lugduno-Ba-
 tavo D. Adriano Heereboord in ungari-
 a primum succenderunt benigne mecum
 suspiciat, eosque precibus suis juvet, ut
 deinceps quoque gentem nostram magnis
 ingenii sui dotibus, quibus Deus eos cu-
 mulavit atq; assatim benedixit ex animo
 toto promoverestudeant. Viri Generosissi-
 mi Patroni & Fautores munificentissimi
 ut mei sermuis cursum ad vestram hu-
 mani-*

DEDICATORIA.

manitatis aram convertam, si quararis, cur tam citò scripturiam? humilime hoc unicum vobis respondero, quod tristissimum haëtenus quoque mihi fuerit, quod pro ingenti vestro beneficio, quo me indignum in Academia exoticis benigne fovistis, nihil vobis reahostimenti & gratitudinis offerre potuerim. Idcirco de huius opusculi tanquam foetus novelli susceptoribus, ut nimium sollicitus sim, necesse non fuerit: primum quia ut Iurisconsulti rectissime dicunt: Qui possidetur nihil possidere potest: si ergo totus ego vester sum, quae mea sunt, vestra jure optimo esse debent. Deinde quia hoc quicquid est vestro sumptu publici juris fit. Postremo quia dum id filiis vestris charissimis in illustri vestra schola proposuissem plenis illud amplexabanini ulnis. Hoc ergo quale quale opusculum merito vobis offero, non quod illud amplissimo vestro nomine dignum esse censeam, sed quod totam suam dignitatem à dignissimo vestro nomine accepturum confidam. Accipite igitur Patres charissimi, Patroni

EPISTOLA DEDICATORIA.
*ni & Fautores faventissimi chartaceum
(tale enim potest & solet esse donum ho-
minum literatorum) hocce munusculum
eo animo, quo vobis offero, idque fove-
te & ab Aristarchis pro vestra humanita-
te defendite. Deus vos in hoc tristissimo
& turbatissimo rerum vestrarum statu
spiritu suo sancto consoletur, & ad gloria
sua promotionem diutissime conservet.*

Dabam Ultrajecti Nonis
Sept. Anno. CIO. IOCLVIII.

G. V.

Additissimus Alumnus
GEORGIUS MARTONFALVI.

Lectori Benevolos.

ORIA.

artaceum
onum ho-
nusculum
dque fove-
umanita-
tristissimo
rum statu
ad gloria
servet.

as
TONEALVI.

Exhibemus hinc tibi Lector benevole, regiam Petri Rami Professoris Regii Dialecticam, omnibus numeris sic resolutam, ut in ea, nihil non resolutum, atque non evolutum reperias. Namque, *primo* perpetuas per universam Dialecticam eroteseis formavimus, ad quas secundum mentem Petri Rami respondimus. *Secundo* Objectiones, quibus Peripatetici Philosophi ab initio nostrum Ramum infestaverunt atque oppugnaverunt breviter proposuimus, easque solvimus removimus, atque enervavimus. *Tertio* exempla ex bonorum auctorum, n. Oratorum, Poëtarum, Historicorum, Philosophorum scriptis, artificiose & implicatè ad illustrationem praeceptorum allegata, populariter & explicatè praeceptis declarandis accommodavimus. *Quarto* terminos totius Artis in usum Ungaricæ juventutis Ungarico idiomate donavimus, quos si collegeris, atque colligaveris, Ungaricam quoque Dialecticam nancisceris, quæ quantam intelligentiæ lucem Dialecticæ latinæ allatura & præbitura sit, experientia docebit. *Quinto* praecepta sic explicata ad usum applicare tentavimus.

Ejusmodi est Lector benevole, nostra circa auream Petri Rami Dialecticam opella, subtilibus nostri Rami interpretibus adjuta, qua si uti fruique potueris, atque dignatus fueris, hoc nostrum ingens gaudium & præmium fuerit. Vale.

Dab. Non. sept.

CLO IOC LVIII.

GEORGIUS MARTONEALVI.

ADRIANUS HEEREBOORD

*Profesor in Academia Lugduno-
Batava Philosophus Primari-
us Georgio Martonfalvi*

S. P.

Iudicium meum petis
*Doctissime Georgi Mar-
tonfalvi super Resoluti-
onem tuam Erotematicam Logi-
ce Rameæ: Ego vero ^{kerdes} judicandi*
partes alieno de labore non
libenter mihi assumo, ut, qui
noverim, quam illæ sint ob-
noxia aliorum iterum judiciis,
iisque sinistris atq; iniquis, at-
tamen Amicitia nostræ tam
sinceræ & fideliter rogare nihil
quippiam audeo. Sic igitur ha-
beto: Tua ista *Analysi per Ero-*
teseis institutâ super Logicam Ra-
mi, nihil unquam extitisse cla-
rius

DORD

gduno-
mari-
lvi

a petis
i Mar-
esoluti-
o Logi-
dicandi
e non
at, qui
int ob-
adiciis,
uis, at-
æ tam
re nihil
tur ha-
ber Ero-
am Ra-
isse cla-
rius

rius aut magis perspicuum ad
mentem Rami in præceptis &
exemplis suæ *Dialectica* intel-
ligendum: imò hætenus de-
sideratam fuisse tam compen-
diariam & facilem rationem
ea explicandi: Quare bene re-
ceris, si in gratiam *Philo-Rame-
orum* quam primum eam ex-
cudicures, Et ea fuit inter cau-
sas non infima, cur hætenus
non ita recepta aut accepta
fuerit *Petri Rami Dialectica*,
aureolus libellus, quod non
statim præceptorum & exem-
plorum veritas legentibus aut
audientibus pateret, quæ nunc
per te *δαδῆνον* ac *φύσφορον* uni-
cuique aperta est. Hoc ac-
cipiat à me juvenus, non Phi-
lologo, sed Philosopho, nun-
quam fore *Magnum* cui *Ramus*
non

*non est Magnus. Ille demum,
Inveniendi artem invenit, In-
venta disponendi cum judicio,
docuit. Tu ergo, Ornatissime
atque Amicissime Domine tan-
quam Surculus Ramo arboris
frugiferæ insertus, profer fru-
ctus non poenitendos, & sere
arbores profuturas futuro se-
culo; quales sunt hi tui com-
mentarii, explicantes *Logicam*
Maximi Petri Rami, cujus, ut
& tuum, nomen, venerabor
æternum.*

Lugd.-Bat. pridie Nonas
Aprileis. 1658.

IOHANNIS
NADANYI

EPIGRAMMA

Ad Doctissimum Virum

GEORGIUM MARTON FALVI.

Procreditur cum mente sacra
ars, interque Penates
Mundanos mundo postulat
esse Deos;

Et dum sava Sophi ponunt cre-
menta laborum,

Sat sibi cōscivit displicuisse rudes;
Primos exposuit, queis haud satis
esse videbat,

Omnis musarū gloria dāda fiat
Natus adest interque Sophos mo-
numenta recondit

R. perpurgat dum rationis iter.
Illud opus tanquam & scriptum
ratione Politum,

Martonfalvini mens spatiosa
dedit:

Non

'CASPAR R. ENYEDI

I. U. C.

GEORGIO MARTONFALVI

S. P. D.

NOvi in Philolophia vetu-
 stati potius, quam veritati
 addictos magnam Ramo
 novitatis invidiam conflare conari,
 quem ab hujusmodi invidiæ vindi-
 care flamma, mearum esse partium
 non censeo; adeo eum Phylosphi
 complures vindicarunt, ut nun-
 quam loco cedat Ramei nominis
 nobilitas. Cujus dialecticam cum
 susceperis explanare resolutionibus
 tuis eruditissimis, inter eos qui pro-
 xime præteritis annis è nostraribus
 aucupati sunt scientiam in Acade-
 miis, non ad solam animi oblecta-
 tionem, aut vanam ostentationem,
 sed ut eam in commune conferrent,
 & publicis usibus impertirentur,
 principem te locum tenere examini
 sententia profiteor, & ingenuè te-
 stor

stor : exhibes enim artem (cujus
usus tam latè patet, quam usus hu-
manæ rationis ita concinnatam & il-
lustratam, ut de logica Ramea, at-
q; tua ad eam accedente opera Impe-
ratoris verba in *Præmio Inst.* 5. 3. pro-
nunciare fas mihi esse iudicem. Quod
videlicet fundamenta artis bene dis-
serendi tradatis non ab ambagibus
Peripateticorum vanissimis, & cæcis
sophismatis, sed ab exemplis talibus
in usu sensu primum perceptis, cum
observatione notatis, deinde indu-
ctione collectis, postremo experi-
entiæ calculo approbatis; ut logicæ
Scientiæ cupida Iuventus, nihil
in utile nihil à vobis perperam
positum, sed quod in ipsis rerum
obtinet argumentis, accipiat : &
quod ante Ramum post quadrie-
nium vix, nunc è Ramo brevibus,
sed admodum utilibus tua opera il-
lustrato Dialectico studio addicta
juventus spatio trium mensium asse-
quetur. Has igitur locubrationes
ab

R
ab in
tis o
festi
hoc
Dei
bonu
que
bonu
æqui
adve
volo
lem
non
duam
it,
ptus
quid
cætil
atque
mati
impr
invid
rum

(cuius
usus hu-
am & il-
nea, at-
ra Impe-
. 3. pro-
m. Quod
bene dis-
n bagibus
, & cæcis
is talibus
is; cum
de indu-
o experi-
ut logicæ
s, nihil
perperam
sis rerum
piat: &
quadrie-
previbus,
opera il-
addicta
gium asse-
brationes
ab

ab initio in usum studiosæ juventu-
tis comparatas publici juris facere
festines, neq; patieris Iuventutem
hoc amplius carere bono, alias enim
Dei, & promoventium commune
bonum, non effugies iudicium. Ne-
que reformides iudicia vanorum, vir
bonus enim iudicabit quod erit
æquissimum: sycophantarum verò
adversus maledicta, exemplo tibi esse
volo ipsum Jove progenitum Hercu-
lem, diram qui contudit Hydram,
non prius tamen invidiam indivi-
duam virtutis labem debellare valu-
it, quàm è rebus humanis exem-
ptus esset; tu etiam dum inter sis, &
quidem ex ulcerati sæculi mortalium
cætibus invidi livorem contemnas,
atque omnibus invidis cum epigram-
matico Doctore eam ipsam invidiam
impreceris: *Omnibus invidias* (inquit)
invide, nemo tibi. Franequeræ Friso-
rum. Die 9. Augusti 1658.

PRÆMONITIO

Ad

Nobilissimam Juventutem

De

RAMO RESOLVTO

Eruditissimi viri

D. GEORGII MARTONFALUI.

Serne salebrosos, Logico
rum volvere libros,
Belle qui studiis Le-
ctor amande faves!

*Nam novus hicce liber tibi docto
tramite monstrat*

*Ad campos logicæ quo medi-
tariis, iter*

*Hicce tui fiat studii Cynosura IV-
VENTVS:*

*Huc propera, hac facilis, non
operosa via est.*

Dabam Groningæ Omlaudorum

NICOLAUS. I. TETSI.

PETRI RAMI
DIALECTICÆ
LIBER PRIMVS

De

INVENTIONE RESOLUTUS

CVP. I.

Quid est Dialectica? (*à dolgokkozon-
seges tekinte ti nek tudomanya*)?

St ars bene differendi, eodem-
q; sensu logica dicta est. Quæ
sunt in hoc præcepto consi-
deranda? 1. *Definitum, Dialectica*;
quæ significat. 1. *Dialecticam natu-
ralem*; quæ est insita humanæ mentis
vis & facultas, per quam naturâ ma-
gistrâ naturaliter ratiocinamur & dis-
serimus: 2. *Artificialem*; quæ est na-
turalis Dialecticæ vera, viva & ex-
pressâ

pressa quædam imago: 3. *Habitu* bene differendi; qui naturâ arte, & assiduâ exercitatione comparatur. Differunt ne Dialectica & logica? Non, quia διαλέγεσθαι & λογίζεσθαι non differunt, utrumque enim significat *differere*. 2. *Definitio, ars bene, &c.*

Quæ sunt notanda in hac definitione? 1. *Genus, ars*; quia Dialectica est idea ευπραξίας regulis catholicis methodicè delineata. vid. Amel. Tech. 2. *Forma, bene differere*; hæc enim à cæteris artibus Dialecticam, specificè distinguit. Unde desumpta est hæc forma? A fine & objecto dialecticæ, quæ virtute in *bene differere* continentur. Obj. Bene differere est forma Dialecticæ: ergo non est finis ejusdem. Resp. Forma & finis tam arctè (teste Scaligero) coherent, ut finis quando cum forma idem est, ipsam essendi rationem ingrediatur: hæc quoque mens Rami fuit, cum cap. 3. finem cum forma conjunxit. Qui probas finem Dialecticæ esse *bene differere*? 1. Qui

1. Quæ
tio fin
est p
dialec
dum
cepta
ones
dispon
indefi
ut dis
lectio
tificio
câ di
ideo,
bened
312)
Quod
cæ?
est o
form
(sed
habit
sefe.
Es
meta

LIB. PRIM. RESOLUT. 3

1. Quia propria cuiusque rei operatio finis ejus est, *bene differere* autem est propria & immediata operatio dialecticæ. 2. Quia ad *bene differendum* tendunt omnia Dialecticæ præcepta. Quid est *bene differere*? Est rationes rerum recte *invenire*, & inventas *disponere*. Cur additur particula *bene* in definitione? Ratione formæ ideo, ut dissertatio artificiosa, vera & Dialecticis legibus conveniens, ab inartificiosa seu naturali, falsâ & sophistica distinguatur: ratione vero finis ideo, ut non *differere* simpliciter, sed *bene differere* (seu non $\pi\rho\alpha\gamma\mu\alpha\tau\iota\varsigma$, sed $\epsilon\upsilon\pi\rho\alpha\gamma\mu\alpha\tau\iota\varsigma$) finis esse Dialecticæ ostendatur. Quod igitur est objectum Dialecticæ? Materiale objectum Dialecticæ est omne ENS & NON ENS; formale vero ejus objectum est Ratio (sed non humana) seu respectus & habitudo rerum, quam habent inter se.

Est ne vox *differendi* propria, vel metaphorica ab olitoribus desumpta?

A 2

Est

Quia

Est propria ; quia unica & eadem huius vocis semper apud Aucthores reperitur significatio.

C A P. II.

De Partibus Dialectica, de que Argumenti generibus.

Quot sunt partes Dialecticæ ? Duæ ; *Inventio* & *Iudicium*. Est ne vera hæc distributio ? Est vera , quia respondet. 1. Definitioni Dialecticæ ; *differere* enim significat *invenire* & *judicare*. 2. Operationibus mentis ; humana mens duobus tantum prædita est muneribus : primo enim rerum objectarum habitudines suo acumine *invenit* ; deinde de inventis & legitime dispositis *judicat*. 4. Legibus legitimæ distributionis ; hæ enim partes inter se dissentiunt , cum toto vero consentiunt , & convertuntur. Quare præcedit inventio Iudicium ? 1. Quia *Iudicium* ex *Inventione* componitur ; compositum autem posterius est simplici. 2. Quia
Inven-

Inven
ad In
sequi
judic
tur.

conseq
pars

ment
notat

quæ
tatem

venie
ne ac

venie
Quæ

pars
catur

ment
fecta

ment
hac

est A

quid
in pr

Argu

L I F. P R I M. R E S O L U T. 5

Inventionis cognitio prærequiritur
 ad Iudicii cognitionem. Quare vero
 sequitur Iudicium? Quia nihil potest
 judicari, nisi prius aliquid invenia-
 tur. Quid est inventio. (à dolgok ko-
 zonsages tekinte ti nek fel talalasa? Est
 pars Dialectica de inveniendis argu-
 mentis. Quæ sunt in hoc præcepto
 notanda? 1. Definitum, Inventio;
 quæ non notat naturalem facul-
 tatem inveniendi; nec habitum in-
 veniendi; naturâ, arte, & exercitatio-
 ne acquisitum, sed doctrinam bene in-
 veniendi. 2. Definitio, Pars Dial. &c.
 Quæ sunt hic observanda? 1. Genus,
 pars Dial. quia etiam de Iudicio prædi-
 catur. 2. Forma de inveniendis argu-
 mentis, hoc est, de præceptis causas, ef-
 fecta, subjecta, adjuncta, aliaq; argu-
 menta seu affectiones rerû inveniendi:
 hæc enim à iudicio distinguitur. Quid
 est Argumentû? (tekintet)? Quod ad ali-
 quid arguendû affectû est. Quæ sunt hoc
 in præcepto tenenda? 1. Definitum,
 Argumentum; quod non notat vel
 medium

medium, terminum: vel Syblogismū,
 vel summam alicujus libri vel capitis:
 sed respectū generalem arguendi apti-
 tudinem habentem. 2. Definitio, *quod*,
 &c. Ex quib⁹ argumentis constat hæc
 definitio? Ex sola forma, *quod ad*, &c
 Quī exprimitur hæc forma? 1. Mu-
 tua binorum affectione, *quod ad ali-*
quid affectum est. 2. Notatione ar-
 gumenti, *arguendum*. Estne omni-
 no hæc mutua binorum affectio in
 omni argumenti genere spectanda?
 Est omnino; nam eā sublatā nullum
 argumentum esse potest, eāque mu-
 tatā argumentum mutatur: ut homo
 si ad nihil aliud referatur non est ar-
 gumentum, sed si ad Deum creato-
 rem suum referatur, est effectum; si
 ad actus suos est causa, &c. Quid est
affectum esse? Est mutuo respectu ad
 invicem referri: ut causa & effectum
 affecta esse dicuntur: quia causa, quā
 causa suum causatum, non adjun-
 ctum; & causatum quī causatum su-
 am causam, non subjectum, vel aliud
 quod-

RM
 L
 quodlib
 spectu
 omni
 Duo; A
 & Arg
 aliquid
 reRam
 paverit
 general
 lis certa
 ri, sed a
 dici po
 cogitat
 ostende
 tione
 omni
 causa
 causatu
 di apt
 rem a
 ctione
 ad ali
 menta
 nem
 gulo

LIB. PRIM. RESOLUT. 7

quodlibet argumentum mutuo respectu respicere dicitur. / Quot in omni argumento adesse debent? *Rp.*
 Duo; Arguens, quod pericula quod, & Argutum seu thema, quod vocula *aliquid* in definitione significatur. Quare Ramus loco vocis *aliquid* non usurpaverit (ut Scholastici) thema? Ut generalem argumentorum usum, nullis certarum rerum concellis contineri, sed ad omne id, quod modo *aliquid* dici potest, sive id re ipsa existat, sive cogitatione nostra fingatur, extendi ostenderet. Quid hic *arguendi* notatione significatur? Argumentorum omnium vis aptitudo & facultas; sic causa apta est ad arguendum suum causatum, &c. Unde existit istius modi aptitudo per quam argumenta ad rem arguendam apta sunt? Ex affectione seu respectu unius argumenti ad aliud. Unde colligitur, quæ argumenta habeant istam inter se affectionem seu respectum? E definitione singulorum argumentorum: quod liber

enim argumentum definitur per aliud, qui cum illi mutua intercedit affectio: ut causa definitur per effectum & vice versa. Quid est *arguere*? Est declarare thema simplex; demonstrare compositum; amplificare utrumque. Hinc quotuplex est relatio seu affectio inter arguens & argutum. Tantum triplex. 1. Declarans seu notificans & illustrans, &c. 2. Demonstrans seu probans. 3. Amplificans seu dilatans, &c. Cur nullum genus definitione comprehenditur? Quia argumentum in *Inventione* Dialectica summum genus est, cujus nullum genus esse potest.

Quomodo considerantur argumenta in *Inventione*? Dicit Ramus. *Vt singula rationes, sola & per se considerata*, hoc est rationes seu respectus extra dispositionem axiomaticam & syllogisticam spectati. Ut enim Grammatica primum singulas & separatas voces in *Etymologia*, deinde conjunctas in *syntavi*, docet; sic *Dial.* in

In-

RM
Inv
rata
con
men
te, h
dera
mut
Ref
dic
onis
fitio
men
nis d
quæ
leco
bus
Hon
iilo
ne co
solæ
nisi
sunt
gunt
ut e
Qua

LIB. PRIM. RESOLUT. 9

Inventione primum singula seu separata argumenta, in Dispositione vero conjuncta, tradit. obj. Atqui argumenta non possunt per se seu absolute, hoc est sine mutuo respectu considerari; sunt enim entia relativa, quæ mutua affectione carere nequeunt. Resp. Argumenta per se considerari dicuntur non respectu mutux affectionis & relationis sed respectu dispositionis, extra quam hic omnia argumenta sumi debent. v. g. cum hominis causam quæro, invenio Deum; quæ duo argumenta nuda, sola & per se considerata sunt Deus, homo, ex quibus dispositis tale axioma exurgit; Homo creatus est à Deo: non hoc, sed iilo modo hoc exemplum in Inventione consideratur. Obj. Atqui rationes solæ, h. e. non dispositæ non arguunt nisi in dispositione: ergo non possunt argumenta dici. Resp. Non arguunt quidem *επεξηγικά* sed *διωκτικά* ut ex definitione argumenti patet. Quare Author argumenta *rationes* A 5 vocat?

Rp:

vocat? 1. Quia argu. non sunt voces; si enim voces essent, neque absq; vocibus differere possemus, neq; argumenta apud omnes gentes eadem essent; vox enim non est eadem apud omnes gentes. Deinde vocum tractatio ad Grammaticam pertinet. 2 Quia non sunt res; rerum enim tractatio ad inferiores disciplinas pertinet. Sunt igitur argumenta rerum vocumque affectarum habitudines, quas rationes appellamus. Verum quæ & quot rationes argumenta sunt? 1 *singula rationes* tum in Axiomate, siue antecedant siue sequantur; tum in Syllogismo siue partes quæstionis fuerint, siue media, pro argumentis sunt habenda. 2. Duo quidem in omni axiomate principalia argumenta sunt, ad quæ tamen amplificanda alia quoque adungi solent, quæ ipsa etiam argumenta sunt. In quo consistit essentia seu natura argumenti? In *affectione arguendi*. Est ne hæc affectio in omnibus arg. ejusdem naturæ & rationis; Minime;

me;
vero
men
le. I
Obj
dict
nega
non
sed
cies
voca
dit
ut
le, &
Qu
ex se
stat
lect
quod
cult
& a
cau
nen
Qu
Qu

LIB. PRIM. RESOLUT. II

me; nam alia est rebus ipsis insita, alia vero aliunde assumpta : hinc argumentum est *Artificiale* vel *Inartificiale*. Estne hæc distributio vera? Est. Obj. Atqui hæc species sunt contradictoriæ; idem enim affirmatur & negatur. Resp. *Artifi.* & *Inartificiale* non sunt species contradictoriæ, sed contrariæ: quod a. posterior species negative efferatur, id fit propter vocabulorum penuriam. Idem accidit quàm plurimis distributionibus; ut animal est rationale vel irrationale, &c.

Quid est *Artificiale* (*magan valo*)? Quod ex se arguit. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Argumentem*. 2. Ex forma, *quod ex se*, h.e. vi insita & propria facultate, *arguit*, h.e. declarat, probat, & amplificat: ut ignis calefacit. Hic causa (ignis) effectum (calefactionem) suæ naturæ vi indita arguit. Quare dicitur insita seu inhærens vis? Quia latet in visceribus rei: ut vis cale-

lefaciendi latet in visceribus seu natura ignis, propter quam ex se arguendi fidem meretur. Quibus argumentis affectio arguendi insita est? Omnibus præter Testimonium, de quo vid. cap. 32. Estne affectio insita ejusdem rationis? Non est; alia enim est prima, h. e. originaliter inherens, nec aliunde derivata, alia vero ex prioribus orta seu symbolica: hinc Artificiale est *Primum* vel *Ortum*. Quid *Primum*? *Quod est sue originis*. Ex quibus arg. constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *Artificiale*. 2. ex forma, *quod est sue originis*, h. e. quod arguendi facultatem ita in se ipso habet ut aliunde derivatum non sit, sed ipsum præbeat originem aliis. Quæ est differentia inter *primum* & *ortum*? Illud vim arguendi habet in se & à se, hoc vero in se quidem habet, sed non à se, verum à primo deductam & derivatam. Estne hæc artificialis arg. distributio legitima? Sic. Obj. Atqui

mente
 ti spec
 arguer
 quæ in
 nitione
 utrobi
 arguer
 lic est
 Estne a
 nis? No
 rei in e
 rei ad
 quant
 vel con
 litate: h
 imparat
 (t supan
 pliciter
 bus arg
 genere
 ma, quo
 tur, h. e.
 tis & qu
 plicē re
 vera hæc

LIB. PRIM. RESOLUT. 13

mentum non est singularis argumen-
 ti species. Nam in ortis vis & affectio
 arguendi eadem est specie cum illa,
 quæ in primis est, ut ex *ortorum* defi-
 nitione patet. Resp. eadem quidem est
 utrobique argutio, sed in Ortis est vis
 arguendi à primis specie distincta; il-
 lic est affectio orta, hic vero prima.
 Estne affectio prima ejusdem ratio-
 nis? Non; quia affectio illa, quæ primo
 rei in est, vel est simplex & absoluta
 rei ad rem, h. e. citra comparisonem
 quantitatis & qualitatis considerata;
 vel comparata in quantitate & qua-
 litate: hinc Primum est *simplex* vel *Co-*
mparatum. Quid est Arg. *Simplex*?
 (*ἡ ὑπὸ τῆς ἀπλῆς ἐγμᾶς*) Quod *sim-*
pliciter & absolute consideratur. Ex qui-
 bus arg. constat hæc definitio? 1. Ex
 genere intellecto, *Primum*. 2. Ex for-
 ma, *quod simpliciter & absol. considera-*
tur, h. e. quod citra omnem quantita-
 tis & qualitatis considerationem *sim-*
pliciter rei ad rem haber respectum. Estne
 vera hæc Arg. *primi* distributio? Est ob.
 Atqui

Atqui simplex non comparato, sed composito opponitur. Resp. *Simplex* aliàs composito alias comparato, recte opponitur; quando videlicet affectionem simplicem & cum alia non collatam indicat. Estne *Simplex* arguendi affectio ejusdem naturæ & rationis? Non; q. alia est vel amica quædam consensio; vel disiungens & dissocians quædam alienatio: hinc *Simplex* est, *Consentaneum* vel *Dissentaneum*. Quid *Consentaneum* (*eggyes*)? *Quod consentit cum re, quam arguit*. Ex quib. arg. constat hæc definitio? 1. Ex gen. intellecto, *simplex*. 2. Forma, *quod consentit*, &c. h. e. quod ad alterius essentiam, affectionem, vel complementum aliquod concurrat. Quid intelligis per *Rem*, cum qua consentaneum consentire dicis? Alterum consentaneum quod declaratur. Quomodo hic consensio & dissensio accipienda? Per se, primum, & simpliciter: nam in Comparativis, Ortis, & Testimonio est nota tan-

rum
ne
giti
divi
bet
com
nitur
quo
simp
guat
dem
abso
vel i
conf
do q
(egg
unt?
conf
conf
rum
Est.
tum
respi
sensu
tali

LIB. PRIM. RESOLUT. 15

tum consensionis & disensionis. Estne hæc Simpl. Arg. distributio legitima? Est. Obj. Atqui Simplex dividi non potest; uullas enim habet partes. Resp. Simplex h'c non composito, sed compatato opponitur, diciturque Simplex arg. non quod partes nullas habeat, sed quod simpliciter citra comparisonem arguat. Estne *consentanea* affectio ejusdem rationis? Non; q. illa est vel absoluta, h. e. perfecta & essentialis; vel imperfectior & accidentalis: hinc consentaneum est *Absolutè (igen)* vel *Modo quodam (nem igen)* consentaneum (*eggyes*). Quænam *Absolutè* consentiunt? Causa & Effectum. Quid *Absolutè* consentire? Est perfectè & essentialiter consentire, ita ut unum constituat alterum. Estne hæc legitim. distributio? Est. Obj. Atqui in ullum arg. est absolutum; quodlibet enim arg. rem argutam respicere debet. Resp. Absoluta consensio hic non respectiva, sed accidentali & leviori consensione opponitur.

CAP.

CAP. III.

De Causa efficiente, procreante & conservante.

Quid est Causa (ok)? Cujus vires est. Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. Definitum, Causa, quæ generaliter notat, quam libet rationem & principium; specialiter vero terminum Artis seu notionem Dial. ut hic. Quare præcedit causa reliqua artificial. argumenta? 1. Q. inter locos artificiales præcipuus est, & latissimè se extendit. 2. Q. Doctrina de Causis est fons solidæ & constantis cognitionis. 3. Q. Causa naturâ prior, simplicior, generalior, notior, ideoque docendi ratione clarior est cæteris arg. 4. Q. Causa & causatum sunt primæ & adæquatæ entis differentia: namque omne ens est vel causa vel causatum. 5. Q. affectionem primam & primariam in artificio rei habet

R M
L
habet.
quib.
1. Ex
absolut
effecto
sentit,
tuit.
quo,
quod
esse sol
Aucto
non us
quâ ca
arguer
ut & r
& non
Cui
senti p
gnifice
ca pra
tempo
contin
pus exp
Qu

LIB. PRIM. RESOLUT. 17

habet. 2. Definitio, *Cujus &c.* Ex quib. arg. constat hæc definitio?
 1. Ex genere intellecto, *Argumentum absolute consentaneum*: quia causa cum effectu absolute & essentialiter consentit, ut pote cuius essentiam constituit. 2. Ex forma, *Cuiusvi*, hoc est, á quo, ex quo, per quod, vel Propter quod *res*, hoc est, effectum, *est*, h.e. esse solet, vel essentiam habet. Quare Auctor in hac definitione loco rei non usurpaverit effectum, cum causa, quâ causa nihil preter suum effectum arguere possit: Ut significaret causam, ut & reliqua argumenta omnis entis & non entis esse.

Cur vocula *est* generaliter in præsentis ponitur? Ut quoduis tempus significetur, fuit, est, erit: nam Dialectica præcepta ut omni rei, sic omni tempori respondent. Actus autem continus rectissimè per præsens tempus exprimitur.

Quale consuetudinem deduxit Auctor

Et or ex definitione Causæ? Itaque primus hic inventionis locus, hoc est, hæc Categoria causæ, fons est, hoc est, principia continet, *omnis scientia* h.e. illius, quæ ex solis causis existit, sive oritur. Quare Ramus locum Causæ primum vocat? Vid supra quest. 4. Obj. Atqui Aristotelei primo loco definitionis doctrinam ponunt. Res. Illi usum ipsum inartificiofam tractatione respiciunt, noster vero Ramus ipsam methodi rationem, & ordinem doctrinæ argumentorum respexit. Quare locum causæ vocat, *foutem omnis scientiæ*? 1. Quia unde res habent essentia suæ originem, inde etiam optime cognoscuntur. 2. Quia causis accurate intellectis, res ipsa intelligitur: ut qui hominis causas tenet, is totam hominis naturam intelligit. Quid igitur est scientia? Nihil aliud est, quam causarum cognitio. Quotuplici Testimonio hoc consuetarium à Ramo probatur? Duplici: uno Aristotelis,

Sciri-

RM
Sciri
causa
sam re
ignora
necess
lix qui

Qu
vidien
forma
quam

Hin
tuor:

Finis,

poster

sumun

ciens &

rari ad

finis a

rem i

Nonne

in inte

1. qui

est pro

mentis

2. qu

LIB. PRIM. RESOLUT. 19

Scriri que tum demum creditur, cujus causa teneatur, hoc est, qui novit causam rei, rem ipsam novit, qui vero ignorat causam, rem ipsam ignoret necesse est. / Altero vero Poetæ: Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.

Rep.

Quomodo Causa accurate est dividienda? In oppositas suæ essentiae formas, videlicet, à qua, ex qua, per quam & propter quam.

Hinc quot sunt species Causæ? Quatuor: *Efficiens & Materia, aut Forma & Finis*, quarum binæ priores pro uno: posteriores vero pro altero genere, sumuntur. Quare id fit? Quia *efficiens & materia* simul incipiunt operari ad existentiam rei; *forma* vero & *finis* ab iis inceptum peragunt, & rem ipsam simul existere faciunt. Nonne accuratius distribuitur causa in internam & externam? Minime, 1. quia internum & externum esse non est proprium causis, sed & aliis argumentis, Subjecto, Adjuncto &c. 2. quia cum materia & forma effe-

que pri-
est, hæc
oc est,
tia h.e.
it, sive
n Cau-
quest.4.
no loco
nt. Ref.
tracta-
Ramus
& ordi-
um re-
vocat,
ia unde
iginem,
scuntur.
ellectis,
hominis
nis natu-
est sci-
m causa-
Testimo-
mo pro-
istotelis,
Sciri-

fecti essentiam ingrediuntur, non
 causarum sed membrorum affectio-
 nem habent. 3. Quia ipsa efficiens e-
 tiam ingreditur essentiam effecti: ut
 frigus glaci essentiam: sic quoque
 finis, quia est perfectio rei, ejusque
 aptitudo ad usum. Nonne sunt plu-
 res causæ, quam quatuor? Non; 1. quia
 tantum quatuor sunt modi causandi:
 Causæ enim vi efficitur res, vel *Effici-*
enter & Materialiter, vel *Formaliter &*
Finaliter. 2. Quia tantum quatuor sunt
 genera quæstionum: Aut enim quæ-
 ritur a quo aliquid fiat, cui *Efficiens*, aut
 ex quo, cui *Materia*, aut per quod, cui
Forma, aut cujus gratiâ, cui *Finis*, re-
 spondet.

Ry. Nonne possunt esse pauciores Cau-
 sarum species, quam quatuor? Non
 quia omnia effecta materialia his qua-
 tuor indigent: nam nihil est causa sui
 ipsius, igitur *Efficientem*, ex ni-
 hilo nihil fit, igitur *Materiam*; quic-
 quid est, certam Entis speciem habet,
 igitur *Formam*, quicquid est, alicujus
 gratia

gra
 Pot
 mo
 Qu
 piur
 cun
 pon
 (qu
 spor
 rum
 prin
 fert
 ab e
 nis s
 ente
 sic c
 ficie
 ciens
 Qua
 gent
 ctur
 cient
 riam
 intro

LIB. PRIM. RESOLUT. 21

gratia est, igitur *Finem*, habere debet. Potestne hic Causarum ordo à Ramo servatus defendi? Potest est debet. Quia *Efficiens* (quæ est motus principium) primo *materiam* præparat; secundo materiæ præparatæ *formam* imponit; tertio forma imposita *finis* (que est formæ fructus inseparabilis) sponte sequitur. Quæ est igitur Causarum prima? *Efficiens*; quia primum principium totius operationis confert; & cæteræ causæ aliquo modo ab efficiente pendent. Obj. Atqui *finis* sui desiderio solet impellere efficientem ad agendum: ergo. Resp. *finis* sic considerata pertinet ad causam efficientem adjuvantem. Quid est *Efficiens* (*szero ok*); Est *causa à qua res est*. Quæ sunt videnda in hoc præcepto? genus *Causa*; quia efficientis vi effectum est. Quæ est causalitas *efficientis*? Primus motus, quo materiam movet & præparat, formam introducit, fine vero assecuto Potitur.

potitur. 2. Forma, Aqua, hoc est à cuius motu & efficacia prima, res, hoc est, effectum proprie dictum, est, hoc est, efficitur, procreatur, quo refer corrumpitur, augetur, diminuitur, alteratur; conservatur seu tuetur. Obj. Causa efficiens non tantum generat & tuetur, sed etiam corrumpit; ergo non tantum est causa à qua res est; sed etiam à qua res non est. Res. Semper Efficiens est causa à qua res est. Sic à causa corrumpente corruptio est. Corrumpens autem dicitur non ratione effecti, quasi illud corrumpendo; faciat ut non sit, sed ratione subiecti quod corrumpitur. Quotmodis agit causa efficiens? Tribus modis 1. Procreando & conservando. 2. Sola & cum aliis. 3. Per se & Per accidens. Cur vocas hæc causæ efficientis modos? Quia nullæ hactenus species in causa efficiente oppositis formis distinctæ nobis apparuerunt. Obj. Atqui Procrere & conservare, solum &

cum

cum
vid
one
non
fitis
2. d
que
dive
pers
opp
est,
rant
res,
mod
non
tum
disti
biqu
rei,
Q
cient
qui d
d' ef
està p
Cau

LIB. PRIM. RESOLUT. 23

cum aliis, perse, per accidens, agere videntur esse oppositæ efficientis actiones. Res. Hæ efficientis actiones non sunt oppositæ (1. quia non oppositis efficientis viribus dissentiunt. 2. quia uni eidemque causæ pleræque simul competere possunt) sed diversæ. Obj. At *solum & cum aliis, perse & per accidens agere*, inter se opponuntur. Res. Verum quidem est, at si ad causam efficientem referantur, non oppositas efficientiæ vires, sed saltem oppositos efficiendi modos distinguunt, Quare hi modi non possunt dici species? Quia tantum adjunctis agendi affectionibus distinguuntur, eadem efficientiâ ubique manente: adjunctum autem rei, non est ejus species.

Quot sunt igitur modi causæ efficientis? Tres supra recensiti. Obj. At qui corrumpeus causa etiam est mod° efficientis. Res. Est quidem sed non est à *procreante* causa distinctus. Obj. Causa conservans non est naturâ effe-

fecto prior; ergo non est causa effici-
cientis modus. Resp. Non quidem
simpliciter effecto prior est, sed ta-
men effecto conservato natura sem-
per prior est. Obj. At conservatio
non tantum efficientis, sed etiam sub-
jecti actio est. Resp. conservatio
nunquam est à loco ut subjecto,
sed tanquam à causa efficiente.
Quis est primus efficientis modus?
Quod efficiens *Procreet* aut *tueatur*.
Quid est efficiens causa *Procreans*?
(*teremptook*) Quæ effectum denuo
Procreando efficit. Quid vero est
causa *tuens*? (*megtartook*)? Quæ ef-
fectum procreatum conservat.

Cedo exempla.

Causa		Effectum
<i>Ocium</i>	<i>Procreat.</i>	<i>Amorem</i>
<i>Cancajus</i>	<i>Genusi</i>	} <i>Aeneam</i>
<i>Tygres</i>	<i>Conservarunt</i>	
<i>Romulus</i>	<i>Condidit</i>	} <i>Romam.</i>
<i>Leges, Cunsales,</i>	<i>Conservarunt</i>	
<i>Imper.</i>		

C A T.

LIB. PRIM. RESOLUT. 25

CAP. IV.

De efficiente sola & cum aliis.

Quis est secundus efficientis modus? *Causa efficiens sola efficit aut cum aliis*, illa Solitaria: hæc Socia appellatur.

Quid est causa solitaria (egye dulvalo ok)? Quæ sola effectum producit. Quæ sunt hic observanda. 1. definitum; Solitaria, quæ sola agere tribus modis, dicitur, 1. cum omnes alias causas inferiores excludit: Sic Deus condendo mundum. 2. cum omnem agendi facultatem inferioribus confert. 3. cum causas efficientes ejusdem ordinis excludit: Sic Nysus solitaria causa est factæ cædis, non quia absque instrumento & gladio, sed sine Eurialo cegit. 2. definitio, *Que sola*. Ex quibus argumentis constat hæc definitio. 1. Ex genere intellecto, *Modus secundus causa efficientis*. 2. ex forma, *Que sola*, hoc est, absque ope & auxilio aliorum,

rum, effectum, hoc est, opus aliquod, producit, hoc est, absolvit, perficit. Quid est causa socia? (*masokkalvalo ok*) Quæ cum aliis effectum producit. Ex quibus argumentis constat hæc definitio 1. Ex genere intellecto, *modus secundus efficientis*. 2. Ex forma, quæ cum aliis, h. e. ope & auxilio aliorum, effectum, h. e. aliquid, producit, h. e. efficit.

Quotuplex est causa socia? Duplex: Coordinata & Subordinata; quia causarum sociarum SÆPE, inquit Ramus &c. Ergo non semper alia est principalis, alia vero adjuvans, sed interdum etiam par est societas.

Quid est causa coordinata? Est causa socia, quæ æquali vi effectum producit.

Quid est causa subordinata? Est causa socia, quæ inæquali vi effectum producit.

Quotuplex est subordinata causa? Duplex Principalis vel Adjuvans. Quid est causa Principalis (*elso, so ok*)? Quæ in

in effe
utitur
geto o
juvat.
nistra
Ram.
adjuva
juvant
hoc R
strum
sed qu
nus a
consti
cis pl
princi
spescu
princi
(szolga
quæ pr
telepri
Quid
Est ca
à prin
mota
quitur

LIB. PRIM. RESOLUT. 27

in effecto Producendo alia adjuvante
 utitur. Quid est causa *Adjuvans*? (*se-
 geto ok*) Quæ principalem causam
 juvat. Quotuplex illa est? Duplex *Mi-
 nistra & Instrumentalis*. Obj. Atqui
 Ram. non dicit instrumenta causas
 adjuvantes esse, sed saltē in causis ad-
 juvantibus connumerari. Resp. Dicit
 hoc Ramus, non quod existimet in-
 strumenta non esse causas adjuvantes,
 sed quod singulare aliquod causæ ge-
 nus ab efficiente distinctum non
 constituent, ut nonnullis Aristoteli-
 cis placet, qui omnem causam in
 principalem & instrumentalem, di-
 spescunt, cum instrumenta agendi
 principia non sint. Quid est *Ministra*
 (*szolgalo ok*)? Est causa *socia adjuvans*,
 quæ principalem ita juvat, ut habeat ex
 se principium mot⁹, quō ei deservit.
 Quid est *Instrumentalis*? (*eszköziok*)
 Est causa *socia adjuvans*, quæ non nisi
 à principali causa quoquo modo
 mota, ejus actionem juvat & exse-
 quitur. Quotuplex est hæc causa In-

strumentalis? Duplex, activa & passiva. Quid est activa? Quæ active causæ principalis actionem exsequitur. Quid est passiva? Quæ non cooperatur, sed adquam principalis causa tantum respicit, ut effectum producendum ei assimilet: diciturq; causa exemplaris; quæ est idea futuri operis.

Cedò exempla.

Sola causa

Nisus

Cesar

Solus admisit

Solus præstitit

Effectura

Eadem

Marcello clementiam.

Effectum.

Causa cum aliis

Militibus

Sociorum auxiliis

Classē

Commeatibus

Fortuna

Vestibus

Molitione

Feramentis

Machinis

Ministris

Deus sine

Condidit

Mundum.

Peragente Consequutus est victoriam

C A P.

LIB. PRIM. RESOLUT. 29
CAP. V.

De efficiente per se & per accidens.

Quis est tertius efficientis modus?
Per se & per Accidens. Est ne hæc efficientis distinctio bona? Est obj. Atqui efficiens non semper efficit aut per se aut per accidens, sed aliquando & per se & per accidens simul: ut cum mercator tempestate coactus merces suas in mare projicit ex deliberato animo. E. hæc distinctio non est bona. Resp. Nunquam eadem causa efficiens uni⁹ effecti respectu simul per se & per accidens agere potest. Neque mercator partim per accidens, partem per se merces in mare projicit, sed tantum per se, quia potuisset non projicere, Quid est per se (*belso magan valook*)? *Quæ sua facultate efficit.* Quæ sunt in hac definitione notanda? genus intellectum, *Causa efficiens.* 2. Forma, *Quæ sua facultate.* hoc est, sua & insita vi, efficit, i. e. effectum producit Quæ est illa insita vis? *Natura & Consilium:*

illa *naturalis*, hoc vero causa *voluntaria* appellatur. Quid est causa *Naturalis*? (*termesztetboltselekedo ok*). Est causa *per se*, quæ inclinatione naturali, nulla de liberatione habita agit.

Quid est causa *voluntaria*? (*akaratbolutanatsboltselekedo ok*). Quæ non tantum uaturali vi, sed etiam præmissa de liberatione & consilio agit.

Qualis hæc est distributio causæ *per se*? Non videtur esse in *certas* quasdam *species*: 1. Quia sic hæc distributio non esset *logica*, quoniam non ad omnia rerum genera pertineret; siquidem *Natura* ad res *Physicas*, *Consilium* vero ad res *ratione præditas*, pertinet. 2. Quia non conveniret legi *καταπαιντος* quædam enim *per se* agunt, quorum tamen agendi principium neque *natura* est, proprie loquendo, neque *consilium*, ut quæ *appetitu* vel *arte* efficiunt. Qualis igitur est? In *duo generalia* tantum *exempla*: dicit enim Ramus, ut quæ faciunt
natura

natura
 Omn
 filio.
 rum e
 consil
 tariæ,

Causa

Causa

Qu
 tenetio
 Quæ
 intel
 Atqui
 cidit a
 Ram.
 dens r
 etum e
 causæ e
 cultrate,
 princip

LIP. PRIM. RESOLUT. 31

natura vel consilio. Quæ agunt naturâ?
Omnia irrationalia. *Quæ vero con-*
silio. Deus, Angelus & homo; quo-
rum etiam actiones naturales, quæ
consilio & ratione diriguntur, volun-
tariæ, appellari possunt.

Cedo exempla?

Causa agens Naturâ		Effectum
Venti	Naturâ	Fluctus excitant.
Causa agens consilio		Effectum
Cicero	Voluntarie	Profeiscitur contra Casarem.

Quid est per accidens (Kulsö tor-
tenetiok)? Quæ externâ facultate efficit.
Quæ sunt hic observanda? 1. Genus
intellectum, Causa efficiens Obj.
Atqui quicquid alicui extrinsecus ac-
cidit adjunctum est, non causa, ut
Ram. c. 11. loquitur. Resp. Acci-
dens ratione ejus cui accidit adjun-
ctum est: sed ratione effecti modus
causæ est. 2. Forma, Quæ externa fa-
cultate, hoc est, extrinsecus adveniente
principio, efficit, hoc est, effectum

producit. Quæ est illa *externa facultas*? *Necessitas & Fortuna*: illa causa necessaria & coacta, hæc vero fortuita dicitur.

Quid est *Necessitas* (*kenszerit esbol tselekedo ok*)? *Cum efficiens, vi cogitur ad effectum*. Quæ sunt hic consideranda?

1. *definitum Necessitas*. Quotuplex est *necessitas*? *Duplex; Naturalis & violenta*. Quid est *Naturalis* *necessitas*? Quæ à *principiis internis*, seu ex rerum ipsarum *natura* oritur; quæ huiusloci non est.

Quid est *necessitas violenta*? Quæ à *principiis externis violentis & inevitabilibus* oritur, naturalique inclinationi repugnat; quæ proprie huiusloci est. 2. *definitio Cum efficiens &c.* Ex quibus argumentis constat hæc *definitio*? 1. Ex genere intellecto, *Causa per accidens*. 2. Ex *forma*, *cum efficiens*, hoc est, insita facultas seu *natura efficientis*, vi, hoc est, *externo principio*, cogitur, h. e. impellitur, *ad effectum*, h. e. tale, quod alias per se *interno agendi* nunquam faceret

ret

ret p
tio In
Nequ
Princ
gatur
se pr
& ext

Causa
Por
Fata

Sed ho
Fatur

Qui
kedo ok
prætere
Quæ sur
1. defini
2. causa
bis igno

LIB. PRIM. RESOLUT. 33

ret principio. Nonne facit hæc definitio Instrumenti causam per accidens? Nequaquam. obj. Atqui hoc externa Principalis facultate efficit. Resp. Negatur; quia actionem Principalis cause propria virtute cooperando juvat & exsequitur.

Cedo exemplum?

Causa cogens

Pompiani necessitate

Fatali impulsu

Effectum

Bellum contra suum

Casarem sumserunt.

Sed hoc exemplum alienum est; quia Fatum Christianum & providentia Dei neminem dura nec essitate urget.

Quid est Fortuna (sz erentsebol tselekedook)? Est causa per accidens quando præter efficientis scopum aliquid accidit. Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. definitum, *Fortuna*; quæ notat casum 2. causam per se, sed latentem & nobis ignotam; quam ideo vulg⁹ *fortunam* appellat

appellat. 3. *Causam efficientem per fortunam* hoc est occultam causam agentem, cum efficiens non proponit illud, quod tamen postea occulta causa per se interveniente & dirigente accidit, hæc significatio propria huj⁹ loci est. 2. *Definitio, causa per accidens* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Et genere, *Causa per accidens*, quia sua vi agit, sed non principaliter sua vi, quoad effectum determinatum. 2. Ex forma? *Quando præter efficientis scopum*, seu propositum, *aliquid*, hoc est effectus non prævisus, *accidit*, hoc est, evenit, contingit. Quid est fortunæ vicinum? *Imprudencia*: quia ut in *fortuna*: sic in *imprudencia* vel omnino præter scopum & consilium nostrum, vel non satis consulto aliquid efficimus. Quid ab *imprudencia* nascitur? *Culpæ & pœnæ deprecatio*, quando reus factum suū pergere nequit, sed ad iudicis clementiam confugit, & sibi ignosci precatur, quia nimirum imprudens commi-

com
orta
rum
igno
dici
H
cora
fect
ne
fort
pter
rum
cor
und
mus
vide
bis

Fe

commiserit, quod commisit. Unde orta est *fortuna*? Ex *ignoratione causarum*: cum enim effectorum causas ignoramus ea casu & fortunâ accidisse dicimus.

Hinc fit ne aliquid casu & fortuito coram Deo? Nihil, quia Deum effectorum causæ non latent. Possuntne igitur respectu nostri quædam fortuito fieri? Possunt; nam nos propter inopiam sapientiæ futuros rerum eventus non prævidemus, neque eorundem causam cognoscimus: unde eorum causam *Fortunam* dicimus, quæ nihil aliud est, quàm providentia Dei, quatenus ejus ratio nobis incerta est.

Cedo exempla?

Fortunâ Efficiens

Hostis

Alexon

Ligarius

Fortunâ effectum

Fortuna sanavit Iasonem

Imprudens nuda Diana

visa, in ceruum mutatus, dilaniatus est.

Temerè & imprudenter Cæsarem offendens, veniam delicti precatur.

B 6

C A P.

De Materia.

Quare sequitur *Materia* proximè efficientem? *Primo* quia efficientis quodam modo effectum est; parat enim eam efficiens, præparatque, ut apta sit ad recipiendam formam. *Secundo*, quia ut efficiens est id, quod primo movet, ita *materia* est illud, quod primo movetur. Quid est *Materia* (*tevo ok*)? *Est causa ex qua res est.* Quæ sunt observanda in hoc præcepto 1. definitum, *Materia*, quæ notat 1. generatim & proprietatem omnem (sive sit naturalis sive artificialis, sive vera, sive ficti) quæ tanquam mater est, ex qua prodit, & efficitur aliud: 2. minus proprie & per Synecdochen generis notat *materiæ* speciem nempe lignum, &c. quib⁹ ædificantur ædes vel naves: prior significatio huic loco non in conveniens est

est. 2. definitio, *Causa* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio
 1. Ex genere, *Causa*, *materia* enim
 vi effectum est. Obj. Atqui *materia*
 ab efficiente præparata, vel mutata
 patitur, non agit: ergo non est cau-
 sa. Resp. Ratione *efficientis*, cujus
 respectu objectum est, patitur; sed
 ratione effecti materiati agit. In quo
 igitur consistit causalitas *materia*? In
 constituendo materiatum imperfe-
 cte & inchoate. Nonne potius est;
materia causalitas recipere formam,
 vel constituere compositum? Non
 videtur, nam respectu illius subje-
 ctum, huius vero respectu pars, dici-
 tur. 2. Ex forma; Ex qua h. e. ex
 cuius causæ essentia *res*, h. e. effe-
 ctum materiatum, est, h. e. effectum
 est, efficiatur, vel postquam effectum
 est, constat.

Obj. Particula *ex* aliis etiam argu-
 mentis (ut efficienti, fini, toti, par-
 tibus & antecedenti) competit; er-
 go *materia* hæc eadem particulâ à ce-
 teris

proxi-
 o quia
 ectum
 præ-
 endam
 effici-
 nover,
 o mo-
 ok)?
 æ sunt
 1. de-
 1. ge-
 m (live
 o, live
 inquam
 efficitur
 per Sy-
 materiæ
 9 ædifi-
 signifi-
 veniens
 est

teris argumentis distingui non potest. Resp. Particula *ex* improprie quidē & abusive aliis quoq; argumentis, sed proprie soli materiæ, convenit. Hinc materia *inqua, circa quam*, potestne dici materia Minime; 1. q. Materia proprie particulâ *ex* indicari debet. 2. q. Illa subjectum, hæc vero objectum Logice dicitur. Sic definita materia potestne modis quibusdam distingui. Nullis plane modis distingui potest, quia licet vis variis modis ab efficiente conferri possit, ipsa tamen realitas *materia* non nisi realiter communicatur.

Nonne utiliter audimus *Materiam* distribui in *primam & secundam*. Hæc distributio *materia* non est logica (ergo nec utilis est) quia variam notionem vel rationem realitatis *materia* non continet, sed ordinem solum materialium principiorum, quæ Physicæ sunt considerationis. Nonne accurate distribuitur *materia* in *sensibilem & insensibilem, permanentem & trans*

transeuntem? Nequaquam; nam hæc non est distinctio *materiae* logicæ (cujus ratio communis est invariabilis) sed exemplorum ejus, quorum respectu tot possunt esse species *materiae* aliarumque causarum, quot sunt earum exempla.

Cedo exempla

Materia	Materiatum
Ex { <i>Auro</i> <i>Argento</i> <i>Pyropo</i> <i>Ebore</i>	} <i>Domus Solis composita est.</i>
Ex { <i>Levimiteria</i> <i>vimine</i> <i>Corio</i>	
	} <i>Navis facta est.</i>

C A P. VII.

De Forma.

CAusæ primum genus fuit in effi-
ciente & *materia*: secundum genus
quod dnam? *forma* & *finis*.

Quare dicuntur *efficiens* & *materia* primum genus causæ?

1. quia *Formam* & *Finem* naturâ
antecedunt. 2. quia *forma* & *finis* in
usu sunt posteriora.

Cur

Cur in hoc secundo genere *Formam* præcedit *Finem*? Quia *finis* nihil aliud est, quam fructus quidam formæ. Cur vero *finis* formam sequitur? Quia in effecto producendo ultimo suam causalitatem exercet. Quid est *Forma* (allato ok)? Est *causa*, per quam res est, id quod est. Quæ sunt hic considerata? 1. definitum, *Forma*; quæ aliis appellari solet, *Actus primus*, *species*, & *specificæ differentia*: 2. *Definitio*, *causa*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere, *Causa*; vi enim formæ effectum formatum est. Obj. *Forma* est effectum efficientis; eam enim efficiens introducit in materiam: ergo non est causa. Resp. *Forma* quidem respectu efficientis est effectum, sed respectu effecti formati, quod informat seu constituit, causa est. 2. Obj. *Forma* est pars compositi: ergo non poterit esse causa. Resp. Compositi pars, effecti vero, causa est. In quo consistit igitur

LIB. PRIM. RESOLUT. 44

igitur causalitas *forma*? In constituendo rem effectam perfectè, in certo gradu & specie entis eam constituendo. Hinc quot sunt officia *forma*? Tria
 1. Determinate rem constituet, unde *Forma* vocatur. 2. Essentialiter eam distinguere, unde appellatur *differentia*. 3. Efficere operationes & actiones, quarum est principium, unde *actus* nominatur. 2. Ex *forma*; *per quam*, hoc est per cuius causæ essentiam, *res*, h. e. effectum formatum, est, h. e. constituitur, *id quod est*, h. e. tale, quale existit. Quare additur in definitione, quod per formam res sit, *id quod est*? Quia si Ramus tantum dixisset: *Forma est causa, per quam res est*, posset ad efficientem argutando applicari; nota enim est trita loquendi ratio: *per me, per te, hoc vel illud factum est*. Deinde per easdem voces *forma* à materia discriminatur: quia materia esse commune, forma vero esse tale, hoc est, certum, proprium, & determinatum effecto suppiditat. Quot sunt

sunt proprietates *formæ* à Ramo enumeratæ ? Duæ ; quarum altera de essentiali ab omnibus rebus distinctione , altera ; vero de co-existentiali *formæ* cum effectu , sonat.

Quæ igitur est prima proprietas ? Ideoque hinc à cæteris rebus omnibus distinguitur hoc est , per *formam* res hoc est , effectum , à cæteris rebus omnibus essentiali distinctione distinguitur : ut Mensa à scamno , homo à bruto. 1. Obj. Ab omnibus causis pendet esse rei : ergo res non per solam *formam* distinguitur.

Resp. Ab omnibus causis pendet quidem esse rei commune , sed à solâ *forma* esse tale seu proprium. 2. Obj. *forma* est omnibus rebus communis : ergo per eam res non potest distingui Resp. *forma* omnibus rebus communis est , sed non una & eadem ; nam omnes res habent quidem *formam* , verum non unam eandemque ; ast quælibet suam & propriam : non enim

nim
con
in e
ens
pria
Erg
hoc
cæt
tur
aur
ann
hab
sec
stin
pri
rat
mu
eff
sim
pri
no
rat
ctu
eff
sub

LIB. PRIM. RESOLUT. 43

nim datur uua aliqua talis forma
 communis, quæ omnibus ex æquo
 inesse posset. 3. Obj. Etiam effici-
 ens, materia, finis & adjuncta pro-
 pria, res à reliquis rebus distinguunt.
 Ergo Ramus soli *forma* perperam
 hoc tribuit Resp. Per *formam* res à
 cæteris rebus omnibus discriminan-
 tur: quia annulus aureus, non propter
 aurum & aurifabrum &c. dicitur
 annulus, sed propter formam, quam
 habet. Vel si aliquid distinguunt, illa
 secundario, hæc vero primario di-
 stinguunt. Quæ est secunda *forma* pro-
 prietas? *forma simul cum re ipsa ingene-
 ratur*, id est: *forma* & formatum si-
 mul fiunt, 1. Obj. Causa est prior
 effecto: ergo *forma* non ingeneratur
 simul cum ipso effecto. Resp. *forma*
 prior quidem est formato naturâ, sed
 non tempore. 2. Obj. *forma* ingene-
 ratur. Ergo non causa, verum effe-
 ctum est Resp. *forma* ingenerantis seu
 efficientis respectu effecti rationem
 subit, sed tamen effecti formati causa
 est.

est. Nonne porro ex hâc in generatione, sequitur *formam* adiuuctum esse effecti? Non, sed potius sequitur *formam* effecto *συμπεριλαμβανόμενον* esse, id est, *formam* & effectum formatum simul nicipere & definire. Potestne Logicæ *forma* accurata distributio tradi? Nulla; nam Logica illa ratio *forma* (per quam res est, id quod est) divisionis capax non est, neque potest in oppositas *formas* distribui. Nonne Logice dividitur *forma* in substantialem seu internam, & accidentalem seu externam? Non; quia hæc distinctio non ad omnes res (ut Logica *formæ* notio solet); sed ad rerum corporearum *formas* solummodo pertinet. Liceat tamen, tanquam duo generalia specialium exemplorum capita proponere. Esto. Quid igitur est *substantialis forma*? Est invisibilis & interna rerum forma, quæ vel nunquam, vel rarissime, quod in oculos non occurrat, deprehendi
&

& c
Ran
rum
possi
natu
am,
sum
mus
rei
si pos
si pos
litat
ex A
atar
mo
pote
e for
relic
inse
fem
cac
affi
nes
us r

LIE. PRIM. RESOLUT. 45

& cognosci potest. Recte de hac P. Ramus affirmat : *unde præcipua rerum ut Natura est, sic erit explicatio, si possit inveniri*, hoc est, ut præcipua rei natura & essentia à forma est, ita etiam, præcipua rei explicatio à forma sumenda est. Quid intelligit hic Ramus per *explicationem*? Definitionem rei; quæ ex forma constare debet, si possit inveniri. Quare addit Auctor, si possit inveniri? Q. propter imbecillitatem humanæ mentis, quam homo ex Adami lapsu contraxit, rerum creatarum specifica forma difficulter, imo plane non investigari perfecte potest. Homo enim una cum Adamo à formarum perfecta scientia, ut ex reliquis dotibus, excidit, quæ postea in scititia in totum genus humanum disseminata est. Hinc, Philosophi cæcutiunt, errant, dubitant, idem affirmant & negant; rerum definitiones monstrose multiplicant, ac si unus rei, non unica esset forma. Veri-
simile

simile autem est in hujus argumen-
 ti perfecta scientia Adamum ante
 peccatum excelluisse, eumque po-
 tissimum respexisse ad *formas inter-*
nas, cum animalibus ad se à Deo ad-
 ductis nomina formis convenientia
 imponeret. Cum igitur substantiales
seu internæ formæ nobis plerunque
sint ignotæ, earum loco in definitio-
 nibus rerum sæpe propriis effectis vel
 adjunctis utimur. Hinc proprie &
 perfectæ definitiones & distributiones
 rarissimæ, descriptiones ac distinctio-
 nes frequentissimæ sunt. Quid de-
 mum est *forma accidentalis* seu exter-
 na? Est externa rerum facies, disposi-
 tio, seu figura, cujus liber materiam
 metâ quasi includens.

Potestne hæc forma inveniri? Po-
 test, quia est sensibus nostris exposita.

Cedo

Geo

Phy

Mec

Fi&i

Q
 teri
 han
 quia
 pul
 in a
 qua

Cedo exempla naturalia & artificialia?

	Forma	Formatum
	<i>Anima rationalis</i>	<i>Homo</i>
Geometria	{ <i>Triangulum</i> <i>Quadrangulum</i> <i>Mobilitas</i>	
Physicæ	{ <i>Rotunditas</i> <i>Proceritas</i> <i>Longitudo</i>	<i>Coelum.</i> <i>Terra</i> <i>Arbor.</i> <i>Liscis.</i>
Mechanicæ	{ <i>Longi</i> <i>Lati &c.</i>	<i>Muri Gallici.</i>
Ficti.	{ <i>Vasta rupes</i> <i>Sylva</i> <i>Aurum &c.</i>	<i>Portus virgilianus.</i>

CAPUT VIII.

De fine.

Quare est *Finis* causarum ultima?
 1. quia ex conjunctione materię & formę exurgit. 2. quia ad hanc reliquę omnes referuntur. 3. quia natura *finis* non consistit in impulsione efficientem ad agendum, sed in aptitudine rei ad uſum, quam res quęlibet post efficientis, materię, & formę

formæ vim exhibet. 4. Quia *finis* præcedentium causarum actionem finit & terminat. Obj. *Finis* ante omnes causas vim cauſandi exercet; movet enim efficientem ad agendum: ergo non ultima est causarum, sed prima. Resp. *finis* quatenus causa est, non habet rationem ad efficientem, sed ad effectum finitum. 2. Causa *finalis* quando efficientem ad agendum movet nondum est actu: ergo eam actu præcedere non potest, cum illud, quod adhuc in potentia est, nec prius nec posterius, actu esse queat, 3. Si *finis* efficientem, actu antecederet, reliquæ causæ non agerent propter finem; quia posterius non agit propter prius.

Quid est *finis* (vegezo ok)? Est causa, cuius gratia res est.

Quæ sunt hic consideranda?
1. definitium, *finis*, quæ notat terminum rei; qui duplex est, alter durationis; sic mors *finis* hominis dicitur: alter magnitudinis; sic agrorum

&

& r
cun
rei a
loci
causa
stat
Caus
Qua
tio?
rem
tim
vel
præf
reriu
diis b
suran
desid
Ergo
R
confi
dia q
optim
Dupl

LIB. PRIM. RESOLUT. 49

& regionum termini eorum fines dicuntur. 2. Bonitatem & aptitudinem rei ad usum, quæ significatio hujus loci propria est. 2. Definitio, Est *causa* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere, *Causa*; vi enim *finis* effectum est. Quæ est in *sine* propria causandi ratio? Est perficere, absolvere & finire rem; vel est perfectio rei formam statim consequens, quæ est aptitudo vel commoditas rei ad usum suum præstandum. Obj. Atqui juxta Pererium causalitas *finis* est, dare mediis bonitatem, amabilitatem, mensuram & ordinem; movereque sui desiderio efficientem ad agendum? Ergo.

Resp, Causalitas *finis* in his non consistit, quia hæc sunt tantum media quædam prærequisita ad finem optinendum. Quotuplex est *esse finis* Duplex intentionale & reale.

Constituitne esse intentionale naturam *finalis* causæ? Nequaquam; quia *finis* prout est in intentione, ad efficientem causam adjuvantem pertinet. *Finis* igitur est causa secundum esse reale? Sic aio; quia efficiens agit propter esse reale; veluti Medicus non agit propter sanitatem, quæ in mente habet esse intentionale, sed propter realem, quæ intentionalem illam sanitatem sequitur. 2. Quia esse reale fatiat desiderium efficientis, quod causæ *finalis* proprium est.

Obj. Atqui *finis* secundum esse reale est effectum Resp. *Finis* ratione efficientis, quæ illam consequitur est effectum; sed ratione finiti est causa. 2. ex forma, *Cujus gratia*, h. e. propter quam, *res*, h. e. effectum destinatum, est, h. e. existit. Quare utitur Ramus vocula *Rei* in definitione? Ut significet *finem* omnium entium & non entium communem esse. Obj. Atqui in agendo non nisi Deus Angeli & homines Possunt sibi proponere *finem*;

nem;

LIB. PRIM. RESOLUT. 51

nem; Ergo Resp. *Einis* non dicitur
 eorum, quæ sibi finem proponut, id
 est, efficientium; sed eorum, quæ ad
 finem referuntur, id est, effectorum.
 Ea autum sunt non rationalia tantum,
 sed etiam quælibet rationis expertia,
 nec entia solum, sed etiam non entia,
 quæcunque enim verè existunt, vel
 esse finguntur, ad suum aliquem fi-
 nem referuntur.

Nonne est Rami doctrina de *fine*
 imperfecta? Nequaquam. Obj. At-
 qui definitam *finem* non distinxit.
 Resp. Sapienter non distinxisse vi-
 detur; quia unica & simplex est gene-
 ralis causæ *finalis* ratio; q. nullus da-
 tur *finis*, cujus gratia res non sit. Obj.
 Atqui quamplurimi distribuere *finem*
 Resp. Distributiones illæ quæ iis af-
 ferri solent, non sunt Logici *finis* di-
 stributiones; sed specialium finium
 Logico fini subjectorum pro effecto-
 rum varietate confictæ distinctiones.
 Quid sentiendum est de distinctione
 illa, quâ *finis* distinguitur in finem cu-

Ius & Cui? Ille, propriè est causa finalis, hic vero est Subjectum.

Nonne Logice distinguitur *finis* in summum & subordinatum, ille rursus in universalem & specialem? Minime; 1. quia hæc distinctio non est *κατὰπαντός*, non enim omnium rerum communis est, sed certa cum rerum propria. 2. quia non est *κατ'αὐτό*, quia essentiam *finis* non attingit: Neque enim pro oppositis finium viribus, sed pro rerum (ut ita dicam) finitarum varietate instituta est. Siquidem universalis finis dicitur, universi finis: specialis vero alicujus speciei proprius. At in eptum est in Logica pro rerum cuique categoriæ subjectarum varietate argumenta distinguere. 3. quia non est *καθόλουπρῶτον*, nam esse summum vel subordinatum, esse universale vel speciale, non minus ad alia argumenta pertinet, quam ad finem. 4. quia in hac distinctione non sunt partes oppositæ. Quæ enim oppositio

pos
& f
que

F
ut

Propt

Q
conf
quod
enti
accip
form
que i
nitio
argu
defin

LIB. PRIM. RESOLUT. 53

positio est inter summum, specialem
& subordinatum, cum specialis quis
que finis universali subordinatus sit?

Cedo exempla?

Finis		Finitum	
Ut	<i>Bene loquamur</i> <i>Purè & ornatè dicamus</i> <i>Bene differamus.</i>	confer.	<i>Gram.</i> <i>Rhet.</i> <i>Log.</i>
Propter	<i>Solacium</i> <i>Prolem futuram.</i>	<i>Homo inis</i> <i>Conjngium</i>	

*Ut Tiberio Caesarem intereficiat, contra eum
armatus venit.*

C A P. IX.

De Effectis.

Quid est Effectum? (lot dolog) Quod
è causis existit. Quæ sunt h'c
consideranda? 1. Definitum, Effectum;
quod Specialiter quidem soli effici-
enti; quia ab ea denominationem
accipit, sed generaliter materiæ,
formæ, & finis, respondet; valet-
que idem quod Causatum. 2. Defi-
nitio? quod è causis &c. Ex quibus
argumentis essentialibus constat hæc
definitio? 1. Ex genere intellecto,

Argumentum absolute consentaneum; Et enim inter *causam* & *effectum* essentialis quædam intercedit communio. Nam ut *causa* *essentiam* *effecto* largitur, ita *effectum*, suum esse à *causis* habet. Obj. *Effectum* aliunde oritur & dependet; ergo non est, *argumentum absolute consentaneum*, sed *ortum*.

Q. Resp. *Effectum* licet à *causa* dependeat & oriatur quoad *essentiam*, quia tamen non habet vim arguendi talem, qualem ipsa *causa* possidet; sed ex se se propriam arguendi vim obtinet, non à *causa* acceptam recte *argumentum primum* & non *ortum* erit dicendum. 2. ex *forma*, quod è *causis*, h. e. efficiente, materia, formâ, fine, existit, h. e. productum est, factum est. Quare dicitur *effectum* è *causis* & non è *causâ* existere: Quia omnis *effectus* efficientem & materiam, formam & finem habere debet. Obj. *Effectum* efficienti solum respondet: ergo non è *causis*, sed ab efficiente tantum

LIB. PRIM. RESOLUT. 55

tum existit? Resp. *Effecti* nomen, specialiter tantum efficienti respondet, generaliter vero & usitatissime omnibus quatuor causarum speciebus ex æquo tribuitur. 2. *Obj. Ex ob.* re, & è re quadam existere est effecti tantum materiati proprium (interventu enim præpositionum natura seu vis causarum distinguitur) ergo hic definitur tantum *effectum* specialiter materiæ respondens. Resp. Præ-~~po~~positio è vel ex materiam à reliquis causis distinguens facta est generalis in effecti definitione, cum Ramus non dicat *effectum* è causa, in numero singulari (sic enim respectu solius materiæ potuisset videri definitum) sed è causis existere, quod nihil aliud est, quam si dixisset, effectum vi omnium causarum existere. *Obj.* Atqui multa sunt *effecta* quæ nec materiam nec formam habent, cujus modi sunt res in corporeæ & spirituales, item non nulla accidentia, ut eruditio, pulchritudo &c. ergo

non quodlibet effectum vi omnium
causarū existit. Resp. Multa sunt qui-
dem effecta quæ materiam & formā
Phyficam non habent, cum hæc sint
tantum corporis naturalis principia;
sed tamen nullum est *effectum*, quod
materiam & formam Logicam non
habeat, cum hæc omnibus entibus &
non entibus rebusq; fictis competant.

Obj. Dantur multæ efficientes, quæ
temere & fortuito agunt: ergo multa
etiam *effecta* saltem causam finalem
non habent. Resp. Licet quædam *effe-
cta* respectu causarum particularium
temere & fortuito fieri videantur, illa
tamen, si causarum universalium in-
tentio peccetur, suo fine non carent.
1. q. Deus & natura nihil faciunt fru-
stra, temere aut fortuito. 2. q. Provi-
dentia divina extendit se ad omnia,
cuj⁹ respectu nullum agens temere &
fortuito agit. Quare non us⁹ est Ram⁹
in definitione *effecti* quoq; particulā.
Est? Quia vocula *existit* quā *effectum*
expressit, aliquid in se habet plus
quam

quam
causis
exister
mnibu
ad esse
Pot
dividi
effecti
differe
potest
differe
vi caus
2. quia
omniu
tione ca
ctum,
effectum
quarum
& quod
quoque
nis. & c.
ciente e
tum, à f
tum ap
rim ca

LIB. PRIM. RESOLUT. 57

quam est. q. esse rei fluit à singulis
causis (essentia à materia & forma)
existere vero (seu *existentia*) ab o-
mnibus causis simul concurrentibus
ad *esse* (& *essentiam*) rei completum.

Potestne , *effectum* in species veras
dividi? Minime , 1. quia generalis
effecti notio , ad certas species per
differentias oppositas contrahi non
potest: nullius enim *effecti* specifica
differentia à generali illa , quæ est ,
vi causarum existere , distincta est.
2. quia unum idemque *effectum* ex
omnium quasi concursu & conspira-
tione causarum existit ; adeo ut *esse*-
ctum , quod unius puta efficientis
effectum est , fiat etiam *effectum* reli-
quarum, ut materiæ formæ, finisque:
& quod materiæ *effectum* est , idem
quoque fiat efficientis, materie, & fi-
nis. &c. Obj. Atqui causatum ab effi-
ciente *effectum* , à materia materia-
tum, à forma, formatum, à fine fini-
tum appellatur, Resp. Non nagave-
rim causatum seu *effectum* his

nomini- bus variari, & solâ ratione non reipsa distingui posse, quatenus ad causas singulas seorsim refertur ut vel arguat eas, vel ab iis arguatur.

Potestne tamen *effecti* ubertas modis quibusdam, indicari? Potest. Quotuplices illos modos innuit Auctor? Duplices: generales vel speciales? Qui sunt generales *effecti* modi? *Motus & res motu facta*, quorum primus est causa alterius. Quare vocas generales? Quia ad hoc omnia *effectorum* exempla referri possunt; *effectum* enim omne vel est *motus*, uel est *res motu facta*? 1. Obj. *Motus* doctrinam Physica sibi vendicat: ergo non poterit esse *effecti* modus. Resp. Physica *motum* sibi heterogeneè vendicat. 1. quia *effectus* est *motus*, efficere est movere, efficiens est movens, & contra. 2. q. *Motus* est res generalis omnium entium & non entium communis. Nullo modo pertinet ne igitur *motus* ad Physicam?

LIE. PRIM. RESOLUT. 59

cam? Imo pertinet, quatenus usus doctrinæ *demotu*, id est, effecto logico in physicis etiam conspicitur, non secus quam in aliis omnibus rebus & artibus, cum sit entium & non entium communis. 2. Obj. Atqui natura est principium *motus*: Ergo Physici est de *motu* præcipere. Resp. Natura physice male sic definitur, quia definitio ista omnino causæ efficienti competit. 3. Obj. *Motus* potest in species certas distribui: ergo etiam *effectum*. Resp. Nego *motum* in species veras posse dividi; quia sicut omne movens sub nomine procreantis causæ, sic omnis *motus* quatenus ad moventem refertur sub nomine generationis, continetur. Obj. Atqui secundum Aristotelem *motus* est generatio & corruptio, auctio & diminutio, alteratio & latio. Resp. Vana est hæc *motus* distinctio; quia hæc omnia *motus* nomina si inductio fiat, ad generationem referri poterunt. Cum

Aristoteles *motum* sic divisit, non consideravit ut *effectum*, sed ut adjunctum substantiæ, quantitatis, qualitatis & loci, nam *motus* ratione rei motæ est adjunctum, ut exporismate definitioni immediatè subjecto clarum est.

Qui sunt modi effecti speciales?
Laudes & Vetuperationes.

Cedo exempla ?

		Effectum	Causa
		Excudunt	<i>Ara</i> Corinthii
		Sculpunt marmora	Parii.
		Agunt causas	Athenienses.
		Cursum coeli considerant	
			Babylonii & Egyptij.
1. Lan-	Factis	Regunt populos	
dum de		Leges condunt	
		Bonos defendunt	Romani.
		Refractarios coercent	
	Dictis, &	Loquitur	Pericles
	scriptis. Ele-		Hortensius
	ganter.	Scribit	Cicero
	Effectum		Demosth.
			Causa.
2. Virtu-	Con-	Conjurarunt in	Parmenio
peratio-	liis &	Alexandrum	Philotas
nium de	de li-	Conspirarunt in	Lentulas
	berari	Romanos	Cuciegus
	onis.		Carilina popu-
			lares.
	Viciis	Secreta manifestat	
	Ebrie-	Seditiones excitat	
	tatis.	Securitatem affert	EBRIETAS.
		Docet Artes.	
		Disertum facit.	

L. I. P. R. I. M. R. E. S. O. L. U. T. 65

C A P. X.

De Subiecto.

Quid succedit argumento absolute consentaneo? Succedit *Argumentum Modo quodam consentaneum*. Quare docentur postremo loco argumenta *modo quodam consentanea*? 1. Quia absoluta consensio imperfectam hanc consensionem ordine naturæ antecedit. 2. Quia non possumus cogitare aliquid alicui adjungi, id est, præter essentiam causasque accidere, nisi id prius essentiam suam ex causis habuerit. Quid est *arg. modo quodam consentaneum*? Quod modo quodam consentit cum re quam arguit. Quid est modo quodam consentire? Est imperfectè & accidentaliter ratione & leviter consentire, interquæ nimirum nulla intercedit essentiæ communio, sed unum alteri præter essentiam accedit. Quæ sunt illa, quæ modo quodam consentiunt? *Subiectum & Adjunctum*. Obj. Atqui subi. & adj. sunt relata: ergo non modo quodam, sed absolute

lute & essentialiter consentiunt, relata enim utpote mutux causæ essentialiter consentiunt. Resp. Relata, sunt sibi mutux causæ non in essendo (de quo R. loquitur) sed in cognoscendo.

Obj. 2. R. c. 3. l. 2. Subj. & Adj. essentialia argumenta dicit, cum axioma homogeneum hæc etiam constituere docet: ergo absolute, & essentialiter consentiunt. Resp. Subj. & Adj. non sunt arg. essentialia constitutiva (de quib. R. loquitur) sed consequutiva tantum.

Quodnam horum antecedit? *Subiectum*, quia omne *subiectum* suis adjunctis natura prius est, & quodam modo se habet ad adjunctum ut causa ad effectum. Quid igitur est *Subiectum* (*valami ala vettetet dolog*)? Cui aliquid adjungitur. Quot sunt hic observanda? 1. Definitum *Subiectum* quod notat. 1. Antecedens Axiomatis. 2. Existentiam, quæ subicitur adjunctis, ut hic.

2. Defi-

LIB. PRIM. RESOLUT. 63

2. Definitio, *Cui aliquid &c.*

Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere sub intellecto, *Argumentum modo quodam consentaneum*; quia *subjectum* modo quodam consentit cum *adjuucto*. 2. Ex forma, *Cui*, i. e. Substantiæ vel Accidenti etiam, *aliquid*, i. e. res aliqua, *adjuungitur*, i. e. præter essentiam illam, quam è causis constitutam perfectamque habet, in super accedit.

Potestne *Subjectum* in veras species *R* distribui? Nequaquam; quia *subiecti* ratio est universalis: unica & simplex.

Potestne tamen hujus argumenti usus modis quibusdam indicari? Potest, ut & Ramus ipse exemplorum *subjectorum* varietate innuere videtur. Quot sunt modi illi ex ista exemplorum à Ramo positorum varietate observati? Quatuor: *Subjectum*, in *herentia*, *adherentia*, *loci*, & *occupantis*. Quid est *Subjectum in herentia*:

Constituitne esse intentionale naturam *finalis* causæ? Nequaquam; quia *finis* prout est in intentione, ad efficientem causam adjuvantem pertinet. *Finis* igitur est causa secundum esse reale? Sic aio; quia efficiens agit propter esse reale; veluti Medicus non agit propter sanitatem, quæ in mente habet esse intentionale, sed propter realem, quæ intentionalem illam sanitatem sequitur. 2. Quia esse reale satiat desiderium efficientis, quod causæ *finalis* proprium est.

Obj. Atqui *finis* secundum esse reale est effectum Resp. *Finis* ratione efficientis, quæ illam consequitur est effectum; sed ratione finiti est causa. 2. ex forma, *Cujus gratia*, h. e. propter quam, *res*, h. e. effectum destinatum, *est*, h. e. existit. Quare utitur Ramus vocula *Rei* in definitione? Ut significet *finem* omnium entium & non entium communem esse. Obj. Atqui in agendo non nisi Deus Angeli & homines Possunt sibi proponere *finem*;

LIB. PRIM. RESOLUT. 51

nem; Ergo Resp. *Einis* non dicitur eorum, quæ sibi finem proponut, id est, efficientium; sed eorum, quæ ad finem referuntur, id est, effectorum. Ea autum sunt non rationalia tantum, sed etiam quælibet rationis expertia, nec entia solum, sed etiam non entia, quæcunque enim verè existunt, vel esse finguntur, ad suum aliquem finem referuntur.

Nonne est Rami doctrina de *fine* imperfecta? Nequaquam. Obj. Atqui definitam *finem* non distinxit. Resp. Sapienter non distinxisse videtur; quia unica & simplex est generalis causæ *finalis* ratio; q. nullus datur *finis*, cujus gratia res non sit. Obj. Atqui quamplurimi distribuere *finem*. Resp. Distributiones illæ quæ iis afferri solent, non sunt Logici *finis* distributiones; sed specialium finium Logico fini subjectorum pro effectorum varietate confictæ distinctiones. Quid sentiendum est de distinctione illa, quâ *finis* distinguitur in *f* finem *cu-*

Ius & Cui? Ille, propriè est causa finalis, hic vero est Subjectum.

Nonne Logice distinguitur *finis* in summum & subordinatum, ille rursus in universalem & specialem? Minime; 1. quia hæc distinctio non est *κατὰ παντός*, non enim omnium rerum communis est, sed certa cum rerum propria. 2. quia non est *κατ' αὐτό*, quia essentiam *finis* non attingit: Neque enim pro oppositis finium viribus, sed pro rerum (ut ita dicam) finitarum varietate instituta est. Siquidem universalis *finis* dicitur, universi *finis*: specialis vero alicujus speciei proprius. At ineptum est in Logica pro rerum cuique categoriæ subjectarum varietate argumenta distinguere. 3. quia non est *καθόλου πρῶτον*, nam esse summum vel subordinatum, esse universale vel speciale, non minus ad alia argumenta pertinet, quam ad finem. 4. quia in hac distinctione non sunt partes oppositæ. Quæ enim oppositio

positio est inter summum, specialem
& subordinatum, cum specialis quis
que finis universali subordinatus sit?

Cedo exempla?

Finis	Finitum
Ut	<div> <div> <i>Bene loquamur</i> <i>Purè & ornatè dicamus</i> <i>Bene differamus.</i> </div> <div> <i>confer.</i> </div> <div> <i>Gram.</i> <i>Rhet.</i> <i>Log.</i> </div> </div>
Propter	<div> <i>Solacium</i> <i>Prolem futuram.</i> </div> <div> <i>Homo inis</i> <i>Conjngium</i> </div>

*Ut Tiberio Casarem in exsiliat, contra eum
armatus venit.*

C A P. IX.

De Effectis.

Quid est Effectum? (lòt dolog) Quod
è causis existit. Quæ sunt h'c
consideranda? 1. Definitum, Effectum;
quod Specialiter quidem soli effici-
enti; quia ab ea denominationem
accipit, sed generaliter materiæ,
formæ, & fini, respondet; valet-
que idem quod Causatum. 2. Defi-
nitio? quod è causis &c. Ex quibus
argumentis essentialibus constat hæc
definitio? 1. Ex genere intellecto,

Argumentum absolute consentaneum; Et enim inter *causam* & *effectum* essentialis quædam intercedit communio. Nam ut causa essentiam effecto largitur, ita *effectum*, suum esse à causis habet. Obj. *Effectum* aliunde oritur & dependet; ergo non est, argumentum *absolute consentaneum*, sed ortum.

¶ Resp. *Effectum* licet à causa dependeat & oriatur quoad essentiam, quia tamen non habet vim arguendi talem, qualem ipsa causa possidet; sed ex sese propriam arguendi vim obtinet, non à causa acceptam recte argumentum primum & non ortum erit dicendum. 2. ex forma, quod è causis, h. e. efficiente, materia, formâ, fine, existit, h. e. productum est, factum est. Quare dicitur effectum è causis & non è causâ existere: Quia omnis effectus efficientem & materiam, formam & finem habere debet. Obj. *Effectum* efficienti solum respondet: ergo non è causis, sed ab efficiente tantum.

tum existit? Resp. *Effecti* nomen, specialiter tantum efficienti respondet, generaliter vero & usitatissime omnibus quatuor causarum speciebus ex æquo tribuitur. 2. *Obj. Ex ob.* re, & è re quadam existere est effecti tantum materiati proprium (interventu enim præpositionum natura seu vis causarum distinguitur) ergo h'c definitur tantum *effectum* specialiter materiæ respondens. Resp. Præ-*R*positio è vel *ex* materiam à reliquis causis distinguens facta est generalis in effecti definitione, cum Ramus non dicat *effectum* è causa, in numero singulari (sic enim respectu solius materiæ potuisset videri definitum) sed è causis existere, quod nihil aliud est, quam si dixisset, effectum vi omnium causarum existere. *Obj.* Atqui multa sunt *effecta* quæ nec materiam nec formam habent, cujus modi sunt res in corporeæ & spirituales, item non nulla accidentia, ut eruditio, pulchritudo &c. ergo

non quodlibet effectum vi omnium
causarū existit. Resp. Multa sunt qui-
dem effecta quæ materiam & formā
Phyficam non habent, cum hæc sint
tantum corporis naturalis principia;
sed tamen nullum est *effectum*, quod
materiam & formam Logicam non
habeat, cum hæc omnibus entibus &
non entibus rebusq; fictis competant.

Obj. Dantur multæ efficientes, quæ
temere & fortuito agunt: ergo multa
etiam *effecta* saltem causam finalem
non habent. Resp. Licet quædam *effe-
cta* respectu causarum particularium
temere & fortuito fieri videantur, illa
tamen, si causarum universalium in-
tentio peccetur, suo fine non carent.
1. q. Deus & natura nihil faciunt fru-
stra, temere aut fortuito. 2. q. Provi-
dencia divina extendit se ad omnia,
cuj⁹ respectu nullum agens temere &
fortuito agit. Quare non us⁹ est Ram⁹
in definitione *effecti* quoq; particulā.
Est? Quia vocula *existit* quā *effectum*
expressit, aliquid in se habet plus
quam

quam est. q. esse rei fluit à singulis
causis (essentia à materia & forma)
existere vero (seu *existentia*) ab o-
mnibus causis simul concurrentibus
ad *esse* (& *essentiam*) rei completum.

Potestne , *effectum* in specics veras
dividi ? Minime , 1. quia generalis
effecti notio , ad certas species per
differentias oppositas contrahi non
potest : nullius enim *effecti* specifica
differentia à generali illa , quæ est ,
vi causarum existere , distincta est.
2. quia unum idemque *effectum* ex
omnium quasi concursu & conspira-
tione causarum existit ; adeo ut *esse-*
ctum , quod unius puta efficientis
effectum est , fiat etiam *effectum* reli-
quarum , ut materiæ formæ , finisque :
& quod materiæ *effectum* est , idem
quoque fiat efficientis , materie , & fi-
nis. &c. Obj. Atqui causatum ab effi-
ciente *effectum* , à materia materia-
tum , à forma , formatum , à fine fini-
tum appellatur , Resp. Non nagave-
rim causatum seu *effectum* his

nominibus variari, & solâ ratione non reipsâ distingui posse, quatenus ad causas singulas seorsim refertur ut vel arguat eas, vel ab iis arguatur.

Potestne tamen *effecti* ubertas modis quibusdam, indicari? Potest. Quotuplices illos modos innuit Auctor? Duplices: generales vel speciales? Qui sunt generales *effecti* modi? *Motus* & *res motu facta*, quorum primus est causa alterius. Quare vocas generales? Quia ad hoc omnia *effectorum* exempla referri possunt; *effectum* enim omne vel est *motus*, uel est *res motu facta*? 1. Obj. *Motus* doctrinam Physicâ sibi vendicat: ergo non poterit esse *effecti* modus. Resp. Physicâ *motum* sibi heterogeneè vendicat. 1. quia *effectus* est *motus*, efficere est movere, efficiens est movens, & contra. 2. q. *Motus* est res generalis omnium entium & non entium communis. Nullo modo pertinet ne igitur *motus* ad Physicam?

LIB. PRIM. RESOLUT. 59

cam? Imo pertinet, quatenus usus doctrinæ *demotu*, id est, effecto logico in physicis etiam conspicitur, non secus quam in aliis omnibus rebus & artibus, cum sit entium & non entium communis. 2. Obj. Atqui natura est principium *motus*: Ergo Physici est de *motu* præcipere. Resp. Natura physice male sic definitur, quia definitio ista omnino causæ efficienti competit. 3. Obj. *Motus* potest in species certas distribui: ergo etiam *effectum*. Resp. Nego *motum* in species veras posse dividi; quia sicut omne movens sub nomine procreantis causæ, sic omnis *motus* quatenus ad moventem refertur sub nomine generationis, continetur. Obj. Atqui secundum Aristotelem *motus* est generatio & corruptio, auctio & diminutio, alteratio & latio. Resp. Vana est hæc *motus* distinctio; quia hæc omnia *motus* nomina si inductio fiat, ad generationem referri poterunt. Cum

Aristoteles *motum* sic divisit, non consideravit ut *effectum*, sed ut adjunctum substantiæ, quantitatis, qualitatis & loci, nam *motus* ratione rei motæ est adjunctum, ut exporismate definitioni immediatè subjecto clarum est.

Qui sunt modi effecti speciales?
Laudes & Vetuperationes.

Cedo exempla?

		Effectum	Causa
		Excudunt	<i>Era Corinthii</i>
		Sculpunt marmora	<i>Parii.</i>
		Agunt causas	<i>Athenienses.</i>
		Cursum coeli considerant	
			<i>Babylonii & Egyptij.</i>
1. Laudum de	Factis	Regunt populos	
		Leges condunt	
		Bonos defendunt	} <i>Romani.</i>
		Refractarios coercunt	
	Dictis, & scriptis. Eleganter.	Loquitur	} <i>Pericles</i> } <i>Hortensius</i>
	Effectum	Scribit	} <i>Cicero</i> } <i>Demosth.</i>
			<i>Causa.</i>
2. Vituperationum de	Constitiis & de liberariis.	Conjurarunt in	} <i>Parmenio</i> } <i>Philotas</i> } <i>Lenxulas</i> } <i>Cuetejus</i> } <i>Carilina populares.</i>
		<i>Alexandrum</i>	
		Conspirarunt in	
		<i>Romanos</i>	
Vicii Ebrietatis.		Secreta manifestat	} <i>EBRIETAS.</i>
		Seditiones excitat	
		Securitatem affert	
		Docet Artes.	
		Disertum facit.	

LIE. PRIM. RESOLUT. 65
C A P. X.

De Subjecto.

Quid succedit argumento absolute consentaneo? Succedit *Argumentum Modo quodam consentaneum*. Quare docentur postremo loco argumenta *modo quodam consentanea*? 1. Quia absoluta consensio imperfectam hanc consensionem ordine naturæ antecedit. 2. Quia non possumus cogitare aliquid alicui adjungi, id est, præter essentiam causasque accidere, nisi id prius essentiam suam ex causis habuerit. Quid est *arg. modo quodam consentaneum*? Quod *modo quodam consentit cum re quam arguit*. Quid est *modo quodam consentire*? Est imperfectè & accidentali ratione & leviter consentire, interquæ nimirum nulla intercedit essentiæ communio, sed unum alteri præter essentiam accedit. Quæ sunt illa, quæ *modo quodam consentiunt*? *Subjectum & Adjunctum*. Obj. Atqui subi. & adj. sunt relata: ergo non modo quodam, sed absolute

lute & essentialiter consentiunt, relata enim utpote mutuæ causæ essentialiter consentiunt. Resp. Relata, sunt sibi mutuæ causæ non in essendo (de quo R. loquitur (sed in cognoscendo.

Obj. 2. R. c. 3. l. 2. Subj. & Adj. essentialia argumenta dicit, cum axioma homogeneum hæc etiam constituere docet: ergo absolute, & essentialiter consentiunt. Resp. Subj. & Adj. non sunt arg. essentialia constitutiva (de quib. R. loquitur) sed consequutiva tantum.

Quodnam horum antecedit? *Subiectum*, quia omne *subiectum* suis adjunctis natura prius est, & quodam modo se habet ad adjunctum ut causa ad effectum. Quid igitur est *Subiectum* (*valami ala vettetet dolog*)? Cui aliquid adjungitur. Quot sunt hic observanda? 1. Definitum *Subiectum* quod notat. 1. Antecedens Axiomatis. 2. Existentiam, quæ subicitur adjunctis, ut hic.

2. Defi-

Ex
defi
Arg
um
con
Cui
etia
adja
illa
per
ced
I
dist
eti
plex
I
usus
Pot
rum
vide
ex
vari
jecta
& d

LIB. PRIM. RESOLUT. 63

2. Definitio, *Cui aliquid &c.*

Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere sub intellecto, *Argumentum modo quodam consentaneum*; quia *subjectum* modo quodam consentit cum *adjuucto*. 2. Ex forma, *Cui*, i. e. Substantiæ vel Accidenti etiam, *aliquid*, i. e. res aliqua, *adjuugitur*, i. e. præter essentiam illam, quam è causis constitutam perfectamque habet, in super accedit.

Potestne *Subjectum* in veras species *Q²* distribui? Nequaquam; quia *subjecti* ratio est universalis: unica & simplex.

Potestne tamen huius argumenti usus modis quibusdam indicari? Potest, ut & Ramus ipse exemplorum *subjectorum* varietate innuere videtur. Quot sunt modi illi ex ista exemplorum à Ramo positorum varietate observati? Quatuor: *Subjectum*, in *herentia*, *adherentia*, *loci*, & *occupantis*. Quid est *Subjectum inherentia*.

herentia (*magaban* *vevò*) Quod ad-
 junctum in se recipit.

Cedo exempla?

{	<i>Anima</i>	<i>Scientia</i>
		<i>Ignorantia</i>
		<i>Virtus</i>
		<i>Vicium</i>
{	<i>Corpus</i>	<i>Sanitas</i>
		<i>Morbus</i>
		<i>Infirmetas</i>
		<i>Robur.</i>
		<i>Pulchritudo, de-</i> <i>formitas.</i>

Quid est *Subiectum adherentia*
 (*magahoz* *vevò*)? Quod adjuncta ad
 se recipit.

Cedo exempla?

<i>Homo</i>	{	<i>Divitia</i> <i>Paupertas.</i>
		<i>Honor</i> <i>infamia.</i>
		<i>Vestitus</i> <i>Comitatus.</i>

Quid est *Subiectum loci* (*helybe*
fogado)? Est *spacium rei loca-*
tæ.

Quæ sunt h'c tenenda? 1. Defini-
 tum, *Locus*; qui pertinet ad Logi-
 cam; quia est omnium entium &
 non entium communis. Obj. At-
 qui res *Geometricæ* non videntur
 esse

LIB. PRIM. RESOLUT. 65

esse in loco, propterea quod non
 existant, sed cogitatione tantum-
 modo suigantur. Resp. Quia res Geo-
 metricæ imaginatione tantum conci-
 pinitur, ideo illis etiam conveniens
 locus cogitatione scil: abstractus tri-
 buendus est: simile namque adjun-
 ctum, simile sibi quærit subjectum.
 Certe Geometræ suis figuris locum
 attribuunt, in quibus alia sunt sursum,
 alia deorsum, alia ante, alia post, alia
 dextrorsum, alia vero sinistrorsum.

2. Definitio, *spacium* &c. Ex qui-
 bus argumentis constat hæc definitio
 1. Ex genere, *spacium*. 2 ex forma?
Rei locatæ. *Spacium* illud estne cor-
 poreum vel incorporeum? Neque
 corporeum quiddam est, neque in-
 corporeum: nam magnitudinem qui-
 dem habet, corpus vero nullum:
 Aristot. Phys. 4. 1.

Quot modis dicuntur res *locatæ*
 in loco esse? Tribus modis: circum-
 scriptive, ut corpora: definitive, ut
 finiti spiritus: repletive, ut Deus
 Jer. 23. 24. Cedo

Cedo exempla?

Locus	Locatum.
Spacium	Divina Entia.
Sursum deorsum	Geometria.
Spacium certum	Mundus Elementa.
Planities	Segetes.
Colles	Vinea.
Horti	Arbores.
Prata	Gramina

Quid est Subjectum occupans seu
objectum (elòben tetetet elfoglalo) Cir-
ca quod adjunctum occupatur &
versatur.

Cedo exempla.

Sub occup.	Adjunctum occupatum.
Color	Visus
Sonus	Auditus
Voluptas	{ Temperantia
	{ Intemperantia
Periculum	{ Magnanimitas
	{ Ignavia
Divitia	{ Liberalitas
	{ Avaritia
Res numerabilis	Arithmetica.
Res mensurabilis	Geometria.
Honor	Companorum contentio.
Venti	Navita.
Tauri	Arator.
Vulnus.	Miles.
Oves	Pastor.

Non;

LIB. PRIM. RESOLUT. 67

Non ne ad Subjecti categoriam refertur prædicamentum Substantiæ & ubi ? per legem καὶ αὐτο eo refrendum esse nemo non videt.

C A P. XI.

De Adjuncto.

QUare *Adjunctum* inter consentanea argumenta ultimum locum occupavit ? Quia nihil alteri tanquam subjecto adjungi potest, nisi illud sit, vel saltem esse fingatur. Obj. Atqui rubedo matutina tanquam signum seu adj. antecedit pluviam venturam : ergo non quodlibet adjunctum sequitur subjectum suum. Resp. Quamvis pluvia cum per matutinam rubedinem significatur actu adhuc nondum sit, ejus tamen materia cujus rubedo propriè signum est, actu collecta est in nubibus.

Quid est *Adjunctum* (hozza ad a totolog) Cui aliquid subjicitur. Quæ sunt h'c considerata? 1. Definitum

Adjun-

Non;

Adjunctum; quod notat etiam accidens angustiori significatione; non enim omne *adjunctum* est accidens.

2. Definitio, *Cui aliquid &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto *Argumentum modo quodam consentaneum.* 2. ex forma, *Cui aliquid subjicitur*, h. e. cui id quod ab ipso arguitur subjicitur. Quid dicitur *subjici*? Illud cui cū e causis constitutū perfectūq; est, aliquid insuper præter causas & essentiam accedit. Qualis est affectio & vis arguendi *Adjunctorum*? Inquit Ramus: *Quod argumentum* (h. e. *Adjunctum*) & si subiecto est *levius*, attamen est *copiosius* & *frequentius*. Quo respectu dicitur *Adjunctum* subiecto suo *levius*? Non respectu relationis, quia relatio in omnibus argumentis est par & eadem, sed respectu argutionis; nam ex unico subiecto firmiter arguere & concludere possumus non tantum omnia propria, sed etiam multa communia *adjuncta*: verum ad describendum &

LIB. PRIM. RESOLUT. 69

& arguendum subiectum copia adjunctorum sæpe adhibenda est.

Quare est *Adjunctum* subiecto suo *levius*? 1. Quia Subiectum *adjuncti* sui est quodammodo causa; facit enim ea subiectione, ut illud alicubi esse possit. 2. Quia potior est substantia si-ve subiectum accidentibus seu adjunctis suis; quoniam in ea accidentia suam habent existentiam.

Quare est *Adjunctum* subiecto suo *copiosius*? Quia unum subiectum multa potest habere *Adjuncta*. B.

Quare est *Adjunctum* subiecto suo *frequentius*? 1. Quia multitudo frequentium parit. 2. Quia cum *Adjuncta* nobis sunt notiora, quam subiecta, fitu in arguendo sapius illa adhibeamus. Quo argumento confirmat Ramus hoc coniectarium seu hanc *adjunctorum* arguendi vim & affectionem? Testimonio Ovidii loquentis: de ejusmodi signis.

Forsitan hac aliquis (nam sunt quoque) parva vocabit:

Sed

*Sed quæ non Profunt singula, multa
juvant. Hoc est, Adjuncta, quæ per
se levia & infirma sunt, turbâ arguere
valent. Quare comparat Ramus ad-
juncta cum signis? Quia cum Aristo-
tele (qui nullum signum syllogismo
concludi posse dixit) exiguam pro-
bationis vim signis in esse putavit.
Obj. Atqui lac habet: ergo foeta est
necessario concluditur. Resp. Signa
sunt vel τεκμήρια, quæ sunt necessaria
& indubitata indicia, quæ non latius
patent, quam ea quibus adhibentur:
vel σημεῖα quæ sunt signa minime
necessaria, quippe quæ latius patent,
quàm ea quibus adhibentur; illa
syllogismo concludi possunt, hæc
vero non possunt; quia in illis pro-
positio converti potest, in his vero
non potest.*

*Quare numerantur signa inter Ad-
juncta? Quia rei significatæ tanquam
subjecto adhærent.*

*Potestne adjunctum modis quibus-
dam distingui? Potest; nam quot
modis*

LIB. PRIM. RESOLUT. 71

modis dicitur unum relatorum, tot etiam dicitur alterum. Quot sunt igitur *adjunctorum* modi? Quatuor, quia quatuor sunt *Subjectorum* modi. Qui sunt illi? *Adjunctum* aliud est *inherens*, aliud *adherens*, aliud *locatum*, aliud denique *occupatum*, ut exempla à Ramo subjecta docebunt.

Quid est *adjunctum inherens* (benne valo)? Quod subjecto suo inhæret.

Cedo exempla?

Adjunct.

Bana

Mala

Subject.

Corpus.

Anima.

Quæ prædicamenta possunt ad hunc modum referri? Primo prædicamentum quantitatis, *qualitatis*, passionis; & situs, quia est passio quædam rei locatæ. Quid est *Quantitas*? Quâ res simpliciter consideratæ quantæ dicuntur, scilicet magnæ vel parvæ, multæ vel paucæ: magnitudo

do & parvitas, multitudo & paucitas, *adjuncta sunt.*

Quid est *Qualitas*? Qua res simpliciter consideratae quales dicuntur, ut bonae vel malae, calidae vel frigidae. &c.

Omnes ne *qualitates* Ramus ad hunc modum pertinere dicit? Non omnes, sed illas duntaxat, *quae praeter causas rei adjunguntur.* Nam & *qualitates* non nullae inter causas numerandae sunt, ut formae externae seu accidentales, quae figurae sunt, figura autem est *qualitas*.

Quotuplex est *qualitas*? Duplex: *propria & communis.*

Quid est *propria qualitas*? Quae *omni subjecto*, i. e. omnibus nominati generis speciebus: *soli*, i. e. non alterius generis speciebus: *semper*, h. e. omni tempore convenit; ut *homini risus*, *canilatratus* &c.

Obj. Atqui tres adhuc restant modi *propriarum qualitatum* ab Aristotelicis enumerati: ergo Ramus *proprias*

LIB. PRIM. RESOLUT. 73

*proprias qualitates imperfectè defini-
vit. Resp. Reliqui illi modi non per-
tinent ad naturam propriarum qualita-
tum quia non recipocrantur cum
sebjecto.*

*Quid est communis? Qua non eodem
modo propria, h. e. aut omni subiecto
non convenit; aut non solis, aut non
semper.*

Cedo exempla?

Comm. Qual.

Subjec.

*Caput rasum
Supercilia rasa
Monstrosa figura
Ruber
Higor
Clandus
Luscus.*

Fannius

Zoilus

*Quid est adjunctum adherens ki-
vul valo? Qnod subiecto suo adhæret.*

*Quæ referuntur ad hunc modum?
Primo refertur tempus seu prædica-
mentum Quando. Nam tempus cir-
cumstantia quædã est, duraiot scili-
cet rem sibi subiectam extrinsecus
attingens.*

Est ne tempus considerationis Logice?

D

Est

Est ne tempus considerationis logicæ? Est revera; nam & *tempus* omnium omnino rerum commune est, nec quicquam est, quod non suam quandam durationem habeat. Quid est *tempus* Logicum? Est *duratio rerum præterita præsens & futura*. Est ne bona definitio temporis à *Physicis* data? Non est; 1. q. non ipsam *temporis* substantiam, sed ejus mensuram expilat, quâ tempora mensurantur ac distinguuntur; cuius modi sunt motus illi coelestes. 2. q. *tempus* secundum Scaligerum non est mensura motus; sed contra motus est mensura temporis. Hinc Plato etiam sol^s, stellas, temporis instrumenta appellat; quia scilicet motu suo tempus mensurant. Gen. I. 14.

Secundo adhuc modum referuntur, Connexa, Antecedentia, circumstantia, consequentia, Signa, item prædicamentum *Habitus* sive *vestitus*, & *Comitatus*.

LIB. PRIM. RESOLUT. 75

Cedo exempla?

	Adjunctum	Subiectum
Temporis	Maue	
Comitatus	{ Iuventus Equites Principes	
Instrumentorū	{ Retia Plaga Venabula Canes Equus sonipes	Dido venatum pro- (fectus
Hibitus	{ Synodia clamis. Purpurea vestis	

Quid est *adjunctum locatum* (*helybe fogattatot*) Quod in suo loco continetur, ut homo domus.

Quid est *adjunctum occupatum* (*el-foglaltatatot, mās kòrùl forgo*) Quod occupatur à subiecto suo, circa quod movetur.

Cedo exempla?

	Adjun occupatum	Sub. occupans
Circa	{ Egrotos. Injustos	Medici Iudices

D 2

Quid

Cedo

Quid adjecit Ramus Consentaneorum categoriæ? *Sed consentaneorum categoria sic est; unde quidvis alteri consentaneum, vel idem &c.*

Quid discis ex hâc appendice corollarii vice appositâ? Usum quendam & fructum consentaneorum argumentorum, qui in comparatione duorum in aliquo tertio apparet.

Unde petendi sunt *unitatis & identitatis* modi? Ex *consentaneis* argumentis; nam ut *consensionis* omnis, ita etiam & *unitatis* modi hinc petendi sunt.

Quot modis dicuntur res unæ & eadem esse? Duobus modis: *absolutè*, ut Causâ & effecto: *modo quodam*; ut Subjecto vel adjuncto. Quia quot modis dicuntur plura inter se *consentire*, tot etiam modis dicuntur *unum & idem*. Res quæ causâ *una* sunt, quoutpliciter *una & eadem* esse dicuntur? Quodupliciter.

1. *Efficiente*, quæ ab eadem efficiente producuntur, ut plures statuæ ab eodem artifice.

2. *Ma-*

ria
den
for
sim
4
den
&
ben
C
effe
etur
host
& i
host
C
Sub
jectu
ralit
rem
Q
junct
etur
picta

LIB. PRIM. RESOLUT. 77

2. *Materia*, quæ ex eadem materia constat. ut plures tunicæ ex eodem panno.

3. *Forma*, quæ obtinent eandem formam, ut plura pocula eandem similemque formam habentia.

4. *Fine* quæ referuntur ad eundem finem, ut Præcepta Inventionis & Judicii referuntur ad actionem benè differendi.

Quæ res dicuntur *una & eadem effecto*? Quæ idem producant effectum, ut Imperator & milites, cum hostem expugnant, dicuntur uni & iidem effecto. Nam expugnatio hostium ab utrisque producitur.

Quæ res dicuntur *una & eadem Subjecto*? Quæ unum idemque subiectum habent, ut fortitudo, liberalitas & cognitio, Iulium Cæsarem cui adiunguntur.

Quæ demum dicuntur *eadem adjuncto*? Quæ habent idem adjunctum, ut imagines eodem colore depictæ, dicuntur eadem esse adjuncto?

quia idem color illis adjungitur.

Quare apposuit Ramus hanc appendicem? Ut recepto Aristotelico-
rum errori occurreret, qui docent
idem dicit ribus modis genere, specie,
numero: ast haud bene 1. quia quæ
genere idem dicuntur, illa materiâ
& formâ idem proprie sunt,
2. q. quæ specie idem sunt, illa
genere seu materiâ & formâ com-
muni idem sunt: species enim re-
spectu individuorum, quæ istius re-
spectu unum & idem dici à peripa-
teticis cogitantur, non species est, sed
genus. 3. quia numeri unitas logica
nulla est, & si quæ est arithmetica est,
quâ plura eundem numerum habent.

Quare Ramus non ad ortorum,
sed consentaneorum locos reduxit
modos *unitatis*? Primo, quia hi lo-
ci ut *consensionis*, ita etiam *unitatis*
primi fontes sunt; illi vero symbolici
& secundarii. Secundo, quia con-
sentaneorum loci, ut *consensionis*, ita
etiam *unitatis* & *identitatis simplices*
&

LIB. PRIM. RESOLUT. 79

& distincti fontes sunt; ortorum vero loci symbolici & confusi; ut, in genere est symbolica confusio materiae & formæ.

C A P. XII.

De Diversis.

QUæ argumenta sequuntur Consentaneorum categoriam? Dissentanea argumenta; quia cum consentaneis jam explicatis sub uno genere proximo comprehenduntur. Quare præcedunt consentanea diss-^{Q. 3.} sentanea arg.? 1. Quia ista. 4. consentanea arg. sunt primi quasi fontes omnis cognitionis, ac proinde seminarium totius Dialecticæ. 2. Quia 2. affirmatio prior est negatione, consensus dissensione. 3. Quia Dissen-3. tanea ex consentaneis oriuntur; scilicet illa quæ habent unam causam effectum, Subj. & adj. consentiunt; ergo illa quæ non habent, dissentiunt.

Dissentaneum Quid igitur est *Dissentaneum* (εγγενε-
len)? *Quod dissentit à re quam arguit.*

Quæ sunt in hoc præcepto tenenda?

1. *Definitum Dissentaneum*, dictum
à dissensu. Quid notat vox dissenta-
nei? Quam libet dissensionem, non
tantum actiorem illam, ut Arist.
αυτιξεiμεν, vel Rodolphi repu-
gnantia. 2. *Definitio. Quod dissentit;*
&c. Ex quib. arg. constat hæc defi-
nitio? 1. ex genere intellecto, *Sim-*
plex arg. 2. ex formâ, quæ expri-
mitur. 1. notatione quod *dissentit*,
i. e. dissidet ac discrepat. 2. relatio-
ne, à *re quam arguit*, i. e. ab eo
argumento ad cuius declarationem,
probationem vel amplif. adhibetur;
ut diversum ad diversi, disparatum
ad disparati illustrationem adhibetur.
Obj. in hoc genere argumentor-
um non videntur argumenta esse
relata, quia eodem nomine ex pri-
muntur. Resp. Eodem quidem no-
mine arg. dissentanea exprimuntur
ob

LIB. PRIM. RESOLUT. 81

ob vocabulorum penuriam, sed ideo pluraliter omnia illa enuncian-
 tur, ut mutua eorum relatio indi-
 cetur. Quid est dissentire à re? Est *Dissen-
 tire*
 non dependere ab alio, eique neque
 in esse, neque ad esse consentaneo-
 rum more. Quid intelligis per rem
 à qua dissent. dissentire dicis? Aliud
 dissentaneum. Nonne accuratius 3
 definivisset Ramus *dissentaneum* si
 dixisset illud non à re, sed à dissenta-
 neo dissentire? Minime, 1. q. sic
 dissentaneum non relatè definivisset
 ad consentaneum arg. hoc enim cum
 re consentire dixit. 2. q. idem per
 idem definivisset. 3. q. ignotum
 per æquè ignotum explicasset. Quot
 proprietatibus explicatur dissent. na-
 tura? Tribus, quarum prima & se- *Tribus.*
 cunda sonat de æquali sed minori ta-
 men extra collationem dissensionis
 notitiâ & arguendi vi; ultima vero
 de æquali sed tamen majori in-
 tra collationem dissensionis luce.

Quæ prima proprietas? Dissentanea *inter se sunt æque manifesta*, h. e. dissentaneorum lux & perspicuitas est æqualis, i. q. dissentanea non dependent à se invicem quoad essentiam, existentiam, & cognitionem, ut consentanea. 2. q. sub uno genere sub uno nomine, & sub una definitione comprehenduntur. Sic diversum altero diverso, disparatum altero disparato non est clarius & notius, ut homo non potest esse notius argumentum quam lapis. At in consentaneis arg. lux argumentorum non est æqualis; quia ob dependentiam mutuam causa effecto, subjectum adjuncto, clarius & notius est. Obj. Atqui notior est cervus phœnice, ignis anima, subst. accidente, affirmatio neg. homo non homine, visus cæcitate, &c. Ergo vera hæc proprietas non est. Resp. Corpus phœnix, & alia *inter se* affecta sunt æque clara, sed *per se*, i. e. citra affectionem considerata non sunt æque manifesta,

LIB. PRIM. RESOLUT. 83

manifesta, quomodo accipiantur, neque sunt dissentanea.

2. Quæ est Secunda proprietas ?
Alterum dissentaneum ab altero æqualiter arguitur, h. e. si dissentanea inter se æque lucida, clara & manifesta sunt, æqualiter etiam se declarant & notificant. Sicuti enim homo arguit lapidem sic lapis æque non magis vel minus arguit hominem. Quippe cum utriusque dissentanei affecti vis & natura eadem voce & definitione explicetur, necesse est, ut quæ unius vis est ad arguendum alterum, eadem sit & alterius ad arguendum alterum. At consentaneorum arg. non est æqualis vis & facultas arguendi: quia causa maiorem arguendi vim habet quam effectum, subiectum quam adjunctum: hæcque est causa cur in dissentaneis argumentis duo argumeta inter se affecta distinctis nominibus, capitibus, & definitionibus explicentur; ac illud antecedit, hoc vero sequatur. Quæ est ter-

tia proprietas? *Dissentanea diffensione sua
 clarius elucescunt*, i. e. Licet dissentanea
 inter sese sint æque clara, sed si eorum
 diffensionis vis conferatur, simulque
 consideretur, & explicetur, ipsæ quo-
 que dissentientes rerum naturæ fiunt
 clariores & notiores. Sic si conferatur
 cum ingredine albedo simulque op-
 posite tractetur *utriusq;* (ergo non uni-
 us tantum dissentanei sic enim secun-
 da generalis proprietas falsa esset, quæ
 docet dissentanea sese æqualiter argu-
 ere) natura clarior & illustrior appa-
 rebit. Cui objectioni occurrit Ramus
 in hac ultima proprietate. Huic: Si
dissentanea æquè nota fuerint, eorū usus
 nullus erit, quia omne argumentum
 affectum est ad aliquid notificandum,
 quod fieri non potest, nisi id quod ar-
 guit, notius & clari⁹ sit eo quod argu-
 itur. Ast hanc objectionum exprior
 proprietate obortam Ramus per tertiā
 proprietatē optime solvit: dicit enim;
Etsi dissentanea sint æquè manifesta, adeo
 ut unum ab altero ut notiori argui
 neque

LIB. PRIM. RESOLUT. 85

nequeat, *tamen ex sua dissensione simul explicata & tractata clarius elucescunt.* Quippe si dissentanea inter se committas, eaq; simul definias, explices, & tractes eorū utrinq; natura clarior evadet. Sic superbix vituperio, humilitatis laudes optimè illustrantur.

Quomodo dividuntur *dissentanea*? In *Diversa & opposita*; quia omnes res quæ sejungi volunt, vel ob externum respectum tam leviter dissentiunt, ut per naturā aliquando consentire queant, vel ob internum respectum tam vehementer, ut per naturam nunquam consentire valeant. Obj. Atqui speciei cuilibet genus ex æquo communicatur: ergo species dissentanei æque dissentiunt non uua levius, altera vehementius. Resp. *Diversa & Opposita* æque dissentanea sunt, sed non æque dissentiunt; tam diversa enim quam opposita dissentiunt, à re, quam arguunt, licet non æque dissentiant; quæ dissensionis inter has species inæqualitas non ex generis, sed
ex

ex specierem natuta oritur ; q. semper est aliquid in speciebus, quod non est ingenere.

Quid sunt *diversa* (Kùlombòzòk) ;
Sunt dissentanea quæ sola ratione dissentiant. Quæ sunt in hoc præcepto observanda ? 1. definitum, *diversa*; aliis distincta & discreta dicta. Quæ dicuntur *diversa* ? 1. generaliter ea quæ non sunt eadem, 2. specialiter ea, quæ ita non sunt eadem, ut possint aliquando esse eadem, i. e. eidem attribui. Quis est *Diversorum* author ? Ramus, & usus omnium præceptorum Logicorum optimus magister & censor. In hac categoria quare docentur primo leco *Diversa* ? 1. propter illam affinitatem, quam cum consentaneis arg. habent, 2. propter levissimam dissensionem. Sunt ne *diversa* argumenta logica ? Sunt 1. quia habent peculiarem arguendi affectiorem, quam alia argumenta non habent. 2. q. dantur quædam axiomata quæ non possunt resolvi nisi
in

LIP. PRIM. RESOLUT. 87

in *diversa* 3. quia etiam ad Syllogismum aspirant. 2. Definitio, *dissentanea*, &c. Ex quibus arg. constat hæc def. ? 1. ex genere, *dissentanea*, q. ita dissentiunt à re quam arguunt, ut uno eorum affirmato, alterum negetur. Hæc igitur non sunt *diversa*: Licet hic homo sit pauper, est tamen modestus; quia hic nihil negatur. 2. ex forma, *quæ sola ratione*, i. e. quæ non per se & sua naturâ (quia ejusmodi res diversis enunciantur, quæ sua naturâ consentanea sunt, ut quæ uni subiecto in esse, vel uni causæ tribui, possunt) sed solummodo ratione attributionis (i. e. respectu alicujus rei vel personæ, cui simul propter causam aliquam extrinsecus advenientem, tribui non possunt) *dissentiunt*, i. e. dissident ac discrepant. Sic victoria & victoriæ insignia res admodum consentaneæ sunt, respectu tamen Syllæ & Murenæ, quia ante victoriarum triumpharunt, *dissentaneæ* evaserunt. Quæ sunt

sunt notæ diversorum? Non hoc sed illud. Quanquam non tamen. Suntne hæ notæ necessariae & diversorum propriae? 1. Non sunt ita necessariae ut semper, adhiberi ad diversa indicandum debeant. 2. posterior nota est diversorum propria, prior non item, q. opposita etiam sæpe eadem nota de notari solent.

Cedo exempla notis expressa?

Diversa

Sylla & Murena non victoriam, sed insignia victoria reportarunt.

Non formosus erat sed erat facundus Vlysses.

Quanquam Priamus in media morte tenebatur, tamen non abstinencebat à convitiis.

*Et si ego Thais digna sum quæ hanc contumeliam patiar, tamen non com-
merui ut à te Charea injuria afficiar.*

Cedo

LIB. PRIM. RESOLUT. 89

*Cedo etiam exempl. notâ sub-
pressum?*

*Legarii factum contra Casarem ar-
ma sumentis error fuit non scelus.*

Obj. Diverforum exempla sua natu-
ra ad consentanea arg. pertinere dice-
bas, sed forma & facundia sua natura
disparata mihi videntur. **Ergo. Resp.**
1. Forma & facundia suâ naturâ con-
siderata sunt quidem disparata, sed
respectu subjecti, cui modo attribui
possunt, modo vero non possunt,
pertinent ad consentanea. 2. sæpe
ea quæ per se & sua natura opposita
sunt in accommodatione ad rem
consentanea fiunt, ut aurum & argen-
tum disparata sunt, sed habere aurum
& argentum consentanea sunt. Sic
etiam forma & facundia disparata
sunt, sed formosum & facundum
esse consentanea sunt. Idem in aliis
quoq; usu venit, ut abstracta opposi-
ta sint, concreta vero consentanea, &
sic consequenter diversa sialicui ali-
quando convenire simul nequeant.

C A P.

Cedo

CAP. XIII.

De Disparatis.

Quid sunt Opposita (*ellenbe vettek*) ? sunt dissentanea Quæ ratione & re dissentiunt. Quæ observas in hoc præcepto : 1. definitum, opposita, aliis repugnantia & *αντικειμενα*, sed illa omnib. oppositis, hæc vero contrariis tantum respondent. 2. def. *dissentanea*; &c. Ex quib. arg. constat hæc definitio? 1. ex genere, *dissentanea*; quia opposita ita dissentiunt à re, ut nunquam consentire, simulque existere valeant. 2. ex forma, *quæ ratione & re dissentiunt*, i. e. quæ discrepant non tantum respectu certæ alicujus rei, cui (cum ad eam referuntur) simul non conveniunt, sed etiam re ipsa, i. e. materia & forma seu per se suaque ipsorum natura & essentia, quæ etiam si ad aliud non referantur, inter se tamen pugnare intelliguntur; ad aliud vero quodlibet relata

LIB. PRIM. RESOLUT. 91

relata, ei non modo non conveniunt, sed omnino (servatis oppositionis legibus) convenire nequeunt. Quare dicit Ramus opposita non tantum re, sed & ratione dissentire? Quia non sufficit ad veram oppositionem faciendam, ut quæ opposita dicuntur, re ipsa & natura sua tantum dissentiant, nisi etiam ratione attributionis & respectu certæ alicujus rei dissentiant. Sic virtus & vitium etiam si ad aliud aliquid non referantur, retamen, i. e. suâ naturâ pugnant, verum oppositionem non efficiunt, nisi etiam respectu & ratione alicujus rei (de qua alterû affirmetur, alterum vero negetur) dissentiant.

Quid differunt *opposita* à *Diversis*?

1. *Diversa* eidem prædicationis subiecto simul aliquando at diverso respectu tribui (adeoque consentanea fieri) possunt; *opposita* vero nunquam

2. *Diversorum* dissensio non provenit à natura & forma rerum diversarum (res enim sua natura sunt con-

sentaneæ

enbe ve-
nea Qua
observas
um, op-
nequeunt,
ec vero
. 2. def.
rg. con-
e, dissen-
entiunt à
simul-
forma,
. e. quæ
ctu cer-
eam re-
iunt, sed
e forma
atura &
ud non
ugnare
odlibet
relata

sentaneæ) sed ex sola ratione seu externo respectu; *oppositorum* vero dissensio non tantum ex respectu quodam extrinseco, sed ex ipsa dissidentium rerum natura ac forma oritur.

3. *Diversa* suppeditant distinctiones *rationis*; *Opposita vero rei*. 4. *Diversa* dissentiunt *modo quodam*, *Opposita a. simpliciter*. Quot proprietatibus explicat Ramus *Oppositorum* naturam Duabus quarum, prima est: *Itaque i. e.* Si opposita *ratione & re* dissentiunt non possunt attribui. 1. *eidem*, i. e. de eodem subiecto prædicari. Nulla ergo h'c est oppositio; Christus nos salvat: Maria nos non salvat. Quia salvare & non salvare non dicuntur de eodem subiecto, sed de diverso.

2. *secundum idem*, i. e. juxta easdem subiecti partes. Non est ergo vera oppositio; Æthiops est albus dentes: Æthiops non est albus faciem; quia oppositio hæc non est secundum easdem Æthiops partes. 3. *ad idem*, i. e. eodem respectu & modo. Igitur
non

LIB. PRIM. RESOLUT. 93

non sunt opposita; Dormiens videt potestate: Dormiens non videt actu; quia videre & non videre non eodem respectu, sed diverso dicuntur de dormiente. 4 *eodem tempore*, i. e. non diverso. Igitur non sunt opposita hæc Christi præcepta; *Ite in orbem universum: In viam gentium ne ab eatis*; quia primum præcepit Christus post tempus resurrectiones; secundum a. ante tempus resurrectionis. Hæ sunt leges veræ oppositionis, quæ si violentur, ea quæ opponi videntur possunt eidem rei attribui, seu de eadem re prædicari, a deoque consentanea fieri, ac consequenter diversa Obj. Diversa quâ diversa sunt non attribuntur eidem: ergo hæc proprietas non est oppositorum propria. Resp Non est oppositorum proprium eidem non tribui, sed eidem non posse tribui (ut Ramus docet) manet oppositorum proprium.

Quædo igitur fit vera oppositio? Quædo termini plures vel duo uni rei
secun-

secundum eandem partem, eodem respectu, & in eodem tempore per naturam tribui non possunt. Talis a. oppositio fit in disparatis, adversis, relatis, contrad. & privantibus. Obj. Atqui in omni genere oppositionis videtur verum esse, quod opposita eidem possunt tribui, & quidem 1. in disparatis, Animæ tribuitur fortitudo & temperantia. 2. in Advers. Æthiops dicitur albus & niger. 3. in Relat. Glacies dicitur filia & mater. 4. in Contrad. Purpuræ dicuntur generare & non-generare. 5. in Privantibus. Discipuli dicuntur pauperes & divites. Resp. Hæ objectiones ad primam oppositorum proprietatem examinatæ sponte evanescent.

Quæ est secunda oppositorum proprietas? Itaque, i. e. si opposita eidem non possint attribui, &c. necesse est ut ex *altero affirmato alterum negetur*, i. e. si oppositorum unum alicui rei attribuitur, alterum eidem

LIB. PRIM. RESOLUT. 55

eidem attribui non potest. Sic si Pe-
 trus est homo , non est arbor ,
 & si homini attribuitur risus , ei-
 dem cæcitas attribui non potest.
 Sed non contra ex uno negato
 statim alterum affirmatur : nam
 in disparatis altero negato , non con-
 tinuo alterum necessario affirmatur ,
 licet contingenter continuo affirma-
 ri possit ; sed ars necessariæ veritatis
 non monet de contingentibus. Sic
 non sequitur hic color non est niger ,
 ergo necessario est vividus ; quia po-
 test albus vel alius esse. Obj. In di-
 versis quoque uno affirmato alterum
 negetur : ergo hæc proprietas non
 est oppositorum propria. Resp.
 Quamvis uno diversorum affirmato
 alterum negetur , non tamen ex uno
 eorum affirmato aliud negatur , i. e.
 indiversis unius affirmatio non in-
 fert necessario negationem alterius ,
 ut in oppositis. Sic Ulysses est facun-
 dus , sed non formosus unum hic
 affirmatur , alterum negatur , sed
 non

non licet sic inferre, Ulysses est facundus, ergo necessario non est formosus, ut in oppositis licet, ut Petrus est videns, ergo necessario cæcus non est. Obj. In tempestive monuit, Ramus, quod oppositorum uno affirmato, alterum negetur; quia solus Syllogismus est regula consequentiarum. Resp. Non loquitur h'c Ramus de consequentia Syllogistica, quæ ex præmissis mediante medio termino, vel tertio argumento inferitur, sed de modo arguendi oppositis proprio, qui consequentiam syllogisticam habet adjunctam: opposita enim ita sese arguunt, ut si unum affirmes & ponas alterum propterea neges & tollas. Quid observas ex proprietate secunda? Hoc quod illa quæ in hac classe vel tantum affirmantur, vel tantum negantur, non sunt opposita. Quotuplicia sunt opposita? Duplicia: disparata vel contraria, quia quicquid opponitur alii, vel opponitur ei ut multis; vel opponi-

ur

LIB. PRIM. RESOLUT. 97

vel opponitur ei ut uni. Media igitur aliqua oppositio hęc fingenda non est; quia inter multa & unum nullum est medium. Obj. At etiam uni contrario multa opponi possunt: ergo omnia opposita sunt disparata & nulla contraria. Resp. Uni contrario multa, vel unum multis potest quidem opponi, sed non eodem oppositionis genere, & æque infeste. Quare præcedunt Disparata contraria? Quia oppositio inter plura generalior & levior est quam inter duo; duo enim athletæ unius & intensius pugnant, seque gravius & infestius petunt, quam plures, qui ob interventum multorum non directe dimicant inter se sed oblique tantum.

Quid sunt Disparata (elvala-sztattak)? Sunt Opposita quorum unum multis pariter opponitur. Quæ sunt in hoc præcepto tenenda? I. definitum

E.

Dispa-

es est fa-
est for-
ut Petrus
ecus non
uit, Ra-
no affir-
uia solus
quentia-
hęc Ra-
gistica,
e medio
o infer-
ppositis
syllogi-
pposita
num af-
opterea
s ex pro
illa quæ
nantur,
t oppo-
posita?
traria,
ii, vel
pponi-
ur

Disparata, quasi dissepārata; quia etiam si ob magnam distantiam, propter quam ad pugnandum multa intervenire possunt, tam vehementer non pugnent quam contraria, in uiam tamen rem uon possunt confundi, ut diversa. Quomodo *disparata* olim vocabantur? *Ramo* vocabantur repugnantia, *Rodolpho* uero distantia & differentia, sed hæc nomina sunt communia omnium oppositorum.

Disparata suntne argumēta *Logica*? Sunt, 1. q. ex *disparatis* axiomata fiunt. 2. q. ex *disparatis* argumentamur. 2. definitio, *opposita* &c. Ex quibus arg. constat hæc definitio 1. ex genere, *opposita*; q. *disparata* ratione & re dissentiunt. 2. ex forma, *quorum unum*, i. e. *disparata* sunt tales res oppositæ, ex quibus una ut lapis, multis, i. e. plurimis rebus aliis ut mensæ, cœlo, cani, pyro, libro &c. *pariter*, i. e. æque parī ratione, eodem dissensionis modo, æqualiter

seu

LIB. PRIM. RESOLUT. 99

seu eodem oppositionis genere, n. disparate, *opponitur*, i. e. repugnat. Quid porro sibi volunt voces istæ *multis & pariter*? *Disparata* à contrariis discriminant, i. q. contrariorum unum *uni* tantum non *multis* opponitur. 2. q. *disparatorum* unum non magis huic, quam illi opponitur: v. g. homo neque minus repugnat & opponitur lapidi, quam arbori, verum utrique *pariter & æqualiter*; in contrariis a. unum quidem potest multis opponi, sed non *pariter*, seu eadem oppositionis specie n. contrarie; nam virtus non eadem ratione opponitur albedini, homini &c. quā opponitur vitio; q. huic opponitur *contrarie*, illis a. *disparatè*. Obj. Atqui *unum multis pariter* opponi diversis quoque competit; dici enim optime potest, Ulysses est facundus, sed non formosus, non pius, non modestus. Ergo non est forma *disparatorum*. Resp. In diversis multa à re aliqua possunt quidem *dis sentire*,

uia etiam
propter
interve-
nter non
uam ta-
undi, ut
rata olim
antur re-
o distan-
nomina
opposito-

etna Lo-
atis axio-
tis argu-
posita &c.
definitio
disparata
2. ex for-
arata sunt
is una ut
ebus aliis
ro, libro
ratione,
equaliter
seu

sed multa non possunt uni opponi; sic enim diversa non solâ ratione; sed ratione & re dissentirent. Quæ res referuntur ad *disparata*? Omnes res oppositis formis à se invicem disseparata, seu omnia singularia & individua, quæ essentialiter inter se differunt.

Cedo exempla?

Disparatum unum

Disparatis multis oppositum.

Viride

{ *Album*
Caneraceum
Rubrum
Nigrum

Homo

{ *Canis*
Arbor
Lapis

Liberalitas

{ *Illiberalitas*, cujus species sunt
Avaritia &
Effusio.

Virgo

{ *Dea*
Homo

Obj. Negato uno disparatorum non continuo affirmatur alterum: Ergo hæc virgilii argumentatio non sequitur, virgo Dea est aut homo: non est homo: Ergo Dea est. Resp.

Virgilii

LIB. PRIM. RESOLUT. 10^R

Virgilii argumentatio sequitur; q. negato uno disparatorum licet non sequatur alterum necessario, sequitur tamen contingenter.

CAP. XIV.

De Relatis.

Quid sunt *Contraria* (ellenkezòk)?
Sunt opposita quorum unum uni tantum opponitur. Quæ sunt in hoc præcepto videnda? 1. definitum, Contraria, quæ Aristoteli ἀντικειμενα appellantur, in quibus maxima omnium dissensio est, utpote quæ sit duorum, hostium proximâ formâ è regione pugnantium atq; oppositorum. 2. def. Opposita &c. Ex quib. arg. constat hæc definitio? 1. ex genere, Opposita; contraria enim & ratione & re dissentiant, nec possunt eidem attribui seu de uno eodemque subjecto prædicari secundum eandem partem subjecti, eodem modo, & in uno eodemque tempore. 2. ex forma, quorum unum uni. Obj. At in Relatis sæpè
 E 3 unum

poni; sic
 one; sed
 æ res re-
 es res op-
 dissep-
 indivi-
 se diffe-

ltis opposi-
 n.

cujus species
 sunt

paratorum
 alterum :
 ntatio non
 t homo :
 est. Resp.
 Virgilii

unum opponitur multis: Ergo non semper unum uni tantum opponitur. Unus enim Pater pluribus filiis opponitur. Resp. Unum illud in definitione contrariorum positum non notat unitatem quæ est numerica, sed quæ est generica, quæ multa in se comprehendere potest; v. g. unus Pater opponitur uni tantum filio, qui plures in se comprehendit, *tantum*, i. e. non pluribus uti in disparatis fieri solet, Obj. Particula *tantum* comprehenditur in voce *unum*: ergo redundat in hac definitione. Resp. Non redundat; quia hæc particula precipue distinguuntur contraria à disparatis; nam & disparatorum unum uni opponi solet, ut liberalitas avaritiæ, sed non uni *tantum*; quia æque opponitur liberalitas effusioni, ac ipsi avaritiæ: in contrariis vero non possunt plura in eadem oppositionis specie inter se opponi, quam duo, sic patri nihil potest opponi relate præter filios. Obj. At contrari-

orum

LIB. PRIM. RESOLUT. 103

orum mediatorum unum uni oppo-
ni non potest : ergo. Resp. Contra-
ria quando medium recipiunt sive
participationis sive negationis fiunt
disparata. Cur in contrariis unum
tantum uni in disparatis a. unum
multis opponitur ? Q. in *contrariis*
una tantum est distantia, ut bonum
tantum à malo distat : at in dis-
paratis multæ sunt distantiae, ut lapis
non tantum ab arbore, sed etiam ab
homine &c. distat & dissepatur. Op-
ponitur, i. e. repugnat, contra po-
nitur.

Quid porro observas è disparato-
rum & contrariorum definitionibus ?
Quod disparata plura sunt, contra-
ria v. tantum bina. Quotuplicia
sunt contraria ? Duplicia : *Affirman-*
tia & negantia : quia omnia contra-
ria versantur vel inter duos termi-
nos revera existentes ; vel unicum
tantum terminum positivum seu re-
vera existentem, & ejusdem nega-
tionem. Quid contraria *Affirmantia*
E 4 (állatok)?

(*allatok, tevök*) ? Quorum utrumque affirmat. Quæ attendenda sunt in hoc præcepto ? 1. definitum, Affirmantia, non affirmata ; q. affirmari axiomatum est. 2. definitio, quorum &c. Ex quib. arg. constat hæc definitio ? 1. ex genere intellecto, contraria ; q. in affirmantibus quoque unum uni tantum opponitur. 2. ex forma, quorum utrumque affirmat, i. e. quorum contrariorum affirmantium utrumque ponit rem vel revera, vel saltem fictitie in rerum natura existere. Vel quorum utrumque talibus vocibus seu symbolis exprimitur, quæ rem existentem indicant. Sic Pater indicat rem, quæ aliquid est, n. persona quæ filium habet, & vicissim Filius indicat rem quæ revera aliquid est n. persona, quæ patrem habet. Quotuplex est affirmatio & negatio ? Duplex : Topica & Axiomatica, quæ multum inter se differunt, i. q. Topica affirmatio notat rem existentem

LIB. PRIM. RESOLUTI 105

tem, Axiomatica v. compositionem antecedentis & consequentis 2. q. Topica negatio notat entis carentiam, Axiomatica a. divisionem antecedentis & consequentis. Obj. Oppositorum uno affirmato alterum negatur: ergo utrumque contrarium non affirmat. Resp. Aliud est affirmari, aliud affirmare, aliud negari aliud negare; illud axiomatum, hoc v. arg. est. Ex affirmantium igitur uno affirmato alterum negatur axiomatice, & tamen utrumque affirmat. i.e. rem positivam & existentem indicat topice.

Quotuplicia sunt contraria affirmantia? Duplicia: *Relata* vel *adversa*; q. contraria affirmantia vel ita opponuntur inter se, ut consensionem summam habeant dissensionis suæ quasi fundamentum substratum, qua unum ad alterum refertur: vel directe pugnant unum adversus alterum.

E s

Quid

Quid sunt *Relata* (*baratsagosan el-lenkezök*)? Sunt contraria affirmantia quorum alterum constat è mutua alterius affectione.

Quæ sunt in hoc præcepto notanda? 1. definitum, *Relata*, à referendo dicta; q. semper referuntur ad aliud, & respectu alterius nomina sua sortiuntur, & tuentur. Quotupliciter considerantur *Relata*? Duplitter: 1. generaliter ut sunt communes omnium rerum affectiones relatæ, secundam quas unum dicitur referri ad aliud. Sic omnia inventionis arg. *relata* dicuntur. 2. specialiter, ut sunt species, & quidem arg. dissidentanei. Quomodo alii distinguunt *relata*? Sensu manente aliis verbis distinguunt 1. in *relata* secundum *Dici*, quæ primo habent essentiam absolutam sub eodem nomine, secundario v. ad se invicem referuntur; sic scientia primo habet naturam sub eodem nomine absolutam sed secundario relative refertur, nam

LIB. PRIM. RESOLUT. 107

nam scientia est rei scribilis scientia.
 2. in relata secundum *Esse*, quæ nul-
 lam essentiam sub eodem nomine
 absolutam habent, sed tota sua essen-
 tia referuntur; sic dominus & ser-
 vus non habent naturam absolutam
 sub iisdem nominibus; q. tota do-
 mini & servi natura in respectu ad a-
 liud consistit: hæc dicuntur aliis re-
 lata *Realia*, q. eorum termini citra
 mentis nostræ operationem in natura
 rerum existunt; illa vero relata *Ra-
 tionis*; q. eorum termini per opera-
 tionem nostri intellectus existunt;
 Quæ requiruntur ad relata? 1. Sub-
 jectum quod est substantia ut omnib.
 accidentibus, sic etiam relationi
 substrata. 2. fundamentum, quod est
 accidens quoddam, propter quod
 relatio suo subjecto in est, ut paterni-
 tas in est homini propter potentiam
 geuerandi. 3. terminus, isque duplex
 1. relatum, quod est terminus à quo
 relatio incipit. 2. correlatum quod
 est terminus in quo relatio desinit.

2. definitio, *contraria* &c. Ex quib.
arg. constat hæc def. ? 1. ex genere,
contraria; quia relata sunt opposita
quorum unum uni tantum opponitur
q. hic pater multis filiis, hic domin-
us multis servis opponi potest: ergo.
Resp. 1. Pater & filius in genere con-
siderati sunt relata; verum hic pater
& hic filius non sunt relata, sed dispa-
rata; individua enim ad disparata re-
feruntur. 2. unum relatum semper
uni correllato opponitur, quod cor-
relatum plures in se continere potest.
idem de adversis quoque dicas, si ob-
jectionculis infestaris. 2. Obj. Ali-
quando una eademque voce ex-
primuntur relata, ut frater, soror,
hospes &c. produnt: Ergo relata
non semper sunt contraria. Resp.
Relata semper sunt contraria, q. u-
nica tali voce utraque relatorum
extrema significantur. 2. ex forma,
quorum alterum constat è mutua alterius
affectione, i. e. quorum unius essentia
nihil

nihil aliud
fectio &
vecissim
hil aliud
filium el
trem ha
esse, & c
seu caus
sunt. qu
vertunt.
tuam aff
causalen
sita, sed
sentire n
runt in r
tura ex
stat,
tanea. Q
sentanea
sæ sunt,
ut: sum
filius. S
(inquit
bet: erg
Obj. R

LIB. PRIM. RESOLUT. 109

nihil aliud est, quam mutua ejus effectio & relatio ad aliud, & alterius vecissim ad illud; sic patrem esse nihil aliud est quam filium habere, & filium esse nihil aliud est, quam patrem habere. Obj. Atqui contraria esse, & ex mutua affectione constare, seu causaliter consentire opposita sunt. quæ definitionem relatorum evertunt. Resp. Contraria esse, & mutua affectionem seu consensionem causalem habere non sunt hic opposita, sed diversa; q. consentire & dissentire non re, sed sola *ratione* differunt in relatis: relatorum enim natura ex duplici affectione constat, n. consentanea & dissentanea. Quatenus dicuntur relata consentanea? Quatenus sibi mutuo causæ sunt, & alterum ex alteto infertur, ut: sum tuus pater, tu igitur es meus filius. *Sed argumentum talis relationis* (inquit Ramus) *contrarium nihil habet*: ergo consentaneum quid habet. Obj. Relata sunt sibi mutuae causæ: ergo

ergo Dialectica est causa P. Rami;
q. P. R. est causa Dialecticæ, causa a.
& effectum sunt relata. Resp. Absuadū
non est; q. Dialectica tanquam effecti
causa est, cur petrus R. causa dicatur.

Quatenus v. relata sunt dissenta-
nea seu contraria: Quatenus alterum
ex altero non inferitur, verum ex
uno posito alterum (ob contrarias
essentias, & contrarias essentiæ for-
mas específicas) continuo & necessa-
rio negatur, ut sum tuus Pater, non
igitur sum tuus filius. Argumenta ve-
ro talis affectionis (inquit R.) *verè
contraria sunt*. Juxta quam affectio-
nem definit Ramus relata? Juxta affe-
ctionem dissentaneam. Obj. At è mu-
tuâ alterius affectione constare notat
affectionem consentaneam. Resp.
Negatur, q. mutuâ illa affectio non
consistit simpliciter in mutua relato-
rum affectione, verum in mutua re-
latorum contrariorum affectione.
Quæ consecretaria oriuntur ex mutua
illa relatorum affectione? 1. *Relata*

simul

simul sunt m
tua affecti
se se giguu
nomen tur
tiam temp
alteto rem
prius, est n
oriuntur, f
tereunt.

causa est a
sunt simul
cunsa prie
quidem ca
aliquando
nunquam

2. *Rel*
alterum f
torum na
essentiam
cem depe
unum si
cultari no
trem eun
novit qu
habet pa

LIB. PRIM. RESO. T. III

simul sunt natura, i. e. si relata ex mutua affectione constant, seu mutuo se se gignunt & constituunt tū quoad nomen tum quod essentiam, simul etiam tempore existunt, i. e. alterum alteto tempore & essentia relatā nec prius, est nec posterius, verum simul oriuntur, simul subsistunt, simul intereunt. Obj. Relatorum unum causa est alterius: ergo relata non sunt simul natura seu essentia; quia causa prior est effecto. Resp. Prior quidem causa effecto suo potest esse aliquando essentia suā absoluta, sed nunquam relativa seu respectiva.

2. *Relatorum uno perfecte cognito, alterum facile cognoscitur*, i. e. relatorum natura tota quoad nomen, essentiam, & definitionem à se invicem dependet, & est; ergo eorum unum si cognoscatur, alterum occultari non potest: sic qui novit patrem eum esse, qui habet filium, novit quoque filium eum esse, qui habet patrem, sive noscat ipsum quoad

Rami;
causa a.
obluadū
effectū
catur.
lenta-
terum
um ex
trarias
e for-
cessa-
, non
ta ve-
) verè
ectio-
a affe-
è mu-
notat
Resp.
o non
elato-
ua re-
tione.
mutua
Relata
simul

quoad naturam absolutam , seu de facie ; siue vero ignoret.

Cedo exempla ?

Relatum	Correlatum.
Dare.	Accipere
Pater	Filius
Dominus	Servus
Locare	Conducere
Docere	Discere
Maritus	Txor
Socrus	Gener.
Noverca	Privignus
Mater	Filia
Frater	Frater
Hospes	Hospes
Amicus	Amicus.

Quid observas ex appendice huius capitis ? Hoc. n. quod si relatorum unum sit alterius causa ; alterum vero alterius effectum , & vecissim retro , non recte relata inter dissentanea numerat Ramus. Resp. Si relata ita consideres , quatenus alterum alterius est causa , sunt arg. consentanea : si vero consideres , quatenus uni eidemque subjecto secundum idem, ad idem, eodem tempore tribui non possunt , dissentanea sunt , ut Aucthor in hac appendice clarissime docet.

C A P.

Q
affirma
perpetua
præcep
Advers
confer
eo, qu
positiv
vero d
trariet
absolu
ctivos
quod
verla
habea
relata
distinc
genera
specia

LIB. PRIM. RESOLUT. 113

CAP. XV.

De Adversis.

Quid sunt Adversa (*haragoson ellenkezòk*) ? Sunt contraria affirmantia, qua inter se velut è regione perpetuò adversantur. Quæ sunt in hoc præcepto observanda ? 1. definitum Adversa, Aristoteli contraria. In quo consentiunt Adversa & relata ? In eo, quod utraque duras res contrarias positivas & existentes notent. In quo vero dissentiunt ? In eo. 1. quod contrarietas in adversis sit inter terminos absolutos ; in relatis vero inter respectivos. 2. quod relata hoc ipsum quod sunt aliorum esse dicantur ; adversa v. nullam cognationem inter se habeant. Obj. Omnia adversa sunt relata : ergo adversa non sunt à relatis distincta. Resp. Adversa affectione illa generali sunt relata ; sed affectione speciali, quæ sola hic attenditur à relatis

feu de

e huius
torum
terum
ecissim
ter. dis-
esp. Si
is alte-
at arg.
deres,
cto se-
n tem-
ntanea
pendice
A P.

relatis sunt distincta. Rectene post-
posuit R. adversa relatis? Recte.
Obj. Atqui ordo jubet ut absoluta
præcedant, respectiva v. sequantur,
ut adjuncta sua subiecta. Resp. Ita
quidem, sed ordo doctrinæ & facili-
oris cognitionis, quem tenere in arte
debemus, aliud suadet; facilius enim
cognoscimus, quomodo adversa sibi
perpetuo adversentur, si prius co-
gnoverimus, quomodo relata non
perpetuo pugnent, sed interdum
amice consentire queant. Obj. At
ordo naturæ & doctrinæ unus idem-
que est. Resp. Non semper. Aristo-
teles quoque non ordinem naturæ,
sed doctrinæ sequitur in Ethicis, cum
primum de summo bono tanquam
fine ultimo, *deinde* de virtutibus tan-
quam mediis ad finem, agit. 2. defi-
nitio, *contraria* &c. Ex quib. arg.
constat hæc definitio? 1. ex genere,
contraria; q. adversorum unum uni
tantum opponitur; ut una virtus uni
vitio. Obj. At una virtus innumeris
potest

potest
virtus
quod p
test; q
tuti op
ta non
vitium
versa;
vel illu
omnia
dispara
Affi
verfor
stentem
velut è
ciem
impec
ciem
intern
santur
Cur d
versar
à disp
inter
sine a

LIB. PRIM. RESOLUT. 115

potest opponi viriis. Resp. 1. Una virtus uni tantum opponitur vitio, quod plura in se vitia continuere potest; quæ si enumerentur & uni virtuti opponantur, oppositio disparata non adversa foret. 2. Virtus & vitium in genere considerata sunt adversa; sed hæc vel illa virtus, hoc vel illud vitium sunt disparata: quia omnia singularia & individua sunt disparata.

Affirmantia; quia utrumque adversorum significat rem revera existentem. 2. ex forma, quæ inter se velut è regione, i. e. directe & in faciem sine aliorum interventu, quæ impedirent quominus adversa in faciem pugnarent, perpetuo, i. e. sine intermissione dissensionis, adversantur, i. e. pugnant & dissident. Cur dicuntur. Adversa è regione adversari? 1, ut adversa distinguantur à disparatis; quia licet disparata; inter se pugnent, tamen è regione seu sine aliorum interventu, ut adversa, non

non pugnant. 2. ut omnia adversa in mediata esse ostendantur. Obj. Atqui nulla sunt adversa, quæ vel medium participationis (est enim, quod nec sit calidum, nec frigidum; ut est tepidum) vel negationis (est enim, quod nec sit homo, nec brutum; ut est lapis, planta, &c.) non habeant: ergo non potuit R. hac voce *è regione* omnia adversa in mediata facere. Resp. Adversa semper immediata sunt, quia adversa; quæ si cum mediis consideres & tractes sunt disparata. Quæ possunt igitur exempla adversorum esse? præsertim binæ species sub eodem genere immediate pugnantes; ut homo & brutum sub animali, &c. Quare dicuntur adversa *perpetuò* pugnare? Ut adversa à relatis distinguantur; quia relata quamvis opponantur, tamen aliquando oppositionem intermittunt, & consentanea fiunt; adversa v. nūquam oppositionem intermittunt, nec unquam consentanea fieri possunt. Recte definiit R. Adversa? Recte.

1. Obj.

1. Obj.
pugnant
perpetu
sed non
petuo p
Adver
ad Rela
ticula p
particu
ta erun
tuo, pu
dem
vocis
est no
Resp.
mutua
defini
aliqua
Si R.
volui
Adve
pugna
sunt a
tuas o
hoc R

LIB. PRIM. RESOLUT. 117

1. Obj. At omnia opposita *perpetuo* pugnant; ergo. Resp. Omnia opposita *perpetuo* pugnant *qua* opposita sunt, sed non omnia *qua* opposita sunt *perpetuo* pugnant, ut relata. 2. Obj. Adversa non definit in respectu ad Relata. ergo Resp. Negatur; q. particula *perpetuo* respicit relata. Inst. Si particula *perpetuo* respicit relata, relata erunt, quæ aliquando, non *perpetuo*, pugnant. Sed R. ne attigit quidem in definitione relatorum vocis *perpetuo* contrarium, quod est *non perpetuo*, seu *aliquando*. Resp. Imo attigit aliis verbis, quia mutua affectio per quam R. Relata definit notat non repugnantiam ad *aliquando* consentiendum. 3. Obj. Si R. Adversa in respectu definire voluisset ad Relata, debuisset dixisse. Adversa non *perpetuo*, sed *absolute* pugnare; q. Adversorum termini sunt absoluti, Relatorum v. ob mutuas causas mixti & respectivi. Sed hoc R. non fecit. Ergo. Resp. 1. v. cula

cula perpetuo includit voculam absolute, q. ideo Adversa perpetuo pugnant; q. termini orum absoluti sunt, i. e. à se invicem mutuo sese cauſando non dependentes, ut termini Relatorum. 2. q. cum R. Adversa & Relata sic definit non tam respexit rationem terminorum, quam eorum non repugnantiam, vel repugnantiam, ad consentiendum. Quotuplicia exempla referuntur ad aduersa? Duplicia: 1. aduersa natura, ut pax bellum &c. 2. natura quidem disparata, sed tractatione & usu aduersa; ut albus nigror, homo pecus &c.

Cedo exempla?

Aduersum unum

*Pax
Albus
Calidum
Virtus
Homo
Libertas
Temeritas
Consilium*

Adverso alteri oppositum

*Bellum
Nigror
Frigidum
Vitium
Pecus
Servitus
Sapientia
Casus.*

C A P.

Q unum a sunt in finitum cuntur Negat Synec nim n alteri v. affi &c. nitio? ria; unum homo mort ait, a unum aliqu

LIE. PRIM. RESOLUT. 119

CAP. XVI.

De Contradictentibus.

Quid sunt contraria. *Negantia* (*eltagadok, elvevok*)? *Quorum unum ait, alterum negat idem.* Quæ sunt in hoc præcepto videnda? 1. definitum, *Negantia* Obj. Falso dicuntur *negantia* si alterum ait. Resp. Negatur; q. dicuntur *Negantia* per *Synecdocheu* partis pro toto; hic enim negatio (ut e definitione vides) alteri tantum parti convenit, alteri v. affirmatio. 2. definitio, *quorum &c.* Ex quib. arg. constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *contraria*; q. in contradictentibus etiam unum vni tantum opponitur; ut unus homo, uni non homini; una vita uni morti. 2. ex forma, *quorum unum ait, alterum negat idem*, h. e. quorum unum ait, seu affirmat, ponit rem aliquam in rerum natura existere, alterum

abso-
uo pu-
i sunt,
ausan-
ni Re-
erfa &
espexit
quam
l repu-
Que-
ad ad-
natura,
quidem
usu ad-
mo pe-

xi oppositū

C A P.

alterum eandem rem affirmatam seu positam negat seu tollit. Vel quorum unum est ens, alterum v. non est aliud ens, sed negatio saltem entis ejusdem. Quare additur particula *idem* in definitione? Non ideo ut notet *negantia* inter se respectu ejusdem opponi (id enim omnibus oppositis commune est) sed potius ut innuat unius rei affirmationi non aliam rem ut in affirmantibus contrariis, sed ejusdem rei negationem opponi. Quid igitur discriminis est inter affirmantia & negantia? Hoc n. quod in contrariis affirmantibus sunt duæ res positivæ, sed in negantibus non sunt duæ res positivæ, verum una tantum, quæ modo affirmatur, modo negatur. Estne vera hæc definitio Negantium? Est. 1. Obj. At in contr. affirmantibus etiam alterum affirmatur, alterum negatur: ergo. Resp. Axiomaticè contrariorum alterum affirmatur, alterum negatur; sed
 topice

topice u
 existente
 ria affir
 que affir
 rum utr
 contrari
 1. Defi
 gantium
 sunt. 2
 neganti
 gatum.
 hil: N
 istud se
 negatio
 gatur ill
 de simi

Quo
 gantia
 Privant
 vel est
 conver
 venit;
 cui sub
 Qui
 mondo

LIB. PRIM. RESOLUT. R21

topice utrumque affirmat, i. e. rem existentem notat. 2. Obj. Contraria affirmantia sunt, quorum utrumque affirmat: ergo negantia sunt quorum utrumque negat; contraria enim contrarias definitiones habent. Resp.

1. Definitiones affirmantium & negantium à Ramo datæ verè contrariæ sunt. 2. Utrumque contrariorum negantium in usu non invenitur negatum. *Inst.* Imo invenitur; ut Nihil: Non - nihil. Resp. Non - nihil istud sensu affirmatum est; quia duæ negationes affirmant. Non nihil igitur illud idem est quod aliquid. sic de similib. judicandum.

Quotuplicia sunt contraria Negantia? Duplicia: *Contradicentia* & *Privantia*; quia argumentum negans vel est infinitum & cuilibet subjecto conveniens, cui affirmatum non convenit; vel est definitum & certo alicui subjecto nativo astrictum.

Quid sunt *contradicentia* (ellenmondok)? sunt contraria negantia

E

quo

quorum alterum negat ubique. Quæ sunt in hoc præcepto observanda ? 1. definitum, *Contradicentia*, Synecdochi *κω* ex altera tantum parte contradicente sic dicta, 1. quia ex utraque parte contradictorie negante nulla fit contradictio. 2. q. contradicere est affirmationem contraria negatione tollere. Hæc igitur non est contradictio : Non-homo, non-homo; verum hæc: homo, non-homo. Suntne *Contradicentia* arg. logica? sic. Obj. At omnis contradictio est axiomatica : Ergo. Resp. Negatur, 1. q. axioma contradictorium nullum est, nisi argumenta, ex quibus axiomatica componi debent, præ existant. 2. q. contradictio duplex est: Topica & Axiomatica. Quæ differentia inter Topicam & Axiomaticam contradictionem ? 1. Topica contradictio idem argumentum affirmat & negat, ut homo non homo : Axiomatica v. idem axioma, ut Petrus est homo, Petrus non est homo.

homo. &
instituit
vinculo
jectum
v. idem
& nega
quib. a
1. E
contra
enti, un
gationi
contra
se, al
2. ex f
i. e. re
tam,
tollit
i. e. in
suo af
est de
de qua
non p
prædi
catur
citur

LIB. PRIM. RESOLUT. 123

homo. 2. Contrad. topica sine vinculo instituitur, axiomatice v. interveniente vinculo. 3. topica contrad. idem subiectum affirmat & negat; axiomatice v. idem prædicatū de subiecto affirmat & negat. 2. definitio, *contraria* &c. Ex quib. arg. constat hæc definitio?

1. Ex genere, *contraria*; quia in contradicentibus unum ens uni non-enti, una affirmatio uni ejusdem negationi opponitur, *Negantia*; quia contradicentium unum dicit rem esse, alterum eandem rem negat esse.
2. ex forma, quorum alterum *negat*, i. e. rem semel positam, & affirmatam, mediante particulâ *NON*, tollit, removet, rejicit, *ubique*, i. e. in qualibet re, non tantum in suo affirmato. Negare enim *ubique* est de re qualibet dici & prædicari, de qua affirmatum dici & prædicari non potest: ut, de quo *homo* non prædicatur, de eo *non-homo* prædicatur: ut, paries est homo non dicitur, sed paries est non-homo

optime dicitur: quia negatio contradicens est quasi genus eorum omnium quæ sub affirmatione non continentur. Quid porro sibi vult particula *ubique*? *Contradicentia* à privantiis distinguit; nam privantia non negant *ubique*, i. e. privatio non convenit omni Subjecto vere, sed tantum illi cui habitus per naturam in est, vel in esse potest; sic lapidi non convenit esse coecum; quia lapidi per naturam visus non in est, vel in esse potest: at *contradicentium* negatio vere convenit etiam illi subjecto, cui ejus affirmatio per naturam non convenit; sic aurum esse non convenit homini, sed aurum non esse optime convenit homini. Cur R. *contradicentia* non sic definit: quorum alterum ait, alterum negat *ubique*? 1. quia hæc definitio sano sensu citra ullum difficultatem colligi à quovis poterat; nam si in contradicentibus alterum tantum negat; alterum igitur ait seu affirmat. 2. quia si

sic

sic de
arffim
termin
dixisse
illa no
centiur
rum e
seu af
quæ e
termin
est ho
tuplex
ex sub
gener
nerali
ni ge
oppo
specia
tio o

sic definivisset, particulam *ubique* ad affirmantem etiam contradicentium terminum quis argutando pertinere dixisset, vel saltem putasset, cum illa non nisi ad negantem contradicentium terminum pertineat. Alterum enim contradicentium non ait seu affirmat *ubique*; quia sic homo quæ est affirmans contradictionis terminus de omni alia re quæ non est homo, prædicari posset. Quotuplex est contradictio topica? Ut ex subjectis exemplis patet duplex: generalis & specialis. Quid generalis? Quando generali affirmationi generalis contradictio seu negatio opponitur. Quid Specialis? Quando speciali affirmationi generalis negatio opponitur.

Cedo exempla?

Affirmans

Iustus

Animal

Est

Aliquid ignoscere

Negans.

Non Iustus.

Non Animal

Non Est.

Nihil Ignoscere.

*Aliquid facere gratia causa**Nihil facere gratia causa.**Commoveri misericordiā**Non commoveri misericordiā**Permanere in sententia**Non permanere in sententia.**Bella**Non Bella**Puella**Non Puella.**Dives**Non Dives**Mortui sunt miseri.**Mortui non sunt miseri.**Ait**Negat.*

Obj. Atqui hoc ultimum exemplum non est exemplum contradictorium, sed adversorum; verbo enim *ait* contradictorie non verbum *negat* opponitur, sed *non-ait*. Resp. In hoc ultimo exemplo *Negat* idem est, quod *non ait*; quæ nihilominus recte logice distingui debent; quia illud strictius, hoc autem latius extenditur.

C A P. XVII.

De Privantibus.

Quid sunt Privantia (meg fasz-tok)? Sunt contraria negantia quæ

quorū a

in quo a

Quæ su

definitū

altera t

Ramus

utrumq

Quid

centibu

nam n

existat

tollit

habet

turale

gat;

tum i

ram a

potest

dibus

per n

potest

tum f

bet,

clariu

illi su

quorū alterū negat in eo tantum subiecto,
 in quo affirmatum suapte natura in est.
 Quæ sunt in hoc præcepto tenenda? I
 definitū, *Privantia*, *Synecdochi* & ab
 altera tantum parte privante, alioquin
 Ramus dixisse debuisset: quorum
 utrumque negat, non tantum alterum.
 Quid differunt *Privantia* à *contradi-*
centibus 1. *Privatio* ponit subiectum;
 nam nihil potest dici surdum, nisi
 existat: *Contradictio* vero prorsus
 tollit ipsum subiectum. 2. *Privatio*
 habet subiectum determinatum, na-
 turale, in quo habitum tantum ne-
 gat; ut surditas negat tantum audi-
 tum in auribus, quibus per natu-
 ram auditus in est, vel saltem in esse
 potest, vel debet; non vero in lapi-
 dibus, plantis &c. quibus auditus
 per naturam non in est, vel in esse
 potest: *Contradictio* v. determina-
 tum subiectum & naturale non ha-
 bet, sed negat in omni subiecto. Vel
 clarius sic: *Privatio* convenit tantum
 illi subiecto vel rei, cui habitus ejus

ere gratia
 usa.
 overi mi-
 ricordia
 anere in
 tentia.

feri.

exem-
 ntradi-
 verbo
 erbum
 Resp.
 t idem
 ilomi-
 ebent;
 n latius

eg fasz-
 egantia
 quo-

naturaliter convenit: *contradictio* vero convenit non tantum illi rei, cui affirmatum ejus convenit, verū etiam illi, cui affirmatum ejus non convenit. 3. *Privatio* implicite negat: *contradictio* explicite mediante vero particula *N O N*. Suntne *Privantia* argumenta logica? Sunt. Obj. Atqui non versantur circa omne ens & non ens, sed tantum circa entis particulam n. naturale & certum subiectum. Resp. Precepta logica non singula sed conjuncta & simul sumpta versantur circa omne ens & non ens. 2. definitio *contraria* &c. Ex quib. arg. constat hęc definitio. : 1. Ex genere, *contraria*; quia *privantium* unum uni tantum opponitur; ut habitus privationi, *negantia*; quia in *Privantibus* unum ait, alterum vero
 " negat idem. Obj. Atqui privatio &
 " res cui privatio accedit, sunt subje-
 " ctum & adjunctum, ut ex definitione
 " patet: ergo *privantia* non sunt contra-
 " ria negantia. Resp. Si alterum *privan-*
tium

L
 tium l
 deret
 contr
 junct
 ter se
 cto se
 dem t
 re sum
 ma, q
 subje
 in est,
 privat
 (non
 quo a
 natur
 libet
 coecu
 nit, q
 Quid
 quod
 artific
 vel ha
 Est ne
 sentia
 jecto

tum leorsim cum suo subiecto consideretur, habitus & privatio non sunt contr. negantia sed subiectum & Ad-
 junctum, sed si habitus & privatio inter se spectentur, quatenus uni sub-
 ecto secundum idem, ad idem & eo-
 dem tempore tribui non possunt, ve-
 re sunt contraria negantia. 2. ex for-
 ma, *quorum alterum negat in eo tantum*
subiecto, in quo affirmatum suapte natura
in est, i.e. in Privantibus negatum (i.e.
privatio) convenit ei solum subiecto
 (non omni, ut in contradicentibus) in
 quo affirmatum (i. e. habitus) in esse
 natur aliter, artifici aliter, vel alio quo
 libet modo solet, potest, vel debet. sic
 coecum esse iis tantum rebus conve-
 nit, quæ naturaliter visus capaces sunt.
 Quid est habitus? Est ens positivum,
 quod quo vis modo (i. e. naturaliter,
 artificialiter, & fortuito) habetur
 vel haberi potest. Quid privatio?
 Est negatio, defectus, amissio, ab-
 sentia habitus existentis in illo sub-
 ecto, quod natum erat ad illum.

habitu recipiendum. Obj. Atqui
 paupertas non est privatio; quia non
 negat habitum in subiecto naturali;
 homo enim non est divitiarum subje-
 ctum naturale, sed artificiale vel po-
 tius, fortuitum. Ergo. Resp. Vox
 naturæ in definitione *Privantium*,
 tam generaliter sumitur, ut affirma-
 tum tum natura in esse subiecto dica-
 tur, cum subiectum per naturam ta-
 lem habitum capere vel possidere
 potest: jam autem nihil repugnat,
 quin homo naturaliter divitias pos-
 sidere possit.

Cedo exempla?

Affirmatum seu habitus
 in subiecto exi-
 stens

Mors

Sobrietas

Visus

Divitia

Vita

Loqui

Immortalis

Negatum seu pri-
 vatio illius rei
 existentis.

Quies.

Ebrietas.

Coecitas.

Paupertas.

Mors.

Facere

Mortalis.

Quomodo concludit R. dissenta-
 neorum categoriam? *Sed dissentane-*

orum.

orum ca

altero

ut ex

& ide

neis q

ferent

omni

Resp.

non ap

sentan

causæ

tantur

in arg

ut si q

res int

ferent

da est.

argum

symb

do di

eas ve

versa

&c.

teu d

nis ve

orum categoria sic est; unde quidvis ab
 altero differre quolibet modo possit, i. e.
 ut ex consentaneis arg. oritur unitas
 & identitas rerum; sic ex dissenta-
 neis quoque oritur multitudo & dif-
 ferentia. Obj. Atqui differentia est
 omnium argumentorum fructus.
 Resp. Est quidem, sed fructus ille
 non apparet nisi in argumentis dis-
 sentaneis; quia licet differentiarum
 causæ ab aliis etiam argumentis pe-
 tantur, tamen modi earum tantum
 in argumentis dissentaneis docentur,
 ut si quærat, quare duæ aliquæ
 res inter se dissentiant, essentialis dif-
 ferentia à forma potissimum peten-
 da est, reliquæ differentiæ à reliquis
 argumentis consentaneis, eorumque
 symbolis. At si quærat, quomo-
 do dissentiant, respondendum est,
 eas vel sola ratione dissentire, ut di-
 versa, vel ratione & re, ut opposita
 &c. Hinc quotuplex est differentia
 seu distinctio rerum? Duplex: ratio-
 nis vel realis, hæc ex oppositis, illa

vero ex diversis sumitur. Quid distinctio rationis? Qua res solo aliquo externo respectu à se invicem distinguuntur. Quid distinctio realis? Qua res respectu interno i. e. materia & forma à se invicem distinguuntur.

 Danturne plures distinctionum species? Nullæ, q. tantum duæ sunt distinctionis fontes, n. diversa & opposita.

Quare apposuit R. hanc appendicem? Ut receptum eorum errorum refutaret, qui asserunt omnia differre aut genere, aut specie, aut numero. Quid igitur tu sentis de illis, qui sic sentiunt? Illi errant; q. licet à genere, specie, numero seu individuo perinde, ut à reliquis argumentis causæ differentiarum sive distinctionum peti possint, ea tamen modi distinctionum nullo modo esse possunt.

Nonne sunt plures dissentaneorū argumentorū species præter eas, quas Ramus

mus

mus en
lædivis
At inter
tia datu
potest
non-ho
ditati &
negans
non co
termin
tum, l

Qui
& Re
arg. di
1 Diff
parata
ter dis
possun
contra
idem
quæd
dispar
contr

mus enumeravit? Non sunt; q. singulæ divisiones carent omni medio. Obj. At inter contraria affirmãtia & negantia datur medium; q. terminus negans potest opponi termino neganti, ut non-homo, non homini; cæcitas surditati &c. Ergo. Resp. Cum terminus negans, termino neganti opponitur, non contrarietas, sed disparatio est? q. termini negantes non duo sunt tantum, sed plures, imo infiniti.

Quid igitur sentis de Dissimilibus & Repugnantibus; quia illa alii inter arg. dissentanei species numerarunt? 1. Dissimilia non simplicem, sed comparatam dissensionem habent, ergo inter dissentanei species numerari non possunt. 2. Repugnantia, quæ Boetio contrariorum consequentia dicuntur, idem sunt, quod oppsita; ac proinde quædam repugnantia pertinent ad disparata, quedam ad adversa, relata, contradicentia, & privantia.

CAP. XVIII.

De Paribus.

Quare agit Ramus hoc capite de comparatis? Quia immediate simplici arg. comparatum opponitur. Quid sunt *comparata* (egybe vetetek)? *Quæ inter se comparantur*. Quæ sunt in hoc præcepto spectanda? 1. definitum; *comparata*, quæ dicuntur à comparando, q. in hac categoria duo termini seu extrema in tertio comparantur. Cur enunciantur *comparata* plurali numero? 1. ut etiam *comparata* relata esse innuantur. 2. ut utrumque eorum, quæ conferuntur, in una hac voce complicantur. Obj. Comparatio pertinet ad grammaticam: ergo non est argumentum logicum. Resp. Comparatio alia est grammatica, quæ est proprietas dictionis autionem vel diminutionem significans: alia logica, quæ est habitudo seu respectus comparati-

LI
parati a
ante ter
&c. E
hæc de
cto, a
ta sunt
compa
in disse
parata
ex con
licet c
dissent
ipsa c
guendi
confer
rata n
sentan
vim:
simple
rei ad
titatis
collati
omata
est di
mento

parati ad aliud comparatum medi-
antetertio, 2. definitio, *quæ inter se*
&c. Ex quibus argumentis constat
hæc definitio? 1. ex genere intelle-
cto, argumenta *prima*; q. *compara-*
ta sunt suæ originis. 1. Obj. omnis,
comparatio vel in consentaneis vel
in dissentaneis instituitur: ergo com-
parata non sunt arg. prima, sed orta
ex consentaneis & dissentaneis. Resp.
licet comparata in consentaneis &
dissentaneis instituantur, vis tamen
ipsa comparisonis, & forma ar-
guendi quæ hic est, non oritur ex
consent. & dissentaneis; q. compa-
rata non habent eandem cum con-
sentaneis & dissentaneis arguendi
vim: quippe comparatio non est
simplex consensionis & dissensionis
rei ad rem, consideratio, sed quan-
titatis & qualitatis unius ad alterum
collatio. 2, Obj. *Comparata* sunt axi-
omata; q. in omnibus comparatis
est dispositio argumenti cum argu-
mento, ut ex partibus n. propositio-

ne

ne & redditione comparatorum patet: ergo comparata non sunt arg. *prima*: Resp. *Comparata* respectu dispositionis, quæ hic non consideratur, recte axiomata appellari possunt, sed respectu affectionis arguendi, quæ hic solâ spectari debet, non sūt axiomata, sed argumenta complexa.

2. Ex forma, quæ *interse*; i.e. cum ea, quæ *interse* affecta sunt; in aliquo tertio, quod est vel quantitas, vel qualitas logica, *comparantur*, i.e. conferuntur; ut Crassus in dicendi facultate Antonio comparatur, Estne comparatorum definitio accurata? Est. 1. Obj. At hic Ramus contra definitionis naturam explicat quid nomen rei (dicit enim comparata sunt quæ comparantur) non quid res sit: Ergo Definitio comparatorum non est accurata. Resp. 1. Explicato in hac definitione nomine, res quoque ipsa explicatur; q. tota hujus Categoria natura in comparatione consistit. 2. Accurata est hæc definitio; q. oppo-

sita

L
sita est
tione
sunt,
arguunt
quæ
Medii
parati
finitio
curata
mentis
hil ali
quod
paret
nerale
plicat
prietat
parati
men a
illustr
torum
quan
non s
parat
in q
clara

sita est simplicis argumenti defini-
 tione : si enim simplicia argumenta
 sunt , quæ simpliciter & absolute
 arguunt , Comparata igitur sunt ,
 quæ comparate arguunt. 2. Obj.
 Medii seu tertii in quo extrema com-
 parationis conferuntur non fit in de-
 finitioni hâc mentio: ergo non est ac-
 curata. Resp. Ut in definitione hâc
 mentio tertii fiat necesse non est, q. ni-
 hil alteri comparari potest, nisi sit ali-
 quod tertium in quo cum iplo com-
 paratur. Quot sunt proprietates ge-
 neralem comparatorum naturam ex-
 plicantes? Tres. Quæ est prima pro-^{Proprietas}
 prietas? *Quamvis comparata ipsa, com- 1*
parationis natura æque nota sint, attamen
alterum altero potest esse notius &
illustrius, h. e. res quæ ad compara-
torum classem pertinent, quoad
quantitates & qualitates, naturâ suâ
non sunt æquè notæ & claræ, sed com-
parationis vi, i. e. tertii illius
in quo conferuntur æque notæ &
claræ evadunt, Quia comparatio est
 illu-

illustris quædam explicatio, quæ unum per alterum declaratur, explicatur, & æque notum atque clarum redditur. 1. Obj. Comparata sunt æque nota: Ergo alterum contra argumentorum omnium naturam non potest declarare alterum; arguens enim omne clarius & notius debet esse ipso arguto. Resp. Cum res duæ vel plures inter se comparantur, æquè notæ sunt omnibus in illa comparatione; sed si per se extra comparationem considerentur, fieri potest ut una ex sua natura alicui sit notior & clarior alia. Sic arboris malæ natura notior esse potest agricolæ, quam natura corrupti hominis; quia compertum habet ex illa semper nasci fructus malos: At vi comparationis, corrupti hominis natura, æquè nota & clara ipsi redditur, cum dicis, homo corruptus similis est arbori malæ; quia ut hæc malos fructus semper profert, ita ille semper

LI
per ma
lis notit
petit;
relata;
nito al
Ergo h
ratorum
notitia
pliciter
quomo
potest
gica re
argum
relata
lata;
lata.

Qu
Comp
tur:
guanta
natur
rum
& ex
Qua
les su

per mala operatur. 2. Obj. At *æqualis* notitia omnibus argumentis competit; Quia omnia argumenta sunt relata; Relatorum autem uno cognito alterum quoque cognoscitur: Ergo hæc proprietas non est comparatorum propria. Resp. 1. *Æqualis* notitia comparatis non tribuitur simpliciter, sed respectu comparisonis, quomodo nullis argumentis tribui potest. 2. Argumenta quidem logica relata sunt, sed res & exempla argumentis logicis subiecta non sunt relata; ut causa & effectum sunt Relata; sed Deus & homo non sunt relata.

Quæ est secunda proprietas? Comparata sæpe notis brevibus indicantur: aliquando partibus plenius distinguuntur, quæ propositio redditioque nominatur, i. e. duplex est comparatorum forma arguendi, n. contracta & explicata. Quid est contracta? Quæ brevius certis aliquibus notis (quales sunt, par, impar, æqualis, inæqualis, similis,

similis, dissimilis &c. quæ parem vel imparem, similem vel dissimilem quantitatem & qualitatem rebus quæ conferuntur in esse docent) ostenditur; i. e. in qua comparata rerum affectio distinctis duabus partibus non explicatur. Sic cum dico: fatuus est similis lunæ, affectionem fatui & lunæ comparatam non explicō, sed nota tantum hanc n. *similis* in dico, quæ docet similem qualitatem n. mutationem utrique in esse, juxta quam comparatio utriusque facta est. Quid est explicata? *Quæ partibus suis plenius distinguitur*, i. e. in qua comparata rerum seu extremorum affectio distinctis duabus partibus explicite proponitur & explicatur. Quæ sunt istæ partes? Propositio & Redditio. Quid propositio (*fel tetel*)? Est prima pars comparationis, quæ complectitur argumentum, quod explicat rem eam, quæ redditione exprimitur. Quid redditio (*raszabas megadas*)? Est altera

LI
tera con
gutam a
tio adhi
co: ut lu
fatuus m
fatui &
utriusqu
sime in
one & r
prior a
argutur
Qui
& sec
mam
in quo
se affe
notâ t
innuit
exprin
tionis
tinger
arte,
ta no
vero

tera comparationis pars, qua rem argutam ad quam arguendum propositio adhibita est, continet. Sic cum dico: ut luna subinde mutat faciem; sic fatuus mutat animum, affectionem fatui & lunæ comparatam, quæ in utriusque mutatione consistit, plenissime in duabus partibus n. propositione & redditione, explico, quarum prior argumentum, posterior vero argutum complectitur.

Quid porro inter est inter primam & secundam comparatorum formam? In forma contracta tertium in quo extrema comparationis inter se affecta conferuntur subticetur & notâ tantum aliquâ comparationis innuitur; in explicata vero forma exprimitur & ad extrema comparationis accommodatur. Obj. Contingentia non habent locum in arte, lib. 2. c. 3. Sed comparata notis sæpe indicari, aliquando vero partibus plenius distingui est

est contingens: quod enim *sæpe & aliquando* fit illud est contingens, non necessarium, quod semper uno & eodem modo se habet: ergo hæc proprietas non habet locum in dialectica. Resp. 1. negatur; q. hæc proprietas nunquam est contingens, sed semper necessaria: quod *quædam comperata notis brevibus indicentur; quædam vero plenius distinguantur.* 2. particulæ *sæpe & aliquando* comparata non faciunt contingentia, verum ea tacite in contractam & explicatam dispescunt.

Quæ est tertia proprietas? *Non tantum vera sed etiam ficta comparata arguunt, fidemque faciunt, i. e. ficta comparata suâ quidem naturâ, & extra comparisonem considerata vim arguendi non habent (ea enim extra comparisonem speciem potius mendacii habent) sed vi comparisonis (vi enim comparisonis tantum valent ea quæ friguntur, quantum valerent si vera essent) perinde*

de æ ip
rant, e
rarum.
as quæst
bant seu
ratorum
parantur
depende
tarum,
homine
se magn
monstra
plo fict
perbos
potest
boli pr
emplo
Æsopio
deping
gumen
proprie
proprie
alia et
cum di
tegori

de æ ipsa vera *arguunt*, i. e. declarant, explicant, naturam rerum verarum. *fidemque faciunt*, i. e. dubias quæstiones rerum verarum, probant seu demonstrant; quia comparatorum vis non à rebus quæ comparantur, sed ab ipsa comperatione dependet. Sic non rerum comparatarum, sed comparationis ipsius vi hominem tenuioris fortunæ non posse magnos sumptus facere recte demonstratur apud Terentium exemplo fictarum Satrapæ opum. Sic superbos humiliandos esse declarari potest non tantum vero exemplo diaboli præcipitati, sed etiam ficto exemplo Icari. Sic omnibus fabulis Æsopicis hominum mores optime depinguntur. Obj. Alia quoque argumenta ficta *arguunt* res: ergo hæc proprietas non est comparatorum propria. Resp: *Arguunt* quidem alia etiam argumenta ficta res, sed cum discrimine; nam i. in aliis categoriis arg. ficta tantum res fictas *arguunt*

arguunt (ut ficta causa fictum causa-
tum tantum arguit) sed in compara-
torum categoriis argumenta ficta non
tantum res fictas, sed etiam veras argu-
unt. 2. ficta in aliis categoriis fidem non
faciunt, sed in hac categoria fidem
faciunt, seu probant. Quotuplicia
sunt *comparata*? Duplicia; in *quantita-*
tate vel in *qualitate*; instituitur enim
omnis comparatio vel in gradu seu
mensura, quæ est quantitas logica;
vel in ipsa natura terminorum, quæ
est qualitas logica. Cur omnis com-
paratio instituitur in accidentibus,
in substantia autem nulla? Quia me-
dium seu tertium, à quo tota com-
paratio denominatur, non poterit ef-
se substantia; quia hæc in accidenti-
bus componari solet. Obj. At in hoc
exemplo: foemina æque est homo
ac mas, tertium comparisonis non
est accidens, i. e. quantitas vel qua-
litas, sed substantia n. homo. Resp.
Hujus comparisonis tertium non
est substantia, sed accidens; quia cum
dico

dico foemina
ac mare
tam hun-
mas hab-
dum.

Quid
Quæ res
Quæ sunt
1. defini-
sumitur
dine &
mathem-
tione &
bet inte-
quales
pares,
Cur qu-
matica
quantit-
um ent-
nis; n-
solum
dinibus
quantit-

dico foeminam æque esse hominem
ac marem significo foeminam tan-
tam humanitatem habere quantam
mas habet. Sic de similibus judican-
dum.

Quid est *quantitas* (*minemūseg*)?

Qua res comparata quante dicuntur.

Quæ sunt in hoc præcepto tenenda

i. definitum, *quantitas*, quæ logice

sumitur non tantum, pro magnitu-

dine & numero (quæ est, *quantitas*

mathematica) sed pro qualibet ra-

tione & affectione, quâ res quæli-

bet inter se collatæ quantæ, i. e. æ-

quales vel inæquales, pares vel im-

pares, tantæ vel non tantæ, dicuntur

Cur *quantitatem* Ram. cum sit mathe-

matica, in Dialectica docet? Quia

quantitas hæc logica est, i. e. omni-

um entium & non entium commu-

nis; non mathematica tantum, quæ

solum convenit numeris & magnitu-

dinibus. Quid porro interest inter

quantitatem logicam & Mathema-

G

ticam

ticam? 1. *quantitas* mathematica competit tantum rebus numerabilibus & mensurabilibus; sed Logica *quantitas* competit omnibus omnino rebus, sive sint numerabiles, mensurabiles, sive non. 2. *quantitas* Mathematica notat tantum corporis longitudinem, latitudinem profunditatem & numerum; sed Logica *qualitas* notat quamcunque rem, vel respectum qui æqualiter vel inæqualiter extremis comparationis convenire potest. Obj. Si *quantitas* logica tam late patet, etiam qualitatem includit; q. etiam *qualitas* in æquali vel inæquali gradu convenit comparationis extremis. Resp. Cum *qualitas* in gradu & mensura æquali vel inæquali extremis comparationis convenire intelligitur, pertinet ad *quantitatem*. Sic cum dico; paries æquus est albus ac nix, albedo non qualitatem, sed quantitatem indicat, q. inæquali gradu parieti & nivi in esse
intel-

intellig
&c. Ex
nitio.

compar

compar

res ex

tionete

tur, æ

vel im

dicunt

ces sur

pus est

tatem

cuntur

duplex

ta seu

tate or

collat

comp

Qu

pariur

modo

illud i

ro ina

intelligitur? 2. definitio, *quæres*,
 &c. Ex quib. arg. constat hæc defi-
 nitio. 1. ex genere intellecto, *arg.*
comparatum. 2. ex forma, *quæres*
comparata quanta dicuntur, i. e. quo
 res ex, quæ inter se conferuntur, ra-
 tionetertii illius, in quo conferrun-
 tur, æquales vel inæquales, pares
 vel impares i. e. magnæ vel parvæ
 dicuntur. Obj. At etiam res simpli-
 ces sunt quantæ; omne enim cor-
 pus est quantum: Ergo per quanti-
 tatem non tantum res comparatæ di-
 cuntur quantæ. Resp. Quantitas est
 duplex: simplex seu absoluta, colla-
 ta seu comparata; simplici quanti-
 tate omnia corpora quanta dicuntur,
 collata vero quantitate tantum res
 comparatæ quantæ vocantur.

Quotuplex est *quantitas*? Duplex:
parium vel *imparium*; q. comparata
 modo æqualem habent rationem ad
 illud in quo conferuntur, modo ve-
 ro inæqualem. Quid sunt *paria* (e-

gyenlòk)? *Quorum est una quantitas.*
Quæ sunt in hoc præcepto videnda?
 1. definitum, *paria*, alias *æqualia*.
Quot modis accipitur par? 1. absolute, tumque notat numerum tantum illum, qui in numeros æquales & integros est divisibilis; sic numerus quaternarius par dicitur; q. in duos æquales numeros n. duos binarios est divisibilis 2. comparative, tumque notat res tales, quæ unam eandemque quantitatem habent. *Quot modis æquale ab Aristotele sumitur?* 1. specialiter, tumque notat quantitatem prædicamentalem. 5. Metaph. c. 15. 2. generaliter, tumque notat non tantum ea quæ habent unam eandemque quantitatem prædicamentalem, sed omnia ea, quæ eandem rationem modum essentiam, & virtutem habent. 1. *Quare paria in numero plurali definiuntur?* Quia in hoc

hoc g
 argume
 eadem
 explica
 &c.
 definiti
 èto,
 rerum
 quo c
 2. ex
 eadem
 est qua
 tur.
 quæ in
 quod
 ignis
 res pa
 runtur
 portio
 quam
 re d
 non p
 quia c
 parati

hoc genere utrumque affectum
 argumentum eodem nomine,
 eadem definitione, & doctrina
 explicatur. 2. definitio, *quorum*,
 &c. Ex quibus arg. constat h. c.
 definitio? 1. Ex genere intelle-
 cto, *comparata in quantitate*; q.
 rerum quæ pares sunt tertium in
 quo comparantur, quantitas est.
 2. ex forma, *quorum una*, i. e.
 eadem, æqualis, neque minor
 est quantitas, in qua comparan-
 tur. Vel; *paria* sunt tales res,
 quæ inter se conferuntur in tertio,
 quod in iis æqualiter in est: ut
 ignis & aqua ratione elementi sunt
 res pares, q. illud in quo confe-
 runtur n. elementum utrisque æquali
 portione in est; tam enim ignis,
 quam aqua elementum est. Qua-
 re dicit Ramus *paria* habere
 non parem, sed *unam* quantitatem?
 quia quantitas non est simpliciter com-
 parationis fundamentum seu terti-

um; sed sub ratione *unitatis*. 2. q. parium | natura per illam vocem multo clarior evadit. 3. q. *unam* habere quantitatem idem est quod parem habere; quia paria citra *unitatem* tertii, in quo comparatio instituitur, ne cogitari quidem possunt. 4. q. per hanc voculam paria ab imparibus distinguere vult; q. paria *unam*, sed imparia multam quantitatem habent. Lib. 4. Metaph. c. 2. &c.

Quare hæc tam sollicitè distinguis? Ut eos refutem, qui comparata æqualia vel inæqualia dicere volunt respectu quantitatis continuæ: paria v. & imparia respectu quantitatis discretæ seu numeri; sed ut dixi vox paris hic non significat numerum; q. sæpe quæ Arithmetice imparia sunt, logice paria esse possunt; ut cum dico: quinque pariter sunt numeri ac septem, &c.

Quid igitur argumentū *paris*? Cum
par

par expl
jus qua
tur, e
ri & æ
notiore
tatem;
levitate
plicat.

Quo
notari
solent
negant
mante
respec
Quæ u
sunt p
sunt n
propr
vocib
exprin
tam q
to & c
nis pl
gante
nus q

par explicatur à pari, i.e. cum rei alicujus quantitas, ut obscurior, arguitur, explicatur, demonstratur pari & æquali alterius rei qualitate ut notiore. Sic virgilius Creusæ levitatem; ut obscuriorem, pari venti levitate, ut notiore quantitate explicat.

Quotuplices sunt notæ quibus de notari & indicari paria argumenta solent? Duplices: affirmantes & negantes. Quotuplices sunt affirmantes? Duplices: absolutæ vel respectivæ. Quid sunt absolutæ? Quæ uno verbo enunciantur, quales sunt par, æquale, æquare, &c. quæ sunt notæ contractæ comparisonis propriæ. Quid sunt respectivæ? Quæ vocibus sibi invicem respondentibus exprimuntur, quales sunt; tot quot; tam quam; idem quod; tanto quanto &c. quæ sunt notæ comparisonis plenæ. Quæ vero sunt notæ negantes? Non magis quam; non minus quam, & similes; negat enim

maiore, vel minore *sæpe* paria intelliguntur. Dico *sæpe*; q. non semper negato maiore vel minore paria intelliguntur: namque non sequitur; servus non est maior domino, ergo est ei æqualis. Dominus est minor servo, ergo ei est par, &c.

Cur indigent sola comparata notis? Quia comparatorum affectiones, i. e. quantitates vel qualitates non propriis vocabulis exprimuntur, ut affectiones reliquorum. arg. (termini enim ipsi comparationis sunt aliorum arg. proprii) sed vel notis (quod in forma contracta fere perpetuum est) indicantur, vel sine notis sola rationis vi mensurantur. Quæ sunt diligenter observanda in comparatorum exemplis? 1. termini seu extrema comparationis. 2. tertium comparationis, quod in genere est vel *quantitas* vel *qualitas*; in specie a. virtutes, vitia, colores, &c.

Cedo exempla contracta formæ cum notis?

Paria arguentia	Tertium	Paria arguta.
<i>Creusa est par</i>	<i>in leviatæ</i>	<i>Ventis.</i>
<i>Astyanax est æqualis</i>	<i>in ætate</i>	<i>Ascanio.</i>
<i>Rom. imperium est æ-</i>	<i>in magni-</i>	<i>Terris.</i>
<i>quale</i>	<i>tudine</i>	

Cedo exempl. explicata formæ cum notis affirmantibus?

Propositio	Redditio.
Quibus regionib. solis cursus continetur.	Iisdem regionib. res à Pompejo gesta con- tinentur.

Quam veri fama nuncia est, Tam ficti tenax est.
Quantum inter omnes ora-
tores extollitur Cicero; poetæ diminuitur Ca-
tullus.

Quot	<p>In littore sunt conchæ; Flores in rosariis; semina in papavere; fera in sylvis; Pisces in aquis; volueres in aere.</p>	Tot ego Ovi- dius exul Ro- ma perfero a- pud Scythas- mala.
------	---	---

Cedo exempl. expl. formæ cum notis negantibus?

Propositio	Redditio.
Quam Servius Sulpitius studiosus fuit iusti;	Non magis (i.e. tam) stu- diosus fuit juris.
Quam nova querere virtus est,	Non minor (i.e. tam) parta tueri virtus est.
Quam S. Sulpitius Mu- ranam dignitate non potuit superare,	Tam Murana etiam dig- nitate non potuit à Sul- pitio superari.

*Cedà exempla expl. forma sine
notis ?*

Propositio

Redditio

*Casaris & Antonii in
diripiendis Pompea-
narum bonis facinus
fuit commune :*

*Ergo etiam prada com-
munis debet esse. i. e.*

Quam facinus est commune.

*Tam prada com-
munis est.*

Ego non curo tuum filium :

*Ergo nec tu debes
curare meum fi-
lium. i. e.*

*Quam ego non curo tuum
filium.*

*Tam tu non debes cu-
re meum filium.*

Quando exempla sine notis adhi-
bentur, sæpius Syllogistice tractantur.
Quæ refert Aucthor ad locum *Parin* ?
Primo, *Confectaria* è contrariis orta,
i. e. consequentia contrariorum,
nam

L
nam,
sed pa
confe
tur ;
seque
nere
contra
semp
confe
contra
am f
riam
com
tur h
est i
opp
cific
est f
ac b
cun
2.
qua
rent
(bi
nem

nam, contraria ipsa non sunt paria, sed parium collatione tractata, i.e. si par consecutionis collatae ratio attendatur; quia neque contrariorum consequentiae simpliciter ad paria pertinere possunt. Quid requiritur ad contraria pariter tractanda? 1. ut semper contrariae sint contrariorum consequentiae; quod tum fit, cum contraria opponuntur secundum suam formam, non secundum materiam vel illud, quod ullo modo commune habent. Quia recte sequitur homo est rationalis: ergo bestia est irrationalis; q. homo & bestia opponuntur secundum formam specificam: at in epte infertur, homo est sentiens: q. Sensus aequè homini ac bestiae competit, ac proinde secundum eum opponi non possunt. 2. ut contraria pariter, i.e. in aequali contrarietate inter se comparerent. 3. ut contraria sint bis bina (bina enim contraria eandem rationem habent ad alia bina) quorum

duo antecedant, duo itidem sequantur. Talia paria desumit Ramus, 1. ex Relatis; *Si Pater est filii dominus: ergo filius est patris servus*; q. par est ratio patris ad dominum esse, & filii ad servum. 2. ex Privantibus; *Si divites tantum honorantur: ergo pauperes non honorantur*. 3. ex Adversis; *Si tibi (inquit Cicero) Torquato licet inimicum tuum accusare: ergo mihi quoque Ciceroni liceat pari ratione amicum meum defendere*; *Si vicia faciunt vitam miseram: ergo virtus facit beatam*. Si sapiens omnia consilio agit: ergo temerarius omnia casu agit. Si majus est cujus quantitas excedit: ergo minus est cujus quantitas exceditur. Huc pertinent ceteræ quoque adversorum definitiones, tum in artibus, & disciplinis, quam extra artes & disciplinas.

Secundo *Registionem*; quando n. accessit ad id quod proponitur respondere non possumus aut nolumus, verum aliud æque difficile reponimus,

L
ponimus:
stor M
Dama
Dio
g
Tre
ænigm
Dio
Na
Cu
Si mi
mœta
regun
cam e
teat ra
clybar
flore
parita
consil
solver

LIB. PRIM. RESOLUT. 157

ponimus , atque ita par pari referimus : ut , cum apud Virgilium pastor Menalcas non posset solvere hoc Damætæ ænigma ,

Dic , quibus in terris & eris mihi magnus Apollo ,

Tres pateant coeli spatium non amplius ulnas .

ænigma æque implicatum reposuit ;

Dic quibus in terris inscripti nomina regum

Nascantur sores , & Phyllida solus habeto

Cujus regeſtionis ſenſus talis eſt : Si mihi (inquit Menalcas) tu Damœta dicere poteris , ubi nomina regum ſint inſcripta in floribus ; dicam etiam ego tibi , ubi coelum pateat tantum tres ulnas : hoc de ore clybani intelligitur , illud vero de flore hyacinthi. Hujus regeſtionis , paritas in pari & æquali ignorantia conſiſtit ; quia neuter quæſtionem ſolvere potuit.

Cede

Cedo ficta quoque exempla tertia generalis proprietatis?

Si uxor Xenophontis vicina melius aurum, melioremque vestem mavult: ergo & meliorem ejus maritum mavult. Si Xenophon vicini meliorem equum & fundum mavult: ergo & meliorum uxorem ejus mavult.

Hic paritas qualitatis in eo consistit, 1. quod Xenophon & uxor ejus interrogati pariter conticuerint. 2. quod par & æqualis utrobique consequentiæ ratio sub sit.

C A P. XIX.

De Majoribus.

Quid sunt imparia (*nem egyenlök*)? Sunt quorum quantitas non est una. Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. definitum, *Imparia*, quæ recte sequuntur *Paria*; q. nexu indissibili cohærent; qui enim dicit: hæc res est par, confestim intelligit quid

L
quid
diver
docen
bent n
plici a
etenim
natâ q
tatem
terum
2. def
arg. c
genero
titate,
tas non
versa,
elation
paria
collat
non u
alia m
sol &
minis
quia l
tum l
major

quid sit res impar. Quare *Imparia* diversis capitibus & definitionibus docentur? 1. quia duo nomina habent n. *Majus* & *Minus*. 2. q. ex duplici arguendi affectione constant; etenim *parium* alterum suâ determinatâ quantitate alterius paris quantitatem determinat; sed *imparium* alterum non ostendit, quanta res sit. 2. definitio, *quorum* &c. Ex quibus arg. constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *comparata in quantitate*, 2. ex forma, *quorum quantitas non est una*, i. e. eadem, sed diversa, ideoque plures, quarum alia elatior, alia submissior est. Vel *Imparia* sunt res secundum quantitatem collatæ, quæ in iis quidem est, sed non una, verum inæqualis, i. e. in alia major, in alia vero minor: ut, sol & luna secundum quantitatem luminis comparatæ sunt res impares; quia lumen in est quidem tum soli, tum lunæ, sed inæqualiter; nam major quantitas luminis est in sole, quam

quam in luna. Obj. Definitio *imparium* contra legem *καταπαντος* est negata: ergo in Dialectica est vitiosa. Resp. Definitio illa *imparium* negata non est; quia vinculum *sunt*, quod antecedens n. definitum, cum consequente n. definitione connectit affirmatur; id enim particula negandi NON, non præcedit, sed sequitur. Verbum substantivum autem *est* quod particula NON, præcedit in definitione hâc non est vinculum, definitum cum definitione connectens, sed prædicatum.

Quotuplex est *impar*? Duplex: *maius* aut *minus*; quia eorum quæ unam quantitatem non habent alterius quantitatis excedit, alterius vero exceditur.

Quid *Majus* (*nagyob*)? *Cujus* *quantitas excedit*. Quæ sunt in hoc præcepto tenenda? 1. definitum, *Majus* quod notat id, quod sua uatura, & quod quavis rarione excessum seu elationem habet. 2. definitio, *cujus* &c. Ex quib. arg. constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *impar*;

par; majoris enim quantitas non est u-
 na & eadem cum quantitate minoris
 cum quo comparatur. 2. ex forma, *cu-*
jus quantitas, i. e. magnitudo, numer⁹,
 dignitas, potentia, præstantia, perfe-
 ctio, virtus probalitas, pondus, diffi-
 cultas, &c. *excedit*, i. e. minoris quan-
 titatem i. e. dignitatem, virtutem,
 præstantiam, &c. superat. Obj. Ar
 Peripatetici *majus* id putant esse,
 quod est probabilius, i. e. credibilius
 convenire, faciliusque in esse vide-
 tur: ergo non illud est majus cujus
 quantitas excedit, sed quod credi-
 bilius alicui convenire potest: ut
 hoc argumentum: Petrus non ti-
 muit committere sacrilegium; ergo
 nec furtum committere timebit, pe-
 ripatetici dicunt esse arg. à *minori* ad
majus; quia inquirunt credibilius est
 Petrum futari, quam sacrilegiū com-
 mittere. Resp. Peripatetici meo judi-
 cio longe ab errant à veritate huj⁹ ar-
 gumenti. I. q. majoritas rerū no à ma-
 jore rerum probabilitate (illa enim est
 axio-

axiomatis affectio) sed à majore rerum natura , virtute , potentia , &c. æstimanda est. 2. q. si majus illud est , quod majorem probabilitatem inexistenti , vel existendi habet , tum sequitur. 1. modum prædicandi non sequi modum essendi. 2. majoris rationem tantum explicatis comparatis , iisque præcipue ἀπολυστητικῶς tractatis convenire. 3. aliquando argumentum dici à majori hoc , cuius tamen minus rei sub est. 2. Argumentum istud quod illustrationis causa adduximus est arg. à majori ; quia sacrilegium suâ natura est major res , quam furtum. Unde dignoscitur argumentum *majoris à minori* ; eadem enim exempla utrique ab Aucthoribus accommodantur : Sic Cicero est eloquentior Demosthene , tum majoris , tum minoris categoriæ accommodari potest ? 1. ex definitione eorum ; argumentum enim majoris est quando minus explicatur & demonstratur

L
tur à
tione
noris
quand
tur à n
tione
si ide
ipso D
eloque
tum c
jus
extenu
major
Quæ
pria (
i. e. a
lum,
illud ;
tivi &
lege ,
ticular
3. V
supera
cedere
perpet

tur à majori, sive illud in dispositione antecedit, sive sequatur: minoris igitur argumentum contra, est quando majus explicatur & probatur à minore, sive in accommodatione sequatur, sive antecedit. Sic si ideo Ciceronem eloquentiorem ipso Demosthene dicimus, ut illius eloquentiam extollamus, argumentum est à minori; sed si ideo; ut hujus eloquentiam deprimamus & extenuemus, argumentum est à majori. 2. ex notis eorum propriis. Quæ igitur sunt majoris notæ? *proprie* (inquit R.) *notæ hujus rationis*, i. e. argumenti, *sunt*: 1. Non solum, sed etiam; 2. malo hoc, quam illud; 3. plus quam. 2. Comparativi & supellativi gradus, sed hanc lege, si casus suos regant, vel particulam *quam* comitem habeant.

3. Verba excessum notantia; ut superare, præstare, vincere, excedere, præferre, &c. 3. ex eo, si perpetuo respiciatur ad orationis con-

contextum, & illud quod arguit;
si enim illud fuerit arg. majus dici-
tur argumentatio fieri à majori; sin
minus; à minori.

*Cedo exempla explicata forma cum nota
prima?*

Minus argutum

*Tempore belli. 1. non so-
lum simulatio prudentia,*

2. Non solum odiosus &
loquax oratur,

*Milo se non tantum po-
pulo commendavit,*

*Milo non solum senatui
se tradidit*

*Milo se non solum pra
sidiis tradidit*

Majus arguens

*Sed etiam sapientia re-
rum domina tollitur.*

*Sed etiam bonus sperni-
tur.*

Sed etiam senatui.

*Sed etiam publicis pra.
sidiis & armis.*

Sed etiam Pompejo Imperatori

Quis est usus hujus notæ prioris? Hinc
(inquit R.) i.e. ex hoc argumento ma-
jori cum hac nota adhibito. Sumitur
logica quædam gradatio (cuj⁹ jam exem-
plum resolvimus) climaci rhetorico in-
terdū conjuncta. Quid logica gradatio?
Quando multa majora comportam⁹
ad minora probāda & augenda, Quid
climax rhetoric⁹ sit vide in Rhetorica.
Gradationi logicę conjungitur ne sem-
per climax rhetoricus? Non semper,
sed tantū interdum, gradatio enim lo-
gica

gica po-
tione R
illā, ne
ter se
tio ma
Rhetor
tiarum
cidens
Cedo e

Majus ar
Malo te
tute no
Plus adm
bene v
Cedo

Majus ar
Socii tole
Sulpitius
consulit
Thais ing
Thais lat
Tais serio
Quis e
notis t
hoc ar
ctato, g
resolvi
q. (ut i
gica n
seu gra

gica potest esse sine climace seu gradatione Rhetorica, & vecissim; q. nec hæc illā, nec illa hæc constiuit, hæ enim inter se distinguuntur (q. logica gradatio majora minoribus comparat; sed Rhetorica sonos diversarum sententiarum continuos repetit) licet per accidens sæpe conjungantur.

Cedo exempla expl. formæ cum nota secunda & tertia?

Majus arguens	Minus argutum
Malo te filium tuā virtute nobilem ex ignobili,	Quam virtutē tuā ignobilem ex nobile patre.
Plus admirationis habitura est benevolentia Caesaris,	Quam gloria

Cedo exempla expl. formæ sine notis?

Majus arguens	Minus argutum
Socii tolerastis graviora:	Ergo hæc leviora perferte.
Sulpitius etiam inimicos consulit.	Ergo ego Cicero amicis consulere debeo.
Thais ingentes agit gratias:	Ergo etiam magnas.
Thais lata est autore doni:	Ergo etiam deo in ipso.
Tais serio triumphat:	Ergo etiam lata est.

Quis est usus argumenti majoris sine notis tractati? Hinc (inquit R.) i. e. ex hoc argumento majore sine notis tractato, gradatio (cujus exemplum jam resolvim⁹) sine climace rhetorico, oritur; q. (ut supra monuimus) gradationi logicæ non semper conjungitur climax seu gradatio rhetorica.

Cedo

Cedo quoque expl, ficta sine notis?

Majus arguens

Sarrapes (i. e. dynasta aliquis) si sit amator Bacchidis meretricis sumlus facere hujus amoris non posset:

Jupiter ipse ista tempestate non posset Aeneam classem versus Italiam dirigere:

Minus argutum

Ergo neque tu Cessipho poteris.

Ergo nec ego Palinurus possum.

Quare hoc in capite nihil monuit Author de forma contracta? Quia forma contracta in hoc capite est facilima. Quæ sunt tamen notæ formæ contractæ; quia notæ à Ramo enumeratæ non conveniunt omnes huic formæ? Sunt 1. comparationes grammaticæ elationem significantes, & verba excessum notantia si ad id quod arguit referantur, eaque particula *quam* non sequatur. 2. comparationes grammaticæ submissionem notantes, & verba submissionem significantia si ad id quod arguitur referantur, eaque particula *quam* non sequatur. Sic, Cælum majus est

L

est ter
ra mi
specia

Q
in hoc
finitur
præce
enim
relato
confid
vero u
cujus &
definit
argum
minor
quanti
jus qua
tia, u
actio,
perfec

est terra. Anima præstat corpori. Terra minor est sole. Lex generalis cedit speciali, &c.

CAP. XX.

De Minoribus.

Quid est Minus (*kusseb*)? Cujus quantitas exceditur. Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. definitum, Minus, quod etiam in præcedenti capite spectatur (majus enim sine minore tanquam suo correlato in comparatione non potest considerari) sed ibi ut argutum, hic vero ut argumentum. 2. definitio, *cujus* &c. Ex quib. arg. constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *argumentum impar*; quia quantitas minoris non est una & eadem cum quantitate majoris. 2. ex forma, *cujus quantitas*, i. e. virtus, præstantia, utilitas, habitus, substantia, actio, passio &c. à quantitate, (i. e. perfectione, utilitate, magnitudi-

ne &c.) *majoris exceditur* ; i. e. superatur : per quantitatem enim (ut supra monuimus , non debet h'c intelligi tantum quantitas Mathematica , quæ vulgò unius prædicamenti ambitu continetur ; sed logica , quæ in cæteris etiam prædicamenti omnibus concipi potest. Obj. At Peripatetici quidam *minus* illud docent esse , quod minus in est , seu quod minus credibile & probabile est : ergo. Resp. Natura *minoris* non ex probabilitate existendi vel in existendi , sed ex ipsa rerum natura æstima-
 manda est. Necessarium fuitne definire quid sit *minus* ? Sic. Obj. At ex definitione *majoris* potest intelligi quid sit *minus* : ergo singulariter illud definire non est necesse ; quod enim fieri potest per pauca , non debet fieri per plura. Resp. Ex definitione quidem *majoris* potest aliquomodo intelligi quid sit *minus* ; sed non perfecte , plane & plenè ; quia una quæque species contraria propria

priam
 quâ ab
 disting
 nullo
 test. Qu
 tum m
 minus
 simul i
 tent?
 enim à
 plicat &
 priores
 nis par
 tabit h
 ri ; quia
 notis p
 minori
 I. P
 ne :
 cum ,
 matica
 minim
 rium :
 non æ
 non tar

priam differentiam specificam haber, quâ ab alterâ specie sibi contrariâ distinguitur, quæ illius definitione nullo modo contineri & explicari potest. Quomodo digonoscitur argumentum *minoris à majori*; quia *majus & minus* sicut etiam omnia arg. relata simul in eodem exemplo disponi solent? 1. ex definitione; *argumentum* enim à *minori* est, quando *minus* explicat & probat *majus*, sive illud in priore, sive in posteriore comparationis parre collocetur. Sic, Deus sustentabit hominem, argumentum à *minori*; quia sustentat volueres cœli. 2. ex notis propriis & aliis. Quæ sunt illæ minoris notæ? Sunt

1. *Propria*: Non solum, sed ne: potius hoc, quam illud: cum, tum. 2. *comparationes grammaticæ*: inferior, levior, minor, minimus &c. 3. *negationes parium*: non par, non æquale, non æquare, non idem, quod; non tam quam; non tanto quanto;

H

non

non tot quot; non conféro. 4. verba
submissionem significantia: posthabeo,
 post pono, cedo, vincor, supe-
 ror, &c.

Quotuplicia sunt exempla *mino-
 rum*? Duplicia: contractæ vel ex-
 plicatæ formæ. Quæ sunt notæ
 formæ contractæ? 1. compa-
 rationes grammaticæ *submissio-
 nem* notantes, & verba *submissio-
 nem significantia* sine particula *quam*,
 si modo ad illud, quod arguit refe-
 rantur. Sic cuprum vilius est auro,
 luna superatur à sole. 2. comparatio-
 nes grammaticæ *elationem* notantes,
 & verba *excessum significantia* sine
 particula *quam*, si referantur ad id
 quod arguitur. Sic *maledicus Ovidius
 seior est Busiride. Anima* superat, *cor-
 pus*. 3. negationes parium simplices.
 Sic *Omnes Romani Iuris consulti cum
 Servio Sulpitio non possunt confer-*
ri.

Cedo

L

Cedo

Minus a
*Catilina*Satiùs est
*Roman
 public
 Consulat
 difficil
 Catilinari
 Non sunt
 Euripi
 motus.*Minus ar
*Casar fun
 nondur
 Saxa & b
 Etuntur
 Facinus e
 num v
 Scelus est
 num v
 Parricidi
 num ci*Qui
 ne not
 tistrac

Cedo exempla expl. forma cum notis?

Minus arguens	Majus argutum
<i>Catilina non modo Roma</i>	<i>Sed etiam in omnibus</i>
	<i>Italiae angulis conjura-</i>
	<i>to, habet.</i>

Satius est <i>Catilinam exulem</i>	<i>Quam consulem vexare.</i>
<i>Romanam tentare Rem-</i>	
<i>publicam,</i>	

<i>Consulatus cum omnibus</i>	<i>Tum mihi prater saeros</i>
<i>difficilis sit,</i>	<i>difficilima.</i>

<i>Catilinarii non tam queruntur,</i>	<i>Quam verentur.</i>
<i>Non sunt tantæ freti &</i>	<i>Quantæ sunt comitorum</i>
<i>Euripi agitationes &</i>	<i>perurbationes, & astus.</i>
<i>motus.</i>	

Cedo exempla sine notis?

Minus arguens	Majus argutum
<i>Cæsar fundamenta operum</i>	<i>Ergo nec absolvit.</i>
<i>nondum jecit;</i>	

<i>Saxa & bestia cantu fle-</i>	<i>Ergo magis homines poesi-</i>
<i>stuntur:</i>	<i>ca affici debent.</i>

<i>Facinus est civem Roma-</i>	<i>Ergo scelus est eum verbera-</i>
<i>num vincire:</i>	<i>re:</i>

<i>Scelus est civem Roma-</i>	<i>Ergo parricidium est ipsum</i>
<i>num verberare:</i>	<i>necare:</i>

<i>Parricidium est Roma-</i>	<i>Ergo omnib. flagittis superius</i>
<i>num civem necare</i>	<i>est eum in crucem tollere.</i>

Quis usus est *minoris* argumenti si-
ne notis tractati? Ex *minori* sine no-
tis tractato oritur *gradatio* (cujus re-

solvimus exemplum) quædam logica cum multa minora congerimus ad maiora concludenda, firmitus probanda & augenda.

Cedo exempla ficta?

Minus arguens

*Facilius est cervos in at-
repasci, pisces sine aqua
vivere, &c.*

Majus argutum.

*Quam pastorem Tityrum
beneficiorum Caesaris
oblivisci.*

*Vomere est res non modo
fœd arisu.*

Sed etiam auditu.

Domi vomere turpe est;

*Ergo in foro certè turpius
est vomere.*

*In foro negotium gerenti
& magistro equitum
turpe est vel ructare:*

*Ergo cum gremium suum &
tribunal vomitu implere
turpissimum est.*

C A P. XXI.

Quid est comparatio in qualitate? *Quæ res comparata quales dicuntur.* Quæ sunt notanda in hoc præcepto? i. definitum, *qualitas*; sed non prædicamentalis illa peripatetica, sed logica seu universalis, quæ

L
quæ n
tioner
impo
figura
forma
prædi
quas
attrib
accide
tibus
quæli
simile
2. de
arg. d
nere
enim
tur.
i. e.
i. e.
i. e. d
tem
quale
com
quale
litas

quæ non tantum habitum & dispositionem, naturalem potentiam & impotentiam, qualitatem patibilem figuram & exteriorem cujusque formam (quæ sunt species qualitas prædicamentalis) sed generaliter quaslibet affectiones, rationes, & attributa, qualia possunt esse omnia accidentia, & mediantibus accidentibus substantiæ, quarum respectu res quælibet inter se collatæ *quales*, i. e. similes vel dissimiles dicuntur.

2. definitio, *quæ res* &c. Ex quibus arg. constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *comparata*; ratione enim *qualitatis* res inter se comparantur. 2. ex forma, *quæ res comparatæ*, i. e. res in qualitate collatæ, *quales*, i. e. similes vel dissimiles *dicuntur*, i. e. enunciantur. Obj. Per qualitatem etiam res simplices dicuntur *quales*: ergo malè Ramo res tantum comparatæ per qualitatem dicuntur *quales*. Resp. Non definitur hîc qualitas simplex, per quam etiam

logi-
imus
pro-

gutum.
Tityrus
Casaris

turpius

ium &
implere

alita-
es di-
hoc
itas;
riipa-
alis,
quæ

res simpliciter quales enunciari possunt, sed comparata, per quam tantum res comparatae dicuntur quales.

Quotuplicia sunt comparata in qualitate? Duplicia; *similia* & *dis-similia*; quia rerum in qualitate logica comparatarum qualitas vel eadem est in rebus inter se collatis, vel non est eadem.

Quid sunt *Similia* (*hasonlok*)? Quorum eadem est qualitas. Quae sunt in hoc praecepto observanda? 1. definitum, *similia*, quae & *proportionalia* seu *ἀνάλογα* appellantur: unde & *similitudo* *proportio* seu *ἀναλογία* dicitur.

Similia cur vocantur *proportionalia*? Quia ut *Proportionalia* unam habent rationem in qua conveniunt; sic *similia* quoque unam habent qualitatem in qua conveniunt. Sic 2. 4. 3. 6. *proportionalia* dicuntur; quia 4. ad 2. eandem habet rationem, qua 6. ad 3. n. duplam; namque ut 4. bis

L
bis co
contin
similia
bet qu
tam ex
tudo?
propor
militu
tio; E
collat
plural
utrum
Etum
nition
Qu
est?
in sim
qualit
minus
in sim
potest
quā p
&c.
finitio

bis continet in se 2. sic 6. etiam bis continet in se 3. Sic homo & bulla similia sunt; quia eandem homo habet qualitatem quam bulla n. subitam evanescentiam. Quid est *similitudo*? Est qualitatis unitas. Quid *proportio*? Est duarum rationum similitudo seu convenientia. Quid *ratio*; Est qualitas terminorum inter se collatorum. Quare Ramus *similia* pluraliter enunciavit? Quia hic utrumque argumentum inter se affectum eodem nomine, eadem definitione docetur.

Quid inter paria & similia interest? 1. in paribus rerum *quantitas*, in similibus vero rerum collatarum *qualitas* spectatur. 2. Paria majus & minus recipiunt, similia a. non 3. hinc in similibus majus minori simile esse potest, sed in pari majus minori nunquam par esse potest. 2. definitio, *quorum* &c. Ex quibus arg. constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, com-

parata in qualitate; quia propter similitudinem res quales dicuntur. 2. ex forma, *quorum eadem est qualitas, i.e.* res similes sunt, quæ unam habent qualitatem, affectionem, respectum, rationem, facultatem in qua conveniunt, & consentiunt. Sic homo est instar bullæ sunt similia; quia homo & bulla habent eandem seu similem qualitatem in qua consentiunt n. evanescentiam. Quomodo dicitur in similibus qualitas una eademque? Non essentialiter seu numero & simpliciter (sic enim unum numero accidens esset in diversis subjectis) sed accidentaliter & modo quodam n. respectu consensionis tantum, quatenus termini inter se comparati in una eademque qualitate conveniunt seu consentiunt.

Quomodo dignoscitur argumentum similium? 1. ex definitione; argumentum enim similitudinis est quando simile explicatur & probatur à simili. 2. ex notis. Quæ sunt notæ

L
notæ
uno v
i. e.
sunt
re, in
gatione
non a
tantia
to, &

Ce

Simile

Anras
meris

S. Sulpit
re potu

Solus Cas
dicim

Diesille
ab exi
à Clod
caus

notæ similitudinis? *Notæ similitudinis quæ uno verbo (inquit R.) concluditur, i. e. notæ similitudinis contractæ sunt 1. propria; similes, effigies, more, instar, tanquam, sicuti. 2. negationes dissimilitudinis; haud secus, non aliter. 3. verba similitudinem notantia; imitor, refero, repræsentatio, &c.*

Cedo exempla contractæ formæ?

Simile argutum Signum Simile arguens

Enas vultu & humeris est similis. *Deo*

S. Sulpitius relinqueret potuit effigiem *Morum suorum filium.*

Solus Casar potest Ovidium more *Achillis Talephum à se vulneratum sanare valentis, ab exilio Romam revocare.*

Dies ille Ciceroni quo ab exilio, in quod à Clodio actus erat, revocatus fuit, instar *Immortalitatis fuit.*

Ex

Ex Verre qui aliquan- tanquam ex poculo circa
diu se probum virum factus est verres.
simularat.

Pompejum intuentur tanquam cælo delapsum.
omnes

Trojani faciunt haud secus ac iussi sunt.

Pater filio est non aliter ac fuit olim.

Quid pertinet ad contractam similitudinis formam? Pertinent metaphoræ; eæ enim sunt similitudines contractæ sine notis, quæ tamen sub intelligendæ sunt, ut: homo est bulla, i.e. homo est instar bullæ.

Quotuplex est similitudo explicata seu proportio? Duplex: *disjuncta* vel *continua*: q. omnis mathematica proportio, unde hæc logica similitudinis distinctio desumpta est, vel *disjuncta* est, vel *continua*. Quid *disjuncta* similitudo (*el valasz tot hasonlat-sag*)? Est *similitudo explicata*, quæ habet quatuor terminos reipsa distinctos, i.e. quæ habet duos terminos in pro-

L
positi
stinct
tracta
Duob
ne no
Q
positi
dum
tionis
milit

C
Simile
Qualis
atorib
Quema
nator
pestat
Ut auri

Ut mor
vitare

Ut aves
nidifi
bi, sed
et c.

positione, & duos alios ab his distinctos in redditione. Quot modis tractari solet similitudo disjuncta? Duobus modis; cum notis, vel sine notis.

Quæ sunt notæ illæ? Notæ propositionis sunt; qualis quemadmodum, ut, sicut, notæ vero redditionis sunt; talis, sic, eodem modo, similiter.

Cedo igitur exempla cum notis?

Simile argueus

Qualis est sopor fessis viatoribus in gramine,

Quemadmodum gubernatores optimi vim tempestatis,

Ut aurum igne,

Ut morbo affecti cibi suavitatem non sentiunt,

Ut aves non sibi, sed aliis nidificant, apes non sibi, sed aliis mellificant, &c.

Simile argutum

Tale est carmen poeta auditoribus.

Sic sapientissimi viri fortuna imperum per sepe superare non possunt.

Sic fidelis amicus adversis rebus probatur.

Sic libidinosi, avari, &c. veræ laudis gustum non habent.

Sic ego (n. Virgil.) hos versiculos (N. Kothe pluit tota &c.) feci sed alius (n. Battillus) præmium propter hos consecutus est.

Cedo exemplum sine notis?

Arguens simile

Ut candidi flores ligustro-
rum cito cadunt & pe-
reunt, nigra autem vac-
cinia leguntur,

Argutum simile.

Sic candor forma juve-
nilis caducus est, &
forma parum nigricans
non est contemnenda.

Quid similitudo continua (egybe
kotott hasonlatosság)? Est similitudo
explicata quæ habet quatuor quidem ter-
minos, sed non reipsa & actu, verum
ratione & potentiâ distinctos; in omni
enim ἀναλογία termini sunt mini-
mum, quatuor, neque tres esse pos-
sunt, nisi bis adhibeatur idem; ut
hic fieri solet. Hoc totum exprimit
Ramus, cum dicit: ut *primus ter-
minus ad secundum*, sic *secundus ad ter-
tium*; hic enim termini realiter di-
stincti sunt tantum tres, n. *primus, se-
cundus, tertius*; sed idem n. *secundus*
bis adhibetur.

Cur

Li

Cur

Qui

termini
petitur
dus te
nis.

Simile ar
Ut leges

Qui

explica
sint tan
modi
sunt re
quoque
similit
sunt re
nes co
simum
2. q.
explica

Cur vocatur hæc simil: *continua*?

Quia in hac similitudine secundus terminus semper continuatur seu repetitur; propositionis enim secundus terminus fit prior redditio-
nis.

Cedo exemplum?

Simile arguens

Ut leges magistratibus.

Simile argutum

Sic magistratus populo præ-
sunt.

Quid observas circa similitudinem explicatam? Quod in iis omnibus sint tantum duo similia. Obj. In ejusmodi plenis similitudinibus quatuor sunt res & termini: ergo quatuor quoque sunt similia. Resp. In talibus similitudinibus quatuor quidem sunt res & termini, sed 1. rationes comparatæ, quæ hîc potissimum spectantur sunt tantum duæ. 2. q. propositio prima similitudinis explicatæ pars pro uno simili; redditio vero

vero secunda similitudinis plenæ
pars pro altero simili, habetur.

C A P. XXII.

De Dissimilibus.

Quid sunt dissimilia? (*hasonlatlanok*)? Sunt comparata, quorum qualitas est diversa. Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. definitum *dissimilia*, quæ ideo pluraliter enunciantur, ut utrumque argumentum inter se affectum eadem voce, eademque doctrina explicari significetur. 2. definitio, *comparata* &c. Ex quibus arg. constat hæc definitio? 1. ex genere, *comparata in qualitate*; quia in dissimilibus res comparatæ quales dicuntur. 1. Obj. in dissimilibus qualitas est diversa: ergo dissimilia non sunt arg. comparata, sed diversa. Resp. 1. negatur, q. aliud est diversum esse, quod diversis competit; aliud vero diversam qualitatem habere, quod dissimilibus conve-

L
conve
dissim
milibu
divers
dissim
(n. rer
litatur
est tan
divers
dissim
matio
alteru
ob res
libus
quæ r
divers
quæ i
dissim
dicim
& ab
mus.
in di
inter
tia.
cerat

convenit. 2. multis modis differunt
 dissimilia à diversis quia 1. in diffi-
 milibus spectatur comparatio ; in
 diversis vero simplex dissensio. 2. in
 dissimilibus est quatuor terminorum
 (n. rerum duarum & earundem qua-
 litatum) collatio ; in diversis verò
 est tantum duorum terminorum ob
 diversam rationem dissensio. 3. in
 dissimilibus propriè nulla est vel affir-
 matio vel negatio ; sed in diversis si
 alterum affirmatur , alterum certum
 ob respectum negatur. 4. in diffimi-
 libus etiam ea locum habere possunt ;
 quæ re & ratione dissentiant ; sed in
 diversis non nisi ea locum habent ,
 quæ sola ratione dissentiant. 4. in
 dissimilibus non tale hoc , quale illud
 dicimus , sed in diversis simpliciter
 & absolutè non hoc , sed illud ai-
 mus. 2. Obj. Atqui R. olim diversa
 in dissimilibus non numeravit : ergo
 inter illa nulla videtur esse differen-
 tia. Resp. Ita quidem R. olim fe-
 cerat ; q. propter recentem eorum
 in-

in ventionem statim ea à dissimilibus discriminare non poterat ; sed post exercitatione differentias eorum enumeratas, edoctus, diversa ad dissentanea, dissimilia a. ad comparata retulit. 3. obj. Inter imparia & dissimilia nulla vel minima videtur esse differentia : ergo citra argumentorum multiplicationem dissimilia potuissent in imparibus considerari. Resp. Imo differentia inter dissimilia & imparia maxima est; quia, 1. in dissimilibus res in qualitate comparantur ; in imparibus vero in quantitate. 2. dissimilia tantum dissimilitudinem qualitarum in rebus collatis deposcunt ; imparia vero majus vel minus quantitatis rerum inter se comparatorum requirunt. 4. Obj. Multa simplicia sunt dissimilia ; edere enim bibere loqui &c. sunt dissimilia effecta : ergo non omnia dissimilia sunt comparata. Resp. Negatur ; quia illa effecta non sunt dissimilia, sed opposita, quæ si cum aliis,

L
liis,
non su
rum
dissim
unam
ctum,
in qu
dissim
alia in
lunæ
luna
in qua
stans
ille an
tat ;
suam.
Re
Recte
um n
diver
confe
& sic
diver
jecti.
comp

illis, vel inter se non comparentur non sunt opposita. 2. ex forma, *quorum qualitas est diversa*, i. e. res dissimiles sunt, quæ non habent unam & eandem qualitatem, respectum, & facultatem, & adjunctum in quo comparantur, sed diversa, dissimilis, discrepans, alia in hac, alia in illa. Sic sapiens est dissimilis lunæ, sunt *dissimilia*; quia sapiens & luna habent *dissimilem* qualitatem in qua comparantur; ille enim constans est, hæc verò inconstans; quia ille animum suum temerè non mutat; sed hæc subinde mutat faciem suam.

Rectene definita sunt dissimilia? Rectè. Obj. At definitio dissimilium non recipocatur cum definito; diversas enim qualitates habere etiam consentaneis tribuitur. Sic caliditas & siccitas, tanquam adjuncta, sunt diversæ qualitates ignis, tanquam subiecti. Resp. Diversam qualitatem comparatam habere recipocatur cum

cum dissimilibus; sed simpliciter
qualitatem habere non recipitur,
verum etiam consentaneis tribuitur.

Unde dignoscitur argumentum
dissimilium 1. ex definitione; argu-
mentum enim dissimilium est, cum
dissimile explicatur & probatur à dis-
simili. 2. ex notis. Quæ sunt istæ notæ
dissimilium? 1. *propria*, dissimile,
dispar, differens, aliud, secus 2. *ne-*
gationes similitudinis, non similis, non
talis, non idem. &c. 3. *Verba*
dissimilitudinem notantia, differo, di-
sto, non congruo, non respondeo,
&c. Obj. Par est nota parium, non
dissimilium; ergo dispar est no-
ta imparium; contrariorum enim
contraria sunt consequentia. Resp.
Dispar in strictiori & magis usitata
significatione est nota imparium, sed
in significatione latiori & minus u-
sitata est nota dissimilium. 2. Aliud
est dispar ab impari; nam illud dis-
simili, hoc autem pari, Scriptorum
opposuerunt.

Quæ

Li

Quæ
litudini
litudini
hoc, it
sic; no

Cedo

Dissimile a
Debitio po
missiones

Domus
condi

Asquitani
instituti

Publius
voci

Cicer

Philosoph
facil

Achille
lis. c

Quæ sunt notæ explicatæ dissimilitudinis? Sunt negationes dissimilitudinis: Non ut, ita; non sicut hoc, ita illud; non quemadmodum, sic; non talis, qualis,

Cedo exempla contractæ formæ?

Diffimile argutum

Debitio pecuniæ ob amissionem gratiæ est diffimilis

Diffimile irguens

Debitio gratiæ.

Domus domini posterioris conditio est

dispar conditio prioris domini domus.

Asquitani, Celta lingua, differunt institutis, legibus.

à Belgis, & hi vicissim ab illis.

Publius tribunus vultu, vocis sono, & incessu est

alius a se non tribuno.

Cicero agit nunc

secus

Atque egit.

Philosophia moralis non est similis facilitate præceptorum

reliquis artibus, ut Mathematicis, &c.

Achilles non fuit talis crudelis,

qualis

Fuit Pyrrus filius ejus; q. ille Hectora à se accusum supplicis parenti reddidit, sed hic politem Priami filium in conspectu patris trucidavit.

Mens

Mens & atas non est eadem Quæ fuit olim
Annulus signato dissimilis Vasis, quib. fa-
rius est milia utitur.

Cedo exempla explicata forma?

<i>Diffimile arguens</i>	<i>Diffimile argutum</i>
<i>Non ut sacrificii certus</i>	<i>Sic consilii certus dies exspe-</i>
<i>dies expectari soles;</i>	<i>pectari debet, hoc enim ex re,</i>
	<i>& tempore sumere debemus.</i>
<i>Non ut canibus catuli,</i>	<i>Sic Mantua nostra Roma si-</i>
<i>matriub; hodi simi-</i>	<i>milis est; illa enim est par-</i>
<i>les sunt;</i>	<i>va, hæc maxima; illa est</i>
	<i>minus nitida, hæc vero ni-</i>
	<i>tidissima.</i>

Cedo exempla ejusdem formæ sine notis?

<i>Non ut Brutus liberos</i>	<i>Sic Manlius filium suum occi-</i>
<i>suos interemit;</i>	<i>dit; quia ille propter prodition-</i>
	<i>em; hic viro propter virtutem</i>
	<i>patravit.</i>
<i>Non ut sol modo obit,</i>	<i>Sic homines quæque modo obe-</i>
<i>modo oritur,</i>	<i>unt, modo reviviscunt.</i>

Obj. Si in dissimilibus nota ple-
runque nulla est, dissimilia non pos-
sunt dignosci; dissimilia enim ut &
reliqua comparata sine propriis &
certis notis nec intelligi, nec cognosci
possunt

L I

possunt
riâ not
mittant
quibus
se, & ab
ab iis se

Q
ora, a
prima
rentes
sine c
telligi
igitur
Quæ pe
sicut pr
hoc p
finitum
quia è
taneis

possunt. Resp. Licet in hâc categoriâ notæ interdum grammaticæ ommittantur, notæ tamen mentales, quibus propriè ipsa comparata inter se, & ab aliis dignoscuntur, nunquam ab iis separari possunt.

CAP. XXIII.

De Conjugatis.

QUare orta sequuntur prima?
 1. q. primitiva sunt simpliciora, adeoque natiora derivatis. 2. q. prima sunt ortorum principia, ut parentes libetorum suorum. 3. q. orta sine cognitione primorum nec intelligi, nec explicari possunt. Quid igitur sunt orta (*azelsòktòl eredtek*)? Quæ perinde sunt ad id quod arguunt, sicut prima unde oriuntur. Quæ sunt in hoc præcepto ob servanda? 1. definitum, orta, sic dicta ab oriundo; quia è primis n. consentaneis, dissentaneis, & comparatis oriuntur, totâq; suam

suam vim, & arguendi modum è primis tanquam è fontibus derivant & deducunt.

Quomodo conveniunt Orta arg. cum primis? Quod utrobique sit eadem affectio & vis arguendi, quia (ut Ramus loquitur) orta perinde sunt ad id quod arguunt sicut ipsa prima ex quibus illa oriuntur ; argumentum enim ortum ex materia, arguit ut materia ? ortum ex effecto, ut effectum ; ortum ex subjecto ut subjectum ; ortum ex adjuncto ; ut adjunctum.

Quomodo verò differunt orta arg. à primis? 1. ordine affectionis, affectio enim arguendi primis primò in est, ortis verò eadem arguendi vis & affectio secundariò in est. 2. novis nominibus ; nomina enim ortorum argumentorum sunt symbolica, quibus eadem primorum arguendi vis representatur & vestitur ; primorum a. arg. nomina sunt nuda & aperta. v. g. corpus & anima secundum affectionem consentaneam sunt causæ

n.

n. mat
fectum
ortam
gumen
mo ver
net ead
causæ
partib
endi ;
tiones
diatè
antibus
& for
mentu
riam &
sentat
qua per
stat hæ
tellect
etiam
bent e
licet à
tam.
mis ac
tificial

LIB. PRIM. RESOLUT. 191

n. materia & forma, homo verò effectum; sed secundum affectionem ortam corpus & anima mutato argumenti nomine dicuntur partes, homo vero totum: interim utrobiq; manet eadem arguendi vis, quæ primò causæ & effecto, secundò a. toti & partibus competit. 3. modo inveniendi; in argumentis enim primis rationes rerum seu argumenta immediatè investigamus; in ortis a. mediantibus primis, ut mediante materia & forma communi invenio argumentum generis; quia genus materiam & formam communem repræsentat & comprehendit. 2. definitio, *quæ perinde &c.* Ex quib. arg. constat hæc definitio; 1. ex genere intellecto, *argumenta artificialia*, quia etiam orta arg. ex sese arguunt, habent enim propriam arguendi vim, licet à primis deductam & derivatam. Obj. orta vim arguendi à primis accipiunt ergo non sunt arg. artificialia, sed in artificialia, quæ assumpta

sumptâ artificialis argumentis vi arguunt. Resp. Aliud est vim arguendi à primis accipere, aliud vero assumpta vi arguere; quia vis accepta in ortis est interna & eorum propria, sed vis assumpta semper externa & aliorum (n. eorum à quibus assumpta est) propria. 2. ex forma, quæ perinde sunt ad id quod arguunt, sicut prima unde oriuntur, i. e. orta arg. sunt, quæ eandem cùm primis arguendi vim habent;

Etenim orta nihil aliud sunt, quam symbola imagines et notæ primorum, quæ vim arguendi primorum saltem repræsentant, non secus ac liberi, qui parentum naturam & imaginem referunt & repræsentant. Obj. Atqui symbolum vel imago non habet eandem naturam & affectionem cum re illa cuius est symbolum & imago; imago enim hominis, non habet eandem naturam & affectionem reipsâ cùm ipso homine: ergo orta non habent eandem cùm primis arguendi vim.

affectionem
dem S
dem cu
affectionem
nuda sy
argume
arguend
orta vi
cludunt
primoru
Resp. Q
primoru
possunt
etiam fi

Quo
argume
innomi
tatio;
ortorum
ortum,
verò
Obj. Q
dem vi
de oriun

affectionem. Resp. Nudum quidem Symbolum non habet eandem cum primis arguendi vim & affectionem; sed orta non sunt nuda symbola, verum talia, quæ argumenta prima, eorundemque arguendi vim includunt. Inst. Si orta vim arguendi primorum includunt & habent, non symbola primorum, sed ipsa prima sunt. Resp. Orta argumenta ideo quia primorum vim continent non possunt fieri argumenta prima, nisi etiam fiant suæ originis.

Quot sunt genera seu species argumentorum ortorum? Duæ innominatæ: *conjugata* & *notatio*; *distributio* & *definitio*; quia ortorum alia simplicem habent ortum, ex uno aliquo *primo*; alia verò compositum ex pluribus Obj. Conjugata notatio &c. eadem vi arguunt, quâ prima unde oriuntur (ut Ram. in genere dixit)

I

ergo

ergo hæ ortorum arg. species non sunt singularia inventionis argumenta à primis specie distincta. Resp. Conjugata notatio &c. respectu vis, modi, & affectionis arguendi non sunt argumenta specie à primis distincta, sed respectu ordinis, nominis symbolici, & modi inveniendi specie à primis distinguntur.

Quare conjugata & notatio sub uno genere innominato continentur ?
1. q. utraque sunt nominalia, seu argumenta nominis, quorum categoriæ ex ratione nominis inveniendi argumenti viam tradunt. 2. q. utraque sunt orta simplicia; q. non ex pluribus primis arg. simul conjunctis componuntur, sed ex uno aliquo saltem primo argumento oriuntur.

Quid ergo inter est inter conjugata & notationem ?

Hoc n. quod notatio expositione seu explicatione nominis; conjugatio vero similitudine ac deductione

yo-

Li
voci p

Qua
alterum
1. q. u
tegoriæ
gumeu
sunt c
primis
suam t

Qui
(szok)
variè d
cepto
gata, si
jugatæ
illud e
lis; o
do dif
signifi
tiam,
tat ju
&c.
quibu
1. ex
maric

vocis perficiatur.

Quare vero distributio & definitio alterum genus sortorum constituunt ?

1. q. utraque sunt realia, quorum categoriæ ex ratione rei inveniendi argumenta viam docent. 2. q. utraque sunt composita, quæ ex pluribus primis simul conjunctis originem suam trahunt.

Quid sunt conjugata (*egy'eredetűszok*) ? *Sunt nomina ab eodem principio variè deducta.* Quæ sunt in hoc præcepto tenenda ? 1. definitum, *conjugata*, sic dicta à jugo; quia voces conjugatæ sunt sub uno jugo: jugum a. illud est eadem significatio principalis; omnia enim conjugata sub modo differenti unam eandemque rem significant. Sic justus significat justitiam, sed ut est in subjecto. justè notat justitiam, sed ut est in effecto, &c. 2. definitio, *nomina*, &c. Ex quibus arg. constat hæc definitio ? 1. ex genere, *nomina*, sed non grammatica, verum Logica ad arguendum

affecta, quorum unum arguit al-
 terum. Sic justum esse, & justè a-
 gere sunt nomina Logica, quæ sese
 arguunt seu explicant & probant,
 ut causa & effectum; quia qui di-
 cit: justus justè agit, ille causam
 cum suo effecto disponit. Obj. Con-
 jugata sunt nomina: ergo non sunt
 argumenta; argumenta enim (ut
 supra diximus) non sunt res vel re-
 rum nomina, sed respectus seu ra-
 tiones rerum & nominum. Resp.
 Cum Ram. conjugatorum genus
 dicit *nomina*, inteliigit argumenta
 orta *nominalia*; quia argumenta or-
 ta (ut supra attigimus) possunt ali-
 quomodo distingui in *nominalia* &
realia. Inst. Conjugata sunt æque
 nota (probatione enim (ut Fabius
 inquit) non eget, justus est: ergo
 justè agit) ergo non sunt argu-
 menta, q. argumentum omne cla-
 rius est eo, quod arguitur. Resp.
 I. Etiam ea possunt esse argu-
 menta,

mienta
 ut dist
 conjug
 nota;
 à subj
 effecti

variè d
 vocab
 bent y
 minati
 rum
 one d
 pio fa
 nation
 gnific
 gram
 matic
 ta ha
 Est
 sunt
 them
 ma
 conju
 nome

menta, quæ sunt æqualis notitiæ; ut dissentanea & comparata. 2. conjugata non sunt semper æque nota; q. ea oriuntur vel à causis vel à subjectis, quæ clariora sunt suis effectis & adjunctis.

2. Ex forma, *ab eodem principio variè deducta*, i. e. conjugata sunt vocabula unius thematis, quæ habent vel variam seu diversam terminationem & significationem, parum tamen à thematis significatione discedentem, ut sapientia, sapio sapiens, sapienter: vel terminationem quidem unam, sed significationem semper aliam; ut grammatica (substantive) & grammatica (adjective) Est ne accurata hæc definitio conjugatorum? Est omnio 1. Obj. Conjugata sunt talia nomina quæ ab uno themate variè fluunt: ergo thema ipsum non pertinebit ad conjugata; quia thema non est, nomen ab alio themate va-

rie deductum; at hoc est absurdum; quia hoc non minus est argumentum à conjugatis: Petrus est justus; quia iustitiam habet, ac illud: Petrus est justus; quia iuste agit. Resp. 1. Non est absurdum si cum Ramo dicamus thema nominum conjugatorum non pertinere ad conjugata; quia ut communis stipes non pertinet ad cognationem; quip filii filiarum, nepotes, ab nepotes &c. propter communem stipitem in quo conveniunt dicuntur cognati; sic nec thema seu principium pertinet ad conjugata; quia nomina propter commune principium in quo conveniunt dicuntur conjugata. 2. cum sic argumentamur, Petrus est justus; quia iustitiam habet, non argumentamur ab uno conjugato ad aliud conjugatum, sed simpliciter vel ab adjuncto ad subjectum, vel à forma ad formatum. 2. Obj. Conjugata sunt nomina, quæ sub diversis terminationibus ab eodem themate descendunt: ergo officium, officiosus, officere

cere su
quia h
versa
natura
ficatio
ne pa
prorsu
cit nu
cium
alii c
vocan
princ
& m
(mag
Est ne
absol
dente
Q
massa
quod
tem
seu c
Q
mod
tura

cere sunt conjugata. Resp. Negatur, quia hæc nomina terminationes diversa habent, sed ab uno principio naturaliter nec descendunt, nec significationem à principii significatione parùm recedentem habent, sed prorsus discedentem, quia qui officit nullomodo officiosus est, vel officium præstat. Quomodo appellant alii conjugata? Eorum principium vocant abstractum, nomina verò à principio illo fluentia, concretum & modum; Quid est abstractum (*magan valo, màstol elvonatot nèv*)? Est nomen quod significat naturam absolutam & à subjecto non dependentem; ut, fortitudo.

Quid concretum (*massal valo, massal òszve nòt nev*)? Est nomen, quod significat naturam dependentem, & cum subjecto concretam seu conjunctam; ut, fortis.

Quid modus (*á ket felsòbòl folyo mod*)? Est nomen quod significat naturam modificatè agentem; ut fortitèr,

juste, &c. Quid ex hâc definitione sic explicatâ emergit? Fons ex quo conjugata tamquam rivi profluunt; sic enim Ramus loquitur: *In conjugatis Symbolum* (seu nota & repræsentamen) *est consentaneorum argumentorum*, i. e. conjugata oriuntur tantum à consentaneis argumentis (n. causis, effectis; subjectis, adjunctis) quorum vim secuudario & symbolicè, i. e. comprehensive & notarum imaginumque instar referunt, & habent; notat enim abstractum omne vel causam, vel adjunctum; concretum vel subjectum vel effectum; modus partim abstractum, partim concretum. Unde porro constat, quod conjugata tantum à consentaneis oriantur? Inde, quod in conjugatis unicum sit principium, reliqua vero principiata, quod fieri non posset, si ex iis quæ consentiunt, non orirentur; quia eorum quæ dissentiant alterum non potest esse principium alterius.

Cedo

L

Cedò e

Conjuga

Causa

Effectum

Subjectum

Adjunctum

Q
tio.

nenda

tando

cat, &

& rati

men i

vocan

ginati

Cedò exempla juxta ordinem consentaneorum?

Conjunctum arguens. Conjugatum argutum

Causa *libertas* Effectum *liber.*

Effectum *bonus* Causa *bonitas.*

Subiectum *homo* Adjuuctum *humanitas*

Adjunctum *consulatus* Subiectum *consul, senator.*
senatus.

C A P. XXIV.

De notatione.

Quid est notatio (*nevnek ok adàsa*)? Est nominis interpretatio. Quæ sunt in hoc præcepto tenenda? 1. definitum, *notatio*, à notando; quia notat, declarat, explicat, & nobis oboculos ponit causam & rationem, cur isti rei, tale nomen impositum sit. Quomodo alii vocant notationem? *ετυμολογίαν* originationem, Locum à nomine, rationem

I s nem

nem nominis. Quid differut notatio & conjugatio?

1. Notatio docet quomodo à ratione nominis ad nomen ipsum, & vicis. argumentandum sit; conjugatio verò docet quomodo à nominibus derivatis & deductis ad principium seu primitivum, & vecissim, argumentemur. 2. Notatio unius tantum nominis significationem ab origine explicat; ut, Christus dicitur *Iesus*; quia salvat populū suum; *jafschah* enim unde *Iesus* descendit significat salvavit; conjugatio autem multa nomina tanquam rivulos; ab alio nomine tanquam fonte deducere docet. 3. notatio nominis tantum una est, sed conjugata multa sunt. 4. notatio significat rem notatam ex nominis origine; conjugata verò rem cognatam ex sono & significatione vocum. Obj. Notatio pertinet ad grammaticam: ergo heterogeneè tractatur in logica. Resp. Negatur consequentia; quia differt notatio logica à notatione

L
tation
tio gra
sed vo
ductio
est au
tanqua
tetur e
vel co
parato
sola vo
illa re
homo
tatio r
aliquo
mo vo
prus e
3. not
quend
benè d
vocur
cident
comp
&c. f
natura
sa, c

tatione grammatica; quia, 1. notatio grammatica non est argumentum, sed vocabularis tantum quædam deductio & flexio; sed logica notatio est argumentum; quia nomen rei tanquam argutum arguat & interpretatur ex aliquo argumento primo, i. e. vel consentaneo, vel dissent. vel comparato. 2. notatio gram. consistit in sola voce, nec inquit cur hæc vel illa res tali nomine insigniatur; ut homo venit ab humo, sed logica notatio rationem derivationis reddit ex aliquo argumento primo; ut, homo venit ab humo; quia desumptus est ex humo tanquam ex *materia*. 3. notatio gram. inservit ad purè loquendum; logica vero notatio ad benè differendum. 4. notatio gram. vocum rationem interpretatur ex accidentibus suis, n. specie, genere, comparatione, numero, figura, &c. sed logica notatio ex ipsa rerum natura & argumentis primis n. causa, causato, subjecto &c. Rectene

sequitur notatio conjugata? Rectè. Obj. Atqui notatio generalior est conjugatis; quia oritur & desumitur non tantum ex consentaneis argumentis, sed etiam ex dissentaneis & comparatis: ergo non rectè sequitur conjugata; generaliora enim naturâ antecedunt specialia sequuntur. Resp. 1. res non simpliciter propter generalitatem in tractatione præcedere solet, sed propter claritatem, jam a. conjugata quia tantum ex consent. argumentis oriuntur simpliciora sunt: ergo & clariora. 2. nego propter ea notationem generaliore esse conjugatis quia etiam ex dissentaneis & comparatis oritur; quia consentanea ex quibus conjugata tantum sumuntur generaliora sunt ipsis dissentaneis & comparatis; quia affectio dissensionis & comparationis in terminis.

nis co
jugata
quia
sentan
sentan
tiora
plicior
&c.

Ex
hæc o
lecto
le; q.
tionen
neis,
rò ex
ex for
mitiva
gumer
ea en
pia;
interpr
rum
reddir
notatio

nis consentaneis hæret. 3. q. conjugata simpliciora sunt notatione; quia illa oriuntur tantum ex consentaneis; hæc autem etiam ex dissentaneis & comparatis; compositiora a. semper sequi debent simpliciora. 2. definitio, *nominis*, &c.

Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *arg. ortum simplex nominale*; q. notationem seu nominis rationem reddimus vel ex consentaneis, vel ex dissentaneis, vel verò ex comparatis argumentis. 2. ex forma, *quo nomina*, non primitiva; quia talium ex primis argumentis nulla ratio reddi potest; ea enim sunt reliquorum principia; sed derivata & composita, *interpretamur*, i. e. rationem eorum ex aliquo argumento primo reddimus. Cur non definivit Ramus *notationem* rei interpretationem à nomine?

nomine? Quia nomen est *nota* rei, non res nota nominis; quippe cognito primùm nomine solet res nominata cognosci, non vice versâ.

Rectene definivit Ram. notationem? Rectè. 1. Obj. Atqui notatio non est nominis generaliter considerati, sed tantùm derivati & compositi interpretatio: ergo Ram. non rectè definit notationem cum dicit nominis generaliter spectati interpretationem seu explicationem. Resp. Ramus notationem non dixit esse nominis cuius vis & in genere considerati interpretationem; quia definitioni ejus continuò subjecit, *non nisi nominum derivativorum & compositorum rationem ex primis argumentis reddi posse*. Atqui ista nominis restrictio in definitione non continetur. Resp. Ista restrictio nominis in definitione quoque continetur, quia notatio non simpliciter *nominis* explicatio dicitur; quia notationis genus diximus esse argumentum *ortum*, or-

ta

ta a. no
aliund
posita.
minis
non re
per ne
Nome
matica
ratione
ad gra
argum
pertine
entium
nomin
endi co

Qu
referre
ptione
biguæ
est? E
men c
cation
si se è
tuum
notati

ta a. nomina nulla dici possunt, nisi aliunde derivata, vel ex aliis composita. 2. Obj. Consideratio nominis ad gramaticam pertinet: ergo non rectè definivit Ram. notationem per *nominis* explicationem. Resp. Nomen secundum accidentia grammatice n. genus, speciem, comparisonem &c. considerare, pertinet ad gramaticam; sed ex vi nominis argumentum petere ad Logicam pertinet; quia cum Logica omnium entium & non entium sit, erit etiam nominum, quatenus in iis vis arguendi consideratur.

Quæ solent alii ad notationem referre? 1. allusionem, 2. transumptionem seu symonyma, 3. vocis ambiguae distinctionem. Quid allusio est? Est notatio ficta, quæ explicat nomen ex origine fere simili significationi nominis, ut frater dicitur quasi se. è alter, mutuum quasi de meo tuum &c. Quid transumptio? Est notatio, quæ explicat nomen obscurum

rum per nomen clarius ; gladius est idem , quod ensis , *ὡς τε* *λέχεια* est idem , quod forma , interpretatio est idem , quod explicatio &c.

Quid vocis ambignæ distinctio ? Est notatio , quâ variæ nominis significationes enumerantur ; ut cancer modo notat animal aquatile , modo verò morbum.

Rogo quid tu de his sentias edisseras ? 1. Allusio notatio non est ; quia non explicat nomen per illud argumentum primum ex quo reipsa nomen istud rei desumptum & impositum est. 2. Transumptio notatio non est ; quia notatio explicat nomen per suam originem ; sed transumptio per æqui pollens.

3. Nec distinctio vocis ambignæ est notatio ; q. illa partim pertinet ad lexicon , partim ad doctrinam de distributione adjuncti in subjecta sua.

Quibus confectariis illustrat Ramus definitionem notationis ? 1. No-

minis

mina e

Ram.

Notati

mina

instru

nem

tantun

pè not

faris, e

est non

non e

nomen

qualite

2. No

sitorum

pote

Notati

Quid

vatis

& sim

vera d

homo

à mag

nis seu

quod

mina enim sunt notæ rerum, i. e. ideo Ram. *ετυμολογίαν* cum Cicerone *Notationem* latinè vocat; quia nomina sunt *notæ rerum*, i. e. media & instrumenta, per quæ ad cognitionem rei deducimur. Obj. At non tantum nomen, sed etiam una res sæpè nota est alterius rei, ut imago Cæsaris, est nota Cæsaris, imago a. non est nomen: ergo definitio nominis non est reciproca. Resp. Ramus nomen hîc non definivit perfectè, sed qualitercunque saltem describit.

2. *Nominum derivativorum vel compositorum si vera notatione fiant ratio reddi potest ex aliquo argumento primo*, i. e. Notatio est duplex: vera, vel falsa. Quid vera? Cum nominibus derivatis & compositis, illa primitiva & simplicia assignamus, ex quibus re vera derivata & composita sunt. Sic homo dicitur ab humo, magnificus à magnum & facere. Talis notationis seu derivationis dicit Ramus, quod rationem reddere ex aliquo argu-

argumento primo possumus : ut si quærat^{ur} , quare animal rationale homo vocetur ? Rationem reddimus ex materia ; quia n. ex humo desumptus est. Quid est notatio falsa ? Cum nominibus derivatis & compositis talia nomina primitiva & simplicia adsignamus , ex quibus reipsa non derivantur & componuntur , sic oratio dicitur ab oris ratione , sepulchrum à sine & pulchro. Talis notationis ratio & causa ex primis argumentis reddi non potest ; quia oratio dicitur ab orando non ab oris ratione , sepulchrum à sepeliendo , non à sine & pulchro. Quid observandum est circa notationem porrò ? Hoc n. quoddam nomen ipsum , quam notatio symbolum alicujus argumenti primi est : sed hæc clarius , illud verò obscurius comprehendit argumentum primum ; ut cum dicis ; homo dicitur ab humo , tum homo , tum humus materiam notat ; sed homo obscurius notat materiam ; humus

humus
cimus
sumptu

Cedo e

Non
Materiat.

Effect. re
Causa

Causa

Adjunct.

Subiect.

Dissen-
tanea.

Compara

Not
neis?
dicere

humus vero (statim enim clare subji-
cimus rationem, q. n. ex humo de-
sumptus sit) clarius.

*Cedo exempla juxta ordinem arg. pri-
morum?*

Nomen		Notatio	
Materiat.	homo	Materia	quia ex humo est.
Effect.	terra vesta	Causa	quia vi sua stat.
Causa	focus	Effecto	quia fovet.
Causa	verres	Effecto	quia evertebat. i. e. evertēbat
Adjunct.	Carna catur à	Subjeçtō	Siliciam. quia Dea hæc circa januarum cardinem ver- satur.
Subjeçt.	Bam- balio.	Adjuncto	quia balbus est
Diffen- tanea.	Lucus Sic ap- Ludus pella- Dis tur à	Diffen taueo	quia non lucet. quia ab est à lusu. quia minime est dives.
Comparatum		gemma pyropus vocatur à comparato quia similis est flamma ignis.	

Notatio potestne fieri ex dissenta-
neis? Potest. Atqui absurdum est
dicere lucus dicitur à luce, quia mi-
nime.

nimè lucet, cum eam ob causam
 lucere eum dicere debeamus. Resp.
 Nihil absurdi; quia nomina ex
 consilio à prudentibus ad res si-
 gnificandas, digitò notandas, &
 demonstrandas imponuntur, qua-
 re ea non tantum ex nominis na-
 tura (ea enim literaliter lucem signi-
 ficat) sed etiam ex imponentium
 mente interpretari possunt. Nota-
 tio estne argumentum relatum?
 Sic. Quod igitur est ejus corre-
 latum? Non res nominata ut qui-
 dam volunt, sed nomen; ut enim
 effectum arguit suam causam, ad-
 junctum suum subjectum, sic no-
 tatio quoque arguit suum nomen;
 quia notatio est nominis non rei
 interpretatio, licet eo ipso res
 quoque arguatur. Quomodo ergo
 arguunt sese nomen & notatio?
 Reciprocè; dicit enim Ramus:
Est vero ut notationi ad suum nomen,
sic nomini ad notationem sua affectio,
i. e. sicut notatio arguit explicat,
 probat

brobat
 nomen
 sic dem
 tio argu

Anim

2. Not
Animosus
 est.

Sæpi
 mine p
 ex nota
 Animal
 constat
 tur,
 constat
 eam ob
 pis, arbo
 ex hum

Do
 perfect
 non est
 relatum
 finiri
 tione o
 ri debe

brobat suum nomen, sic vicissim nomen suam notationem, quod sic demonstrat auctor: 1. sic notatio arguit nomen:

Animi plenus est: ergo animosus est.

2. Nomen arguit notationem sic: *Animosus est: ergo animi plenus est.*

Sæpius tamen & firmitus ex nomine petimus argumentum, quam ex notatione: ut, rectè sequitur, Animal rationeale est homo: ergo constat ex humo: at ineptè sequitur, Animal rationale ex humo constat; ergo est homo; quia eam ob causam potest esse bestia, lapis, arbor, &c. quæ adæque constant ex humo, ac homo ipse.

Doctrina de notatione estne perfectè tradita? Sic. Obj. Atqui non est definitum notationis correlatum, quod necessario definiri debuisset; quia in *inventione* omne argumentum definiri debet; sed *nomen* notationis correlatum

correlatum est argumentum ut ex annexo Rami corollario patet: ergo non est perfectè tradita. Resp. 1. In *inventione* omne quidem argumentū notionale definiri debet, sed nomen non est argumentum notionale seu distincta argumenti species, sed argumentum seu thema & argumentum reale seu exemplum relatorum argumentorum: nec thema debet autem in *inventione* logica definiri, q. *inventio* agit solum de argumentis: nec arg. reale seu exemplum argumentorum; quia sic artes contra naturam artis, in infinitum excrescere deberent.

G A P. XXVI.

De Distributione.

QUæ sunt simpliciora & compositiora argumenta orta? *Distributio & definitio*; quæ recte post ponuntur conjugatis & notationi? 1. q. illa

L I
illa sunt
pliciora
circa
tur;
circa
pantur.
interse
quotup
res sit;
tri, qu
cat; hæc
bitus &
lum am

Qui
commu
tionis af
butione
definitio
qualitas
neque
tero, f
re ipsa c

Qui
signific
arguen

illa sunt compositiora, hæc verò simpliciora. 2. q. illa sunt realia, quæ circa rei explicationem versantur; hæc vero nominalia, quæ circa nominis expositionem occupantur. Quomodo hæ duæ species inter se differunt? Distributio docet quotuplex res sit; definitio vero quid res sit; ideoque illa est instar diametri, quæ circulum in duas partes secat; hæc verò instar perimetii seu ambitus & circumferentiæ, quæ circulum ambit & comprehendit.

Quid distributioni & definitioni commune esse traditur? *Reciprocationis affectio*; quia sicut inter distributionem & distributum, sic inter definitionem & definitum quoque æqualitas quædam est, quâ alterum neque latius, neque angustius est altero, sed prorsus alteri æquale & reipsa cum altero idem.

Quid hîc hîc reciprocâ æqualitate significatur? Non nuda & mutua arguendi affectio tantum (hæc enim omnibus

omnibus argumentis competit)
 quâ reciprocè totum arguit suas
 partes, & vicissim partes suum
 totum ; sed talis quæ essentia
 unitatem & identitatem conjun-
 ctam habet. Nam partes omnes
 simul sumptæ idem sunt quod
 totum, definitum reipsa idem est
 quod definitio, & vicissim ; at
 nec causa est idem quod effectum,
 & vicissim ; nec subjectum est idem
 quod, adjunctum, & vicissim.
 1. Obj. Affectio reciprocationis o-
 mnibus argumentis competit : ergo
 author male distributioni & defini-
 tioni attribuit tantum. Resp. Sim-
 plex quidem & nuda reciprocatio-
 nis affectio quæ in mutua argui-
 tione consistit omnibus quidem ar-
 gumentis competit, sed recipro-
 catio illa, quæ hoc exigit ut
 unum sit alterum benè distribu-
 tioni & definitioni tantum at-
 tribuit author ; quia in illa par-
 tes omnes simul idem planè sunt,
 quod

quod to-
 verò d
 quod d
 Obj. R
 omatum
 capite
 Resp. R
 pica &
 mentoru
 hujus I
 matum
 tiæ retr
 versio
 tionale
 est anim
 cujus fu
 partibus
 forma,
 prio.

Qui
 tas, oszl
 stribuitur
 videnda
 suo am

quod totum, & vecissim; in hâc
 verò definitio idem prorsus est,
 quod definitum, & vicissim. 2.
 Obj. Reciprocatio pertinet ad axi-
 omatum doctrinam: ergo eam hoc
 capite non recte monet author.
 Resp. Reciprocatio est duplex: to-
 pica & axiomatica; illa est argu-
 mentorum, & quidem præcipuè
 hujus Loci; hæc verò est axio-
 matum, quæ est integræ senten-
 tiæ retro vicissim commeans con-
 versio (ut homo est animal ra-
 tionale, & vicissim quicquid
 est animal rationale est homo)
 cujus fundamentum est in toto &
 partibus, definitione & definitio,
 forma, subjecto & ejus adjuncto pro-
 prio.

Quid est distributio (*meg osztás, osztás*)? Cum totum in partes di-
 stribuitur. Quæ sunt in hoc præcepto
 videnda? 1. Definitum, distributio, quæ
 suo ambitu & divisionem (quæ
 K est

est generis in species) & partitionem (quæ est integri in membra) & distinctionem (quæ est subiecti in adjuncta , vel adjunctorum in subiecta) complectitur. Quare præcedit distributio definitionem cum hæc illam in usu ante cedere soleat ? 1. quia distributio facit ad inveniendam definitionem ; definitio enim constare debet genere & differentia , genus autem ad distributionem pertinet. 2. quia in disciplinis & artibus non est semper observandus ordo naturæ , sed ordo facilioris nostræ cognitionis ; jam autem facilius cognoscimus quid ars sit , quam quotuplex illa sit. 3. quia dispar est ratio in methodo seu usu , & doctrina : in methodo & usu ubi terminorum & rerum claritas spectatur definitio ut pote distributione clarior antecedit ; sed in doctrina ubi naturalis terminorum & rerum series & ordo , item distribuendi , definiendi que ratio traditur , definitio utpote

utpote
& intel
te sequ
&c. E
hæc de
cto , a
sitius ;
primis
ma , c
i. e. dif
tota in
strahitu
quæ in
nem &
tur. C
formâ
ejus co
Reed
Rectè.
non ex
definit
fiat. R
tia gen
dens n
ditaten

utpote quæ ex distributione constat & intelligitur, distributionem sponte sequitur. 2. definitio, *cum totum* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *argumentum ortum reale compositius*; quia distributio ex pluribus primis argumentis oritur. 2. ex forma, *cum totum in partes distribuitur*, i. e. distributio est, quando una res tota in plures particulas secatur, distrahitur. Sic homo est res tota, quæ in plures particulas n. in hominem & brutum secatur, & dispescitur. Quæ comprehenduntur hac formâ? Objecta distributionis & ejus conjugatum.

Rectene definita est distributio? Rectè. Obj. At in definitione illa non explicatur quid sit distributio, (ut definitionis natura vult) sed quando fiat. Resp. negatur; quia differentia generi intellecto addita non accidens n. tempus definiti, sed ejus quidditatem explicat.

Quæ sunt objecta distributionis? *Totum & pars.* Ubi debet agi in Logica de toto & partibus. In categoria distributionis; 1. q. distributio sine toto & partibus ne concip quidem potest, nedum seorsim tractari. 2. quia Locus distributionis nihil est aliud, quam totius & partium categoria. Obj. At cum dico, homo est animal, dispono totum cum parte, non distributum cum distributione; quia alioqui utramque speciem distributionis enunciare deberem. Resp. Imo cum dico hominem esse animal, dispono distributionem cum distributo, etsi unicam saltem speciem distributionis enunciem; quia cum animalis essentiam homini & bestię communem cogito in species illam dividendo.

Quid est Totum (*egesz*)? Quod *continet partes.* Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. definitum, *totum*, quod hîc generaliter & logicè

Li
logice
quid c
tinere
nem to
non.

Qu
Duple
distrib
homo.
pter
ut subj
finitio
argum
tio? i
gument
Obj.
gumen
pars r
quia t
vero
partes
sæ, se
bola,
2. ex

logice sumitur pro omni eo, quicquid quocunque modo partes continere potest, sive habeat rationem totius extra distributionem, sive non.

Quotuplex igitur est totum? Duplex 1. proprium quod extra distributionem, etiam totum est, ut homo. 2. Improprrium quod propter distributionem fit totum, ut subjectum, & adjunctum 2. definitio, quod, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *argumentum ortum reale compositius*. Obj. causa & effectum sunt argumenta prima: ergo totum & pars non sunt argumenta orta; quia totum est effectum, partes vero sunt causæ. Resp. Totum & partes non sunt causatum & causæ, sed specula, imagines, symbola, & signa causati & causarum. 2. ex forma, *quod continet partes, i. e.*
K 3 totum

totum est talis res una, quæ partes
sive ex sint propriæ sive impropriæ)
plures habet, quam unam; quia
omne totum est compositum, com-
positio autem fit ex pluribus partibus
non ex unica tantum. Estne legitima
definitio dèstributionis?

R. Est. 1. Obj. *Totum continet partes:*
ergo est majus & latius suis partibus,
quod est contra naturam reciproca-
tionis. Resp. negatur consequentia;
quia nō tantū majus & latius continet
minus & angustius, sed etiam æquale
suum æquale; sic locus locato æqua-
lis continet locatum. 2. Obj. Partes
simul sumptæ omnes (ut supra doce-
bas) à toto non differunt, sed reipsa
idem sunt quod totum: ergo totum
non potest continere partes; idem
enim seipsum non potest continere.
Resp. Totum quidem materialitèr
idem est, quod partes omnes simul
acceptæ, sed formalitèr & ratione
ab iis differt, quomodo eas rite con-
tinere potest. 2. Ramus non partes
omnes.

omne
ri dic
quod
partes
à tot
totum
augu

3.

petit t
gener
specie
genus
in spe
nitio
illegit
& gen
contia
ciem
vero c
tialen
forma
mus t
capite
capiti
per to

omnes simul sumptas à toto contineri dicit, sed partes singulas seorsim; quod hinc liquere potest, quod non partes, sed partem definiat, eamque à toto contineri, dicat quomodo totum ut latius, partes sigillatim ut angustiores, continere potest.

3. Obj. Hæc totius definitio competit tantum toti integro, & non toti generico; genus enim non continet species, sed contra species continent genus; quia tota generis essentia est in speciebus singulis: ergo hæc definitio totius est nimis angusta & sic illegitima. Resp. Diverso respectu & genus continet species, & species continent genus; genus continet speciem ut partem subjectam; species vero continet genus ut partem essentialem; quia species ex genere & forma constituitur. Debuisse ne Ramus totum in integrum & genus hoc capite distribuere; cum insequentibus capitibus tum integrum, tum genus, per totum definiat? Minimè; quia

si in hoc capite totum in illas species divisisset, in hoc quoque capite tractare eas debuisset; hoc autem fieri non potuit; quia integrum est speculum effectorum, genus autem causarum, quæ distinctis capitibus in consentaneorum categoria tractata sunt.

Quid est pars (*resz*)? *Quæ continetur à toto.* Quæ sunt in hoc præcepto spectanda? 1. definitum, *pars*, quæ hic sumitur generaliter pro quovis distributionis membro sive sint propriæ, sive impropriæ. Quid sunt partes propriæ? Quæ extra distributionem quoque suâ naturâ partium naturam habent. Sic corpus & anima suâ naturâ extra distributionem actualem quoque hominis, partes hominis sunt. Quid sunt partes impropriæ? Quæ non suâ naturâ, sed distributionis ratione tantum dicuntur partes. Sic adjuncta sua natura non sunt partes subsectorum, sed propter distributionem

I

bution

2.

bus an

tio?

gumer

quia

ritur,

2. ex f

i. e. p

usest,

prehen

partis

At no

aliqui

totius

contin

non es

tinetur

ctum

est aliq

non es

memb

definia

it eam

specier

butionem fiunt eorum partes.

2. Definitio, *quæ*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto. argumentum ortum reale compositius; quia & pars ex pluribus primis oritur, eorumque imaginem refert. 2. ex forma, *quod continetur à toto*, i. e. pars est res quæ in ambitu totius est, idque cum aliis ab eo comprehensis secatur & dividitur. Definitio partis estne legitima? Est. Obj. At non est reciproca; potest enim aliquid contineri à toto, ut tamen totius pars non sit. Sic locatum continetur à loco, & tamen pars loci non est. Resp. 1. Locatum non continetur à loco ut toto, sed ut adjunctum à subjecto. 2. contineri à toto est aliquid totius esse, locatum autem non est aliquid loci. Cum Ramus membrum & speciem seq. capitibus definiat per partem, cur non distribuit eam hoc capite in membrum & speciem? Ob eam rationem, ob quam

totum non divisit in integrum & genus. Quotnam consuetudinibus illustrat author distributionis doctrinam? Tribus. Quid est primum? *Atque ut totius in partes distinctio appellatur distributio; sic collectio partium ad constituendum totum dicitur inductio*, i. e. si totum continet partes, & partes continentur à toto; tum, 1. ut totum arguit partem, sic pars reciprocè arguit totum. 2. cum totum arguit partes, in easque dividitur, propriè vocatur distributio; cum vero partes arguunt totum, ex iisque colligitur, & concluditur, vocatur propriè inductio. 3. inductio tam est argumentum inventionis, quam distributio; quia & partes arguunt totum, quarum arguendi modus inductio dicitur; quæ est cum ex multis singularibus totum colligimus, & arguimus; ut, vinum Cretense, Græcum, Italicum, Hungaricum calefacit ventriculum: ergo omne vinum calefacit ventriculum, homo & bru-

brutum
sentit.
juncta
cam:
mentu
logism
& alia
gistica
sequen
bet per
tenus o
um ad
species
positio
peritur
ctario
nit: e
dicit e
in parte
mus di
definit
traria
contrar
guendi
Que

brutum sentit: ergo omne animal sentit. Obj. At inductio semper conjunctam habet illationem Syllogisticam: ergo inductio non est argumentum inventionis, sed species syllogismi. Resp. Inductio quidem ut & alia inventionis argumenta Syllogisticam quandam illationem & consequentiam semper conjunctam habet per accidens; verum perse quatenus consideratur ut affectio partium ad totum arguendum Syllogismi species non est; quia nulla in ea dispositio syllogistica intenditur vel reperitur. Obj. Ramus in hoc consecutario secundò distributionem definit: ergo tautologicè eam tradit; dicit enim distributionem esse totius in partes distinctionem. Resp. Ramus distributionem hìc secundò non definit, sed solummodo illustrat contraria inductionis appellatione, seu contrario, & reciproco partium arguendi modo.

Quod est secundum consecutarium?

In distributione partes debent consentire cum toto inter se vero dissentire, i. e. distributio ex consentaneis argumentis oriri debet; nam in distributione omni requiritur, 1. ut totum cum partibus, & vicissim partes cum toto consentiant, i. e. ut totum sit effectum partium, partes verò causæ totius; vel totum sit causa partium, partes vero sint effecta totius; vel totum sit subiectum, partes vero adjuncta; vel totum sit adjunctum partes vero subiecta: 2. ut partes sicut cum summo genere & integro consentiunt, ita ipsæ inter se dissentiant aliquo dissensionis modo, secus nulla distributio erit.

Quodnam est tertium consecutarium? Quo partium cum toto consensio arctior, inter se vero dissensio vehementior est, eo distributio perfectior est, i. e. accuratissima omnium distributio fit ex causis, effectis, & ad-

L
adver
ma p
in hi
dissen
1. om
τομια
taque
maxim
dissen
distribut
junctio
in ill
sio,
levissim
butio
dissent
contra
partes
petuo
quæ
consen
quod
se qui
se mu
debent

adversis ; quia in illis est amicissima partium consensio 'cum toto ; in his vero est maxime capitalis dissensio partium in ter sese. Hinc 1. omnium perfectissima est διχοτομία, seu bimebris, bipartitaque distributio ; quia in illa est maximè capitalis partium interse dissensio. 2. minus accurata distributio oritur ex subjectis, adjunctis, diversis & disparatis ; quia in illa partium cum toto consensio, & earum interse dissensio levissima est. Nonne igitur distributio erit accurata si partes ejus dissentiant relatè, privativè, vel contradictoriè ? Non ; 1. quia partes distributionis interse perpetuo pugnare debent, sed ea quæ relativè pugnant aliquando consentanea interse fiunt. 2. quod distributionis partes interse quidem dissentire debent, sed se mutuo tollere & evertere non debent, ut in Privantibus &

con-

& contradicentibus fieri consuevit,
ubi si alterum rem esse ait, alterum
eandem rem esse & existere negat.

C A P. XXVI.

De Distributione ex causis.

Quotuplex est distributio? Pri-
maria aut *secundaria*; quia o-
minis distributio sumitur ex argu-
mentis primario vel secundario con-
sistentibus.

Quid est distributio Primaria?
Quæ sumitur ex iis argumentis, quæ
cum toto absolute seu primo consen-
tiunt: ideoque aut è causis, aut ex
effectis inter se. dissistentibus edu-
citur. Quot sunt hujus primariæ distri-
butionis species? Duæ: una *ex causis*,
altera vero *ex effectis*. Quid est distri-
butio ex causis (*okokbol valo meg osz-
tas*)? Quando partes sunt causa totius.
Quæ sunt in hoc precepto observan-
da? 1. definitum, *distributio ex cau-
sis,*

L
sis, i. e.
fine. T
butio
rum ca
tio ex
cum p
quam
partes,
bent in
butio,
denom
2. defini
arg. co
nere in
quia di
mentis
forma
i. e. qu
est effe
entes su
integru
grant &
in corp
butio e
anima

sis, i. e. efficiente, materia, forma, fine. Tam latè patet enim hæc distributio, quam latè se extendit causarum categoria. Cur dicitur distributio ex causis, effectis, subjectis, &c. cum partes tam inter se dissentiant, quam cum toto consentiant? Quia partes, quatenus partes sunt, non habent inter se relationem (à quâ distributio, ut pore argumentum relatum, denominari, debet) sed cum toto. 2. definitio, quando &c. Ex quibus arg. constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *distributio primaria*; quia distrib. ex causis oritur ex argumentis absolutè consentaneis. 2. ex forma, *cujus partes sunt causæ totius*, i. e. quando totum quod distribuitur est effectum, partes vero distribuentes sunt causæ; hæ enim collectæ integrum illud quod dividunt integrant & constituunt. Sic si hominem in corpus & animam divides, distributio est ex causis; quia corpus & anima si colligantur & conjungantur ho-

hominem tanquam causæ integrantes & constituentes, integrantes & constituunt. 3. Benene definivit Ramus distributionem ex causis? Benè. Obj. At non dixit distributionem quid sit, sed quando fiat: ergo malè definivit. Resp. Negatur conseq. quia si genus intellectum differentiarum hoc modo addas: *distributio ex causis, est distributio primaria, cujus partes sunt causæ totius*, distributio ex causis definitur quid sit, non quando fiat. Quotuplex est distributio ex causis? Quodruplex: ex efficiente, materia, forma, fine. Quid est distributio ex efficiente? Quando membra sunt efficientes, integrum vero effectum: ut, Philosophia partim ab Aristotele, partim à Ramo tradita est.

Quid est distributio ex materia? Quando membra sunt materia,

teriarum
tum:
alii an
nei.

Quid
do m
grum
ficium
aliud
ex fine
fines,
ut, q
rendun
dum, c

Qua
præstat
bra pr
distributi
ria &
datissim
sumpta
distributi
tinent
quia i

teriaæ , integrum vero materia-
tum : ut , scyphi alii sunt aurei ,
alii argentei ; alii lignei , alii Æ-
nei.

Quid distributio ex forma ? Quan-
do membra sunt formæ , inte-
grum vero formatum : ut , Ædi-
ficium aliud est quadrangulare ,
aliud rotundum. Quid distributio
ex fine ? Quando membra sunt
fines , integrum vero finitum ;
ut , quædam ars ad bene disse-
rendum ; quædam ad bene loquen-
dum, conscripta est.

Quæ distributio è causis est
præstantior ? *Distributio in sua mem-
bra præcipuè hic laudatur* , seu di-
stributio , quæ sumitur ex mate-
ria & forma est optima & lau-
datissima ; i. quia membra simul
sumpta materiam & formam rei
distributæ exprimunt , & con-
tinent ; materia autem & forma ,
quia internæ & essentielles causæ
sunt

sunt, præ cæteris causis laudari merentur. 2. quia usus distributionis ex efficiente & fine in artibus & disciplinis minus frequens & usitatus est, Obj. At in distributione ex efficiente, fine, subiecto, adjuncto quoque integrum semper in membra dividitur: ergo non est verum quod Ramus dicat in distributione ex causis, distributionem integri in sua membra præcipuè laudari. Resp. Rectè hoc Ramus dixit; q. in distributione ex efficiente, fine, subiecto, adjuncto quoque integrum immembra distribuitur quidem, sed distribuitur integrum improprium in membra impropria; at in hac quam Ramus per excellentiam distributionem integri in membra dixit, distribuitur integrum proprium in membra propria. Ubi usurpamus præcipuè distributionem integri in membra? 1. In artium constitutione. Sic Logicam constituturi dividimus eam in Inventionem & Judicium. 2. In artium

partibus

L
partibus
subiect
peribus
oration
Qu
ctum?
Quid
cui part
Qu
derand
sive pr
rit, i.
stribut
differu
tegrum
causæ
non co
specie
tegrum
ideoqu
nus fin
que d
totum
consta
totum

partibus. Sic axioma distribuimus in
subjectum & prædicatum. 3. In o-
peribus artium n. historiis, poëmaticis,
orationibus, epistolis, &c.

Quotuplex est totum propriè di-
ctum? Duplex: *Integrum* & *genus*.
Quid est *integrum* (ep)? *Est totum*
cui partes sunt essentielles.

Quæ sunt in hoc præcepto confi-
deranda? 1. definitum, *integrum*,
sive proprium sive improprium fue-
rit, i. e. sive sit *integrum* extra di-
tributionem, sive non. Quomodo
differunt *integrum* & *genus*? 1. In-
integrum partes constituunt, tanquam
causæ suum effectum; *genus* vero
non constituunt species, sed potius
species constituuntur à genere. 2. In-
integrum non in est singulis membris;
ideoque de iis non prædicatur; at ge-
nus singulis speciebus in est; ideo-
que de iis prædicatur. 2. definitio,
totum &c. Ex quibus argumentis
constat hæc definitio? 1. Ex genere,
totum; quia *integrum* continet sua
membra.

menbra, tanquam totum suas partes. Obj. Integrum idem plane videtur esse quod totum : ergo illud non potest per hoc definiri. Resp. Negatur, quia totum generalius est integro, tanquam pars membro. 2. ex forma, *cujus partes sunt essentielles*, i. e. integrum est tale quid cujus essentiam totam menbra constituunt. Sic inventio & judicium (tanquam menbra) totam Dialecticæ (tanquam integri) essentiam constituunt.

Rectene definitum est integrum? Rectè. Obj. At non est definitum per suum correlatum, n. menbra, sed per partes, quæ sunt totius in genere spectati correlatum : ergo non satis rectè definitum videtur. Resp. In voce *partes* est Synecdoche generis pro specie (sumitur enim in hâc definitione *pars* tanquam genus, pro membro tanquam specie ; pars enim membri genus est)
qui

qui . tre
quam
priè fu
definita

Quo

tum ?
secunda
in essen
sale. In
nem h
perse
cant to
natura
ale?

Cuju
stituunt
forma
integra

Quo

les par
caput,

Quod

Qui

tes sunt
Tale t

qui tropus hic multo clarior est, quam si integrum per membra propriè fuisset definitum, quæ nondum definita erant.

Quomodo alii distribuunt totum? 1. in totum primum & secundarium. Primum iterum in essentiale, integrale & universale. Integrale iterum in homogeneum heterogeneum. 2. in totum per se & per accidees. Quid vocant totum primum? Quod sua natura totum est. Quid essentiale?

Cujus partes totam essentiam constituent: tales partes sunt materia & forma, genus & differentia. Quid integrale?

Quod integratur à partibus: tales partes sunt partes materiæ; pes, caput, cor. &c. Quid universale? Quod essentiam dat partibus.

Quid homogeneum; Cujus partes sunt ejusdem nominis & essentiæ. Tale totum est, aqua, vinum; q. eo-

eorum guttulæ vocantur vinum & aqua, & revera habent essentiam vini, & aquæ. Quid heterogeneousum? Cujus partes sunt diversi nominis & essentiæ. Tale totum est animal; quia partes ejus, n. caput, cor &c. non possunt vocari animal, nec eandem seorsim cum animali essentiam habent. Quid totum per se? Cujus partes continentur eadem forma. Tale totum est homo, brutum. Quid totum per accidens? Cujus partes continentur diversis formis. Tale totum est mundus, Ecclesia, Respublica, collegium; quia in his & similibus partes non unam eandemque formam habent, sed diversam seu aliam. Quid totum secundarium? Quod suâ natura non est totum, sed solum in quantum distribuitur per quædam accidentia. Tale totum est efficiens, finis, subiectum, adjunctum, quia suâ naturâ nec efficiens potest esse pars effecti, nec effectum pars efficientis; nec finis finiti, nec finitum finis

finis part
sæ non
cti: ne
adjunct
jecti;
essentia
constitu
tius con
itur.

Quid
distribu
frustra
buitur;
ci potes
ut ex R

Quo
Duplex
totum
grum &
(darab
in hoc
tum,
&c. E
hæc de
quia m

finis pars esse poterit; quia hæ causæ non ingrediuntur essentiam effecti: nec subjectum potest esse pars adjuncti; nec adjunctum pars subjecti; quia adjunctum nec constituit essentiam subjecti, nec ipsum ab eâ constituitur, sed pars vel essentiam totius constituit, vel ipsa ab eâ constituitur.

Quid tu sentis de varia hac totius distributione? Totum totupliciter frustra & contra artis naturam distribuitur; quia omne id quod totum dici potest est vel integrum vel genus, ut ex Ramo nostro discimus.

Quotuplex est pars juxta Ramum? Duplex: membrum vel species; quia totum tantum duplex est, n. integrum & genus. Quid est membrum (*darab*)? Est pars integri. Quæ sunt in hoc præcepto videnda? 1. definitum, *membrum*. 2. definitio, *pars* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere, *pars*; quia membrum continetur ab integro,

gro, tanquam pars à toto.

At qualis pars? Talis (ut ex definitione integri constat) quæ toti essentialis est; membra enim Symbola sunt causarum essentialium n. materiæ & formæ, quæ totam integri essentiam constituunt: Quippe membra singula materiam continent, universa verò ipsam quoque formam. 2. Ex forma, *integri*; hæc enim distinguitur ab specie, quæ est pars generis. Obj. Membra & effectum sunt causa & effectum (dicit enim Ramus: Distributio ex causis est cujus partes sunt causæ totum verò effectum) ergo non sunt argumenta orta, sed prima: causæ enim & effectum sunt arg. prima. Resp. Membra & integrum juxta affectionem ortam considerata non sunt causæ & effectum, sed causarum & effecti Symbola; neque Ramus in definitione distributionis ex causis per pertes intellegit causas primas, sed Symbolicas & ortas;

nec

nec per
sed sym
nere dis
arg. orta
autem R
vero eff
deatur il
menta o
liquid se
bus oriu
arguunt
forma, e

I. N
Integrum a

Distri-
buitur.

nec per totum effectum primum ,
sed symbolicum & ortum , ut ex ge-
nere distributionis patet , quod erat
arg. ortum reale compositius. Quod
autem Ramus partes causas , totum
vero effectum simpliciter dicere vi-
deatur illinc est , quod omnia argu-
menta orta eodem modo arguunt a-
liquid seu thema, sicut prima ex qui-
bus oriuntur ; orta enim ex materia
arguunt ut materia , ex formâ , ut
forma, ex effecto, ut effectum , &c.

Cedo exempla ?

I. Nuda.

Integrum argutum

Membrum arguens.

Distribuitur.	{	Grammatica in	Etymologiam & Syntaxim.
		Rhetorica in	Elocutionem & Actionem
	{	Dialectica in	Inventionem & Iudicium.
		Virgilii georgica in	Cultum agrorum, arborum, pecco- rum, & apum.
	{	Oratio Cic. pro Mur. in	Reprehensionem vitæ Contentio- nem dignitatis, & crimen am- bitus.

2. Syllogistica.

A. { Partibus Quintia non est formosa; quia licet sit
ad to- candida, longa, recta, sed non est venu-
tius. sta: negata enim parte principali
tollitur totum.
Toto ad Lesbica est candida, est longa, recta, est
partes. etiam venusta; quia tota formosa est.

Distributionem ex causis suffici-
enter declaravit ne Ramus? Sic. Obj.
At exempla quæ Author ad decla-
randam distributionem ex causis at-
tulit non sunt ex omnibus causarum
generibus desumpta: ergo imperfe-
ctè eam tradidit. Resp. 1. ut ars bre-
vior existat non omnia exempla ad ar-
tiam præcepta illustranda adhiberi
debent. 2. Nulla exempla sunt de es-
sentia artis; quia tota artis essentia in
definitionibus & distributionibus re-
ciprocis consistit.

C A P. XXVII.

De Distributione ex effectis.

Q Uid est distributio ex effectis
(a lott dolgokbol valo meg osztás)?
Est

L
Est quæ
Qu
vanda
effectis
quibus
nitio?
butio p
mentis
forma
cum t
causa
sunt ef
tionis
quia p
essentia
a. distr
unt esse
effectu
totum
Quid t
comm
& part
ant, i. e
natural
Distrib

Est quando partes sunt effecta.

Quæ sunt in hoc præcepto obser-
vanda? 1. definitum, *distributio ex
effectis*. 2. definitio, *quando &c.* Ex
quibus argumentis constat hæc defi-
nitio? 1. ex genere intellecto, *distri-
butio primaria*; oritur enim ex argu-
mentis absolutè consentaneis. 2, ex
forma, *quando partes sunt effecta*, i. e.
cum totum quod distribuitur est
causa, partes vero quæ distribuunt,
sunt effecta. Differtne hæ distribu-
tionis species à superiori? Sic,
quia partes in superiori distributione
essentiam largiebantur toti; in hac
a. distributione partes à toto accipi-
unt essentiam; hinc ibi totum erat
effectum & partes causæ; hinc verò
totum est causa, partes vero effecta.
Quid tamen utrique distributioni est
commune? Quod utrobique totum
& partes absolute inter se consenti-
ant, i. e. alterum ab altero sit quoad
naturam essentiam, & existentiam.
Distributio ex effectis estne recte de-
finita?

finita? Est. Obj. At particula ex causam materialem notat: ergo partes in hac distributione non sunt effecta, sed causæ materiales. Resp. Partes respectu distributionis quæ fit ex effectis sunt causæ materiales, sed respectu totius distributi à quo totam suam essentiam habent sunt effecta. Quotuplex est distributio ex effectis? Quodruplex, ex effecto, materiato, formato, & finito. Quid distributio ex effecto? Cum efficiens est totum distribuendum, partes vero distribuentes effecta: ut,

Efficiens totum

Effect partes

Nautarum alii

{ Malos scandunt
 Perforos cursitant,
 Sentinam exhauriunt
 Clavum tenent

Quid est distributio ex materiato? Cum materia est totum, materiata vero partes: ut, argilla alia apta est urceis formandis, alia cacabibus, &c. Quid distributio ex formato?

Cum

Cum
form
ta, ali
ex fin
tes ve
parato
rà.

Ha
ne om
mè;
butio g
distrib
mater
butio
cta &
image
ro sum
ti: ma
causæ
intern
unt.
neris
gri i
de p

Cum forma est totum, partes vero formata: ut, anima alia est in planta, alia in animali. Quid distributio ex finito? Cum finis est totum, partes vero finita: ut, eruditio comparatur partim naturâ, partim curâ.

Hæ distributiones ex effectis sunt ne omnes æquè excellentes? Minimè; nam (ut Ramus inquit) *distributio generis in species hic excellit*, i. e. distributio materiæ & formæ in sua materiata & formata præstat distributioni efficientis & finis in sua effecta & finita: genus enim est nota & imago materiæ & formæ, species vero sunt symbola materiati & formati: materia a. & forma præstantiores causæ sunt, quam reliquæ; quia interne rem esse & existere faciunt. Quid differt distributio generis in species à distributione integri in membra? Cum totum de partibus in cau recto prædicari

dicari potest, censetur esse distributio seu divisio generis in species; ut animal distribuitur in hominem & bestiam, quod in casu recto de utrisque prædicari potest: ut homo est animal, bestia est animal: Cum verò totum de partibus suis in casu recto prædicari non potest, censetur esse distributio seu partitio integri in membra; ut homo distribuitur in animam & corpus; quia de illis in obliquo, non in casu recto prædicatur: ut corpus est pars hominis, non homo. Anima non est homo, sed pars hominis.

Quare integrum non perinde prædicatur de membris suis, ac genus de speciebus suis? Quia genus adæquate communicat suam essentiam singulis speciebus, sed singula membra non ad æquate constituunt essentiam integri.

Cur in hâc distributione generis & specierum doctrina ponitur? Quia genus communium causarum, species

I
cies
muni
Symb
absqu
dem,
in hac
plicat
Q

Est tot
in ho
nitur
accip
2. ar
fali.
bus a
tio?

nus c
quam
finitu
1. O
secun
ctius
sale,
enim
nus d

cies verò effectorum quæ è communibus istis causis existunt, sunt Symbola; quæ quia orta sunt & absque distributione ne intelligi quidem, nedum tractari possunt, recte in hac distributione traduntur & explicantur.

Quid igitur est genus (*kòz nem*)? Est totum partibus *essentiale*. Quæ sunt in hoc præcepto videnda? 1. definitum, *genus*, quod populariter accipitur, 1. pro sexu & familia. 2. artificialiter pro specie & universalis. 2. definitio, *totum* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere, *totum*, quia genus continet in se suas species, tanquam totum suas partes. Rectene definitur genus per totum? Recte. 1. Obj. At genus primo univarsale, secundo totum vocatur: ergo rectius definiretur genus per universale, quam per totum: species enim rectius per proximum genus definitur. Resp. 1. Proximum

L 4

ge-

genus generis in hac definitione totum est, non universale; quia in distributione genus primò consideratur ut totum; quia non genus, sed totum distribui solet: secundo ut universale; quia non totum, sed universale prædicatur de suis inferioribus. 2. genus in distributione consideratum non simpliciter totum, sed totum universale dicitur, quia genus & universale idem sunt. 2. Obj. Genus est pars definitionis; omnis enim definitio constat ex genere & differentia tanquam ex partibus: ergo genus non potest hic totum dici. Resp. Genus respectu definitionis est pars, sed respectu definiti semper est totum. 2. ex forma, *partibus essentiali*, i. e. genus singulis speciebus ex æquo largitur totam suam essentiam & naturam, quam habet *in se*; nam est aliquid in speciebus, quod

L
quod
ma si
quâ
quam
largir
I.
suas s
ciebus
gatur
teria
mater
men i
2. Ne
non e
ma po
matur
genus
bolica
suas sp
extra
comm
cierun
Si ge
specie

quod non est in genere, n. forma singularum specierum propria, quâ sunt id ipsum, quod sunt, quam quia genus in se non habet, largiri speciebus non potest.

1. Obj. Genus non existit extra suas species: ergo essentiam speciebus non largitur. Resp. 1. Negatur consequentia; quia nec materia nec forma existit actu extra materiatum & formatum, sed tamen iis largiuntur suam essentiam.

2. Nego genus extra suas species non existere; q. materia & forma potentialiter existunt extra formatum & materiatum; jam vero genus est materia & forma symbolica. 3. Tametsi genus extra suas species non existeret, tamen extra nostrum intellectum existit communis aliqua natura, quæ specierum naturam constituit. 2. Obj. Si genus est tale totum, quod speciebus est essenziale: ergo

L s forma

forma propria ad speciei constitutionem non requiritur. Resp. Negatur consequentia ; quia genus specibus est essentiale tantum quoad essentiam communem (ut jam diximus non quoad essentiam propriam. 3. Obj. Species quoque sunt essentiales generi : ergo non tantum genus est speciebus essentiale. Ramus enim lib. 1. c. 25. sic in genere loquitur : Inductio est collectio partium ad totum (sive integrale , sive genericum) constituendum. Resp. Partes & species non vult Ramus colligi per inductionem , ut totum quoad essentiam constituent (quia alioqui ejus admonitio contra legem sapientiæ tantum ad totum integrale pertinuisset , ubi membra integrum constituunt) sed ut illud (ut supra explicuimus) concludant , arguant , & subjecto tanquam media prædicatum inesse ostendant. Cum enim dicimus : homo , bestia , sentiunt ; ergo omne animal sentit , homo

homo
mal ,
venit

Qu
genera

una e
respec
respec
lum e

Qu

(leg
nullum

præce

genus

mum

&c.

hæc d

cto ,

mum

specie

lum est

nus est

leu qu

largit

quam

homo & bestia non constituunt animal, sed ei tantum τὸ sentire convenire demonstrant.

Quotuplex est genus? Duplex: *generalissimum aut subalternum*; quia una eademque res potest esse genus respectu inferiorum, & species respectu superioris, cuius genus nullum esse potest.

Quid est genus generalissimum (*leg kòz onsegesseb kòz nem*)? *Cujus nullum est genus*. Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. definitum, *genus generalissimum*, quod aliis summum appellatur. 2. definitio, *Cujus* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *genus*; quia genus generalissimum quoque constituit essentiam specierum. 2. ex forma, *cujus nullum est genus*, i. e. quod semper genus est, species autem nunquam, seu quod semper inferioribus esse largitur, à superioribus autem nunquam esse accipit. Vel, quod ita de

speciebus subjectis prædicatur, ut de ipso nihil unquam ut genus & superius prædicari & dici queat. Sic ens est genus generalissimum substantiæ & accidentis, Argumentum in inventiæne artificialis & in artificialis; quia de his prædicantur, de ipsis autem nihil tanquam superius prædicari potest. Rectene definitum est genus generalissimum? Recte. Obj. Argens nullum habet, formam a. negatam contra legem *κατὰπαντός*; ergo vitiose definitum est. Resp. 1. Negatur; quia genus subintellectum habet *genus*. Inst. At genus generalissimum est quod nullum habet genus: ergo genus non potest esse genus generis generalissimi Resp. Genus generalissimum extra Dialecticam nullum habet genus; sed in Dialectica habet; quia in ea non est genus seu argumentum generalissimū. 2. Definitiones quarum formæ verbis negativis constant, in rebus per-

I
perfe
& u
mas,
prietat
in arte
nus su
species
sunt
da? r
ideo f
aliquo
species
hæc o
lecto
ternu
essent
huius
medi
infim
respe
specie
de qu
causa
ti ab
ctum

perfectissimis, imperfectissimis,
 & universalissimis, quarum for-
 mas, earumque nomina, & pro-
 prietates positivas nos ignoramus,
 in arte non sunt vitiosæ. Quid est ge-
 nus subalternum (*alsob koz nem*)? Quod
species hujus, illius autem genus est. Quæ
 sunt in hoc præcepto observan-
 da? 1. Definitum, *subalternum*, quod
 ideo sic appellatur, quod sit sub *altero*
 aliquo genere, 2. Definitio, *quod*
species, &c. Ex quibus arg. constat
 hæc definitio? 1. ex genere intel-
 lecto, *genus*; q. & genus sub al-
 ternum constituit specierum suarum
 essentiam. 2. Ex forma, *quod species*
hujus, illius vero genus est; i. e. quod
 medium inter supremum genus &
 infimam speciem obtinet vel quod
 respectu superioris cui subicitur est
 species, respectu inferiorum autem
 de quibus prædicatur est genus. Sic
 causa est species respectu argumen-
 ti absolutè consentanei; sed respec-
 tum efficientis, materiæ, formæ &
 finis

finis est genus? quia illi subicitur;
de his vero prædicatur. Perfectè
tradidit ne Ramus doctrinam de ge-
nere?

Sic. Obj. Atqui usitatissimas:
quasdam generis divisiones omisit:
alii enim genus dividunt. 1. in re-
motum & proximum. 2. in perfe-
ctum seu exquisitum, synonymum,
univocum, & imperfectum seu mi-
nus exquisitum; analogicum, æqui-
vocum. Resp. 1. genus remotum
est genus summum respectu speciei
specialissimæ; proximum vero genus
est genus generaliss. respectu speciei
subalternæ, & genus sub alternum re-
spectu speciei specialissimæ. 2. omne
genus est perfectum; nullum imperfe-
ctum, n. quia omne genus suam na-
turam, perfectissime suis speciebus
communicat; materia enim & for-
ma communis non magis hujus
quam illius rei materia & forma esse
potest: jam a. genus omne ma-
teriam & formam communem spe-
cierum comprehendit. Re-

Recip
genus

Sic.

test d

ut, cu

gener

niman

(tanq

in cap

Resp.

integr

sed ge

esse (

summ

nus su

ditur)

tere p

ut gen

terum

genus

Resp.

genus

num re

tur ,

rum d

Reciprocè & bene distribuitur ne
genus in summum & sub alterum?

Sic. 1. Obj. Integrum etiam po-
test dici summum & sub alternum:

ut, cum homo (tanquam integrum
generalissimum) distribuitur in a-
nimam & corpus: corpus vicissim
(tanquam integrum subalternum)
in caput pectus brachia, &c. Ergo.

Resp. Summum & sub alternum esse
integrus quidem potest convenire,
sed genus summum & sub alternum
esse (genus enim non simpliciter in
summum & sub alternum, sed in ge-
nus summum & subalternum divi-
ditur) numquam integris compe-
tere potest. 2. Obj. Nullum genus
ut genus sub altero est, sed supra al-
terum: ergo non bene distribuitur
genus in summum & subalternum.

Resp. Negatur consequentia, quia
genus subalternum dicitur *subalter-
num* respectu superioris, cui subijci-
tur, *genus* autem respectu inferio-
rum de quibus prædicatur.

Cedo.

Cedo exempla?

Genus

Species

Animal{ *Homo*
Bestia }Quia animalis essentia, quæ
est substantia corporea, ani-
mata, sentiens ad hominem
& bestiam communiter
pertinet.*Homo*{ *Petrus*
Paulus, &c. }Quia hominis essen-
tia ad Petrum, Pau-
lum aliaque hominum
individua communi-
ter pertinet.

Gen. generaliss.

Spec. subalterna

Argumentum{ *Artificiale*
In artificiale }Quia argumento in
inventionem logica
nil superius est.

Gen. Subalter.

Spec. specialissima.

Causa{ *Materia*
Forma }Quia causa species est arg.
absolute consentanei, ge-
nus materia & forma,
quibus totam suam essen-
tiam ex a quo commu-
nicat.

Obj. At hætenus Scholæ Peri-
pateticæ hominem, leonem, &c.
speciem infirmam vocarunt singu-
lorum

L
lorum
male
genus
num
rius el
errare
fima
homi
runt
nus &
cies
us au
erit)
ro ho
specia
mus
homo
corpe
fingu
tinet
guli
sunt
mini
bent
2. q

lorum hominum & leonum : ergò male Ramus hominem & leonem genus singulorum hominum & leonum constituit. Resp. Nihil vulgarius est Philosophis Peripateticis, quàm errare. Nam si homo est species infima individuorum seu singulorum hominum, tum singuli homines erunt genus hominis (quia cum genus & species logicè sint relata, species semper generis species, genus autem semper speciei genus, fuerit) quod nimis absurdum est. Porro hominem genus, non speciem specialissimam esse, invictis possumus probare rationibus. 1. quia homo est totum cujus essentia n. corporea, sentiens, rationalis ad singulos homines communiter pertinet : ergo homo est genus ; singuli a. homines (quia partes sunt homini subjectæ, quæ hominis communem essentiam habent) hominis species sunt. 2. quia quæ specie differunt ea sunt

sunt diversæ species ejusdem generis (ea enim (ut Philosophus inquit) differunt specie quorum genus idem est) at singuli homines specie differunt (Nam singuli homines forma differunt; singuli enim homines, ut & reliqua entia propriam formam habent, per quam sunt id quod sunt, & à cæteris hominibus distinguuntur) ergo singuli homines sunt species hominis, & homo vicissim genus est singulorum hominum. 1. Obj. At singuli, homines *numero* tantum i. e. *existentiâ*, *locô*, *numerô*, aliisque accidentibus, non forma seu specie, i. e. *naturâ*, & *essentiâ*, differunt. Resp. 1. Quæ numero differunt, ea specie differunt. Ram. Schol. Dial. l. 3. c. 6.

Quia ut Scaliger loquitur, numerus est affectio essentiam consequens. 2. singuli homines disparantur: ergo non numerô seu accidentibus differunt, sed formâ specificâ; quia omnia disparata utet alia opposita

sita op
dum
cam, n
cident
dentia
oppor
nume
quibu
comm
tum u
rentur
faciun
Arist.
quoq
malis
Lucro
homi
nume
differ
Petrus
homo
tia;
runt
non
nere

sita opponuntur seu differunt secundum essentiam & formam specificam, non secundum numerum & accidentia ; quia res secundum accidentia , comparantur inter se, non opponuntur. 3. Si singuli homines numero tantum i. e. accidentibus quibusdam differunt essentiam a. communem habent & unicam, tum uno homine moriente, morentur omnes : accidentia enim non faciunt aliud, sed tantum alterum. Arist. Phys. l. 1. 3. Quia seneca quoque Epist. 58. hominem animalis speciem ait; Ciceronis verò & Lucretii genus. Inst. Si singuli homines, n. Petrus, Paulus non numero, sed specifica differentia differunt, hoc sequitur, quod si Petrus est homo, Paulus non est homo. Resp. Negatur consequentia; q. Petrus, Paulus &c. differunt quidem specifica differentia, sed non in naturâ communi, seu in genere : alias sic mihi quoque argumentari

mentari liceret : Si homo & brutum differunt specificâ differentia inter se, hoc sequitur quod si homo est animal, brutum non sit animal. 4. quia Jurisconsulti etiam hominem genus appellant, Stychem vero & Pamphilum species. 5. quia Aristoteles quoque communem hominum singulorum naturam hominum genus passim appellat.

Quid est species (*tulajdon nem*) ? Est pars generis. Quæ sunt hîc tenenda ? 1. definitum, species, quæ aliis differentia & forma specifica appellatur. Rectene Ramus inter definitionem & distributionem generis definitionem speciei interposuerit ? Rectè. Obj. At distributio ordine naturæ utpote definitioni claritate proxima sequi debet definitionem. l. 2. c. 18. Resp. Ordine quidem naturæ distributio semper sequitur definitionem, sed ordine facilioris cognitionis non semper : nam si primo Ramus
genus

genus
neraliss
buisset
bution
ignotu
nivisset
per spe
nondu
&c. Ex
tio? i. e.
tinetur
At qua
suam a
generis
bro dif
gri. i. e.
in gene
ris; in
ferenti
Resp. I
iu gene
quam
cies p
ret,
tur :

genus definivisset, & postea in generalissimum & subalternum distribuisset, utramque speciem distributionis definire debuisset; sicque ignotum per æquè ignotum definivisset; quia genus subalternum per speciem definire debuisset, quæ nondum definita erat. 2. definitio, *pars* &c. Ex quib. arg. constat hæc definitio? 1. ex genere, *pars*; quia species continetur à genere tanquam pars à toto. At qualis *pars*? Talis quæ essentiam suam accipit à genere. 2. ex forma, *generis*, species enim per hoc à membro distinguitur, quod est pars integri. 1. Obj. Plus est in specie quam in genere: ergo non est pars generis; in specie enim est propria differentia, quæ non est in genere. Resp. Plus quidem est in specie quam in genere, sed plus est sub genere, quam sub specie: jam vero si species plus sub se, quam genus haberet, male pars generis diceretur: majus enim minoris, latius angustius.

angustioris pars esse non potest.

2. Obj. Species non est pars generis; quia oppositorum unum non est pars alterius oppositi: jam. a. genus & species utpote relata, sunt opposita. Resp. Genus. & species, ut & alia relata omnia duplicem habent affectionem, n. dissentaneam & consentaneam, species non secundum affectionem dissentaneam, sed consentaneam est pars generis.

Quotuplex est species? Duplex: *subalterna & specialissima*. Quid species subalterna (*felsòb tulajdonnem*)? *Quæ species hujus, illius a. genus est.* Quæ sunt in hoc præcepto videntur? 1. definitum, *sub alterna*, sic dicta, quia *sub altero* genere continetur. 2. definitio. *quæ species, &c.* Ex quibus argumentis constat hec definitio? 1. ex genere intellecto, *species*; quia & subalterna species est pars generis. 2. ex forma, *quæ species hujus, illius autem genus est*, i. e. quæ respectu superioris cui subjicitur species, respectu

respectu
prædic
genus
alterna
Quia g
subalte
a. genu
dicatur
neri sub

Qu

(leg
individ
spectar
finitum
cies in
singula
omnis
ergo
dem, c
special
I. non
subalte
Nulla
tur, f
a. præ

respectu vero inferiorum de quibus
prædicatur genus est. Quare Ramus
genus subalternum, & speciem sub-
alternam unâ definitione definiverit?
Quia genus subalternum, & species
subalterna reipsa sunt idem; dicitur
a. genus quatenus de speciebus præ-
dicatur; species, verò quatenus ge-
neri subicitur.

Quid est species specialissima
(*leg alsob tnajdon nem*)? Quæ est
individua in species alias. Quæ sunt
spectanda in hoc præcepto? 1. De-
finitum specialissima, quæ alias spe-
cies infima, individuum, & res
singularis appellari solet. 1. Obj.
omnis species est natura universalis:
ergo species specialissima non est i-
dem, quod individuum: species enim
specialissima est prædicabile. Resp.
1. non omnis species, sed tantum
subalterna est natura universalis. 2.
Nulla species quâ species prædica-
tur, sed semper subicitur: quando
a. prædicatur non manet amplius
species.

species, sed fit genus. 2. Obj. species specialissima prædicatur de individuis : ergo species specialissima non est idem quod individuum , quia idem de seipso malè prædicatur. Resp. Nunquam species specialissima de individuis prædicatur. 3. Obj. species specialissimæ differunt specifica differentia , sed individua non differunt specifica differentia : anima enim rationalis, est communis & unica omnium hominum individuorum forma. Resp. 1. Etiam individua (ut supra diximus) specifica differentia differunt. 2. Anima quidem rationalis est singulorum hominum seu individuorum hominis forma generica, sed non specifica , quæ est & cognitu difficilior , & quod ad individuationem attinet nobilior formâ generica , seu anima rationali.

2. Definito, *quæ est*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio?

tio? 1.
cies spe
generis
est in spe
potest f
licujus
species
&c. su
mo aut
semper
suis spe
subjicit
neri.

Species

Homo }
Bestia }

Petrus
Paulus &c.

tio? 1. ex genere, *species*; quia species specialissima quoque est pars sui generis. 2. ex forma, *quæ individua est in species alias*, i. e. quæ nunquam potest fieri prædicatum seu genus alicujus, sed semper subjectum seu species. Sic Petrus, Paulus, Cicero, &c. sunt species specialissimæ, homo autem eorum genus; hîc enim semper prædicatur de illis, tanquam suis speciebus; illi autem semper subjiciuntur huic tanquam suo generi.

Cedo exempla?

Species

Genus

Homo }
Bestia }

Animal; quia homo & bestia sunt partes animali subjectæ, quæ animalis essentiam ex æquo participant.

Petrus }
Paulus &c. }

Homo; quia sunt partes homini subjectæ, quæ aqualiter hominis essentiam communicant.

M

Spec.

Spec. subalterna

Artificiale }
In artificiale }

Gen. generaliss.

Argumentum.

Spec. specialissima

Hæc materia }
Illæ forma }

Gen subalternum.

Causa.

Quo axiomatico declarat author generis & specierum naturam? Genus & species nota sunt causarum & effectorum, i. e. 1. si genus essentiam suam omnibus suis speciebus æqualiter communicat, species verò essentiam sui generis æqualiter accipiunt atque participant (ut ex eorum definitione patet) genera sunt suarum specierum causæ, species verò suorum generum effecta. 2. si genus & species sunt nota causarum & effectorum, tum sunt argumenta orta. At ex quibus argumentis primis oriuntur genus & species, seu quorum primorum sunt nota & seu symbola? Genus notat materiam & formam communem; species vero materiaturum & formatum; quia inest speciei non tantum materia

materia

ma. Si

quæ est

ma con

& sensu

quam o

constitu

ter spec

tur: et

& diffi

cundum

non pu

Specie

nem q

piunt i

comm

dum fo

unde ac

se & di

Qua

confe

casas o

attinen

effecta

genus

materia sui generis, sed etiam forma. Sic in animali primo est materia, quæ est essentia corporea, secundo forma communis, quæ est facultas vitæ & sensus, quæ animalis species, tanquam causæ suæ effecta, communiter constituunt. [Obj.] Forma communiter speciebus à genere communicatur: ergo species inter se differre & dissidere non possunt: res enim secundum id quod commune habent non pugnant, sed conveniunt. Resp. Species secundum formam communem quam æqualitèr à genere accipiunt inter se non pugnant, quia illa communis utrisque est; sed secundum formam propriam, quæ illis aliunde accessit maximè pugnant inter se & differunt.

Quæ consecutaria fluunt ex priori consecutario? I. Quare genus continet causas quæ communiter ad ipsius species attinent: contra itaque etiam species effecta sui generis continent, i. e. Si genus notat materiam & formam

communiter ad specierum naturam, pertinentem, tum genus continet in se causas omnibus speciebus communes, quæ ex æquo essentiam specierum constituunt: & si genus notat & continet in se tales causas, tum etiam species vi relatorum notant effecta talium causarum. Obj. si genus est causa & species effectum, tum Deus, qui est ens increatum erit entis effectum; ens enim increatum est species entis. Resp. Ens respectu entis creati & increati non est verum genus, sed vel distinctio vocis in sua significata, vel respectu nostri quasi genus: quia Deus in communi quidditate cum creaturis non potest convenire dum in suo statu manet. 2. Genus seu universale est insigne ac præstabile, quia *causans declarat*; i. e. genus præstantius argumentum est, quam species. 1. quia species effectorum, sed genus causarum (n. mater

riæ &
sæ autem
quia o
dioris
quia ge
quodam
que inte
in artib

Quæ
speciebu
dat. 1.
valde q
lis est &
tur hæc
cies ex
nus cum
tum op
simè co
terse ac
ro gene
de, 1.
plinaru
nerum
stent.
sentiale

riæ & formæ) est Symbolon: causæ autem præstantiores sunt effectis; quia omnium scientiarum & solidioris cognitionis fontes sunt. 2. quia genus specierum Doctrinam quodam modo in se continet, iisque intelligendi lucem præfert, quod in artibus potissimum elucet.

Quæ observanda de genere & speciebus Auctor nobis commendat. 1. *Distributio generis in species valde quidem excellit, sed difficilis est & rara inventu*, Undè oritur hæc distributionis generis in species excellentia? Ex eo quod genus cum speciebus (juxta postulatam optimæ distributionis) arctissimè consentiat, species vero inter se acerrimè dissentiant. Unde vero generi & speciei tanta laus? Inde, 1. quod omnia artium & disciplinarum præcepta ex perpetua generum & specierum seriè consentent. 2. quod genus causas essentiales, species vero effecta essentialia

sentialia notent. Cur difficilis & rara inventu distributio generis in species? 1. Propter inopiam vocabulorum species exprimentium. 2. Propter ignorationem formarum propriarum, quibus species interse distinguendæ sunt.

Cedo tamen exempla illustrationis gratia.

Genus distributum	Species distribuentes.
Distribuitur.	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-right: 10px;"> <p style="font-size: 3em;">{</p> <p style="font-size: 3em;">{</p> </div> <div> <p><i>Animal in</i></p> <p><i>Virtus in</i></p> </div> <div style="margin-left: 10px;"> <p><i>Stellam,</i></p> <p><i>Avem,</i></p> <p><i>Bestiam,</i></p> <p><i>Pisces,</i></p> <p><i>Hominem.</i></p> <p><i>Prudentiam,</i></p> <p><i>Iustitiam.</i></p> <p><i>Fortitudinem,</i></p> <p><i>Temperantiam.</i></p> </div> </div>

2. Distributio in formas specierum eadem est, i. e. genus duobus modis in species distribuitur: 1. quando in ipsas species dispescitur: ut animal in hominem & bestiam: 2. quando non in ipsas species, sed specierum formas

L
formas
loquen
& in in
Cur
in spec
cum
specie
stituun
definiu
Qu
ignota
forma
terse,
stingu
3.
Etantur
formul
altero
tum in
butum
distrib
clarat
extra
Sunt
ex gen

formas dividitur, ut cum animal in loquens & mutum, seu in rationale & in irrationale distinguitur.

Cur est eadem distributio generis in specierum formas seu differentias, cum distributione generis in ipsas species? *Quia formæ cum genere constituunt suas species, easque perfectè definiunt.*

Quid si formæ specierum fuerint ignotæ? Tum propria adjuncta, &c, formæ vices gerunt, & species interse, & à cæteris rebus omnibus, distinguunt.

3. *Genus & species non solum tractantur hac simplici & nuda divisionis formula, sed etiam separatim alterum ex altero, i. e. genus & species non tantum in distributione, cum n. distributum distributionem, & vicissim distributio distributum arguit & declarat, usum habet: verum etiam extra distributionem, cum ἀπολογιστικῶς ex specie genus, & vicissim ex genere speciem concludimus.*

Cedo exempla?

A genere concluditur Species.

*Omnes artes vinculo
quodam cognati-
onis continentur:*

*Ergo Poetica & Eloquen-
tia vinculo cognationis
continentur.*

Ab speciebus concluditur Genus.

*Fortitudo militaris,
prudencia nauti-
ca, & scientia me-
dica probatur re-
bus adversis:*

*Ergo omnis virtus rebus
adversis probatur.*

4. *Exempla igitur specialia suo gene-
ri accommodata sunt huius loci, i. e.
Exempla duplicia sunt, 1. similia
vel dissimilia, cum factum simile
vel dissimile speciale ad factum si-
mile vel dissimile speciale arguen-
dum accommodatur: 2. specialia,
cum exempla tanquam species non
ad species alias, sed ad sua genera,
seu regulas generales arguendum
accom-*

acco
tinen
hæc
speci
conc

Exemp

Themif
Ath

Pericles
Ath
man
Gall

At
acco
servit
licebit
exem
simil
non
tes.

LIB. PRIM. RESOLUT. 273

accommodantur; illa exempla pertinent ad argumenta comparata; hæc vero ad hunc modum, ubi, n. ex specie genus, ex genere verò speciem concludimus.

Cedo exempla pro & contra?

Exemplum special. accommodatum Generi.

Themistocles deseruit Athenas: Ergo urbem deferere licet.

Pericles non deseruit Athenas, nec Romani venientibus Gallis Romam: Ergo Urbem deferere non licet.

At si exemplum speciale sic speciei accommoda-vero: *Themistocles deseruit urbem: ergo mihi deferere urbem licebit*, non fuerit hujus loci: quia exempla speciei accommodata sunt similia vel dissimilia argumenta, non species genus suum illustrantes.

M 5

C A P.

CAP. XXVIII.

De Distributione ex subjectis,

Quid est distributio secundaria? Quæ sumitur ex iis argumentis, quæ cum toto tantum modo quodam consentiunt. Quot sunt huius distributionis species? Duæ: una ex *subjectis*, altera ex *adjunctis*. Quid est distributio ex *Subjectis* (*alatta levokhol valo meg osztas*)? Cum partes sunt *subjecta*, Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. definitum, *distributio ex subjectis*, sive recipientibus, sive accupantibus. 2. definitio, *cum* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *distributio secundaria*; quia oritur ex arg. modo quodam consentaneis. 2. ex formâ, *quando partes sunt subjecta*, i. e. cum illud quod distribuitur est adjunctum, partes autem distribuentes sunt *subjecta*. Obj. sub-

Subj
sunt
que
possi
Resp
tant
adju
hom
dam
cœlu
mini
li &
hom
verò
D
ne le
hâc
tur:
Qui
quid
con
lo &
buti
tima
trib

Subjecta ab adjunctis separari possunt, eaque neque constituunt, neque ab iis constituuntur, ergo non possunt dici adjunctorum partes. Resp. Subjecta non suâ natura, sed tantû distributionis ratione dicuntur adjunctorû partes. Sic quando quidâ homines dicuntur esse in cœlo; quidam in terrâ, suâ quidem naturâ cœlum, terra, non sunt partes hominis, neque homo est totum cœli & terræ; sed in distributione homo consideratur ut totum, cœlum verò & terra ut partes.

Distributiones ex subjectis sunt ne legitimæ? Sic. Obj in distributione hâc totum & partes non recipiuntur: namque hanc distributionem: Quidam homines vivunt in cœlo, quidam in terra, non poteris sic convertere: & quicquid vivit in cœlo & in terra est homo. Ergo distributiones ex subjectis non sunt legitimæ. Resp. Non minus in hac distributione partes & totum recipro-

cantur, quàm in aliis: verum in hac distributione singularitèr totum distributum in singulis partibus subintelligendum est, quod si iis addatur, totum cum partibus hîc quoque reciprocabitur: ut. Quidam homines vivunt in cœlo, quidam in terra: Et; qui homines vivunt in cœlo & in terra sunt homines.

Quid alii ad hanc distributionis speciem referunt? Distinctionem vocis ambignæ in varia significata; sed variâ vocis ambignæ significata enumerare non est hominis logici, sed grammaticam median-

Cedo exempla?

Totum adjunctum

Partes subiecta.

Virginitas est partim

{ *Patris,*
 { *Matris*
 { *Virginis.*

Bonum est aliud

{ *Anima,*
 { *Corporis,*
 { *Fortuna.,*

C A P.

L
 D
 Q
 tas) ?
 Quæ
 vanda
 ex adj
 paris.
 Ex q
 defini
 distrib
 tur ex
 conse
 toto
 rari p
 tionis
 nequ
 tes su
 quod
 parte
 adjun

CAP. XXIX.

De Distributione ex Adjunctis.

Quid est distributio ex adjunctis.
(hozza adattakbol valo megoosztas)? Quando partes sunt adjuncta.
 Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. definitum, *distributio ex adjunctis*, sive receptis, sive occupatis. 2. definitio, *quando*, &c.
 Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere intellecto, *distributio secundaria*; quia depromitur ex argumentis modo quodam consentaneis; hinc partes ita cum toto consentiunt, ut à toto separari possint; ideoque extra distributionis considerationem partes esse nequeant. 2. ex forma, *quando partes sunt adjuncta*, i. e. cum totum quod distribuitur est subjectum, partes vero distribuentes sunt adjuncta. Benene definiuit Ramus
distrib-

distributionem ex adjunctis? Benè.

Obj. At partes non sunt adjuncta, sed oriuntur ex adjunctis: ergo male dicit Ramus, quod partes sint adjuncta: adjuncta enim & partes toto genere differunt; nam illa consentanea; hæ verò orta argumenta sunt. Resp. Cum Ramus partes adjuncta dicit, idem est ac si diceret eas ex adjunctis oriri: at hoc ideo non dixit, ut tautologiam evitaret; quia jam docuerat in genere omnia orta à primis oriri.

Unde solent distributiones denominari? Non à toto distributo, licet illud nunquam excludi possit; sed à partibus distribuentibus, ita ut si partes distribuentes sint causæ, distributio ex causis existat, sin effecta, ex effectis, &c. Obj. At à potiori fit denominatio; totum autem potius est partibus: ergo distributio non à partibus, sed à toto de nominari debet. Resp. Non semper à potiori fit denominatio. Nam tametsi anima
princi-

L

princi
mo ta
pore,
denon

Totum f

Homi u

Mundus

Gallia d

Q

res fit
nenda

principalior pars sit hominis , ho-
mo tamen non ab anima , sed à cor-
pore , quod ex *humo* desumptum est,
denominari solet.

Cedo exempla?

Totum subiectum

Partes adjuncta

Hominum alii

{ Sani
Agri.
Divites,
Pauperes.

Mundus diu iditur in

{ Zonam torridam
Zonas duas fri-
gidas.
Zonas duas tem-
peratas.

Gallia diuisa est

{ Belgas,
Aquitanos,
Celtas.

C A P. XXX.

De Definitione.

Quid est definitio (*mèg határo-
zas*) ? Quando explicatur quid
res sit. Quæ sunt in hoc præcepto te-
nenda? 1. definitum , definitio, sic
dicta

dicta à fine Mathematico ; quia sicut garorum ambitus *finibus* seu terminis, ita rerum essentia & natura definitione tanquam perimetro concluditur & comprehenditur. Quare postponitur definitio primis argumentis ? Quia orta sunt à primis ; rivuli autem sequuntur fontes.

Quare conjugatis & notationi ? Quia iis compositior est ; compositiora a. sequuntur simpliciora è quibus componi debent. Cur vero distributionem sequitur ? Quia definitio genus suum à distributionis categoria mutuatur. Obj. At omnis tractatio methodica à definitione initium sumit : ergo Ramus definitionem distributioni male postposuit. Resp. In methodica quidem rerum tractatione definitio antecedit distributionem (quia prius debet cognosci res ipsa de qua, agitur, quam quod-
tuplex

rupl
in p
cept
tion
strib
Ex
defi
argu
orit
quia
rum
tur.
defi
ora
nus
ortu
nit
I.
log
opu
tum
nor
tiz
jeé

duplex sit intelligi queat) verum
 in præceptorum traditione , præ-
 ceptum definiendi sequitur ob ra-
 tionem supra dictam præceptum di-
 stribuendi. 2. definitio, *quando, &c.*
 Ex quibus argumentis constat hæc
 definitio? 1. ex genere intellecto ,
 argumentum *ortum* (quia definitio
 oritur à primis argumentis) *reale*
 quia circa explicationem rei seu re-
 rum quidditatis & essentiæ verla-
 tur. 1. Obj. At Aristoteles pro
 definitionis genere posuit λόγον seu
 orationem & rationem : ergò ge-
 nus definitionis non est argumentum
 ortum. Resp. Malè Aristoteles po-
 nit λόγον pro definitionis genere,
 1. quia oratio non est argumentum
 logicum , sed artium generalium
 opus : illud autem quod argumen-
 tum non est , argumenti genus esse
 non potest secundum legem justi-
 tiæ. 2. quia ratio notat vel ob-
 jectum Dialecticæ , quod genus
 ali-

alicujus argumenti esse non potest ;
 vel argumentum. 2. Obj. Definitio
 constat ex argumentis ortis, n. gene-
 re & differentia specificâ : ergò non
 est argumentum ortum , nisi ortum
 oriri dicamus non tantum à primis,
 sed etiam ab ortis. Resp. Quando
 definitio ex argumentis ortis extru-
 itur , tum arg. orta (sunt enim
 materia definitionis) fiunt prima.
Inst. Si totum, n. definitio est argu-
 mentum ortum , etiam partes sem-
 per erunt argumenta orta, non pri-
 ma ; quale enim totum , tales quo-
 que sunt partes. Resp. Non omni-
 modè tales sunt partes , quale to-
 tum ; quia multa dicuntur de toto,
 quæ de partibus dici haut possunt.
 2. ex forma , *quando explicatur quid*
res sit, i. e. cum propria cujusque
 rei natura certis quibusdam argu-
 mentis docetur explicatur , & illu-
 stratur : argumentis inquam ; quia
 uico argumento definitum absolui
 non potest ; sunt enim in omni de-
 finitione

finitio
 mate
 nitio
 Obj
 res
 recip
 dem
 tione
 ri j
 præ
 tum
 finit
 Sic.
 finit
 quia
 ter
 pli
 C
 arg
 tio
 to
 arg
 tum
 dec
 tau

finitione duo argumenta, n. genus seu
 materia, & forma. Estne hæc defi-
 nitionis definitio reciproca? Est.
 Obj. At & præceptor explicat quid
 res sit: ergo hæc definitio non est
 reciproca. Resp. Differentia qui-
 dem definitionis sola cum defini-
 tione non reciprocatur, sed si gene-
 ri jungatur, reciprocabitur; quia
 præceptor non est argumentum or-
 tum reale explicans quid res sit. De-
 finitio estne argumentum reletum?
 Sic. Quod ejus correlatum? De-
 finitum, quod est res (non nomen;
 quia nomina non definimus, sed in-
 ter pretamur) quæ definitione ex-
 plicatur.

Quid igitur definitionis mutuus
 arguendi modus? *Eaque*, n. defini-
 tio (inquit Ramus) *vicissim defini-*
to argui potest, i. e. ut definitio ar-
 arguit, explicat, illustrat, defini-
 tum; sic vicissim definitum arguit,
 declarat, definitionem. Nonne
 tautologicè agit Aucthor hoc capite
 de

de mutuo definiti & definitionis arguendi modo? Minimè. Obj. Atqui mutuam definiti & definitionis affectionem arguendi ter in Dialectica docuit, semel in definitione argumenti generali, deinde c. 25. tertio hoc capite: ergo tautologicè hîc eam repetit. Resp. Negatur consequentia; quia in definitione argumenti generaliter docuit Auctor mutuam omnium argumentorum arguendi affectionem, quam c. 25. in specie accommodat definitioni, hoc verò capite gravem ob causam definito: jam autem generalia speciebus accommodare & applicare non est *ταυτολογειν*. Quæ est illa gravis causa, propter quam Ramus hic de communi omnium argumentorum arguendi affectione loqui debuerit? Hæc n. ne definitum ex argumentorum catalogo deletum videretur; quia reliqua argumenta inter se affecta
vel

vel e
ea, q
sunt
dive
rum
tum
tum
nom
tur,
nitio
dive
ejus
rum
P
nitio
At
defi
Neg
se o
catio
tion
defi
tiis
gran

vel eodem nomine continentur, ut ea, quæ pluraliter efferuntur, qualia sunt contraria, adversa, &c. vel diversa capita obtinent, quibus eorum doctrina explicatur; sed *definitum*, quod hîc alterum argumentum affectum est, neque eodem nomine cum definitione continetur, neq; vis ejus in arguendo in definitione sui relati exprimitur, neque in diversa categoria docetur, neque ulla ejus mentio in argumentorum orationum distributione facta est.

Perfecte tradiditne Ramus definitionis doctrinam in genere? Sic. At de legibus & regulis legitimæ definitionis nihil loquutus est. Resp. Negatur; quia eam reciprocam esse oportere suprà docuit: reciprocatio autem aurea legitimæ definitionis regula & lex est, quâ, si definitio regatur, nullis unquam vitiis obnoxia erit. Definitionis enim grande vitium est, si ea sit definitio
suo

fuo vel latior, vel strictior; vel si fuerit impropria, proluxa, & obſcura, at hæc vitia reciprocatio (quæ hoc exigit, ut definitio omnis conſtet tantum ex cauſis eſſentiam definiti conſtituentibus, nec non ex effectis & adiunctis propriis definiti, quæ idem plane rei ipſa ſunt cum definito) arcet à definitione.

Quotuplex eſt definitio? Duplex: *Perfecta* vel *Imperfecta*; quia argumenta quibus rei quidditas explicatur duplicia ſunt: eſſentialia & non eſſentialia, illa eſſentiam definiti ingrediuntur, hæc vero non ingrediuntur: ideoque illa definitionem rem perfecte explicant; hæc vero imperfecte. Quid definitio perfecta (*tellyes meg hatarozas*)? *Eſt definitio conſtans e ſolis cauſis eſſentiam conſtituentibus.* Quæ ſunt in hoc præcepto obſervanda? 1. Definitum, *definitio perfecta*, quæ aliis dicitur definitio principalis, eſſentialis, accurata, propria.

Quare

L
Qu
tionem
quæ ſu
argum
ſtat.
quibus
finitio
perfect
forma
conſtit
cta eſt
mater
quam
quidd
comp
nitio
Innu
fecta
quia
quidd
gunt.
ſtam
Ex eo
bus d
tantum

Quare præcedit definito descriptionem? Quia constat ex caulis, quæ sua uarura priores sunt reliquis argumentis, ex quibus descripto constat. 2. definitio, *definitio*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere, *definitio*; quia perfectè explicat quid res sit. 2. ex forma, *constans è solis causis essentiam constituentibus*, i. e. definitio perfecta est, quæ constat ex genere seu materia & forma, ex quibus tanquam ex partibus tota essentia rei & quidditas perfectè constituitur atque componitur. Quid Ramus in definitione per particulam *solis* innuit? Innuit efficientem & finem ad perfectam definitionem non pertinere; quia efficiens & finis essentiam & quidditatem rei definitæ non attingunt. Unde constat Ramum per istam particulam hoc intendisse? Ex eo, 1. quia causas illas ex quibus definitio perfecta constat dicit tantum *materia & forma comprehendi*: 2. quia

2. quæ perfectam definitionem nihil aliud esse dicit, quam *universale causarum essentiam rei constituentium Symbolum*? Jam autem efficiens & finis essentiam rei non constituunt & componunt. Obj. Si perfecta definitio tantum ex materia & forma constare debeat, tum illa definitio quæ præter materiam & formam etiam efficientem & finem habet non est perfecta. Resp. Sic est; q. non tantum defectus, sed etiam excessus imperfectionem importat. 2. Talis definitio descriptio potius est dicenda, quam definitio perfecta, quæ rem sæpe non tantum ex materia & forma, sed etiam ex aliis argumentis explicat. Genus & forma semper conjunctim requiruntur ad perfectam definitionem? Sic. Obj. At plurima sunt quæ definiuntur. 1. per *solam formam*, ut omnia genera generalissima, quibus nullum genus adsignari potest. 2. per *solum genus*, ut omnes species specialissima, quæ

L i

quarum
haut po
conjunc
perfect
nera g
lissimas
nedum
tum de
Cedò ex

Definitur
I. M
Homo

Cum
tum
ortum

Itaq
nitio p
libus o
hil ali
causar
i. e. de
ex ma
sunt ca

quarum formam propriam nivenire
haut possumus : ergo genus & forma
conjunctim ad omnem definitionem
perfectam non requiruntur Resp. Ge-
nera generalissima & species specia-
lissimas ob eas causas non definimus,
nedum perfectè definiamus, sed tan-
tum describimus.

*Cedò exemplum ubi tota definitio perfe-
cte adumbretur?*

Definitum	Definitio constans	
	1. Materiâ & formâ comm.	2. formâ propriâ,
Homo	Animal,	Rationale, i.e.
	essentia corporea, plena	
	vita, sensus &	rationis.

Cum definitio quoq; sit argumen-
tum ortum ex quib. arg. primis
ortum suum habeat doceas?

Itaque (inquit Ramus) i. e. si defi-
nitio perfectâ è solis causis essentia-
libus constat, tum *perfecta definitio ni-
hil aliud est, quam universale symbolon
causarum essentiam rei constituentium,*
i. e. definitio perfectâ oritur tantum
ex materia & forma; ex enim tantum
sunt causæ essentiales,

N

Cedo

*Cedo huiusmodi definitiones , quæ è solis
causis essentiam rei constituentibus
constent ?*

Definitum	Genus	Forma.
Grammatica, Rhetorica, Dialectica , Arithmetica, Geometria.	Est Ars	Bene { loquendi , dicendi , differendi , numerandi metiendi.

C A P. XXXI.

De Descriptione,

Quid est descriptio (*nem telleyes
meg hatarozas , hanem tsakle
iras*)? Est definitio ex aliis etiam argu-
mentis rem definiens. Quæ sunt in
hoc præcepto considerata? 1. de-
finitum , descriptio , quæ aïlas scia-
graphia , typus , character , hypoty-
posis , periphrasis , & rei adum-
bratio appellari solet ; quia quiddi-
tatem rei ex intrinseco , & extrinse-
cis argumentis saltem adumbrare ,
deliniare , illustrare , non definire
conat-

L.
conat
nem
At in
ctum
finitio
Resp.
semp
intent
semp
2. de
argum
1. ex
descri
quid
explic
tio no
pateb
essent
sentia
res po
alia a
cta q
ma ,
finier
non t

conatur. Rectè sequiturne definitio-
nem perfectam descriptio. Sic. Obj.
At imperfectum præcedit perfe-
ctum: ergo descriptio præcedit de-
finitionem; quia est imperfecta.
Resp. Imperfectum in executione
semper præcedit perfectum, sed in
intentione naturæ & artis perfectum
semper antecedit imperfectum
2. definitio, *definitio*, &c. Ex quibus
argumentis constat hæc definitio?
1. ex genere, *definitio*, quia etiam
descriptio rem imperfectè explicat
quid sit. Obj. solæ causæ essentialis
explicant quid sit res: ergo descrip-
tio non est definitio; quia (ut mox
patebit) non constat ex solis causis
essentialibus. Resp. Solæ causæ es-
sentialis explicant quidem quid sit
res perfectè; sed imperfectè etiam
alia argumenta earum alteri jun-
cta quid res sit explicant. 2. ex for-
ma, *ex aliis etiam argumentis rem de-
finiens*, i. e. descriptio est, quæ rem
non tantum ex causâ essentiali n. ma-

teria seu genere (nam hîc differentia
semper aliunde quam à propria rei
forma peti debet) sed etiam ex aliis
argumentis n. effectis, subjectis,
adjunctis, dissentaneis, compara-
tis, explicat. Descriptio perfecte
definita estne ? Sic. 1. Obj. De-
scriptio imperfecta definitio dicitur:
ergo non est perfectè definita ; ideo
enîm imperfecta dicitur, quod per-
fectam definitionem non habeat.
Resp. 1. Descriptio non ideo im-
perfecta dicitur, quod ipsa imper-
fectam definitionem habeat, sed
quod res imperfectè, i. e. non è solis
causis essentialibus, sed etiam ex a-
liis argumentis definiendas esse per-
fectissime tradat. Quippe descriptio
seu definitio imperfecta quatenus est
argumentum logicum tam perfecta
est, tamque perfecte definitur, quam
ipsa definitio perfecta. 2. Obj. Si
descriptio *etiam* ex aliis argumenti-
rem definiat, tum descriptio semper
præter alia argumenta etiam ex o-
mni-

L
mnib
debe
copul
nition
conne
illa p
quoru
vel ea
ergo
mus i
usurp
cit de
ment
script
tiales
rea et
nam
ment
ret et
simp
partic
pella
plex
vis se
strion

mnibus causis essentialibus constare
debebit; quia conjunctio *etiam* est
copulativa definitionē perfectæ defi-
nitionis cum definitione descriptionis
connectens; at hoc est absurdum, quia
illa præcipue describere conamur,
quorum causas essentielles vel omnes,
vel earā aliquam prorsus ignoramus:
ergo particulam *etiam* malè Ra-
mus in hac descriptionis definitione
usurpat. Resp. Quando Ramus di-
cit descriptionem *etiam* ex aliis argu-
mentis rem definire, tum docet de-
scriptionem non omnes causas essen-
tiales, sed ex iis unam, & præte-
rea etiam alia argumenta continere;
nam si descriptio præter alia argu-
menta etiam causas omnes contine-
ret essentielles, ipsa non descriptio
simpliciter, sed partim descriptio,
partim vero definitio perfecta ap-
pellari posset & deberet. Quotu-
plex est descriptio? Duplex; bre-
vis seu succincta, longior seu illu-
strior & magnificentior. Quid suc-
cincta

cineta? Quando cum aliqua causa essentiali miscetur aliqua communis, itemque propria circumstantia i. e. cum res à genere seu materia aliisque nonnullis communibus & propriis argumentis brevissime circumscribitur: ut homo est animal mortale capax disciplinae. Hic (i. e. in hoc exemplo) cum aliqua causa essentiali (n. materia, quæ sub genere animal comprehenditur) miscetur communis (n. mortale; mori enim non soli homini competit) & propria circumstantia, seu adjunctum proprium n. capax disciplinae; capere enim disciplinas soli homini competit. Quid est explicata descriptio. Quæ ex causa essentiali n. genere seu materia, & aliis compluribus argumentis rem magnifice describit. Quæ est regula bonæ descriptionis? Reciprocatio, itidem, qua etiam descriptio rei descriptæ propria & non communis intelligitur. Quia in descriptionum ambitu quoque talibus

ar-

argu
tiis u
turan

Cedo

Glorian
Cicero

Virgili
scribit
mam ex

argumentis, signis, seu circumstantiis utimur, quæ descriptæ rei naturam exhaurire videntur.

Cedo exempla explicatæ descriptionis,

Gloriam describit { *Genere, quod sit primum.*
Cicero ex { *Minoribus, quod ipsa primum sit amplissimum.*

Effectis quatuor, quod vita brevitate posteritatis memoriâ consoletur, quod efficiat ut absentes ad sint, mortui vivant, homines huius gradibus in cælum quasi ascendant.

Virgilius de
scribit Fa-
mam ex

Genere, quod sit malum

Comparis, quod velocior sit omnibus rebus.

Effectis, quod vigeat mobilitate, vires eundo acquirat, attollat se in auras, solo quidem ingrediat, sed caput condat inter nubes.

Adjunctis, quod primo sit parva, deinde magna.

Paribus, i. e. pari numero plumarum, oculorum vigilium, linguarum & aurium.

Effectis iterum, quod volet in cæli medio, die custodiat & observet hominum dicta, magnas terret urbes.

Paribus iterum, quod scil. tam fictorum quam verorum sit nuncia.

Quid porro restat in hoc capite explicandum? *Tales sunt* (inquit Ramus) *descriptiones plantarum, animalium in Physicis: item fluminum, montium urbium in geographis & historicis, i. e. hoc magnifico & illustri describendi modo, quo Orator & Poeta gloriam & famam descripserunt, solent quoque Physici plantas & animalia, geographi & histerici flumina, montes & urbes, describere. Quare hoc Poetæ, oratores, geographi, & oratores faciunt, nam perspicuè & solidè docentes rem breviter potius definire, quàm prolixè describere consueverunt? Faciunt id, 1. causâ inopiæ; quia veras & essentielles rerum causas sæpissime ignorant. 2. causâ copię, ut tanto magis res proposita amplificata videatur. 3. causa delectationis, ut ita auditor & lector rei suavitæ captus, deliniatur, mulceatur, & delectetur.*

Q
Inar
ale a
tekim
assum
vi arg
1. D
tifici
tifici
beat
ex se
Qu
tum
vi ar
aliqu
dam
tifici
Obj
cipia

CAP XXII.

De Testimonio Divino.

Quid succedit artificiali argumento sic exposito? Succedit *Inartificiale arg.* Quid est *Inartificiale* argumentum (à dolgon kivul valo tekintet)? Quod non sua natura, sed assumpta artificialis alicujus argumenti vi arguit. Quæ sunt hic observanda? 1. Definitum, *Argumentum Inartificiale*; sic dictum, non quod artificium arguendi prorsus non habeat, sed quod artificium illud non ex se & in se habeat.

Quomodo alias vocatur? 1. Assumptum; quia non propria sed assumpta vi arguit: 2. Testimonium; quia ab aliqua externa re sumitur ad faciendam fidem. Rectene hoc arg. inartificiale postponitur artificiali? Recte. Obj. At principium præponitur principiato: inartificiale a. est principium.

tum, artificiale a. principiatum; quia artificialia argumenta fiunt ex observatione, inductione, & experientia, quæ ad inartificiale arg. à Ramo. c. 33. referuntur. Resp. 1. Artificiale arg. non est principiatum; q. non fit ex observatione, induct. & experientia, sed ex vi arguendi rebus à Deo indita, quamper observationem, inductionē, &c. deprehendimus. 2. alius est ordo inveniendæ artis, alius disponendæ. 2. definitio, *Quod non suâ*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Argumentum*, quia ad aliquid arguendum affectū est, etiā hoc argumenti genus.

2. ex forma, *Quod non suâ natura, sed assumpta artificialis alicujus argumenti vi arguit*, i. e. quod facultatem arguendi nec à se, nec in se, ut *artificiale*; nec in se ut *ortum*; sed extra se ipsum ab artificiali aliquo, n. effecto, adjuncto, &c. mutuata habet. v. g. natura hominis est per se bona; argumentum; quia Moyses affirmat, omnem.

omn
Hic
nitas
inart
affin
sua
affir
argu
argu
est,
scili
Spin
stim
ficia
ficia
ficia
enir
natu
testi
peri
teor
sed t
endi
se,

omnem Dei creaturam esse bonam. Hic res arguenda seu testata est, *bonitas humanae naturæ*, quæ arguitur inartificiali argumento (n. Moysis affirmatione) quod rem testatam non sua propria facultate; (nuda enim affirmatio & negatio nullam habet arguendi facultatem) sed assumpta argumenti alicujus artificialis vi, hoc est, Moysis *authoritate* arguit, quod scilicet, sit Propheeta, & instinctu S. Spiritus locutus. Obj. Non raro testimonium testimonio alio non artificiali argumento fulcitur: ergo inartificiale arg. non semper assumpta artificialis argumenti vi arguit: Cicero enim testatur hoc omni animali à natura datum esse, ut se tueatur, quod testimonium alio testimonio, n. experientia conprobat. Resp. Sæpe fateor unum testimoniū munitur altero, sed tñ testimoniū miniens vim muniendi aliud testimonium non habet ex se, sed ex arg. artificiali, ut in ad-

N. 6 ducto

ducto testimonio experientiae quoque videre est, quod vim suam probandi & fulciendi aliud ex adjuncto eventu desumit.)

In quo propriè argumenti inartificialis seu testimonii natura consistit? In nuda testis affirmatione & negatione; quæ cum nullam facultatem sibi innatam habeant ad rei naturam declarandam, & ostendendam (non enim statim res aliqua est talis, vel non talis, quod hic vel ille, rem ita se habere affirmet vel neget) necesse est, ut assumpta, & extranea artificialis argumenti facultate subleventur.

Quæ est illa extranea vis & facultas, qua nuda testis affirmatio & negatio in arguendo sublevari debet? Est *authoritas* testantis, quæ præcipue in effectis & adjunctis testantis consistit, qualia sunt insignia facta, experientia, doctrina, prudentia, virtus, benevolentia.

Quanta est authoritas hæc testantis
ab

I
ab an
do?
jor v
subje
in ex
artiu
tur)
lium
hibe
Q
subtil
rum
vim
quide
ex a
pone
Q
ribus
ratur
vis e
Q
quib
causi
junct
lencia

ab artificialibus mutuata in arguendo? Pro ratione subjecti testati major vel minor, Nam (ut Ramus in subjecto consectorio monet) illa vel *in exquisita & subtili veritatis*, (quæ in artium preceptis potissimum cernitur) *inquisitione* : vel in rudiori civilium negotiorum examinatione , adhibetur.

Quanta igitur est in *exquisita & subtili rerum*, seu artium & disciplinarum exactâ probatione? *Per exiguam vim probationis habens*. Veritas siquidem non ex testis authoritate, sed ex argumento rei probandæ insito ponderanda est.

Quanta est in politicis & popularibus rebus, si de facto aliquo quæ- ratur? Hic præcipua ejus & ordinaria vis est, si veritatis causis adjuvetur.

Quæ sunt istæ causæ veritatis à quibus tota testantis auctoritas in causis civilibus dependet? Tria adjuncta , n. *prudencia virtus & benevolentia*? Testis enim his ornatus , in fo-

ro civili fide dignus judicatur: Nam propter horum solum modo defectum testis falsum testimonium perhibere solet: quia vel propter *imprudentiam* quid verum sit ignorat, vel etiam si norit, propter *improbitalatem* facile corrumpitur, vel propter *inimitiam* verum dicere non vult.

Hæ virtutes conjunctæ redduntne testem fide dignum, vel singulæ? Tum singulæ; nam interdum prudentia; interdum virtus seu morum integritas; interdum benevolentia in diversis rebus testatis plus prodesse, majoremque fidem facere videtur: Tū conjunctæ; nam ille testis qui sapiens, qui probus, qui sine affectu est, fide dignus habetur: at si stultus, improbus, & hostis fuerit, merito indignus censetur. Confectarium definitioni adjunctum nonne contradicit definitioni. Non. 1. Obj. At Ramus in definitione argumentum inartificiale sua natura non arguete ait, in subjuncto autem *confectario* arguere
idem

idem
proba
riū d
secta
cit.
gum
iua n
tem
quar
men
guan
quif
& de
testin
rem
& a
verit
Ram
testin
um d
daga
prob
tenu
sed à
divin

idem dicit, quando ei *Purexiguam* probationis vim ascribit, ergo consecrariū definitioni contradit. Resp. Consecrarium definitioni non contradicit. Nam in hac docet Aucthor argumentum inartificiale ex se se & sua natura nihil arguere; in hoc autem asseverat idem argumentū etiam quando authoritate pollet, seu argumentum artificiale assumsit, perexiguam vim probationis habere in exquisita rerum veritate persuadenda & demonstranda. 2. Obj. Divinum testimonium, quod Deum authorem habet maximam Probandi vim & auctoritatem habet in *exquisita veritatis inquisitione*. Ergo primum Rami consecrarium non est de omni testimonio verum. Resp. Testimonium divinum in exquisita veritatis indagatione non habet permagnam probandi auctoritatem ex se, quatenus simpliciter testimonium est, sed à causa efficiente, h. e. quatenus divinum testimonium est: nam aliud est.

est testimonium, & aliud divinum
testimonium: illud nimirum est
genus, de quo Ramus asserit, quod
perse, & solitarie (i. e. secundum
nudam de re testata affirmationem,
ac negationem spectatum) perexi-
gua probandi auctoritate præditum
sit: hoc vero est species, quæ cau-
sam efficientem conjunctam habet,
à qua maxima illa arguendi vis &
auctoritas dependet.

Quotuplex est arg. inartificiale seu
Testimonium? Duplex: *Divinum* vel
Humanum; solus enim Deus & homo
testari possunt. Objicies testimonium
Diabali? Atjice; nam nulla in eo veri-
tas, nulla fides, nulla benevolentia.

Qualis est hæc testimonii distri-
butio? Non est distributio vel inte-
gri in nembra vel generis in species,
sed effecti in causas efficientes
Nam testimonium ex se & per-
se dividi non potest; siquidem
omne illud quod dividitur est totum
& compositum: testimonium au-
tem

tem
est to
omn
ciale
fide
pter
habe
ex se
in m
pote
tantu
gnm
men
Dei
non
tum
non
hom
rum
respe
quo
sint.
proc
habe
omni

tem ex se & per se consideratum, non est totum, neque compositum (nam omne totum est argumentum artificiale) Ergo etiam ex se & per se consideratum non potest dividi, sed propter argumentum artificiale quod habet conjunctum: jam autem, quod ex se & per se non dividitur, illud vel in membra vel in species dividi non potest. 1. Obj. Si testimonium est tantum Dei & hominis non est argumentum Logicum; quia argumentum Logicum est non tantum Dei & hominis, sed omnis entis & non entis: Ergo non est argumentum Logicum. Resp. Testimonium non respectu testantis Dei scil. & hominis dicitur testimonium (eorum enim respectu effectum est) sed respectu rei testatæ: jã autē nihil est de quo Deus & homines testari non possint. 2. Obj. Hæc distributio non recipitur cum distributo: ergo non habet locum in arte logica; q. non omne divinum & humanum, testimonium.

testimonium est, quippe causas & effecta etiam divina vel humana appellamus. Resp. Hæc distributio cum distributo reci procatur si peculiaris talium distributionum reciprocandi modus observetur, in distributionibus enim efficientis in effecta, subjecti in adjuncta & adjuncti in subjecta, ubi distributum & distributio non natura, sed tantum ratione distributionis dicuntur totum & partes, sic instituenda est reciprocatio, ut distributum cum partibus distribuentibus conjungantur hoc modo: Testimonium est divinum vel humanum: &, omne testimonium à Deo & homine profectum est Testimonium: Quid est Testimonium divinum (*Isteni bizonyitas*)? Est testimonium quod Deum habet autorem. Quæ sunt hic tenenda? Defini-um, Testimonium divinum; quod optimo jure præcedit humanum; quia Divinum propter infallibilia adjuncta excellentius, & majorem fidem probationis meretur

retu
adju
finit
bus
tio?
quia
ta an
argu
num
gatio
endi
mati
gum
ficisc
n. sap
litate
2. ex
bet, i.
Q
Duo
diate
medi
suam
parit
patef

retur quam hominum, quod ob adjuncta fallibilia instabile est. 2. definitio? *Testimonium*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere, *Testimonium*; quia etiam testimonium Dei assumpta artificialis alicujus argumenti vi arguit. Nam Testimonium divinum qua est nuda affirmatio vel negatio non habet auctoritatem arguendi & testandi; sed qua illa affirmatio vel negatio ab artificiali argumento, n. efficiente Deo proficiscitur, & adjunctis quibusdam n. sapientiâ, veracitate, & infallibilitate Dei inseparabiliter vestitur. 2. ex formâ, *Quod Deum autorem habet*, i. e. cujus causa efficiens Deus est.

Quot modis solet Deus testari? Duobus modis: immediate & mediate. Quid est testimonium Dei immediatum? Quô Deus voluntatem suam hominibus sine medio in apparitionibus, somniis, & visionibus patefacit. Quid vero est mediatum?

Quô

Quô Deus voluntatem suam hominibus sine medio in apparitionibus, somniis, & visionibus patefacit. Quid verò est mediatum? Quô Deus per media voluntatem suam hominibus patefacit. Talia media sunt verbum Dei scriptum, servi Dei, oracula, miracula, poenæ, &c. quæ divinæ vel beneficentiæ, vel iræ, sunt certissima testimonia. Unde petenda sunt vera divini testimonii exempla?

Ex sacris literis. Nam commentitorum *Deorum oracula* (seu responsa & apparitiones) *vatum* (seu divinatorum) & *fatidicorum* (seu decreta deorum interpretantium) dicta, *responsaque*, non divina testimonia, sed diabolica sunt mendacia.

Cur igitur Ramus hæc inter testimonia divina annumeravit? Quia, cum Gentiles homines & prophani ut verè divina ea habuerint, cum iis differendi usus non ineptè ostenditur.

Cedo

Cedo

Testatu
Catiline
ratio D
presenti
ita est;

Nea rea

Qu
(emb
quod l
hic o
stimor
homi

2.
quibu
finitio
quia a
arguit
autore
ciens

Cedo igitur illa di vinorum quasi testimoniorum exempla?

Testatum

Catilinaria conjuratio Deorum quasi presentium ope detecta est; quia

Testimonium

Meteora visa sunt.

Aruspices calamitatem praedixerunt.

Iovis signum de conjuratis indicium fecit; Nam statua ejus conversa est ad Senatum

Nec rea nuptura est Tibullio; Quia ipse Apollo dixit.

C A P. XXXIII.

De Testimonio humano.

Quid est Testimonium humanum (*emberi bizonyitas*)? Est testimonium quod hominem autorem habet. Quæ sunt hic observanda? 1. Definitum, Testimonium humanum; sic dictum ab homine tanquam causa efficiente.

2. Definitio, *testimonium* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere, *Testimonium*; quia assumptâ vi artificialis argumenti arguit. 2. ex forma, *Quod hominem autorem habet*, i. e. cujus causa efficiens est homo.

Quotu-

Quotuplex est testimonium humanum ?

Duplex : *commune* vel *proprium* : quæ distinctio qualiscunque non à rebus testatis , sed è testantium generalitate vel singularitate desumpta est.

Quid igitur est testimonium humanum commune (*sok szemelyeknek bizonyitasa*) ? Quod à pluribus testibus proficiscitur ; non vero quod pluribus rebus accommodari potest.

Quotuplex est hoc commune testimonium ? Duplex : *lex* vel *illustris sententia*. 1. Obj. At sententia omnis est axioma : ergo non est testimonium humanum commune , q. testimonium omne est argumentum non axioma. Resp. Sententia si dispositionem spectes est axioma , sed si facultatem arguendi , est argumentum complexum. 2. Ob. Lex est à Deo (ut jure consulti dicunt) Deique nititur auctoritate : ergo non humanum , sed divinum testimonium

L
nium
virtute
que n
mè e
nititur
testim
num ;
jus ve
sa den
ta. Q
norma
Qu
scripta
& scr
scripta
num.
bentis
testat
Qu
natur
est inc
& jus

nium est. Resp. Lex (ut & aliæ virtutes) remote est à Deo, ejusque nititur auctoritate , sed proximè est à legislatoribus, eorumque nititur auctoritate : ergo lex est testimonium humanum non divinum ; q. res talis, vel non talis, hujus vel non hujus à proximâ causa denominari solet , non à remota. Quid est Lex ? Est regula & norma vitæ.

Quotuplex est Lex? Duplex: *Non-scripta, vel scripta*. Obj. Omnia dicta & scripta sunt effecta c. 9. ergo lex scripta non est testimonium humanum. Resp. Lex scripta ratione scribentis est effectum , sed ratione rei testatæ est testimonium humanum.

Quid est lex non scripta? Quæ à naturâ omnium hominum mentibus est indita: ut lex naturæ, consuetudo, & jus gentium.

Cedo

Cedo exemplum?

Testatum

Clodius justè est casus;

Testimonium.

*Quia lex natura facultatem
vim vi repellendi concedit.*

Quid est lex scripta? Quæ monu-
mentis est comprehensa, ut sunt leges
12. tabularum, plebiscitum, sena-
tus consultum, principum placita, e-
dicta magistratum, responsa pru-
dentum, item chirographa, instru-
menta, APOCHÆ, de quibus vid. Inst.
Iustiniani Imp.

Cedo exemplum?

Testatum

*Clodius à Milone
justè est occisus;*

Testimonium.

*Quia in legibus 12. tabularum ne-
citurum furem quoquo modo diu-
num autem telose defendentem, im-
pune occidere permissum est.*

Quotuplex est sententia? Du-
plex: *illustris & vulgaris.*

Quid est sententia illustris? Quæ
ab illustribus viris, de rebus illustri-
bus,

L
bus, &
tinent

Qu
specie
dicta;

sertati
cta sap
nia: e
nim d
Si unu
gatur
mult

I.
gregari
gaudi
niles

2.
hoc e
dilige

I.
3. spo
qui
rumo

bus, & ad mores fere regendos pertinentibus profertur.

Quæ sunt sententiæ illustris quasi species? *Proverbia & Sapientum dicta*; quorum usus in omnibus dissertationibus maximus est. Obj. Dicta sapientum sunt propria testimonia: ergo non communia; sunt enim certi alicujus Authoris. Resp. Si unus auctor citetur vel subintelligatur sunt testimonia propria, sed si multi, communia.

Cedo Proverbia?

1. *Pares cum paribus, facillime congregantur*, hoc est, similia similibus gaudet, senes seniles, iuvenes juveniles congressus amant.

2. *Spartam nactus es hanc exorna*, hoc est, in eo officio exornando esto diligens, ad quod es vocatus.

Cedo sapientum dicta?

1. *Nosce te ipsum.* 2. *Ne quid nimis.*
3. *sponde præsto est detrimentum*; nam qui pro altero spondet, ei plerumque dependendum est pro eo,

O

pro-

monium.
facultatem
concedit.

monu-
nt leges
fena-
cita, e-
a pru-
instru-
d. Inst.

monium.

arum ne-
modo diu-
ntem, in-
st.

? Du-

Quæ
lustri-
bus,

pro quo spondit. Qui hæc adrem testatam accommodari solent? His formulis: ut est in proverbio, ut dici solet, Veteri proverbio sic circumfertur, aiunt sapientes, &c. Quid vulgares sententiæ sunt? Sunt famæ & rumores, quotidiani. Quid est Testimonium proprium (*egy szemelynek bizonyitasa*)? Quod ab uno aliquo homine testante, v. g. Platone, Cicerone, vel alio aliquo homine proficiscitur; non vero quod de una aliqua re testatur.

Quotuplex est testimonium proprium? Duplex: *Antiquorum & Mortuorum, vel Presentium & vivorum.*

Quæ est testimonium proprium Antiquorum? Cum utimur testimoniis, quæ sunt propria dicta singularis alicujus scriptoris, n. vel Platonis, vel Humeri, vel Virgilii.

Testatur
Respubl
si a do

Iustitia
divi

Q
vivor
& fo
tinet

Q
Dup
spons
ejusm
rum
juris

Q
man
chir
doda

Testat
Augu
futu
nus

Ced

Cedo exempla?

Testatum

Testimonium.

*Respublica beata erunt, Quia Plato doctrina princeps
si à doctis gubernentur; dicit.*

*Iustitia est colenda, nec Quia Virgilius testatur.
divi sunt temnendi;*

Quid est testimonium proprium
vivorum? Quod in rebus civilibus
& forensibus præcipuam fidem ob-
tinet.

Quotuplex est hoc testimonium?
Duplex: vel est testimonium seu re-
sponsum testium, de fundo aut cæde, &
ejusmodi negotio aliquo interrogato-
rum: vel obligationis, confessionis &
jurisjurandi.

Quid est obligatio? Est fides
manu stipulatâ, syngraphis, &
chirographis, aut quovis aliomo-
dodata.

Cedo exemplum?

Testatum

Testimonium

*Augustus Caesar semper Quia ego Cicero spondeo, pro-
futurus est civis bo- mittere, recipio, obligo fidem
nus, meam.*

Cedo

Quæ est obligationis species? *Pignus*, cum dato & interposito pignore fidem obligamus: ut.

Testatum	Testimodium.
Ego Damatas suavius canote;	Quia ad testificandum deposui vitulam.

Quid est confessio? Cum quis exponit, quod se vidisse, audivisse aliove sensu percepisse meminit.

Quotuplex est confessio? Duplex: libera vel coacta: illa proprie confessio; hæc vero quaestio dicitur.

Quid confessio libera? Quâ quis de re aliqua sua sponte testatur. Quid vero coacta? Cum quis de re aliqua voce severâ, & tormentis pressus confitetur. Tale est hoc exemplum

Testatum	Testimonium.
Clodius insidias fecit Miloni: item Clodius non fecit insidias Miloni;	Quia Ruscio & Calcam captivi hoc sunt testati.

Sed hanc quaestionem repudiat Cicero; quia per mancipia Ruscionem & Calcam facta, qui asser-

tis

L
tis insi
rem,

Qu
actæ?
centen
nos a
ut ipse
nos a
que t
nem v

Testatur
Volcatius
recipie
unam l
Eunu hu
Non fing

Qu
giosa a
station
voca

Testat
Ego En
tore in

tis insidiis, sperare peterant libertatem, negatis, cruciatum.

Quæ est species confessionis coactæ? *Experientia*, quâ contradicentem vel dubitantem de eo quod nos affirmamus negamusque; jubemus, ut ipse experiatur tentetque, quod nos affirmamus negamusque, sicque tacitam ei veritatis confessionem vel invito extorquemus.

Cedo exempla?

Testatum

Volcatium nunc nemo testis recipiet, nemo ei dabit unam libellam;

Eunu' huius est solers adolescens; *Fac periculum,*

Non fingo meas exilii miseras; *Quia velim experire*

Testimonium

Experiat.

Quid est iusjurandum? Est religiosa affirmatio, quâ Deum obtestatione quadam in testimonium advocamus; ut,

Testatum

Ego Aneas Chartaginensi litore invitatus discessi;

Testimonium

Deos superos inferosque obtestor.

Inartificiale argumentum seu testimonium est ne argumentum relatum? Sic. Quod ejus correllatum? Non testis, sed res testata; hic enim non testis arguit testimonium prolatum, sed testis seu testimonium rem testatam, & vicissim res testata testem seu testimonium.

Quomodo arguunt se testis & res testata? Reciprocè. Dicit enim Ramus *Reciprocratio hic obscurior est*, i. e. reciprocatio argutionis inter testem & rem testatam in humano testimonio incerta est & contingens, sed in divino est certa & necessaria. Quare in humano testimonio non sequitur hæc illatio: res testata est vera: ergo testis est verax; quia boni sæpe falsa, mali sæpe vera, testari possunt. At illatio talis in testimonio divino necessario sequitur; quia impossibile est Deum aliquando falsum testari: necessario ergo infertur, testatum à Deo est verum: ergo Deus qui testatus est verax est.

Pefectè

Perfectè tradiditne Ramus doctrinam Inventionis? Sic. Atqui doctrinam quinque prædicabilium & decem prædicamentorum omisit: ergo imperfecte eam tradidit. Resp. Ramus illa non omisit, sed suis propriis locis plenissimè tradit, 1. quia quinque illa Peripateticorum prædicabilia, n. genus & speciem in loco distributionis; formam in causis; differentiam in oppositis, proprium & accidens in adjunctis perfectissimè explicavit. 2. quia decem prædicamenta, n. substantiam respectu accidentis in subjecto, quantitatem & qualitatem logicam simplicem in Adjunctis, comparatam in comparatis; actionem in Effectis; quando seu tempus in Adjunctis; ubi seu locum in subjectis; Situm & habitum in adjunctis perfectissimè recitavit & docuit.

Quare non tradidit Ramus prædicabilium & prædicamentorum doctrinam seorsim? 1. Quia non tan-

tum hæc quinquæ prædicabili prædicantur de aliis, sed etiam omnia alia inventionis argumenta. 2. Quia hæc quinque prædicabilia non semper prædicantur, sed interdum etiam subjiciuntur, ut cum de specie genus (ut homo est animal) de genere species (ut quoddam animal est homo) de specie proprium vel accidens (ut homo est rationalis, mortalis &c.) prædicatur.

3. Quia decem prædicamenta sunt series rerum, Logica autem non est ars rerum seu notionum primarum, sed generalium rerum affectionum seu nationum cundarum. Ram. l. 4. Schol. c. 1. 4. Quia non tantum decem sunt prædicamenta seu genera rerum, verum tot, quot sunt scientiæ & facultates. 5. Quia exempla decem illorum prædicamentorum sunt genuina generis & specierum exempla.

P. RA-

D

I U

Qui
la

E

Q

vanc

non

tu ju

judic

2

Ex c

defi

pars

O

ne

P. R A M I

D I A L E C T I C Æ

L I B E R S E C V N D V S

De

I U D I C I O R E S O L U T U S.

C A P. I.

Quid est Iudicium (*azeddig fel ta-
lalt kozon sèges tekinteteknek meg
itelese avagy elrakasa*) ?

*St secunda pars Dialecticæ de
disponendis argumentis ad be-
ne judicandum.*

Quæ sunt in hoc præcepto obser-
vanda ? 1. Definitum, *Iudicium*, quod
non sumitur pro facultate, aut habi-
tu judicandi ; sed pro doctrina bene
judicandi.

2. Definitio, *Secunda pars*, &c.
Ex quibus argumentis constat hæc
definitio ? 1. Ex genere, *Secunda
pars Logicæ*.

Obj. Atqui hoc genus de Inventio-
ne (altera Logicæ parte) non potest

O s præ-

R A-

prædicari: Ergò non est verum iudicii genus. Resp. *Vox Secunda* (quæ impedit quominus de inventione quoque genus illud prædicetur) non pertinet ad essentiam generis constituendam, sed ad declarationem tantum; ostendit enim non iudicii quidditatem, sed ordinem.

Quo ergò consilio hanc voculam generi R. adjunxit? Ut iudicium posterius esse inventione contrà quorundam errorem ex professo doceret. iudicium enim circa argumenta disponenda versatur, sine quibus inventis ne intelligi quidem potest.

2. ex forma, *De disponendis.* &c. Unde desumpta est hæc forma? Ex objecto & fine. Quibus verbis continetur iudicii objectum? *De disponendis argumentis*, id est, quæ tradit viam & præcepta argumenta jam inventa rectè disponendi.

Quibus verò finis? *Ad benè iudicandum*, hoc est, quæ in hunc finem regulas tradit disponendi argumenta,

ut

ut per eas de iis quæ disponuntur, iudicium rectè fiat.

Obj. Atqui Inventio est pars Dial: de inveniendis argumentis: Ergo ex oppositorum naturâ rectius iudicium definietur pars de argumentis iudicandis, quàm disponendis. Resp. Rectissimè dicitur iudicium pars Dial: de disponendis argumentis ad benè iudicandum; quia hæc secunda Dial: pars duplex habet officium, disponere scilicet & iudicare argumenta.

Obj. Illa verba: ad *benè iudicandum*, in definitione redundant, cum finis non sit de essentia rei definitæ, ut Ramus lib. 1. c. 30. expresse docet: Ergo hæc definitio est vitiosa. Resp. Licet illa verba finem quoque iudicii denotent, in ipsa tamen definitione solam formam innuunt.

Quotuplex est dispositio argumentorum inventorum? Duplex: noetica seu axiomatica, dianoetica seu Syllogistica & methodica.

Obj. Atqui Methodus non argumentorum, sed axiomatum dispositio esse videtur. Resp. Methodus etiam si ex variis axiomatibus continetur, rectè tamen argumentorum dispositio dicitur; quia in pluribus axiomatibus varia ejusdem thematis argumenta disponit.

Quod nam est primum axioma è definitionis naturâ profluens? Certâ enim dispositionis regulâ unum quodque (antea inventum) *judicatur*, i. e. ideo iudicium tantum parti secundæ non etiam primæ assignatur; quia iudicium nullum sine dispositione existit; hinc per *Certas* seu necessarias *regulas dispositionis* argumenti cum argumento in axioma veritas & falsitas: per certas regulas dispositionis tertii argumenti cum quæstione in Syllogismo, consequentia & in consequentia: per certas regulas dispositionis variorum axiomatum in Methodo, ordo & confusio, *judicatur*. Obj. Inventioni quoque

quoque
hanc
terial
nis ju
falso
Logi
sam e
lem
sition
causa
jud ca
rio fa
mater
est se
jectu
ci &
judic
arctè
sine j
dispo
Cui
cticæ
à For
res in
Fine

quoque competit iudicium; quia hanc causam efficientem, illam materialem esse ex præceptis inventionis iudico; non ex dispositionis: ergo falso iudicium secundæ tantum parti Logicæ assignatur. Resp. Hanc causam esse efficientem, illam materialem non ex inventionis, sed ex dispositionis præceptis iudico; q. ut hanc causam efficientem, illam materialem iudicare possim, sic procedo: Ex corio factus est calceus; ergo corium est materialis causa non efficiens. Quod est secundum axioma definitioni adjectum? *Vnde hæc pars Logicæ, & iudicium & dispositio pro eodem dicitur.* Quia iudicium & dispositio in logicis tam arctè cohærent, ut dispositio nulla sine iudicio; & iudicium nullum sine dispositione existere possit.

Cur duplici nomine hæc pars Dialecticæ appellatur? *Dispositio* appellatur à Formâ; secunda enim pars Logicæ res inventas disponit: *iudicium* verò à Fine; ideò enim res disponuntur, ut iudicium

judicium rectum instituat. *ur.*

C A P. II.

De axiomatis affirmatione & negatione.

QUotuplex est Judiciū? Duplex: *axiomaticum* (*nyugoto*) vel *dianoeticum* (*ertekezo*)? 1. quia dispositio quoque duplex est, axiomatice & dianoetice.

2. quia res quædam tam claræ sunt, ut illustratione per aliud facta non egeant; quædam autem tam obscuræ & dubiæ, ut alienam lucem ad sui cognitionem requirant: illæ simpliciter in axioma, hæ vero in Syllogismo & methodo disponuntur.

Rectene judicium in axiomaticum & dianoeticum dividitur? Recte. Obj. Atqui hæc distributio non habet partes inter se oppositas; alias judicium dianoeticum non fieret per axiomata. Resp. Judicium axiomaticum & dianoeticum

vere

Li
verè
cum
discu
fit p
mata
citur.

Q
præce
diciu
ci fu
Syllo
potef
rit di
um a
ne di
prop

Q
Est
mento
judica
pto t
vox
hoc
fente
ritate

verè opponantur ; nam axiomaticum fit per unum axioma , citra discursum : dianoeticum verò non fit per unum , sed per plura axiomatica , quorum unum ex alio deducitur.

Quare judicium axiomaticum præcedit dianoeticum ? 1. Quia judicium axiomaticum est dianoetici fundamentum. 2. Quia nihil Syllogistice & methodice disponi potest , nisi prius axiomatice fuerit dispositum. 3. Quia hoc judicium ad divinam scientiam (quæ sine discursu omnia simul intelligit) proprius accedere videtur.

Quid est Axioma (*biteles mondas*) ? Axioma

Est dispositio argumenti cum argumento , quâ esse aliquid aut non esse judicatur. Quæ sunt in hoc præcepto tenenda ? 1. Definitum , Axioma ; vox græca deducta à nomine *ἀξιος* , hoc est , dignus , quod axioma sit sententia ob manifestam rerum veritatem fide digna.

Quo-

Quomodo hæc vox latine redditur?

Enunciatum, enunciatio, pronunciatum, pronunciatio, effatum. Quare R. voluit retinere vocem græcam? Quia axioma propriè internam mentis dispositionem (Dialectica enim est ars rationis, non linguæ & sermonis externi) voces vero istæ latinæ oris potius rationem significant.

Cur vocabulum Propositionis cum Peripatericorum vulgo non adsumsit? Ut ambiguitatem vitaret, nam propositio nunc plenæ comparationis, nunc verò Syllogismi, primam partem significare solet. 2. definitio, *Dispositio*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. ex genere, *Dispositio*; quia axioma ex argumentorum dispositione seu copulatione nascitur. 1. Obj. Si axioma ex dispositione oritur non est dispositio, quia effectum non est causa. Resp. Axioma dispositio propriè non est, sed per meronymiam efficientis pro effecto. Sic dolor quoque per metonymiam

LIB
nymia
finitur
dolor
2. Ob
sed ju
est:
de axi
Resp
prædi
positi
tur,
tem d
2.
U
partit
parte
hoc
seu r
omni
tur,
ptum
tibus
ctian
Ergo

nymiam efficientis pro effectu definitur dissolutio continui, quod dolor, ex tali dissolutione oriatur.

2. Obj. Atqui supra non dispositio, sed iudicium in species distributum est: Ergo male dispositio, ut genus, de axioma, ut specie, prædicatur.

Resp. Rectè dispositio de axioma prædicatur; quia iudicium & dispositio pro eodem Ramo dicuntur, seu eandem Dialecticæ partem denotant.

2. Ex forma, *Argumenti*, &c.

Forma

Unde explicatur hæc forma? A partibus axiomatis & fine. Quæ sunt partes? Argumenti cum argumento, hoc est, argumenti cum arguto seu themate; hic enim generaliter omne illud argumentum appellatur, quod ex inventione desumptum est. Obj. Atqui in axiomatibus compositis non raro tria, aut etiam plura argumenta occurrunt: Ergo axioma non est dispositio argu-

argumenti cum argumento, sed argumentis. Resp. Cum Ram. dicit axioma dispositionem argumenti cum argumento, non vult certum argumentorum numerū determinare; sed indefinitè asserere, in axioma esse dispositionem argumenti cum argumento, sive uno, sive pluribus.

Obj. Atqui dispositio argumenti cum argumento est forma iudicii supra definiti: ergo non est forma axiomatis; alia enim est forma generis, & alia speciei. Resp. Dispositio argumentorum in iudicii definitione tam generaliter accipitur, ut etiam Syllogisticam & Methodicam dispositionem includat: hic vero in axiomatis definitione tam specialiter usurpatur, ut dispositioni Syllogisticæ & methodicæ opponatur.

Finis Quæ est finis? *Quâ esse aliquid aut non esse iudicatur*, hoc est, ex dispositione argumenti cum argumento, affirmatum vel negatum, verum vel falsum,

falsum
esse,
dicitur.

1. Q
quid e
go m
gnavit
Syllog
negati
& per
de co
secun
esse,
Obj.

nunqu
eam n
omati
distrib
de ca
nitio
cabul
expri
que a

Q

Antea

fallum, necessarium vel contingens
esse, quodlibet judicatur & osten-
ditur.

1. Obj. Atqui etiā in Sylogismo ali-
quid esse, vel non esse judicatur: Er-
go male hoc Author axiomati assi-
gnavit. Nam in omni conclusione
Syllogismi aliquid affirmatur, vel
negatur, vere vel falso. Resp. Primo
& per se regulis Syllogismi judicatur
de consequentia & in consequentia;
secundario vero & per accidens de
esse, vel non esse conclusionis.

2. Obj. Perticula aut extra divisionem
nunquam usurpatur: ergo Ramus
eam nō debuit inserere definitioni axi-
omatis. Resp. Perticula aut extra
distributionem usurpari quidem levi
de causa non debet; verum si defi-
nitionis formam unica voce ob vo-
cabulorum penuriam non possumus,
exprimere eam in definitione quo-
que adhibere licet.

Quot sunt partes *axionatis*? Duæ;
Antecedens & *Consequens*. Quare has
partes

R partes Author non recensuit? Quia facile ex definitione eruuntur; nam si duo in omni axioma argumenta disponuntur, necesse est alterum antecedere, alterum vero sequi. Quid est pars Antecedens? Cui consequens imposita convenire vel non convenire dicitur.

Alij Quomodo alii appellant? Subjectum & terminum minorem.

Consequens Quid verò est consequens? Quæ antecedenti imposita convenire, vel non convenire dicitur. Quomodo alii vocant? Prædicatum, & terminum majorem.

Quid censendum est de illis appellationibus? Subjectum est unius in Inventione argumenti: Prædicatum verò reliquis Dialecticis notat unum è quinque prædicabilibus: nomen autem termini in hac arte non est significativum: ergo non satis logicè ad hunc usum detorquentur.

Vinculum nonne est pars axiomatis?

L I E
tis? N
tum i
tem p
tis co
& co
O
axiom
Resp
ejus
qua
conf
malis
axiom
liqua
terial
Q
xion
riali
posit
quod
ri so
lud?
tion
poll
to; t

tis? Non est; 1. quia omne axioma tantum in antecedentem & consequentem pariter resolvitur. 2. quia axiomatis conversio tantum in antecedentem & consequentem partem fieri solet.

Obj. Atqui vinculum est forma axiomatis: ergo est pars axiomatis.

Resp. Forma axiomatis est quidem *Obv* ejus pars, sed non materialis (de qua quæstio sonat) ex qua axioma constituatur & fiat; verum formalis, & quidem talis, quæ in axiome non constituit certam aliquam rem, ab esse partium materialium distinctam.

Quid igitur notat vinculum in axiomatibus? Notat partium materialium axiomatis in intellectu compositionem & divisionem tantum, quod symbolo grammatico proferri solet. Quotuplex est vinculum illud? Duplex: verbi (ut, est) vel Conjunctionis (ut si, , aut, vel particule; æqui pollentes, tale, quale; tanto quanto; tot, quot; tam, quam) illud est

est axiomatis simplicis, hoc verò compositi. Estque utrumque modo *Duple* expressum, ut homo est animal; modo intellectum, ut homo loquitur, Deus est. In similibus vinculum *est in est in* verbis; ut sensus sit, homo est loquens, Deus est ens. Sic, hoc fac & vives, i. e. si hoc feceris, vives.

Q Quot sunt affectiones omnibus axiomatibus communes? Dux; affirmatio & negatio, veritas & falsitas; quarum altera ex dispositione oritur, altera vero à iudicio dependet. Nam intellectus cum disponit argumenta, vel componit illa inter se, vel dividit, i. e. vel affirmat vel negat; nam compositio & divisio nihil aliud est, quàm affirmatio & negatio: cum a. de dispositione iudicium fert, iudicat eam vel veram esse, vel falsam: juxta quas affectiones axioma est primò *affirmatum* vel *negatum*, secundò *verum* vel *falsum*. *Obj.* Affirmatum & negatum esse infra c. 10. *etiam*

etiam
Ramu
gatum
i. Aff
ciproco
cum
modo
ffirma
mne
rum e
gatio
inde
Quid
mona
Quæ
tum
man
perfe
gant
mate
fere
enu
2
quib
nitio

etiam Syllogismo competit : ergo
Ramus axioma in affirmatum, & ne-
gatum non reciprocè distribuit. Resp.

1. Affirmatum & negatum esse re-
ciprocatur cum aximate, si totum
cum partibus in conversione hoc
modo jungatur : axioma est af-
firmatum vel negatum : Et, o-
mne axioma affirmatum & nega-
rum est axioma. 2. Affirmatio & ne-

gatio primo axiomati convenit, de-
inde propter axima etiã Syllogismo.

Quid est axioma affirmatum (*allitto*
mondas) ? *Cujus vinculum affirmatur.*

Quæ sunt hîc tenenda ? 1. Defini-
tum, Affirmatum ; non verò affir-
mans ; 1. quia argumenta singula &
perse considerata affirmant, vel ne-
gant res ; disposita autem in axio-
mate affirmantur vel negantur à dis-
ferente. 2. quia axioma non dicitur
enuncians, sed enunciatum.

2. Definitio, *Cujus*, &c. Ex
quibus argumentis constat hæc defi-
nitio ? 1. ex genere intellecto, *Axio-*
ma ;

ma; quia est dispositio argumenti cum argumento.

2. ex forma, *Cujus vinculum affirmatur*, hoc est, quando consequens per affirmationem vinculi cum antecedente componitur. Vinculum autem affirmari intelligitur, dum consequens antecedenti in esse judicatur sine negatione; ut, Catilina est improbus.

Obj. Atqui vinculum non est pars axiomatis: ergo ab affirmatione vinculi axioma non potest denominari affirmatum; nihil enim affirmari potest de toto, nisi prius vel de unâ: vel de omnibus partibus id affirmetur.

Resp. Et si vinculum non sit pars axiomatis materialis, est tamen formalis. Præterea rectè affirmatio axiomatis dependet ab affirmatione vinculi; quia negatis etiam omnibus in axioma partibus, axioma potest esse affirmatum.

Quid est axioma Negatum (*tagado mondas*)? *Cujus vinculum negatur*. Quæ sunt

sunt hîc
gatum;
firmati

Obj

Ergo

Rcip.

negatio

est entis

tum, et

2. de

argum

1. Ex g

enim

gumer

gato v

erit axi

res qu

culum

gatur

tium a

rùm t

interse

2.

gatur.

funt hîc notanda? 1. *Definitum, Negatum*; non negans, ob rationem affirmati.

Obj. Atqui negatio est non ens: Ergo non est axiomatis affectio.

Resp. Topica negatio cum sit entis negatio non est ens; sed hæc, quæ non est entis negatio, verùm divisio tantum, ens est.

2. definitio, *Cujus &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio?

1. Ex genere intellecto, *Axioma*; est enim dispositio argumenti cum argumento. Obj. Atqui sublato & negato vinculo negatum axioma non erit axioma; sublata enim rei forma, res quoque ipsa tollitur. Resp. Vinculum in axioma negato non negatur quoad argumentorum seu partium axiomatis dispositionem, verùm tantum quoad realem partium inter se cohærentiam.

2. ex forma, *Cujus vinculum negatur*. hoc est, quando per negationem

tionem vinculi consequens ab antecedente dividitur. Vinculum autem negari intelligitur particulâ negationis adjectâ. Idque modo explicite, cum particula negans proxime præcedit vinculum, ut corvus non est albus: modo implicite, quando particula negans inest signo, quod additur antecedenti; ut, Nulla fides lacrymis. Particula enim negativa non convenienti loco posita, non dissolvit, ut, homo est non lapis, non est axioma negatum, sed affirmatum.

*Q*uid ex affirmatione & negatione vinculi nascitur? Contradictio axiomatum. Si ergo sit axioma simplex, vinculum verbi: si vero compositum, vinculum conjunctis negandum fuerit.

Quid est contradictio axiomatica (*biteles mondasrak ellen mondasfa*)?

Quando idem axioma affirmatur & negatur, ut homo est animal; homo non

Li
non e
axiom
tur;
mal &
eodem
contra
Ergo
tradi
idem
gatur
Paries
fine u
negat
negat
quod
prob
Qu
inven
tionis
dit in
tradi
cont
lumi
adhib
& fa

non est animal. Hic unum idemque
axioma tùm affirmatur, tùm nega-
tur; nam idem consequens n. ani-
mal & affirmatur, & negatur, de
eodem homine. Obj. Atqui datur
contradictio sine ullâ negatione :
Ergo male à Ramo definitur con-
tradictio, quod sit; quando unum
idemque axioma affirmatur & ne-
gatur: contradictio enim hæc :
Paries est albus, paries est niger, fit
sine ulla negatione. Resp. Sæpe
negata contradictio reticetur, &
negatæ loco ejus probatio ponitur;
quod enim paries non sit albus,
probatur ex eo, quod sit niger.

Quid differunt inter se contradictio
inventionis, & contradictio nega-
tionis? Contradictio inventionis ca-
dit in nuda & separata argumenta,
traditque præceptum inveniendi;
contradictio verò axiomatis cadit so-
lummodo in integra axiomata, &
adhibetur ad judicandùm veritatem
& falsitatem. vid. lib. 1. cap. 16.

C A P. III.

De vero & falso.

QUotuplex est axioma juxta secundam affectionem generalem?
Axioma deinde est verum aut falsum.

Quid vult Auctor significare particula *deinde*? Ordinem distributi axiomatis, qui ordinem operandi intellectus sequitur. Nam intellectus primo omnium argumenta invenit, secundo inventa disponit, tertio inventa & disposita affirmat & negat, quarto an vere an falso in axioma aliquid sit affirmatum vel negatum considerat. Estne legitima hæc divisio?

Est. Obj. At non est reciproca: ergo non est legitima: dicuntur enim etiam argumenta vera vel falsa, ut cum dicimus veram vel falsam rei causam, effectum, &c.
Resp. Nulla argumentorum compositio

L
positio
tra ax
ritas
accura
tatis
comp
stit.

Qu
das)?
Quæ
da?
non d
logica
tis &
logica
nis c
Quand
tis co
nere
dispo
to.

2. Q
Quan
quæ r

positio vel divisio potest fieri extra axioma ; ergo nulla etiam veritas vel falsitas argumentis tribui accurate potest ; nam natura veritatis & falsitatis in argumentorum compositione & divisione consistit.

Quid est axioma verum (*igaz mondas*) ? Quando pronunciat uti res est. Quæ sunt in hoc præcepto tenenda ? 1. Definitum, verum. Hic non debet intelligi veritas vel Theologica, vel Ethica, quæ est mentis & sermonis congruentia ; sed logica, quæ est congruentia sermonis cum rebus ipsis. 2. definitio. Quando &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio ? 1. Ex genere intellecto, *Axioma* ; est enim dispositio argumenti cum argumento.

2. Quando pronunciat uti res est, id est, Quando talia argumenta conjungit, quæ natura sua cōjūguntur ; talia vero
P 3 disjungit,

disjungit, quæ naturâ sua disjunguntur.

Quotuplex est axioma verum? Duplex: *Necessarium* vel *Contingens*. Nam argumenta alia ita perpetuò vel consentiunt, ut nunquam dividi; vel dissentiunt, ut nunquam componi, possint: alia verò adeò leviter vel consentiunt, ut nonnunquam dividi; vel dissentiunt, ut nonnunquam componi, possint.

Quid est axioma *Necessarium* (*szukseges mondas*)? Quando semper verum est, nec falsum potest esse. Quæ sunt tenenda in hoc præcepto? 1. *Definitum*, *Necessarium*; quod contingenti præponendum est. 1. quia illud nunquam falsum esse potest, hoc autem aliquando potest. 2. quia illud manifestum, hoc verò dubium est. 3. quia illud scientiam, hoc verò opinionem parit.

2. definitio, *Quando, &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio: 1. Ex genere, *Axioma verum*; quia

quia pr

2. ex

est nec f

immut

est, ne

tuit, p

quentia

tautolo

Nequa

oma a

stat, o

cessari

à cont

Qu

veritat

homo

homo

Qu

cessari

κατὰ

θ' ο' λ

Qu

Est ax

verum

antece

quia pronunciat uti res est.

2. ex forma? *Quando semper verum est nec falsum potest esse*, hoc est, quod immutabiliter & æternum verum est, nec unquam aliter se habere potuit, potest, vel poterit. Nonne sequentia verba: *nec falsum potest esse*, tautologicè definitioni adduntur? Nequaquam; quia fieri potest, ut axioma aliquod perpetuò verum existat, quod tamen contingens sit. necessarium igitur illis præcipuè verbis à contingenti distinguitur.

Quotuplex est axioma necessariæ veritatis? Duplex; *affirmatum*; ut, homo est animal; vel *negatum*; ut, homo non est lapis.

Quæ sunt requisita axiomatis necessariæ veritatis? Tria; 1. ut sit *κατὰ παντός*. 2. *καθ' αὐτό*. 2. *καθ' ὅλην πρῶτον*.

Quid est axioma *κατὰ παντός*? Est axioma necessarium, affirmatum, verum, in quo consequens ita tribuitur antecedenti, ut de illo, omnibusque ejus

speciebus, & individuïs, omni loco, & tempore prædicetur: ut, homo est animal, ergo & Petrus, & Johannes, &c. sunt animalia.

Quæ igitur hîc argumenta disponuntur? Sola consentanea; quia dissentanea nunquam quæ talia affirmari possunt.

Quid opponis axiomati de omni? Axioma de nullo, de quo infrà.

Quid est axioma καὶ αὐτὸ perfectum, homogenium, seu essentialium? Est axioma necessarium, affirmatum, verum, cuius partes sunt essentialiter inter se, ita ut vel consequens sit de essentia antecedentis, vel antecedens de essentia consequentis. Tale igitur axioma tum fit cum forma deformato, (ut homo est rationalis) adjunctum proprium de proprio subiecto (ut homo est risibilis) aut genus de specie (ut homo est animal,) Prædicatur: inter hæc enim intercedit essentialis communio. Neque enim hîc omnia arg: consentanea disponuntur, sed

sed tantum illa, quæ inter se sunt essentialia. Quid opponis axiomatici *per se*? Axioma *per accidens*; ut homo est doctus; doctrina enim non est de essentia hominis. Quid est axioma καθ' ὅλην πρῶτον. catholicum universale primum, seu recipro- cum? Est *axioma necessarium, affirmatum, verum, cuius consequens non solum omni antecedenti & per se, sed etiam reciprocè attribuitur*, hoc est quando antecedenti tale consequens apponitur, quod illo neque angustius, neque latius est, sed prorsus ei æquale. Sic enunciantur, forma de famato, propria qualitas de subiecto, partes de partito, definitio de definito. Hoc itaque axiomatico non Disponuntur argumenta essentialia, quæ non sunt reciproca.

Quare vocatur hoc axioma *univer-*
sale? Respectu consequentis, quod
 semper universale esse dicitur. Quare
primum? Respectu antecedentis, cui
 consequens primò & per se in est, reli-

a. omnibus secundo loco, & propter ipsum.

Sic ro' sentire est universale consequens animalis, quod primo animali, secundario vero & propter animal homini in est: homo enim non sentit, quā homo, sed qua animal est.

Quomodo differt catholicum à reciproco seu convertibili.? Ut la-

Ratius ab angustiore. Nam omne quidem axioma catholicum reciprocum quoque est, sed non contra. Hoc enim axioma: Omnis homo est capax disciplinæ est reciprocum, sed non catholicum. Nam catholicum axioma præter illam partium axiomatis æqualitatem & paritatem (quæ reciprocationem efficit) requirit, ut tale antecedens consequenti supponatur, quod verum sit reduplicative: ut homo qua homo est rationalis: de prolato autem axioma hoc dici nequit; nam ho-
mo

mo non est capax disciplinæ quâ homo, sed qua rationalis est.

Quo titulo dignatur Aucthor hæc tria necessarij axiomatis requisita? Dignatur titulo trium *legum documentorum artis propriorum*. Nam sicut cives in optima Republica certis legibus diriguntur: sic artium quoque præcepta in arte certis quibusdam legibus & regulis gubernari solent.

Quæ est prima lex, & qui appellatur?

Prima lex est *κατὰ παντός*, appellaturque lex veritatis; quia sanc-*Lex 1.* cit necessariam & perpetuam axiomatum artium veritatem?

Quid præcipit hæc lex? Præci-*Q3B* pit, ut axiomata artium sint. 1. affirmata, non negata. 2. vera, non falsa. 2. necessaria, non contingentia.

Nonne præcipitur hac lege axiomatum artium quantitas universalis?

Nequaquam ; nam non ad simpli-
cia tantum axiomata ista lex perti-
net, sed etiam ad composita, com-
posita autem axiomata neque ge-
neralia sunt, neque specialia. In
compositis enim axiomatibus non
generalitas aut specialitas confide-
ratur, sed συνδεσμός.

Obj. Atqui nomen *κατάπαντός*
liquido axiomatum quantitatem u-
niversalem evincit. Resp. P. Ra-
motam *κατάπαντός* quam *καθό-
λου* idem est, ac de toto, ut hæc
legis sententia sit: præcepta artium
totaliter, immutabiliter perpetuo,
vel omnino vera sunt.

Obj. Atqui scientia in univer-
salis cognitione consistit: Ergo præ-
cepta artium universalia esse de-
bent, singulare enim scientia
nulla est. Resp. Scientia verissima
& prima in necessariorum axioma-
tum cognitione consistit; jam au-
tem axiomata de singularibus con-
cepta

Li
cepta
imm
Inst.
perpe
pta
sunt
laria
vel q
vel in
sis so
da le
Secu
lature
tiæ
pta
greg
do,
pta o
tica
præc
Q
artiu
neces
& eff

cepta necessaria, i. e. perpetuo & immutabiliter vera esse possunt. Inst. Atqui singularia non sunt perpetua: ergo de iis præcepta immutabiliter vera non possunt formari. Resp. Omnia singularia sunt perpetua perpetuitate vel continua; ut; sol, luna: vel intervalis discreta; ut, eclipsis solis & lunæ. Quæ est secunda lex; & quæ ejus appellatio? Secunda lex est καὶ αὐτὸ appellaturque lex justitiæ; quia justitiæ instar sua cuique arti præcepta attribuit, homogenea congregando, heterogenea segregando, ne diversarum artium præcepta commisceantur; sed Grammatica Grammaticè, Physica Physicè præcipiantur.

Quid imperat hæc lex? 1. ut artium præcepta sint affirmata, necessaria, vera. 2. ut homogenea & essentialia, non heterogenea & accidentia.

B:

Lex 2.

dentialia.

Quæ vocas præcepta homogenea & essentialia in arte? 1. Illa, quæ ex essentialibus argumentis constant. 2. quæ ad eundem finem, scopum, idem denique summum bonum, quod arti propositum est aspirant & contendunt. Sic omnia præcepta Grammaticæ ad bene loquendum tanquam summum bonum. Dialecticæ ad bene differendum tendere & conspirare debent. Illa igitur in arte heterogenea præcepta sunt, quibus non idem, sed diversi fines propositi sunt. Sic Mathematicis quantitates, Ethicis mores propositi sunt; ideoque harum artium inter se hæterogenea sunt præcepta, quæ nequaquam in una arte confundenda sunt. Obj. Atqui omnes artes cognatione quadam inter se continentur: Ergò diversarum artium præcepta in una arte non sunt heterogenea. Resp. Illa, quæ continen-

tinentur
ceptoru
rum ar

Quæ
nenpat
πρωτον
pientia
rissima
tiam re
traria p

Qui
cepta a
cessaria
torum
est, æ

3.
ceatur
tium
rei rep
æquali
ars be
ceptur
affirm
καθ' α
definit

continentur artes cognatio, non in præceptorum confusione, sed cognitarum artium usu consistit:

Quæ tertia lex, & quomodo nuncupatur? Tertia lex est καθ' ὅλην πρῶτον, nuncupaturque lex Sapientiæ; 1. quia ejus judicium verissima scientia est. 2. quia prudentiam requirit, & vitia sapientiæ contraria prohibet.

Quid præcipit hæc lex? 1. Ut præcepta artium sint affirmata, vera, necessaria. 2. ut singulorum præceptorum partes sint inter se æquales, id est, æque generales vel speciales.

3. Ut unum quodque semel doceatur. Nam ut inæqualitatem partium tautologia seu inanis ejusdem rei repetitio comitatur, ita contraria æqualitate vitatur. Sic Dialectica est ars benè differendi: quia hoc præceptum est κατὰ πάντος, id est, affirmatum & necessario verum, καθ' αὐτό, quia consequens, n. definitio, est in essentia antecedentis

tis scil : definiti ; denique *καὶ ὁ
ἀλλήλων* , quia vicissim retrò
commear : Dialectica est ars bene
differendi ; & bene differendi ars est
Dialectica ; hæ enim partes iunt
æquales , unde tota recipocatio-
nis seu conversionis natura depen-
det.

Obj. Precepta Dialectica sunt
contingentia, 1. quia ab intellectu
& arbitrio hominum dependent.
2. quia etiam de rebus contingen-
tibus formantur. Ergo male Ramus
exigit, ut artium præcepta sint sem-
per & omnino vera, homogenea, &
catholica, cum hæ conditiones
sint rerum tantum necessariarum,
quæ se aliter nunquam habere pos-
sunt. Resp. 1. Præcepta Diale-
ctica respectu causæ efficientis sunt
contingentia, sed respectu objecti
necessaria. 2. De rebus contingen-
tibus possunt præcepta immutabi-
lia, homogenea & recipoca for-
mari;

mari ;
continge-
bus con-
rum est
semper
3. Recte
um præ-
fentia illa
necessari
canstante
autem f
cepta m
tiora ve
runt. Re
ci procu
& hom
xioma
quam ax
mogene
net illa :
latius est
reciproc
cialius p
biliter v

mari ; sic in Dialectica axioma
 contingens de rebus contingentibus
 conceptum immutabiliter verum
 est : contingens enim omne
 semper ita est , ut possit aliter
 esse. 3. Recte Ramus requirit , ut
 artium præcepta sint immutabilia,
 essentialia & reciproca ; quia omnes
 artes necessariam , certam , perfectam,
 & constantem docent ; scientiam hoc
 autem facere non possunt , si præ-
 cepta mutabilia , accidentaria & la-
 tiora vel strictiora præcepta habue-
 rint. Recte sequitur axioma re-
 ciprocum axioma semper verum
 & homogeneum? Sic Obj. At a-
 xioma reciprocum est generalius
 quam axioma omnino verum & ho-
 mogeneum : hoc enim in se conti-
 net illa : continens a. generalius &
 latius est contentis. Resp. Axioma
 reciprocum non generalius , sed spe-
 cialius potius est axiomate immuta-
 biliter vero & homogeneo. I. quia
 illud

illud continet hæc in se (ut ais) non subse ; generalius autem non in se , sed subse continet specialiora. 2. quia omne quidem axioma catholicum seu reciprocum , est etiam immutabiliter verum & homogeneum , sed non omne axioma immutabiliter verum & homogeneum est reciprocum. Sic omnis homo est mortalis est axioma immutabiliter verum , sed non reciprocum. Omnis homo est animal est axioma homogeneum , sed non reciprocum. *Axioma κατὰ παντός* rectene præcedit *axioma καθ' αὐτό* ? Sic , quia generalius est illud , quam hoc : nam omne quidem axioma *καθ' αὐτό* est etiam *κατὰ παντός* sed non omne axioma *κατὰ παντός* est *καθ' αὐτό*. Sic omnis homo est mortalis est axioma *κατὰ παντός* , sed non *καθ' αὐτό* ; quia adjunctum commune non est essenziale subjecto.

Quodnam est iudicium seu fructus

ctus axion
verissima
modi enim
tialibus co
sentiales o
lib. i. cap

Quare

Quia iudi
riorum n
potest , at
tingentiur
potest.

Quare

Quia orit
cipiis , q
Hinc dic
appellant
formata
prima sci

Quid

qui verita
mutabili

Quid

seges mon
ut aliquan

Etus axiomatum catholicorum? Est
verissima & prima scientia : ejus-
 modi enim axiomata è causis essen-
 tialibus constant : causæ autem es-
 sentiales omnis scientiæ fontes sunt.
 lib. 1. cap. 3.

Quare dicitur *verissima* scientia ?
 Quia judicium axiomatum necessa-
 riorum nunquam fallit , vel fellere
 potest ; at judicium axiomatum con-
 tingentium sæpissimè fallit & fallere
 potest.

Quare *prima* scientia appellatur ?
 Quia oritur ex primis causis & prin-
 cipiis , quæ perse fidem merentur.
 Hinc dictæ leges artium scientificæ
 appellantur ; quia præcepta iis con-
 formata discentem *verissima &*
prima scientia imbuere solet.

Quid est *scientia* ? Est assensus ,
 qui veritati necessariæ ex ratione im-
 mutabili præbetur.

Quid est axioma *Contingens* (lehet-
seges mondas) ? Quando sic verum est
 ut aliquando falsum esse possit.

Quæ

Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. Definitum, *Contingens*; quod aliis probabile & possibile appellatur. 2. definitio? *Quando*. &c.

Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Verum*; quia pronunciat uti res est.

2. Ex forma, *Quando sic verum est ut aliquando falsum esse possit*? hoc est, quod aliquando aliter fuit, aliter esse potuit, aliter esse possit, aliter esse poterit. Obj. Atqui hoc axioma, *Paris rapuit Helenam*, ita verum est, ut nunquam possit esse falsum: Ergo hæc definitio non est semper vera. Resp. Axioma quidem hoc, ita jam verum est, ut nunquam falsum possit esse (quod enim factum est, infectum fieri nequit) sed quoniam priusquam paris raparet Helenam, potuit eam non rapere, pro contingenti habetur. Nam

con-

contingen
secundæ
hoc est,
& alio m

Quis
fructus
Opinio
tur verit
tionem p
tellectu a
opinio
quando
demus,
mus ver
non incl
bemus.

Quo
certa ve
& præ
tutorum

Qua
opinio
ti & i
quicqu
Cur

contingentia ea sunt, quorum causæ secundæ liberæ sunt, & contingentes, hoc est, quæ aliter se habere possunt, & alio modo agere, quam agunt.

Quis est veritatis contingentis fructus seu iudicium? *Opinio*. Quid *Opinio* est? Est assensus qui præbatur veritati contingenti, propter rationem præcipue probabilem ab intellectu apprehensam. Quid differunt opinio & dubitatio? Opinamur quando in alteram partem propendimus, eique assentimur: dubitamus vero cum in alterutram partem non inclinamus, sed assensum cohibemus.

Quotuplex est opinio? Duplex: *certa vel incerta*; illa est præsentium & præteritorum, hæc verò futurorum.

Quare dicitur certa præsentium opinio? 1. Quia sensus bene dispositi & integri non fallunt. 2. quia quicquid est, dum est, necessario est.

Cur verò etiam præteritorum opinio-

pinionem certam vocas? Quia quod factum est, infectum fieri nequit.

Obj. Hinc rite sequitur omnia præsentia & præterita necessaria esse. Resp. Minime gentium; quia etsi nunc præsentia & præterita ex lege contradictionis falsa esse nequeant, aliquando tamen falsa esse poterunt: at necessaria nunquam falsa esse vel potuerunt, vel possunt, vel poterunt.

Quare præsentium & præteritorum contingentium, quæ explorata & manifesta sunt, iudicium opinionem dicis? Quia sua natura fuerunt res contingentes & liberæ, hincque ita assentimur illa esse, vel fuisse, ut tamen aliter fieri per naturam potuerint.

Qualis est opinio quæ habetur de rebus futuris? Inquit Ramus: Opinio *Futurorum per naturam* (per revelationem enim Prophetis certa olim fuit) *non admodum* (vir enim prudens & sapiens aliquid de futuris opinari & prædi-

prædic
mini (

mini e
præsent

- No

tia fat

eventu

futuris

fectis

rerum

mota

cienti

Qu

futuri

Marti

bus fa

Prisc

fortu

& lo

rum

nata

per r

poni

preh

tule

prædicare potest) potest esse certa homini (faturorum enim eventus homini est incertus) sed Deo cui omnia præsentia sunt, nuda & certissima est.

- Nonne faturorum Dei præscientia fatalem rerum necessariumque eventum inducit ? Præscientia Dei de futuris, cum ex causis de eventis & effectis judicandum sit, necessarium rerum eventum non infert; sed immota ejus per necessarias causas efficientia.

Quomodo probat auctor suam de futuris sententiam? Probat testimonio Martialis Prisci curiositatem de rebus faturis, deridentis. solebat enim Priscus è Martiele quærere, qualis forturus esset si repenti fieret dives & locuples? Martialis, quia futurorum contingentium non est determinata veritas, seu opinio futurorum per naturam non est certa, aliam reponit quæstionem hoc versu comprehensam: Dic mihi (Prisce) si fias tu leo, qualis eris?

Quid

Quid est axioma falsum (*hamis mondas*)? Quando non pronunciat uti res est, hoc est, quando talia argumenta conjungit, quæ naturâ sua disjunguntur, illa vero disjungit, quæ natura sua conjunguntur. Obj. Atqui falsum axioma vitium est: Ergo non est in Logica tradendum. Resp. Doctrina falsi vitiosa quidem est in arte; sed judicium falsi non magis est vitiosum, quam judicium veritatis, utrumque enim (ut suprâ diximus) fructus est doctrinæ axiomaticæ.

Obj. Atqui neque judicium inconsequentiae & confusionis est vitiosum in arte: Ergo parili ratione illæ tradendæ fuissent in arte? R. Diverfa est ratio; nam falsitas est affectio axiomatis; sed in consequentia Syllogismi, & *αταξία* Methodi non sunt affectiones, sed opposita. Nam paralogismus non est Syllogismus, neque confusa dispositio est methodus. Quare axioma falsum plenè non traditur? Quia cum contrariorum

trariorum
si per æ
quam in
tur.]

Quo
ma falsu
& conti

Quid
sum? Q
test esse v
possibil
verum
necessar
impossibi
ponens
absurdu
nullo un
cujus co
neque u
tis ver
v. g. l
mine i
ejus re
test.

trariorum eadem sit scientia, satis est, si per *αὐτὴθεοῖν* veri tam in genere; quam in speciebus singulis docantur.]

Quomodo distinguunt alii axioma falsum? Similiter in necessarium & contingens.

Quid est axioma necessario falsum? *Quod semper falsum est, nec potest esse verum*, ut homo est lapis: impossibile est ut hoc axioma aliquando verum existat: unde P. R. axioma necessariæ falsitatis appellat *axioma impossibile*, quod axiomati de *omni* opponens sic definit: Impossibile seu absurdum est axioma falsum, *quod de nullo unquam verum esse potest*, hoc est, cujus consequens neque antecedenti, neque ullis sub antecedente contentis verè unquam attribui potest, v. g. lapidem esse, neque de homine ipso, neque de ullis speciebus ejus recte unquam enunciari potest.

Q

Quid

Quid vero est axioma contingenter falsum? Quando sic falsum est, ut possit aliquando verum esse; ut Catilina est bonus.

C A P. IV.

De axiomate simplici.

DE quibus hactenus actum esse inquit Aucthor? De communibus axiomatis affectionibus, quales erant *affirmatio, negatio, veritas, falsitas*; quæ idcirco *communes* affectiones appellantur, quod tam *simplex*, quam *compositum* axioma ex æquo afficere soleant.

Quotuplex igitur est axioma quoad se? Duplex: *simplex & compositum*. Quælibet enim dispositio argumenti cum argumento vel verbi vinculo colligatur, & dicitur simplex; vel conjunctionis vinculo copulatur, & est composita. Recte egitne Ramus de affirmatione, nega-

negation
quam
compos
ut subje
ones ut
cies a
dunt, se
λογίας
Benene
plex &
tes hæ i
positum
ex mat
teriatur
Resp.
differun
est ma
aliquod
plicia
iis non
mne co
solvi in
Simplex
vinculo
in hoc

negatione veritate, falitate prius,
 quam de axioma simplici &
 compositio egisset. Sic. At species
 ut subiecta, præcedunt suas affecti-
 ones ut adjuncta: ergo. Resp. Spe-
 cies affectiones proprias præce-
 dunt, sed communes propter *ταυτο-*
λογίας vitium præcedere non possunt
 Benene divisum est axioma in sim-
 plex & compositum? Sic. At par-
 tes hæ inter se non differunt; q. com-
 positum est ex simplici tanquam
 ex materia: materia autem & ma-
 teriatum inter se non differunt.
 Resp. Hæ partes inter se forma sua
 differunt; q. axioma simplex non
 est materia compositi: nam licet
 aliquod compositum axioma in sim-
 plicia resolvi possit, sed tamen ex
 iis non componitur; quia non o-
 mne compositum axioma potest re-
 solvi in simplicia. Quid est axioma
Simplex (*eggyes mondas*)? Quod verbi
vinculo continetur. Quæ sunt tenenda
 in hoc præcepto? 1. *Definitum Sim-*

plex, quod alias á parte consequente categoricum appellari solet; sed minus Logicè; nam hæc appellatio non omni simplici axiomati, sed affirmato soli comperere videtur. Porro dicitur *simplex* non absolute, nam & ipsum ex antecedente & consequente constare debet; verum respectu axiomatis compositi, quod ad minimum in duo simplicia axiomata sæpe resolvi potest.

2. Definitio, *Quod*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Axioma*; quia in hoc quoque axioma, est dispositio argumenti cum argumento. 2. Ex forma, *Quod verbi vinculo continetur*, hoc est, quod antecedens cum consequente mediante verbo *Est*, (sive expressio sive implicitio) connectit seu colligat. Quodnam consuetarium deduxit Author ex axiomatis

omatis si
que (ho
tis vincu
simplex aff
quo supra
Author h
consectari
affirmatè
genesi, t
dens &
analyfi.

Cedo

E { Causi
Subje
Diffe

Quæ
nuntur ax
Causa
ctum cu

omatis simplicis definitione? Ita-
que (hoc est , si partes axioma-
tis vinculum verbi uniat) *axioma*
simplex affirmato verbo affirmatur , de
quo supra. Quomodo demonstrat
Author hanc definitionem ejusque
confectarium? Exemplorum tum
affirmatè & negatè enunciatorum
genesi , tum eorundem in Antece-
dens & consequens resolutorum
analyfi.

*Cedo igitur exempla Au-
thoris?*

	Antec :	Conseq.
E	Causis & effectis.	<i>Ignis</i> <i>Vrit</i>
	Subjectis & adjunct.	<i>Ignis est</i> <i>Calidus.</i>
	Dissentaneis.	<i>Ignis non est</i> <i>Aqua</i>

Quæ tandem argumenta dispo-
nuntur axiomate simplici?

Causa cum effecto , subje-
ctum cum Adjuncto , Dissenta-
neum

neum cum dissentaneo, contracta
Comparatio, Conjugatum cum
Conjugato, Notatio cum nomine,
Membrum cum integro, Genus cum
specie, Definitio cum definito, &
Testimonium.

Quæ sunt igitur argumenta, quæ
hoc axioma enunciari nequeunt?
Sunt plenæ comparationes & distri-
butiones; hæ enim ob multitudi-
nem partium) quarum singulæ sin-
gula axiomata constituunt) non
possunt absque vinculo conjunctio-
nis disponi. Obj. Atqui neque
Diversa possunt disponi axioma-
simplici: Ergo non omnia exci-
pienda excepit Aucthor; illa enim
discreto axioma disponenda esse in-
fra cap. 7. luculenter docentur. Resp.
Fateor quidem Diversa plerumque
discreto axioma disponi, sed sim-
plici quoque optimè disponi pos-
sunt: ut, Aliquis formosus non est
facundus.

Quo-

Quom
gumenta
cianur
dissentane
ventione
affection
sio & d
hæ solæ
ad has
fectione
possunt.
mate,
consent
ergo n
sentane
Resp.
omnia p
nem p
tur, se
cum re
fectum
sape n
Qu
Duple
enim e

Quomodo reliqua Inventionis argumenta axioma simplici enunciantur? *Consentanea affirmando, dissentanea negando.* Nam etsi in Inventionem plures sint argumentorum affectiones speciales, quam consensio & dissensio, in axioma tamen hæ solæ considerari debent; quia ad has principales & cardinales affectiones reliquæ omnes referri possunt. Obj. Atqui in hoc axioma, homo non est doctus, arg. consentanea negative enunciantur: ergo non omnia argumenta consentanea affirmative enunciantur. Resp. Argumenta consentanea omnia propter naturalem consensio- nem per se affirmando enuncian- tur, sed propter aliquem extrinse- cum respectum (ut institutionis de- fectum &c.) per accidens negando sæpe nunciantur:

Quotuplex est axioma simplex: Duplex: *Generale & speciale.* Omnis enim enuuciati sententia mente con-

cepta est vel generalis, vel specialis: infinita autem & vaga nulla esse potest.

Quid est axioma Generale (*kòzòn-seges mondas*)? Quando commune consequens attribuitur generaliter communi antecedenti. Quæ sunt tenenda in hoc præcepto? 1. Def. Generale. Dicitur aliàs universale, idque propterea, quia de genere aliquo seu universo enunciat.

Qui differunt inter se axioma generale, & *κατὰ πάντος*? Primo axioma generale tam antecedens, quam consequens generale requirit; axioma vero *κατὰ πάντος* commune antecedens & consequens non requirit. Secundo axioma generale negatum quoque potest esse; axioma vero *κατὰ πάντος* semper affirmatum esse debet. Tertio axioma generale etiam contingens potest esse; sed axioma *κατὰ πάντος* semper necessarium esse, oportet

ter. Test. esse
παντός
bet.

Qua
de qua
oma κα
na veri
do, &c.
stat hæc
tellecto
verbi v
gatur.

2. Ex
omune
muni an
runtur
tur gen
quiddam
2. Ut
bus plu
neralite
hoc est
mnibus
hensis.

ter. Tertio axioma generale potest esse falsissimum, sed κατὰ πάντος semper verum esse debet.

Quarto axioma generale agit de quantitate generali; sed axioma κατὰ πάντος de sempiterna veritate. 2. definitio, *Quando, &c.* Ex quib. argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, Axioma *simplex*; quia verbi vinculo devincitur & colligatur.

2. Ex ferma, *Quando consequens commune attribuitur generaliter communi antecedenti.* Quænam requiruntur ut simplex axioma efficiatur generale? 1. Ut antecedens sit quiddam commune rebus pluribus. 2. Ut consequens sit commune rebus pluribus. 3. Ut consequens generaliter antecedenti attribuat, hoc est, toti antecedenti, & omnibus sub antecedente comprehensis.

Sic

Sic, homo est animal; at non sic homo est doctus; quia consequens (doctus) generaliter omni homini non attribui potest.

Quæ sunt signa, quæ generale axioma indicare solent? Omnis; nullus, nemo, universi, cuncti, quilibet, quot quot, nunquam, nu latenus, usquam, &c.

Nonne ex talibus signis definiendum fuit axioma generale? Minimè; quia signa non efficiunt axioma generale, sed quia generale est, idcirco præponi possunt.

Obj. Atqui Logicorum vulgus axioma signo generali carens indefinitum (h. e. neque generale neque speciale) appellant. Resp. Imo vero omne axioma, quod illi indefinitum appellant, pro generali habendum est.

Nam indefinita (seu signo destituta) sunt artium præcepta, quæ

quæ ta
seu gene

Quo
xiomati

dis? 1

homo e

Nul

2. Spec
culariter

ctus: Q

ctus. 2.

est facu

Uly

dividit

so?

1.

li spèci

do axio

ritatis c

mo est

animal

Qua

tradicti

do ut

quæ tamen & ipsi universalia
seu generalia esse contendunt-

Quot modis contradicitur a-
xiomati generali ? Duobus mo-
dis ? 1. *Generaliter* : ut , omnis
homo est rationalis :

Nullus homo est rationalis.
2. *Specialiter* ; idque , 1. *parti-
culariter* , ut Omnis homo est do-
ctus : Quidam homo non est do-
ctus. 2. *proprie* ; ut Nullus homo
est facundus.

Ulysses est facundus. Quando
dividit contradictio verum à fal-
so ?

1. Quando axiomati genera-
li spècialiter contradicitur. 2. Quan-
do axiomati generali necessariæ ve-
ritatis contradicitur ; ut omnis ho-
mo est animal. Nullus homo est
animal.

Quando verò non dividit con-
tradictio verum à falso ? 1. Quan-
do utraque contradictionis pers

contingens: contingentia enim axiomata possunt esse falsa: ut,

Omnis in Urbe locus Baiis præluet amœnis. Nullus in Urbe locus Baiis præluet amœnis. sic Omnis homo est doctus. Nullus homo est doctus. 2. Quando utraque contradictionis pars est axioma Noncontingens, i. e. absurdum, impossibile, seu necessariæ falsitatis; qualia sunt illa axiomata, in quibus speciale aliquid generi generaliter attribuitur; ut, Omne animal est rationale. Nullum animal est rationale. Aliquando tamen in non-contingentibus seu impossibilibus axiomatibus contradictio dividit verum à falso? Sic. Omnis homo est lapis: Nullus homo est lapis.

Quid axioma speciale (*nemi mondas*)? Quando consequens non omni antecedenti attribuitur.

Quæ sunt in hoc præcepto tenenda? I. Def. speciale; Sic dictum, quo-

quoniam
tur, ead
in partic
proprio a
mentis e
genere i

2. E
non omni

Conse
omni an
tantum
ribus at
bus sub
Nam si
bus attri
rale axio
finitio e
 $\pi\alpha\nu\tau\acute{o}\varsigma$.

Resp. I
est ante
gatur. E

Quam
xiomati
ut sempe

quoniam de specie aliqua enunciat-
tur, eaque vel subintellecta, ut
in *particulari*, vel expressa, ut in
proprio axioma. Ex quibus argu-
mentis constat hæc definitio ? 1. Ex
genere intellecto. *Axioma simplex.*

2. Ex forma, *Quando consequens
non omni antecedenti attribuitur.*

Consequens dicitur attribui non
omni antecedenti, quando vel uni
tantum parti antecedentis, vel uno plu-
ribus attribuitur; non tamen omni-
bus sub antecedente comprehensis.
Nam si omnibus antecedentis parti-
bus attribuitur non speciale, sed gene-
rale axioma efficietur. Obj. Hæc de-
finitio est negata contra legem *κατὰ
παντός*. ergo est vitiosa in hac arte.
Resp. Negatur, quia hic vinculum
est ante genus intellectum non ne-
gatur. Ergo non est negata.

Quam vim habet contradictio in a-
xiomatis specialibus: Hanc habet vim,
ut *semper dividat verū à falso*, h. e. unā
partem

partem semper veram efficiat , alteram semper falsam.

Quotuplex est axioma speciale?

Duplex: *Particulare* aut *Proprium*.

Nam sententia mente specialiter concepta, aut intelligitur de multis, aut uno particulariter absque designatione certæ speciei: vel de uno aut pluribus singularibus, qui tanquam digito designantur. *Obj.* Atqui particulare axioma latius est speciale (pars enim latior est specie) Ergo axioma particulare debebat in speciale & proprium distingui non contra speciale in particulare & proprium. *Resp.* Et si hæ voces generale & speciale à genere & specie dicantur: tamen in axiomatibus non habent generis & speciei affectionem.

Quid est axioma Particulare (*resz szerint valo mondas*)? Quando consequens commune antecedenti particulariter attribuitur. Quæ sunt videnda in hoc præcepto? 1. *Defi: Particulare.*

lare. Aliam certam assignat, sed inquit: quo sensu pateticis tione, Quotus constitutur in de speci men in tur.

2. ex commun tribuitur petit et non est sequens bui, q ter attr omni a quam tribui; propri tantum

lære. Aliàs infinitum dicitur ; quia certam aliquam speciem non designat, sed incertam & indefinitam relinquit : non verò quia signo caret, quo sensu axioma infinitum Peripateticis suprâ dicebatur. 2. definitio, *Quod, &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio ? 1. Ex genere intellecto, *Axioma speciale* ; quia de specie quidem aliquâ, sed eâ tamen in certâ & indefinitâ enunciat.

2. ex forma, *Quando consequens communo antecedenti particulariter attribuitur* Obj. Hæc definitio competit etiam axiomati speciali : Ergo non est bona. q. nihil est aliud consequens non omni antecedenti attribui, quam antecedenti particulariter attribui. Resp. Negatur ; q. non omni antecedenti attribui latius est, quam particulariter antecedenti attribui ; nam illud & particulari & proprio axiomati convenit, sed hoc tantum particulari. Quippe non omni

omni antecedenti attribui, est specialiter antecedenti attribui. Quæ requiruntur ad axioma particulare? 1. ut consequens commune sit multis. 2. ut particulariter antecedenti attribuat; quod tunc fit, 1. cum consequens non omnibus, sed aliquibus tantum antecedentis partibus, sic attribuitur, ut earum nulam naminatim designet. 2. cum vel uni antecedentis parti sic consequens attribuitur, ut eam non sigillatim notet & demonstret, sed quali incertam & indefinitam relinquat, ut; Quidam homo est doctus, sed quis ille sit non definitio.

Obj. Atqui consequens videtur aliquando posse proprium esse, ut: Quidam homo est Socrates: Ergo consequens in axioma particulari non semper est commune. R. Si Socrates accipiat pro Grammatico proprio, quo plures etiam homines insigniri possunt; dico Socratem commune consequens esse: si vero accipiat pro Logico proprio, quod rem singularem & individuum sive speciem specialissimam denotat

tat, dico posse; Q

Quibus particulis plerique

non omni

autem a

nihilo ta

tionem

Quomo

tradicit

ignoscen

Aliquis

doctus: n

mo est

non est

Nam

maturum

quens

eodem

contra

rum et

geome

quem

item.

tal, dico neminem sic accuratè loqui
posse; Quidam homo est Socrates.

Quibus signis indicari solet axioma
particulare? Quidam, aliquis, multi,
plerique, pleremque, reliqui, ceteri,
non omnis, nonnullus, partim. Tale
autem axioma quamvis signo careat,
nihilominus, propter attribu-
tionem particularem, particulare est.
Quomodo axiomati particulari con-
tradicitur? Generaliter: ut, *Aliquid*
ignoscendum est: Nihil ignoscendum est.
Aliquis homo est doctus: Nullus homo est
doctus: non specialiter: ut, *Aliquis ho-*
mo est Geometra: Aliquis homo
non est Geometra.

Nam in horum & similium axio-
matum contradictione idem conse-
quens non affirmatur & negatur de
eodem antecedente; unde utraque
contradictionis pars vera foret; ve-
rum enim est, aliquem hominem esse
geometram, ut Euclidem; & ali-
quem non esse geometram, ut Ter-
sitem. Quid est axioma *Proprium*
(tulajdon-

(tulajdon mondas) ? Quando consequens antecedenti proprio attribuitur.

Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. Def: *Proprium*. Quod alii singulare vacant.

Quid verò tu vocas *proprium Logicum* ? Logicè *proprium* dicitur quod rem vel personam singularem designat ; sive illud proprio nomine exprimat, sive aliàs, ut, 1. per pronomen demonstrativum. 2. per Synecdochen generis. 3. Per patronymica. 4. per descriptionem. 2. definitio, *Quando*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio ? 1. Ex genere, *Axioma speciale*; quia consequens non omni sed uni certæ rei attribuitur.

2. ex forma, *Quando consequens antecedenti proprio attribuitur*, hoc est, quando consequens attribuitur illi antecedenti, quod singularem rem, seu speciem specia-

LIB.
cialissim
ut, Soc

Hic
esse affi
culari
ostendo

Qua
axioma
ne, nu
hæc e
eo nihil

Qui
axioma
dicere
vel, C

Quom
proprie
ma affi
negatu
bulla

Vlysses
mosus.

I
quipo

cialissimam nominatim designat :
ut, Socrates est doctus.

Hic non solum hominem doctum
esse affirmo (ut in axioma parti-
culari) sed quis homo sit doctus
ostendo, n. Socrates.

Quale debet esse consequens in
axioma proprio ? Nunc commu-
ne, nunc proprium esse potest, &
hæc est ratio, cur Authoꝝ de
eo nihil hic præcipiat.

Quibus signis indicari solet hoc
axioma ? Nullis : ineptum enim est
dicere : Omnis Ulysses est facundus :
vel, Quidam Ulysses est facundus.
Quomodo contradicitur axioma
proprio ? Ipsa vinculi (si fuerit axio-
ma affirmatum) negatione, vel (si
negatum) affirmatione, ut : Fa-
bulla est bella. *Fabulla non est bella.*
*Ulysses non est formosus. Ulysses est for-
mosus.*

Iurene omisit Ramus æ-
quipollentiam & conversionem
axio-

axiomaticam? Iure certè; nam illa ad Grammaticam; hæc vero ad dianoiam quandam Syllogisticam, pertinet.

C A P. V.

De axioma copulato.

Quid est axioma compositum (*elegyes mondas*)? Quod vinculo conjunctionis continetur.

Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. Definitum, *Compositum*. Vulgo Hypotheticum seu conditionale appellatur; sed male; quia hypothesis seu conditio non omnibus compositis; sed solis connexis & quodam modo disjunctis convenit, cum in copulatis seu absolutis, & discretis conditio nula sit.

Unde dicitur *compositum*? A componendo, quia ita argumenta conjunctione aliqua congregativa aut segregativa componuntur, ut in duo vel plura *simplicia* axiomata saepe resolvi possint.

possint.
quibus
finitio?
oma; qu
argume
forma,
tinetur,
sed con
tur. O
compo
junctio
junctio
positi; c
a suo fo
mate c
separari
conjunc
tantum
tur in
relativi
axioma
ducit A
situm aff
ut, Si
ctione

LIB. SECUND. RESOLUT. 381
possint. 2. definitio, *Quod*, &c. Ex
quibus argumentis constat hæc de-
finitio? 1. Ex genere intellecto, *Axi-*
oma; quia hic quoque est dispositio
argumenti cum argumento. 2. est ex
forma, *Quod vinculo conjunctionis con-*
tinetur, h. e. cujus partes non verbo,
sed conjunctine aliquâ connectun-
tur. Obj. Multa dantur axiomata
composita, in quibus nulla est con-
junctio, ut in relativis: ergo con-
junctio non est forma axiomatis com-
positi; q. forma non potest separari
a suo formato. Resp. A nullo axio-
mate composito potest conjunctio
separari, licet sæpe ob penuriam
conjunctionum non exprimatur; sed
tantum simili vocolâ represente-
tur in quibusdam axiomatis, ut in
relativis. Quot nam consectaria ex
axiomatis compositi definitione de-
ducit Author? Duo. 1. *Axioma compo-*
situm affirmatâ conjunctione affirmatur,
ut, *Si doctus est studuit*: *Conjun-*
ctione vero negatâ negatur, ut;
Non

Non si doctus est studuit. Quod quî fiat suprâ diximus. Obj. Affirmato vel negato vinculo, ipsum axioma affirmari vel negari tam simplici, quam composito axiomatici convenit: ergo hoc in genere fuit tractandum, hicque non repetendum. Resp. Affirmato vel negato vinculo axioma affirmari vel negari omnibus axiomaticis competit; sed affirmata vel negata conjunctione axioma affirmari vel negari soli axiomatici convenit.

2. *Contradictio hic semper dividit verum à falso*, hoc est, in compositi axiomatici contradictione, una pars semper est vera, altera vero semper falsa: Nam in hac contradictione nihil generale aut speciale, sed sola compositio & conjunctio spectatur, quæ si necessaria fuerit, statim una pars vera & altera falsa judicatur. Obj. Non est reciprocum, quod Ram. docet in axiomaticis compositis contradictionis unâ partem

partem e
sam: q.
simplici
à falso.
ut recipi
satis est
nea fuer

Quot
Pro sua
compositi
vum aut
ctio en
& segre
matis p
congreg
axiomatici
mul ver

Quid
(gyuito
est cong
nenda?
Sic dic
hoc a
congre
perpetu

partem esse veram & alteram falsam : q. etiam in axioma speciali simplici contradictio dividit verum à falso. Resp. Confectaria artium ut reciproca sint necesse non est, satis est si semper vera & homogenea fuerint.

Quotuplex est axioma *compositum* Pro sua conjunctione (in qua forma compositi consistit) est *congregativum* aut *segrativum*. Nam conjunctio ennnciativa est congregativa, & segregativa : Illa est qua axiomatis partes tanquam simul veræ congregantur, hæc vero est, qua axiomatis partes tanquam non simul veræ segregantur.

Quid est axioma *Congregativum* (*gyuito mondas*) ? Cujus conjunctio est congregativa. Quæ sunt hic tenenda? 1. *Definitum, Congregativum*. Sic dictum à congregando, quia in hoc axioma partes simul veræ congregantur; non autem quod perpetuo simul veræ sint, sed quod

ab

ab enunciante significantur simul veræ esse.

2. definitio, *Cujus* &c. Ex quibus argumentis constat hec definitio?

1. Ex genere intellecto, Axioma *compositum*.

2. ex forma *Cujus conjunctio est cengregativa*, h. e. quod signa conjunctionis vel copulativæ vel connexivæ habet. Quæ argumenta, & quomodo enunciat? *Congregativum* axioma enunciat *omnia consentanea & dissentanea*, illa *affirmando*, hæc verò *negando* Obj. Hoc *confectarium* c. 4. etiam axiomatici simplici convenit: ergo non est hujus axiomatici *congregativi* proprium. Resp. 1. Ut supra diximus non est necesse ut *confectaria præceptorum* reciproca sint. 2. *Consentanea affirmando & dissentanea negando* enunciare *congregative* est *reciprocum*. Quotuplex est *Congregativum* axioma? Duplex: *Copulatum* aut *connexum*. Quia *congregativa conjunctio*

ctio est c
Obj. Ide

Pulatum

ma cong

tur in co

copulatur

xum axio

composit

non habe

ma duas

continet

nominat

tum, quo

à præcip

ne Si co

est axion

Cujus co

sunt in

1. Defi

ctum di

2. de

argumen

genere

gativum

junctio

ctio est copulativa vel connexiva. Obj. Idem axioma potest esse copulatum & connexum: ergo axioma congregativum male distribuitur in copulatum & connexum: copulatum enim hoc simul connexum axioma; est, Si Deus non est compositus materiam & formam non habet. Resp. Sæpe unum axioma duas distinctas conjunctiones continet, sed semper à præcipua denominatur; ut etiam axioma datum, quod non a copulativa E T, sed à præcipua connexiva conjunctione Si connexum appellatur. Quid est axioma Copulatum (*foglalo mondas*) Cujus conjunctio est copulativa. Quæ sunt in hoc præcepto tenenda? 1. Definitū. Copulatum. Aliis conjunctum dicitur.

2. definitio, Cujus, &c. Ex quibus argumentis constat hac definitio? 1. Ex genere intellecto, Axioma congregativum. 2. ex forma, Cujus conjunctio est copulativa, hoc est, cu

jus vinculum partem ante: & con-
 seq. axiomatis devinciens est con-
 junctio copulativa. Copulativa e-
 nim conjunctio est congregativa,
 qua partes absolute (i. e. absque
 conditione) copulantur. Obj. Si
 illud est axioma copulativum, cujus
 conjunctio est copulativa, hoc
 axioma, *sensit & brutum*, est axio-
 ma copulatum. Sed falsum hoc:
 ergo & illud. Resp. Datum axioma
 copulatum dicere non est absurdum;
 q. licet aliquid desit, particula tamen
 copulativa ET sub intel ligendum il-
 lud innuit; ita ut dati axiomatis sen-
 sus hic sit, homo & brutum sentiunt.
 Quæ sunt conjunctiones copulativæ?
 Et, que, ac, atque, itemque, &c. Da
 exempla axiomatis copulati? *Vna Eu-*
rusque Notusq; ruunt creberque procellis
Affricus. Cui sic contradicitur negan-
 do: *Non una Eurisque Notusque ruunt*
creberq, procellis Affricus. Quid significat
 hîc affirmatio? Significat omnes partes
 simul veras esse, ut omnes ventos si-
 mul

mul flar-
 tio signi-
 veras esse

Quar-
 latum?
 qnamol-
 vel præ-
 tur ante
 ut, Soc-
 cui sic
 crates
 Socrate
 sus: N
 doctus
 hil neg
 firmatu
 tradici
 ctus es
 sic non
 tis neg
 copula
 catur e
 mul ve
 est si v
 ta eni

mul flare. Quid verò negatio? Negatio significat non omnes partes simul veras esse, non omnes ventos flare.

Quamodo negatur axioma copulatum? Per negationem copulae: quamobrem particula negandi, *Non*, vel præponitur axiomati, vel inferitur ante copulam, ut, totum negetur: ut, Socrates est doctus & formosus: cui sic contradici debet: Non Socrates est doctus & formosus, vel, Socrates non est doctus & formosus: Non vero sic; Socrates est doctus & non formosus; quia nihil negatur, ubi conjunctio (&) affirmatur: neque hoc modo contradici potest; Socrates neque doctus est, neque formosus; quia sic non copula, sed partes axiomatis negantur. Quomodo judicatur copulatum? *Axioma copulatum judicatur esse verum, si omnes partes simul verae fuerint: falsum verò totum est si vel una pars fuerit falsa.* *Tota enim vis axiomatis copulati in*

ipsa copulatione consistit : at copulatio falsa existit, si ex centum partibus vel una quidem falsa fuerit.

R. Quia falsa naturâ cum veris non congregantur, sed ab iis segregantur. Respicitur autem hîc ad veritatē omnium partium; quia partes absolute enunciantur tanquam simul veræ: in connexione vero ubi conditio est, non ad partium veritatem respicitur, sed ad connexionem tantum. Sic, Socrates est doctus, justus, prudens & liberalis, est copulatum verum quia omnes hæ partes rectè dicuntur de Socrate : At Catilina est doctus, fortis & Atheniensis non est copulatum verum, quia Catilina fuit doctus & fortis, sed non fuit Atheniensis : itaque totum copulatum falsum est ; q. pars una falsa est. I. Obj. Ramus cap. 3. tradidit in genere, axioma verum esse, quod pronunciat uti res est : ergo tautologice hic docet, verum axiomatis copulati iudicium ex omnium partium

tium ve
sæpè dix
accommod
repetere.
pulati ve
veritate
falsitas d
um falsi
gatur c
cujus n
unum fa
dere po
perfecta
perfecta

Quod
axiomat
late qua
relatæ
ctio est
ctiva. C
tiplex ;
vel tem
sequent
titatis :
sunt, is,

tium veritate pendere. Resp. Ut sæpè diximus generalia specialibus accommodare, non est rem otiosè repetere. 2. Obj. Si axiomatis copulati veritas ex omnium partium veritate dependet vi contrariorum falsitas quoque ex omnium partium falsitate dependebit. Resp. Negatur conseq. q. copulationem, cuius natura est vera copulare, unum falsum evertere & falsum reddere potest. Sicut impletionem legis perfectam unius præcepti violatio imperfectam reddit, imo prorsus tollit.

Quod genus axiomatis affine est axiomati copulato? *Enunciatum relatæ qualitatis*. Quid est enunciatum relatæ qualitatis? Cujus conjunctio est vocula relativa seu respectiva. Quotuplex est relatio? Multiplex; vel essentiæ, vel causæ, vel temporis, vel loci, vel consequentiæ, vel qualitatis, vel quantitatis: relatio essentiæ (cujus signa sunt, is, qui, id, quod) & loci (ubi, ibi) ad

ad simplicia axiomata referenda est: relatio vero consequentiæ, causæ, & temporis ad connexa pertinet: qualitatis autem (cuj⁹ notæ sunt, talis qualis) & quantitatis (cuj⁹ symbola sunt, tantus quantus, tam quam, coquo, tot quot, &c.) in copulatis locum habet quatenus absolute enunciatur. Enunciatum relatæ qualitatis quare dicitur copulatio affine? Quia particulæ istæ relativæ habent vim conjunctionis copulativæ.

Cedo exempla?

*Tale tuum carmen nobis divine Poeta,
Quale sopor fessis in gramine.
Quot homines, tot sententia.*

Quomodo contradicitur ejusmodi copulatio? per negationem relationis, quæ hic vim conjunctionis copulativæ obtinet.

C A P. VI.

De axioma connexo.

Quid est axioma Connexum (fuggò mondas)? Cujus conjunctio est connexiva.

nexiva. Quid videnda?

Etum; &

connexæ

gato ante

affirmetur

nus volat

condition

deducitur

simplicitate

A sinus n

lute, sed

2. def

bus argu

tio? I

oma con

partes ta

gantur,

mando,

ciantur.

junctio est

tem con

sequens

connecti

ni, nisi

nexiva. Quæ sunt in hoc præcepto videnda? 1. Def: *Connexum*. Sic dictum; quia partes ejus ita interse connexæ sunt, ut affirmato vel negato antecedente, etiam consequens affirmetur vel negetur: ut; Si asinus volat, habet alas. Dicitur aliis conditionale; quia consequens non deducitur ex antecedente absolute & simpliciter, sed conditionaliter: ut, Asinus non dicitur habere alas absolute, sed hac conditione, n. si volet.

2. definitio, *Cujus &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, Axioma *congregativum*, connexi enim partes tanquam simul veræ congregantur, in eoque consentanea affirmando, dissentanea negando enunciantur. 2. ex forma, *Cujus conjunctio est connexiva*. Conjunctio autem connexiva est, qua pars consequens ex antecedentis conditione connectitur, quales sunt, si, sin, ni, nisi.

Quotuplex est hic negandi & contradicendi ratio? Duplex: *obscurior & apertior*. Quid est negatio obscurior? Quando conjunctioni connexivæ particula negans præmittitur, ut: *Si miser est, est etiam vanus mendax & improbus: Non si miser est, est etiam vanus, mendax & improbus.*

Quid verò est negatio seu contradictio apertior? Quando conjunctio consequentiam negando apertius negatur: ut; Cum dicimus; non statim, non continuò, non necesse est, non sequitur propterea hoc: ut, *Non continuò si me in sicariorum gregem contuli, sicarius sum*. Non statim si miser est, est etiam vanus & mendax. Quid notat affirmatio in connexo? Affirmatio natat, si antecedens sit, ideo & consequentem partem esse. Nam consequens cum antecedente connectitur ex quadam conditione, ut: Si Cicero sit eloquens, eloquentè causam dicit. Quid negatio? Negatio in connexo docet,

docet, & eo tamen si Cicero sequitur dici.

Quod omate c
connexio
in absol
probabil
Ramo ta

Quæ
Cuius p
ut, co
necessari
nectunt
jectum &
non Ad
connexi
esse? P
faria no
paratim
falsitate
connexi
nis latr

docet, & si sit antecedens, non id eo tamen esse consequens, ut: Et si Cicero sit eloquens, non tamen sequitur, causam ab eo eloquentèr dici.

Quodnam, est iudicium de axi-
omate connexo? Ut legitimum de
connexione iudicium ferri possit illa
in absolutam seu necessariam; &
probabilem seu contingentem, à
Ramo tacitè dispescitur.

Quæ igitur est absoluta connexio?
Cujus partes inter se ita cohærent,
ut, concessâ unâ, altera quoque
necessario concedenda sit. Sic con-
nectuntur Causa & effectum, Sub-
jectum & adjunctum proprium, nec
non Adversa. Potestne necessaria hæc
connexio etiam in falsis partibus
esse? Potest? quia connexio neces-
saria non dependet ex partium se-
paratim consideratarum veritate aut
falsitate; sed ex necessaria earundem
connexione, ut: Si homo est ca-
nis latrat, est necessarium axioma,

R

s

quia

quia connexio latratus cum cane est necessaria. Ejusmodi igitur connexi axiomatis quod iudicium, quis fructus? *Scientia*; quia connexio est *absoluta seu necessaria & immotè vera*. Cum enim dico: Si asinus volat, habet pennas, non opinor, sed constanter scio rem ita esse; q. volare & pennas habere necessario ut effectum proprium & causa, cohererent; nam pennæ non aliud, sed volatum producant.

Quæ est connexio contingens? Cuius partes ita non cohererent, ut ex unius concessione, altera necessario concedenda sit, ut: Pamphile Si id facis (id est nuptias cum Philumena contrahis) hodiè postremum me videbis. Si Cicero fuerit in Græcia, loquutus est græcè. Talis itaque connexi axiomatis iudicium quodnam? *Opinio*; quia connexio est tantum probabilis & contingens. Cum enim dico: Si in Academia est, discit, certò nescio, sed

sed tantum
in acader
genter co
in acader
scere qui
In omni
tradictio
go nullu
tingens c
tingentil
fa. Resp.
bus sim
tradictio
hic in
tradictio
est vera.
etiam Ra
si Calvin
verum
Quid
tio tempo
cum,
tamdiu
tos num
sequenti

sed tantum opinor rem ita esse; quia in academia esse & discere contingenter cohærent: nam potest esse in academia qui non discit, & discere qui in academia non sit. Obj. In omni axiomatico composito contradictio dividit verum à falso: ergo nullum dari potest axioma contingens connexum: q. in connexis contingentibus utraq; pars posset esse falsa. Resp. In contingentibus axiomaticis simplicibus utraque pars contradictionis potest esse falsa, sed hic in contingentibus altera contradictionis pars n. negativa semper est vera. Sic, *Si Calvinista est, est etiam Ramista*, falsum est: sed, *Non si Calvinista est, est etiam Ramista*, verum est.

Quid connexo affine est? 1. *Relatio temporis*, cujus notæ sunt; tum, cum, donec, dum, quamdiu, tamdiu: ut, *Donec eris foelix, multos numerabis amicos.* 2. *Relatio consequentia*, quæ alias relatio causæ

appellatur; quia antecedens est causa consequentiæ: cujus notæ sunt, cum, quia, quoniam, quibus respondet, ideo vel etiam, ut: *Cum Tullius sit orator, est etiam peritus bene dicendi.*

Quare dicit hæc axiomata affirmativa connexo? 1. Quia ut in connexis consequens ab antecedente conditionaliter dependet: sic etiam in his axiomatibus consequens ab antecedente conditionaliter dependet. 2. Quia particulæ relativæ causæ possunt resolvi in particulam connexivam Si.

C A P. VII.

De axioma discreto.

Quid axioma segregativum (szeljesztò mondas)? Cuius conjunctio est segregativa. Quæ sunt observanda in hoc præcepto? 1. Def. Axioma segregativum; sic dictum, quia una pars

pars ab
segregat
scernitur

2. de
bus argu

1. gene
positum.

non con

positum;

nit, sed

Segrega

respectu

gregativu

quas seg

2. P

segregat

est, qua

simul v

menta

Discent

segreg

ri, cum

esse n

c. 5. n

tivum

pars ab altera per conjunctionem segregativam segregatur, h.e. discernitur & disjungitur.

2. definitio, *Cujus &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio?

1. genere intellecto, *Axioma compositum.* Obj. Atqui Segregativum non componit: Ergo non est compositum; partes enim suas non componit, sed segregat & separat. Resp. Segregativum dicitur compositum respectu vinculi conjunctionis; segregativum autem respectu partium, quas segregat & separat.

2. Forma, *Cujus conjunctio est segregativa.* Conjunctio segregativa est, qua axiomatis partes tanquam non simul veræ segregantur. Quæ argumenta enunciat axioma segregativum? *Dissentanea*; q. consentanea non possunt segregari, neq. dissentanea congregari, cum partes dissentaneæ simul veræ esse nequeant. Obj. Ramus supra c. 5. non definivit axioma congregativum: ergo hic nec axioma segregativum

tivum definire debuisset. q. ob quam causam una unius generis species non definitur, ob eandem altera quoque potest non definiri; q. species unius generis vel æque notæ, vel æque ignotæ sunt. Resp. Ram. axioma congregativum definivit c. 5. cum dixit axioma compositum pro sua conjunctione esse congregativum; quod nihil est aliud dicere, quam axioma congregativum definire cuius conjunctio est congregativa. Axioma segregativum estne perfecte definitum. Sic. At non definitur per essentielles causas, sed tantum per conjunctionem segreg. quæ est signum tantum axiomatis segregativi: Ergo. Resp. Hic per conjunctionem intelligitur conjunctio Logica, quæ axiomati est essentialis, non grammatica quæ est tantum accidentalis, quæque Logicam repræsentat & significat,

Quotuplex est axioma segregativum? Duplex: Discretum aut Disjunctum

etum. Na argumentum ter secerit: idque tanquam, & solâ dicere ne & re dicitur e discretum disjunctum majordiffinitionem: e includit non in d includit non form cretum (conjunctio servanda nitum, ea discerni quæ levi axioma Syllogis cum. R

ctum. Nam conjunctio segregativa^a argumenta ab argumentis vel leviter secerint, vel vehementer disjunct: idque propterea, quia dissentanea, quæ segregat, vel ratione solâ discernuntur, vel etiam ratione & re disjunguntur. Rectene distributum est axioma segregativum in discretum & disjunctum? Sic. At. *disjunctum* includit *discretum*; q. *major dissensio* includit *minorem dissensionem*: ergo. Resp. 1. *Major dissensio* includit minorem in suo genere, sed non in diverso. 2. *Major dissensio* includit minorem materialiter, sed non formaliter. Quid est axioma *Discretum* (*Kulombozò mondas*)? Cujus *conjunctio est discretiva*. Quæ sunt observanda in hoc præcepto? 1. *Definitum*, *Discretum*. Sic dictum; quia ea discernit porissimum & distinguit, quæ leviter dissentiant. Obj. Atqui axioma *discretum* non assurgit ad *Syllogismum*: Ergo non est *Logicum*. Resp. 1. *Syllogismus* non est *finis*.

finis Logicæ. 2. Uti Diverſa, ſic etiam Diſcretum axioma Syllogiſmum ingreditur: ut, Ulyſſes non eſt formoſus, ſed facundus: Ulyſſes fuit homo: Ergo quidam homo non fuit formoſus, ſed facundus.

2. definitio, *Cujus*. &c. Ex quibus argumentis conſtat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Axioma ſegregativum*? quia Diſcretum quoque partes tanquam non ſimul veras ſegregat.

2. ex forma, *Causa conjunctio eſt diſcretiva*. Diſcretiva conjunctio eſt quâ partes axiomatis ratione tantum ſegregantur. Ratione autem illa ſegregantur, quæ ſuâ naturâ ſimul vera eſſe poſſunt, ratione tamen ſeu reſpectu tertii alicujus, cui ſimul non conveniunt, tanquam non ſimul vera ſegregantur. Obj. Axioma diſcretum duas ſemper conjunctiones habet: ergo axioma diſcretum non eſt cujus conjunctio eſt diſcretiva, ſed cujus conjunctiones ſunt diſcretivæ. Reſp. In definitione

ſinitione ponitur
nes diſce
nullum a
junction
ra ſæpe
eſt, hunc

Quæ
ones?
ſed;

Quæ
ciat?

enunciat
poris jud
tamen.

aliquand
am inſtit
rit dives

Quo
diſcreto
junction
ſcil: pa
vel prio
licet, &
ſu corpor

finitione priori numerus singularis.
 ponitur pro plurali; quia conjunctio-
 nes discretivæ sunt relatæ; ideoque
 nullum axioma discretum unica con-
 junctione potest constare, licet alte-
 ra sæpe occultetur: ut Errare foedum
 est, humanum tamen.

Quæ sunt discretivæ conjuncti-
 ones? Quamquam tamen; non
 sed;

Quæ argumenta *discretum* enun-
 ciat? Edissentaneis præcipuè diversa
 enunciat, ut: *Quamquam sensu cor-
 poris judicentur, ad animum referrî
 tamen. Quare addit præcipuè? Quia
 aliquando discretio ex oppositis eti-
 am institui potest, ut: Quamvis fue-
 rit dives, nunc tamen pauper est.*

Quomodo contradicitur axiomatici
 discreto? 1. Per negationem con-
 junctionum discretivarum, cum
 scilicet particula NON præponitur
 vel priori conjunctioni, Quamquam,
 licet, &c. ut: Non quamquam sen-
 su corporis judicentur; tamen ad ani-
 mum

num referri : vel posteriori , Ta-
men, ut : Quamquam sensu corporis
judicentur , non tamen ad animum re-
ferri ; quæ contradicendi ratio est
apertior ; quia conjunctio Tamen
est hic præcipua ; cum ista sit præ-
cipue Symbolum in hoc axioma
vinculi. 2. Per axioma copulatum
& connexum, ut : Quamvis culpa vacat,
non tamen suspicione caret : Cui con-
tradici potest , vel per copulatum ;
ut, Et culpa vacat , & suspicione
caret : vel connexum: ut Si culpa va-
cat etiam suspicione caret. Hoc
autem ideo fit , q. discreta excontra-
ditionibus copulati & connexi fe-
re nascuntur. Quando judicatur ve-
rū axioma discretum? 1. Quando partes
discreti axiomatis veræ sunt, non falsæ ,
discrete , non consentaneæ. Quando
vero judicatur falsum ? 1. Quando
partes falsæ sunt: ut, Quamquam cecus
est , tamen videt. 2. quando pars fallā
miscetur veris : ut, Quamquam Vlysses
formosus erat , tamen erat facundus.
 Quando

Quando

Quand

gantur, q

ut : Quan

est risibilis.

hic, quod

vel falsum

cretæ? S

etiam ad

net : ergo

Resp. Ha

ad axioma

falsitas di

tium veri

pendet.

De

Q Uid

(sz

ma segrega

junctiva.

considera

Quando ridiculum?

Quando illa disceruntur & segregantur, quæ natura conjunguntur, ut: *Quamvis Socrates sit homo, tamen est risibilis.* Reciprocè traditne Ramus hic, quod axioma descretum verum vel falsum sit, si partes sint veræ & discretæ? Sic. Atqui hæc admonitio etiam ad axioma disjunctum pertinet: ergo hic non reciprocè monet. Resp. Hæc admonitio non pertinet ad axioma disjunctum; q. veritas & falsitas disjuncti non seorsum à partium veritate, sed à disjunctione dependet.

C A P. VIII.

De axiomate disjuncto.

Quid est axioma disjunctum (szakasztó mondas)? Est axioma segregativum; cuius conjunctio est disjunctiva. Quæ sunt in hoc præcepto consideranda? 1. Def. Axioma Disjunctum

junctum ; quod recte discreto postpositum est ; quia argumenta diversa præcedunt opposita : ut enim in discreto axioma præcipue diversa , ita in disjuncto præcipue opposita enunciantur.

2. definitio , *Axioma segreg: &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio ? 1. Ex genere *Axioma segregativum* ; quia partes disjuncti axiomatis tanquam non simul veræ segregantur. 2. ex forma , *Cujus conjunctio est disjunctiva*. Conjunctio autem disjunctiva est , quâ partes axiomatis ita segregantur , ut una tantum vera esse possit. Quales conjunctiones sunt : vel , aut , sive Sæpè tamen particula *Aut* pro particula *Et* , & contra particula *Et* pro particula *Aut* ponitur. I Cor. II. v. 27. & infra l. 2. Dial. c. 16. Quotuplex est disjunctum ? Duplex : *affirmatum & negatum*.

Quid est affirmatum ? Cujus conjunctio disjunctiva affirmatur : ut ,

Aut

Aut dies est vera affirmatio (non utrum. Utrum fuerit ex re in disjuncta distributi sunt ; Axioma omnia m est verum raliter è verum e membra nis accipi rum non nullum a mul, sed Obj. A membra est aut do falsum q ctis uni

Aut dies est aut nox. Omnis enunciatio est vera aut falsa. Quid notat hic affirmatio? Notat *unicum solum modo* (non utrumque) è *disjunctis esse verum*. Utrum autem è *disjunctis verum* fuerit minime indicatur; verum ex rei natura hauritur. i. Obj. At in *disjunctionibus* quibusdam n. in *distributionibus* immediatis quales sunt; *Animal est homo aut bestia.* Axioma est simplex aut compositum omnia membra sunt vera. Ergo non est verum quod Ramus dicat generaliter è *disjunctis unicum tantum verum esse.* Resp. Si *Distributionum* membra juxta affectionem *disjunctionis* accipiantur, eorum tantum alterum non utrumque verum erit; q. nullum animal est homo & bestia simul, sed vel homo vel bestia.

Obj. Aliquando in *disjunctis* omnia membra sunt falsa; ut omnis homo est aut doctus aut indoctus, &c. Ergo falsum quod Ramus dicat è *disjunctis unicum semper verum esse*
Resp.

Resp. 1. Ramus non dicit in disjunctis unicum verum esse, alterum falsum reipsa, sed tantum significari à differente. 2. Ramus hic loquitur de disjunctionibus immediatis, ubi affirmato uno membro de antecedente, alterum necessario tolli debet tanquam falsum; non de mediatis; ubi neutrum disjunctionis membrum, sed tertium verum est. Sic cum dico, omnis homo est aut doctus aut indoctus, utrumque falsum est; quia medium, quod afferri potest, est verum, n. quidam homo est aut doctus aut indoctus.

Quid vero est negatum. Cujus conjunctio disjunctiva præposita particula NON, negatur: ut *Non aut dies est aut nox*. Quid hic negatio seu contradictio notat? Notat è disjunctis neutrum esse necessario verum? quasi fieri posset, ut neque dies esset, neque nox.

Porro quotuplex est disjunctum?
Duplex: *necessariæ veritatis*, vel *contingentis*

tingentis
ctum nec
tium disj
que cond
tium aute
cessaria se
xiomatis
quæ nullu
sunt: ut,
bestia.

Obj. S
debeat es
tim quoc
fore. Re
nexionis
nexionem
est: ita
pendet è
& disjunct
veritate.
est disjun
Scientia.
partem a
veram. C
gentis ver

tingentis veritatis. Quid est disjunctum necessariæ veritatis? *Cujus partium disjunctio est absolute* (h. e. absque conditione seu pacto) *vera.* Partium autem disjunctio tum est necessaria seu absoluta cum disjuncti axiomatis partes sunt talia opposita, quæ nullum *medium* admittere possunt: ut, Animal est homo aut bestia.

Obj. Si hic disjunctio necessaria debeat esse, sequitur partes separam quoque consideratas necessarias fore. Resp. Falsum; nam ut connexionis necessitas è necessaria connexionem non è partium veritate orta est: ita *disjunctionis necessitas etiam pendet è necessaria partium oppositione & disjunctione, non ex earum necessaria veritate.* Vide exempla in R. Quis est disjunctionis necessariæ fructus? Scientia. q. disjunctionis necessariæ partem alterutram certo scimus esse veram. Quid est disjunctum contingentis veritatis?

Cujus

Cujus partium disjunctio est tantum probabilis & contingens. Disjunctio autem partium tum probabilis est, cum disjuncti axiomatis Partes tales sunt, quæ medium admittere possunt.

Quotuplex est disjunctum contingentis veritatis? Duplex: *hypotheticum* vel *ridiculum*. Quid Hypotheticum? Cujus partium disjunctio non absolute & sua natura, sed ex conditione, lege & pacto est vera. Tales igitur disjunctiones: *Aut Cleon veniet aut Socrates. Aut saluus veniam Sectum aut ab amore morte liberabor,* non sunt certæ & necessariae, sed, opinabiles, incertæ, & probabiles: quia ita pactum & decretum est, ut alterutrum tantum, non utrumque fiat, atque eveniat.

Quid verò est ridiculum? Quod neque ex natura, neque ex pacto disjungitur, ut: *aut discit aut domit.* Quis vero est fructus disjunctionis contingentis? Opinio; q. disjunctionis

ctionis part
sed tantum
biliter scim

De sy

Q Uid e
aliud
Obj. In c
unum axio
Si asinus v
noia, non
legem nat
nexo unu
videtur de
illa deduc
tur, verum
nexo non
citur, sed
dente; c
brum co
nexionem
connexio
ut axiom

tionis partem alterutram non certo
sed tantum probabiliter seu opina-
biliter scimus esse veram.

CAP. IX.

De Syllogismo & ejus partibus.

Quid est *Dianoia* (ἐρτεκεζὲς) Cum
aliud axioma ex alio deducitur.

Obj. In connexo axiomate quoque
unum axioma ex alio deducitur ; ut
Si asinus volat habet alas : ergo Dia-
noia , non reciproce definitur contra
legem κατὰ παντός. Resp. 1. In con-
nexo unumquidem axioma ex alio
videtur deduci dianoetice , sed non
illa deductio in connexo considera-
tur, verum conjunctio. 2. In con-
nexo non axioma ex axiomate dedu-
citur, sed pars consequens ex antece-
dente ; q. licet utrumque mem-
brum connexi axiomatis extra con-
nexionem integrum axioma sit , in
connexione tamen non consideratur
ut axioma sed ut pars axiomatis.

S

Quæ

Quæ sunt in hoc præcepto tenenda?

1. Definitum, *Dianoia*; quæ notat illum mentis discursum, quo ex aliis conclusio aut ordo deducitur, & efficitur.

2. definitio, *Cum aliud*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Dispositio*; quia Aucthor axiomatis genus dispositionem dixit.

2. ex forma, *Cum aliud axioma*, n. conclusio in Syllogismo, axioma specialius in methodo, *ex alio*, n. propositione vel assumptione in Syllogismo, axioma generali in methodo, deducitur.

Quotuplex est *Dianoia*? Duplex: Syllogismus aut Methodus. Quia cum mens nostra discurret, vel in axiomatis dubiis concludendis, vel in axiomatis variis pro naturæ suæ claritate disponendis versatur. Nonne sunt *Dianoia* species enthymema, exemplum, inductio, dilemma & Sorites? Nequaquam; quia inductionem

ctionem a
exemplum
dissimiliun
ad categor
esse dicim
thymema
etat, illa
in voluti,

Quid est

Est *dianoia*
ita disponit
cessario con
præcepto
logismus,
tur autem
ne, *επὶ τῷ*

quæ tum f

2. definitio
argument

1. Ex gen
logismo e

ex utraq

Obj. Dia

gnificat e

cursum :

ctionem ad locum distributionis, exemplum partim ad similitum & dissimilium categoriam, partim verò ad categoriam speciei referendum esse dicimus. Quod autem ad enthymema, dilemma & Soriten spectat, illa sunt Syllogismi crypsibus involuti, de quibus infrà.

Quid est Syllogismus (*okoskodas*)? Est *dianoia*, quâ *questio cum argumento ita disponitur: ut posito antecedente necessario concludatur*. Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. Def. Syllogismus, latine ratiocinatio. Dicitur autem Syllogismus á τὸ λόγῳ ne, σπλῶγῃ. e. rationis collectio, quæ tum fit cum conclusio infertur. 2. definitio, *dianoia* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio. 1. Ex genere, *Dianoia*; quia in Syllogismo ex propositione, assumptio ex utraque conclusio deducitur. Obj. *Dianoia* est notio prima; significat enim naturalem mentis discursum: ergo non potest esse Syllogismi

logismi discursus artificialis genus.
 Resp. Ut Syllogismus non notat
 discursum intellectus naturalem, sed
 artificialem, quæ naturalem diri-
 git: Sic in definitione nec Dianoia
 notat operationem mentis natura-
 lem, sed artificialem, quæ natu-
 ralem illam informat. 2. ex forma,
*Qua questio cum argumento ita disponi-
 tur; ut posito antecedente necessario
 concludatur.*

Quot sunt in huius formæ expli-
 catione considerata? Quatuor:
*Primò, materia questio, n. & tertium
 argumentum.*

Quid est *questio* (*kerdes vagy ket-
 seges mondas*)? Est axioma dubium
 demonstrationis indigens. Axioma
 enim aliud est manifestæ veritatis
 & falsitatis; aliud vero ita dubium
 & obscurum ut utrum existat ve-
 rum an falsum ignoremus: illud
 præceptis & regulis axiomatis ju-
 dicandum; hoc vero Syllogismi
 legibus disceptandum est.

Num

Num o
 gibus Syl
 Minime,
 dubia est,
 Ita vel non.

Quot f
 questionis?
 terminus
 logismo
 telt: &
 nus major
 gismo pro

Quid
 (harmadik
 Quod cu
 ponitur a
 demonstr
 tium. Ter
 rum argu
 ex quibus
 duo in o
 menta,
 illud quo
 dam adh
 um. Qu

Num omnis *questio* iudicio & legibus Syllogismi subijcienda est? Minime, verum tantum illa, quæ dubia est, & cui responderi potest per *Ita vel non*.

Quot sunt partes vulgò termini *questionis*? Duæ. *antecedens*, vulgò terminus minor, forte quia in Syllogismo minori labore probari potest: & *consequens*, vulgò terminus major; quia maiore vi in Syllogismo probari potest.

Quid est Tertium argumentum (*harmadik, vagy hitetò tekintet*)? Quod cum partibus quæstionis disponitur ad eam concludendam & demonstrandam. Quare vocatur *tertium*. Tertium vocatur respectu duorum argumentorum seu terminorum ex quibus constat quæstio. Nam cum duo in omni quæstione sint argumenta, n. *antecedens* & *consequens* illud quod ad quæstionem probandam adhibetur erit numero tertium. Quomodo vulgò vocatur?

Medius terminus, eo quod medium sit inter duo extrema, sed male, quia tantum in secunda specie explicati, nec non connexo primo, medium esse potest.

Ubi *tertium* illud *argumentum* invenitur? Ex eadem Inventione, ex qua cujuslibet quæstionis partes depromptæ sunt. Cum igitur quæstio syllogismo concludenda est, *tertium* autem *argumentum* ad quæstionem concludendam ignoratur, utraque pars *quæstionis* per locos inventionis deducenda est, ut *tertium* aliquod *argumentum* inveniatur, quo tanquam *judice quæstio* controversa disceptetur. Si igitur affirmanda est quæstio, *argumentum* quærendum est, quod utrique quæstionis parti conveniat: Si vero negandum sit, *argumentum* quærendum fuerit, quod uni quidem quæstionis parti conveniat, ab altera vero dissentiat; nam si ab utraque dissentiat, *tertium argumentum* esse

non

LIB. SE
non poterit

Secundo
tecedens &
antecedens
tes axioma
gismi? P
Syllogismi
habent, ta

Quid est
Est pars
continens,
Est pars Sy
cludens, d

Tertio
cum tertio
positio, ne
ferens. Il
stionem n
tum in ge
lis Syllog

Quarto
ex illa disp
in antecede
tate, cuj
oritur. Sic

non poterit, nec quicquam probabit.

Secundo, partes Syllogismi, *antecedens* & *consequens*. Obj. Atqui antecedens & consequens sunt partes axiomatis: Ergo non sunt Syllogismi? Possunt etiam esse partes Syllogismi; quia & si nomen cōmune habent, tamen definitiones diversas.

Quid est antecedens (*eloljaro resz*)? Est pars Syllogismi duas præmissas continens, Quid vero consequens? Est pars Syllogismi quæstionem concludens, de qua infra.

Tertio peculiaris illa *quæstionis cum tertio argumento in antecedente dispositio*, necessario conclusionem inferens. Illa autem dispositio quæstionem necessario concludit, quæ tum in genere, tum in specie regulis Syllogismi quadrat.

Quarto necessitas consequentia, quæ ex illa dispositione (non ex partium in antecedentē dispositarum necessitate, cujus hic nulla ratio habetur) oritur. Sic enim Ramus loquitur: *quæ*

*quaestio, &c. ita disponitur, ut posito
 antecedente necessario concludatur, h. e.
 Quaestio ita debet disponi cum tertio
 argumento in Syllogismi antecedente
 (i. e. propositione & assumptione) ut
 si antecedens concedatur, conclu-
 sio quoque necessario concedenda
 sit. Obj. Si quaestio probanda cum
 tertio argumento ita disponitur, ut
 concessio antecedente conclusio ne-
 cessario concedi à quovis debeat,
 tum nullius unquam Syllogismi
 conclusio erit contingens: At hoc
 absurdum; quia ex infinitis Syllo-
 gis quorum conclusio est contin-
 gens, hujus sequentis Syllog. con-
 clusio: Qui habet multos libros,
 est doctus: Hic homo habet multos
 libros: ergo hic homo est doctus,
 est contingens: hominem enim esse
 doctum, est axioma contingens; alic-
 qui homo ille non potuisset non esse
 doctus. Ergo non est verum quod
 Ramus in definitione Syllogismi
 ait. Resp. Multi sunt Syllogismi qua-
 rum*

Li
 rum
 conti
 dispo
 quoru
 Seu
 concl
 tate
 conse
 omni
 ria est
 Qu
 nitio
 Parte
 cies.
 Q
 teced
 sump
 N
 etius
 mino
 & A
 quac
 Syll
 fito
 fitio

rum conclusio respectu materiæ est contingens, sed ratione formæ & dispositionis nulli sunt Syllog. quorum conclusio contingens esset. Seu multorum Syllogismorum conclusio non est necessaria necessitate consequentis, sed necessitate consequentiæ (de qua Ram. loq.) omnium Syllog. conclusio necessaria est.

Quot sunt quæ Syllogismi definitionem concomitantur? Tria; *Partes. 2. Affectiones communes. 3. Species.*

Quot partes habet Syllogismi antecedens? Duas *Propositionem & Assumptionem.*

Nonne antecedens Syllogismi rectius in propositionem maiorem & minorem, quam in Propositionem & Assumptionem distinguitur? Nequaquam; quia hæc antecedentis Syll: distinctio Syllogismo composito non quadrat. Nam in Propositione Syllogismi compositi non tan-

tum terminus major, sed etiam minor (unde propositio major vel minor appellari consuevit) imo tota quæstio cum tertio argumento disponitur, sicque prior antecedentis pars tam major, quam minor propositio nominari posset.

Quid est Propositio (*fel tetel*)? Est prima pars antecedentis, quâ quæstionis saltem consequens cum tertio argumento disponitur.

Quæ sunt in hoc præcepto videnda? 1. Def: Propositio. Vulgo dicitur Propositio major, 1. quia maiorem probandi vim habet; est enim propositio argumentationis basis & fundamentum. 2. quia major terminus quæstionis in Propositione collocatur.

2. Definitio, Prima &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio. 1. Ex genere. Prima pars antecedentis. 2. Ex forma, Quæ quæstionis saltem consequens cum argumento disponitur. h. e. in prima parte

parte
ne, di
tota o
tem it
positio
nis co

Qu
secund
totalit
tialiat
mo)
sunt h
tio. V
latur
do vi
fitione
minus
gismi

2.
bus a
tio?
teceden
mitur
Qu
sumpt

parte antecedentis seu propositione, disponitur argumentum vel cum tota quæstione (quod particula *saltem* innuit) ut in Syllogismo compositio, vel saltem cum quæstionis consequente, ut in Simplici.

Quid est *Assumptio* (*sel vètel*)? Est *secunda pars antecedentis*, quæ (sive totaliter, ut in composito; sive partialiter, ut in simplici Syllogismo) è *propositione* assumitur. Quæ sunt hîc consideranda? 1. Def: *Assumptio*. Vulgo *Propositio minor* appellatur, 1. q. minorem in probando vim obtinet, quippe è propositione deducitur. 2. q. minor terminus quæstionis in simplicis Syllogismi assumptione disponi solet.

2. definitio. *secunda &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere, *Secunda pars antecedentis*. 2. ex forma, *Quæ assumitur è propositione*.

Quare non definit Aucthor assumptionem à dispositione tertiæ

argumenti cum antecedente quæstionis? Quia in Assumptione Syllogismi compositi non semper argumentum cum antecedente quæstionis disponitur, sed sæpè solitarium existit.

Quid est Consequens (Kòvetkezò rész)? Est pars Syllogismi, quæ complectitur partes quæstionis, eamque concludit. Quæ sunt hîc observanda?

1. Definitum, Consequens; quæ propterea ita nominatur, quòd ex recta quæstionis cum argumento dispositione necessario consequatur. Quomodo aliàs appellatur?

1. Complexio, quia partes quæstionis ex antecedente deductas complectitur. 2. Conclusio; quia posito legitime antecedente Syllogismi, quæstionem ex necessitate concludit. Reciproce definiturne consequens? Sic. At quæstionis partes complectitur etiam antecedens Syllogismi pars: Consequens enim quæstionis pars in propositione, antecedens vero in assumptione disponitur Resp.

An.

Antec
dem
plecti
hîc p
soluta
collig

Qu
affect
runqu
thyme
partia

Q
gism
posit
clusio
ligitu

Q
tium
mon
catio

Q
tium
ut
dat
sit.

Antecedens Syllogismi continet quidem partes quæstionis, sed non complectitur; q. Ramo complecti notat hîc partes quæstionis in antecedente solutas, probatas, & ex ea deductas colligare & comprehendere.

Quæ sunt communes Syllogismi affectiones seu crypses, quibus plerunque involvuntur Syllôgismi? *Enthymema*, *Prosyllogismus*, & *Inversio partium*.

Quid est Enthymema? Est Syllogismus imperfectus, in quo vel propositio, vel assumptio, vel conclusio desideratur, atque sub intelligitur.

Quid est Prosyllogismus? Est partium principalis Syllogismi, demonstratio, declaratio, & amplificatio.

Quid est partium *Inversio*? Est partium Principalis Syllogismi trajectio, ut conclusio vel assumptio præcedat, propositio media vel ultima sit.

Quare

Quare R. inter crypses Syllogismi Dilemma & Soriten non recensuit? Quia non differunt ab iis, quas recensuit, affectionibus: quando enim Syllogismi cum Prosyllogismis commiscantur fit Dilemma vel Sorites.

Nonne hæ crypses seu occultationes obscuritatem, vel dubitationem menti pariunt? Si dubitationem aliquam pariant *explenda quæ de sunt*, h. e. Enthymemati addenda est illa pars, quæ de est. *amputanda quæ supersunt*, h. e. Principales Syllogismi partes à Prosyllogismis denudandæ sunt. & pars qualibet in locum suum *redigenda est*, h. e. partes illum ordinem assequantur, ut primus locus propositioni, secundus assumptioni, tertius vero conclusioni adsignetur.

C A P.

Q
quia
argum
cum
vel si
banda
vit. C
stingu
tum
butio
Syllo
dem
cabul
sed d
gnat
mus
plicib
tis.

Q

CAP. X.

De Syllogismo simplici contracto.

QUOTUPLEX est Syllogismus :
 Duplex : *Simplex* aut *compositus*.
 quia mens in omni discursu suo
 argumentum tertium vel seorsim
 cum partibus quæstionis probandæ,
 vel simul cum tota quæstione pro-
 banda naturaliter disponere consue-
 vit. Obj. Atqui etiam axioma di-
 stinguitur in *Simplex* & *composi-*
tum : Ergo hæc Syllogismi distri-
 butio non est reciproca. Resp. Hæc
 Syllogismi distributio nomine qui-
 dem distributioni axiomatis ob vo-
 cabulorum penuriam respondet ,
 sed definitione proprietatum repu-
 gnat , cum non semper Syllogis-
 mus simplex sit ex axiomatibus sim-
 plicibus , sed etiam ex composi-
 tis.

Quid est Syll: *Simplex* (*eggyes*
akosko-

okoskodas)? Vbi pars consequens quæstionis disponitur in propositione; pars antecedens in assumptione.

Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. Definitum, *Simplex*. Dicitur aliis categoricus à propositionibus categoricis, ex quibus tamen non semper constat. Ramo autem *Simplex* appellatur, non quod semper ex simplicibus axiomatis constet; sed quod in eo sit simplicior partium quæstionis cum tertio argumento dispositio, quam in Syllogismo *composito*. Quippe multi sunt Syllogismi simplices ex axiomatibus compositis; ex quibus est Pauli 1 Cor. 15. sic discurrentis: Si Christus non resurrexit; inanis est fides vestra: sed si non datur resurrectio mortuorum, Christus non resurrexit: Ergo si non datur resurrectio mortuorum inanis est fides vestra.

2. Definitio, *Vbi pars &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio?

finitio?
Syllogism
tertio ar
posito
cludatur

2. Fo
stionis di
antecedent
igitur S
quæstion
sim cum
nantur.
nis sem
tecedent
tertio ar

Quo
plex dis
tione q
tie. qu
tione q
vel Neg

Quid
ex omni
& prop
& conc

finitio? 1. ex genere intellecto, *Syllogismus*; quia hîc quæstio cum tertio argumento ita disponitur, ut pòsito antecedente necessario concludatur.

2. Forma, *Vbi pars consequens quæstionis disponitur in propositione, pars antecedens in assumptione*. Requirit igitur Syll: simplex, 1. ut partes quæstionis non simul, sed seorsim cum tertio argumento disponantur. 2. ut consequens quæstionis semper in propositione, antecedens vero in assumptione cum tertio argumento disponatur.

Quot modis Syllogismus simplex distribuitur? Tribus modis: ratione *qualitatis, quantitatis & essentialis*. quotuplex est Syll: Simplex ratione *qualitatis*? Duplex: *Affirmatus* vel *Negatus*.

Quid est Syll. Affirmatus? Est ex omnibus partibus affirmatis, h. e. qui & propositionem & assumptionem, & conclusionem affirmatam habet.

Quia

Quia in Syll: affirmato tertium argumentum cum utraque quaestio- nis parte consentit: affirmatus igitur Syllogismus esse non poterit, ubi argumentum tertium ab altera quaestio- nis parte dissentit.

Quid Syll: *Negatus*? Est è *negata antecedentium partium altera cum complexione*.

Requirat ergo Syll: *negatus*,
1. ut vel *Propositio* vel *Assumptio* semper sit *negata*: quia tertium ar- gumentum in Syll: *Negato* cum una quaestio- nis parte semper consen- tit, ab altera vero dissentit.

Ac proinde hæc est ratio, cur Syll: *negatus* vi contrarietatis, & relationis ex omnibus *negatis*, ut *affirmatus* ex omnibus *affirmatis*, definiri non potuerit. 2. ut conclusio semper *negata* sit. Sic enim compa- rata est conclusio, ut debilior em sem- per partem sequatur, pars autem debilior *negata* est. Quare ratione qualitatis non distribuit Ramus Syll:
sim-

simplic
sum, ne

1. Quia

syllogis

quod an

bet. 2.

tione fo

tur) est

gens. In

Syllogis

gatum

proprius

bus con

generalis

tum etia

cessarium

eum de

mata su

quibus

affirmata

gatur co

falsitas,

consequ

syllogis

is; sed

simplicem etiam in verum & falsum, necessarium & contingentem?

1. Quia falsus Syllogismus non est syllogismus, sed vitium Syllogismi, quod ars non præcipit, sed prohibet. 2. Quia omnis Syllogismus ratione formæ (quæ hic sola attenditur) est necessarius, nullus contingens. Inst. Si Ramus ideo distribuit Syllogismum in affirmatum & negatum, generalem specialem & proprium, q. axiomata, ex quibus constant affirmata vel negata, generalia, specialia & propria sunt, tum etiam in verum & falsum, necessarium & contingens distribuere eum debuisset; perinde enim axiomata sunt vera vel falsa &c. ex quibus Syllogismi constant, quam affirmata & negata, &c. Resp. Negatur consequentia; q. veritas & falsitas, necessitas & contingentia consequuntur materiam (quæ in syllogismo non judicatur) axiomatis; sed affirmatio & negatio genera-

neralitas, specialitas & proprietas, formam (quæ in Syllogismo sola consideratur & judicatur) axiomatis insequuntur.

Quotuplex est Syll: ratione quantitatis? Triplex *Generalis, specialis, & Proprius*.

Quid est *Generalis*? E Propositione & Assumptione generalibus, h. e. syll. Generalis est syll. simplex, qui constat è Propositione & Assumptione generalibus. Nam syllo. generalis conclusionem nunc specialem habere potest, quia è generalibus specialia naturali inferuntur consequentia: nunc vero genelem, quia generale è generali paritatis consequentia consequitur.

Quid *Specialis*? Ex altera tantum generali, h. e. syll: specialis est syll: Simplex, qui constat tantum ex altera antedecentis parte (scil: vel Propositione vel Assumptione) generali. Ex meris enim specialibus seu particularibus nihil sequitur.

Quid

Qu
h. e. S
est syll
assump
quibus
nunc
Rectè
mum
cilem
cialis
axiom
comp
mus p
netur
ration
tur ei
quam
expol
lgism
eum
tuere
prius
I. q.
finiti
mult

Quid *Proprius*? *Ex utraque propria*,
 h. e. Syll: proprius seu expositotius
 est syll: simplex, cuius propositio &
 assumptio est axioma proprium: ex
 quibus propriis nunc particularis,
 nunc propria inferitur conclusio.
 Rectè distribuitne Ram. syllogis-
 mum simplicem in generalem spe-
 cilem & proprium? Sic. Atqui spe-
 cialis proprium sub se continet; q.
 axioma speciale proprium sub se
 comprehendit: ergo. Resp. Syllgis-
 mus proprius ratione materiæ conti-
 netur sub speciali ut species, sed
 ratione formæ syllogisticæ opponi-
 tur ei ut sui generis speciei. Atqui
 quam plurimi negant proprium seu
 expositorium syllogismum esse syl-
 lismum: Ergo Ramus non potuit
 eum syll. simplicis speciem consti-
 tuere. Resp. Imo syllogismus pro-
 prius est vera syll. simplicis species,
 1. q. dispositio ejus congruit ad de-
 finitionem syllogismi simplicis. 2. q.
 multæ sunt quæstiones propriæ &

Parti-

Quid

particulares intelligibiles de quibus dubitari potest, qualque per rem singularem seu sensibus ob viam debemus exponere & declarere.

Quomodo proponunt alii hos quinque (n. affirmationem & negationem, generalitatem, specialitatem & proprietatem syll. simplicis) modos Syll: Simplicis? Insequenti fictorum vocabulorum ænigmate:

Barbara Celarent primæ, Darii Ferioque.

Cesare, Camestres, Festino, Baroco secundæ.

Tertia grande sonans tibi dat Darapti, Felapton.

Adjungens Disamis, Datisi, Bocardo Ferison.

Quorum sensus his versibus continetur.

Afferit A negat E, verum generaliter ambæ.

Afferit I negat O, sed particulariter ambo. Obj.

Ob
bulor
quinq
Diale
vocab
stant,
sitioni
nihil i
verò
gismo
rissim

Qu
ne iest
tibus
cum
logis
aliam
ablol

Q
okosk
exemp
stioni
tecede
affirm

Obj. Hæc quidem horum vocabulorum technicorum officia in quinque illis modis exprimuntur in Dialectica Rami, sed insuper ista vocabula tribus Syllabis ideò constant, ut Syllogismum tribus Propositionibus constare juberent, de quo nihil in Ramo præceptum. Rs. Imò verò P. Ramus de tribus in Syllogismo propositionibus cap. IX. clarissime præcipit.

Quotuplex est Syllogismus ratione essentiae? Duplex: *Contractus* partibus vel *explicatus*. Usus enim & mens cum simpliciter discurrit unam Syllogismi speciem semper contrahit; aliam verò suis omnibus partibus absolvit & distinguit.

Quid est Syll: *Contractus* (bevont okoskodas)? Quando argumentum pro exemplo ita subjicitur particulari questioni, ut tamen utramque partem antecedere intelligatur, & assumptione affirmetur.

Ma Figura.

Quæ

Quæ sunt in hoc præcepto consideranda? 1. Definitum, *Contractus*, sic dictus, quod usus differendi magister hâc forma sit contentus, nec partibus explicatus apud bonos Auctores occurrat. Aristotelicis tertia figura ab ordine appellari solet, sed minus accurate; quoniam hujus dispositio clarior & simplicior est, quam reliquarum figurarum, vid. R. in fine. h. cap. Expositio enim quæstionis particularis per exemplum speciale perse intelligitur, nec mens integram dispositionem desiderat.

2. definitio, *Quando*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere, *Syllo. simplex*.

2. ex forma, *Quando argumentū*, &c. Tria igitur sunt requisita hujus formæ, 1. ut *Quæstio sit particularis, aut propria non generalis*. At Syllogismi contracti quæstio potest esse & generalis: Ergo non tantum particularis & propria; etenim ex eo quod vinum

græ-

græcum
&c. cal
bet infe
stomac
re stom
partium
clusio
laris,
sed vi
mentum
speciali
naturâ
partem
particu
sumpti
Quæda

Qu

Qu

contr
partib
dos.

græcum, hispanicum, ungaricum
&c. calefaciunt. stomachum, non de-
bet inferri, quædam vina calefacere
stomachum, sed omnia vina caleface-
re stomachum. Resp. Q. ex omnium
partium inductione universalis con-
clusio inferitur, non vero particu-
laris, non fit vi formæ syllogisticæ,
sed vi materiæ. 2. ut tertium argu-
mentum sit species vel subalterna, vel
specialissima. 3. ut, argumentum sua
naturâ antecedit utramque quæstionis
partem, & si in usu postponitur quæstioni
particulari. 4. ut argumentum in As-
sumptione semper sit affirmatum. Sic
Quædam confidentia est virtus,

ut constantia.

Quædam confidentia non est virtus,
ut audacia.

Quot modos habet syllogismus
contractus? Syll: contractus si tribus
partibus integer existat habet sex mo-
dos.

T

Qui

Qui sunt illi?

Primus modus est *affirmatus generalis*, vulgo Darapti, ut:

Constantia est virtus

Constantia est confidentia.

Ergo quædam confidentia est virtus.

Secunda modus est *negatus generalis*, vulgo Telapton, ut:

Andacia non est virtus.

Andacia est confidentia.

Ergo quædam confidentia non est virtus.

Tertius modus est *affir: specialis primus*, cuius propositio est particularis, vulgo Disamis, ut:

Quidam *sapiens* est dives.

Omnis *sapiens* est laudabilis.

Ergo quidam laudabilis est dives.

Quartus modus est *affir: specialis secundus*, cuius propositio est generalis, vulgo Datisi, ut:

Omnis *sapiens* est laudabilis.

Quidam *sapiens* est pauper.

Ergo quidam pauper est laudabilis.

Quintus modus est *negatus specialis*

L
lis pr
ricul
Q
A
E
Se
lis
gene
St
Q
E
Q
spec
ni ta
Q
pot
cula
part
H
I
rii

lis primus, cujus propositio est particularis, vulgo Bocardo, ut:

Quidam *stultus* non est fortunatus.

At omnis *stultus* contemnitur.

Ergo quidam contemptus non est fortunatus.

Sextus modus est *negatus specialis secundus*, Cujus propositio est generalis, vulgo Ferison, ut:

Stultus non est beatus.

Quidam *stultus* est fortunatus.

Ergo quidam fortunatus non est beatus.

Quare in hac specie syll. 4. sint speciales modi, cum in reliquis binis tantum sint?

Quia in hac syll. specie propositio potest esse vel generalis, vel particularis, in reliquis vero nunquam particularis est.

His modis quot sunt à Ramo additi?

Duo proprii, qui vulgo expositorii appellantur, quorum tertium

argumentum est species specialissima, individuum seu res singularis.

Qui sunt illi?

Primus modus est *affir: proprius*,
ut :

Socrates est Philosophus.

Socrates est homo.

Ergo quidam homo est Philosophus.

Secundus modus est *negatus proprius*,
ut :

Thersites non est Philosophus.

Thersites est homo.

Ergo quidam homo non est Philosophus.

C A P. XI.

De prima specie Syll: simplicis explicati.

Quid est Syll: explicatus? Est syllogismus simplex, cujus partes explicati.

*plicate apud Aucthores inveniuntur. At non
definivit Ramus hunc syllogismum?
Imo satis definivit per sequentia com-
munia requisita, ubi propositionis
& conclusionis expressam mentio-
nem fecit.*

Quot sunt illa communia syll: ex-
plicati requisita? Duo: 1. ut Pro-
positio Syll: explicati semper sit genera-
lis in Syllogismo generali & speciali, aut
propria in Syllogismo proprio. 1. Obj.
Recte sequitur in hoc sequenti expli-
cato syll. ex particulari propositione
conclusio: Quidam homines sunt
mortales: Socrates est homo: Ergo
socrates est mortalis. Ergo in expli-
cato syllogismo propositio non sem-
per est generalis aut propria. Resp.
Quando hinc ex propositione parti-
culari vera conclusio infertur, id
non fit, 1. vi formæ, sed vi mate-
riæ; 2. ratione sui, sed ratione hu-
jus suæ universalis: n. Omnes homi-
nes sunt mortales.

2. Obj. At in specie secunda ex-
plicati

plicati fit progressus semper à genere ad speciem: Ergo non in omni explicato potest esse propositio propria; q. hîc propositio est quasi genus assumptionis: proprium a. non potest esse genus alicujus. Resp. Hîc tum à genere ad speciem, tum à specie ad genus processus fit.

2. ut *Conclusio Syll: explicati semper sit similis* respectu qualitatis & quantitatis *antecedenti*, h. e. propositioni & assumptioni, si ipsæ inter se sint similes, i. e. ambæ affirmatæ & generales, sin verò dissimiles, i. e. una affirmata, altera negata, una generalis, altera particularis, *parti debiliori*.

Quæ propositio appellatur debilior seu ignobilior? 1. Propositio negativa est debilior affirmativâ; quia ex propositione affirmativa potest tam affirmativa quàm negativa inferri conclusio; at ex propositione negativa nunquam affirmativa legitime infertur.

2. Propositio particularis debilior

LI
lior e
fition
dere
tra.
En
fit sp
quoc
ta.

Q
Dua
gum
quæ
expl
A

citur
A

fit
tran
tur
ptio
suu
smi
prin
figu
fun

lior est; universali; quia ex propositione universali possumus concludere particularem, sed non contra.

Ergo si aliqua pars antecedentis sit specialis aut negata, conclusio quoque erit specialis aut negata.

Quot sunt Syll: explicati species? Duæ. *Prima & Secunda.* Quia argumentum tertium cum partibus quæstionis tantum duobus modis explicite & legitime disponitur.

Atqui quarta figura à multis obijcitur?

Abjiciatur; nam in illa figura fit tantum partium antecedentis transpositio: Propositio enim ponitur loco assumptionis, & assumptio loco propositionis, quæ si in suum redigantur locum, Syllogismi quartæ figuræ affirmativi ad primam, negativi vero ad tertiam figuram, commode reduci possunt.

11. *Figura*. Quid est Prima species Syll: explicati (*első kiterjedt okoskodás*)? Ubi argumentum semper sequitur negatum in altera parte. Quæ sunt in hoc præcepto tenenda? 1. Definitum, *Prima species explicati*. Dicitur aliis *Figura secunda*; sed malè, quia ejus dispositio est simplicior; in hac enim specie dispositio argumenti tertii simplex; in altera autem specie duplex est. Simplex autem dispositio præcedit variam seu duplicem.

2. Definitio, *Vbi, &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Syll: explicatus*; quia hic partes Syllogismi explicate ponuntur. 2. ex forma, *Vbi arg: semper sequitur negatum in altera parte*. Duo ergo sunt requisita hujus formæ, 1. ut argumentum tertium & in propositione & in assumptione sequatur, h. e. post partes quæstionis ponatur. 2. ut argumentum semper negetur
vel

vel in propositione vel in assumptione. Unde hujus speciei completio in hac specie semper fit negata; quia est similis parti debiliori. Obj. In hoc Syllogismo hujus speciei: Omne animal sentit: omnis homo sentit: ergo omnis homo est animal, argumentum tertium tam in propositione, quam in assumptione affirmatur: Ergo non est verum quod in hac specie argumentum in alterutra præmissarum negari debeat. Resp. 1. Datus Syllogismus non est hujus speciei Syllogismus, propterea quod argumentum ubique affirmatur. 2. In isthoc syllogismo vera conclusio inferitur non vi formæ Syllogisticæ, sed materiæ, quod propositio generalis sit convertibilis.

Quot sunt hujus speciei modi? Sex, qui in affirmatos & negatos distingui non possunt, quia omnes sunt negati. Qui sunt igitur illi modi?

Primus modus est *generalis primus*, cujus propositio negatur, vulgo Cesare, ut:

Turbatus non *bene utitur ratione*.

Sapiens *bene utitur ratione*.

Ergo sapiens non est turbatus.

Hoc exemplum unica crypsi, n. prosyllogismo ab Oratore ornatur.

Secundus modus est *generalis secundus*, cujus assumptio negatur, vulgo Camestres, ut:

Res mortalis est *composita*,

Animus non est *compositus*.

Animus igitur non est mortalis

Hoc exemplum duplici crypsi, n. prosyllogismis & partium inversione apud Oratorem tractatur.

Tertius modus est *specialis primus*, cujus propositio negatur, vulgo Festino, ut:

Lividus non est *magnanimus*.

Maximus est *magnanimus*.

Ma-

Maximus igitur non est lividus.
Hoc exemplum prosyllogismis à
Poeta declaratur.

Quartus modus est *specialis secundus*,
cujus assumptio negatur, vulgo Ba-
roco, ut :

Saltator est *luxuriosus*.

Murena non est *luxuriosus*.

Muræna igitur non est saltator.

Hoc exemplum Cicero prosyllo-
gismis demonstrat.

Quintus modus est *Proprius primus*,
cujus propositio negatur, ut :

Agésilas non est *pictus ab Apelle*.

Alexander est *pictus ab Apelle*.

Alexander igitur non est Agefi-
laus.

De hoc exemplo vid. epist. Cic.
ad Luceum.

Sextus modus est *Proprius, secundus*,
cujus assumptio negatur, ut :

Cæsar oppressit patriam.

Tullius non oppressit patriam.

Ergo Tullius non est Cæsar.

C A P. XII.

De secunda specie simplicis explicati.

1. Figura. **Q**uid est *secunda species syll: explicati* (*masodik kiterjedt okoskodas*)? Quando argumentum antecedit in propositione, sequitur affirmatum in assumptione.

Quæ sunt in hoc præcepto observanda? 1. Definitum, *Secunda species*. Aristoteli prima figura appellatur, sed ordine naturæ est ultima; nam in hac Specie mixta quodammodo & composita est argumenti cum partibus quæstionis dispositio; argumentum enim in propositione antecedit, in assumptione verò sequitur. 2. definitio, *Quando, &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Syllogismus explicatus*. Ergo omnia illa quæ de explicato Syllogismo dicta

dicta sunt, huc accommodanda sunt.

2. ex forma, *Quando argumentum antecedit in propositione, sequitur affirmatum in assumptione.*

Duo igitur sunt requisita hujus formæ. 1. ut *argumentum tertium antecedit in Propositione, sequatur in assumptione.* 2. ut *argumentum tertium semper affirmetur in assumptione.*

Ratio autem hæc est, quia argumentum tertium & antecedens quæstionis pars hîc semper consentiunt, etiam si non rarò negativè enunciari videantur. Obj. At in hac specie sequentis syllogismi conclusio vera est negata assumptione: Dialectica est ars bene differendi: Grammatica non est ars bene differendi: Ergo Grammatica non est Dialectica. Ergo necesse non est, ut in hac specie argumentum semper affirmetur in assumptione. Resp. Hîc negato argumento in assumptione vera conclusio non vi dispositionis Syllogisticæ sequitur; sed vi materiæ, quod

n. propositio sit reciproca; quæ si reciproca non fuerit falsa erit conclusio negato argumento in assumptione. Quot sunt modi hujus speciei? Sex.

Qui sunt illi modi?

Primus modus est *affirmatus generalis*, vulgò Barbara, ut:

Omne *justum* est utile.

Omne honestum est *justum*.

Ergo omne honestum est utile.

Hoc exemplum unicâ crypsi n. prosyllogismo à Cicerone illustratur.

Secundus modus est *Negatus generalis*, vulgò Cesare, ut:

Timidus non est liber.

Avarus est *timidus*.

Ergo avarus non est liber.

Hoc exemplum duplici crypsi n. Prosyllogismo partiû & traiectione ab Horatio tractatur. I. Epist.

Tertius modus est *affir: specialis*, vulgò Darii, ut:

Con-

Lib
Consul

Cic
debet
cryps

Qu
Le
G
H
cryp
ti un

lis,
ma

pue

D
dus

Consules virtute facti studiose Rempu-
blicam tueri debent.

Cicero est virtute factus consul.

Cicero igitur studiose Rempub. tueri
debet. Partes hujus Syllogismi unica
crypsi, n. prosyllogismis ornantur.

Aliud.

Quod optatum redierit, gratum est.

Lesbia Catullo optata rediit.

Grata igitur est.

Hic quoque Syllogismus duplici
crypsi, n. prosyllogismis & par-
tium inversione, involvitur.

Quartus modus est *negatus specia-*
lis, vulgo *Ferio*, ut: *Deceptor a-*
mantis puella non est landandus.

Demophoon est deceptor amantis
puella.

Demophoon igitur non est landan-
dus.

Hoc exemplum prosyllogismis apud
Poetam illustratur.

Quia-

Quintus modus est *affirmatus proprius*, ut: *Octavius* est hæres Cælaris.

Ego sum *Octavius*.

Sum igitur hæres Cælaris.

Sextus modus est *negatus proprius*, ut :

Antonius non est filius Cælaris.

Tu es *Antonius*.

Non es igitur filius Cælaris.

Quæ quæstionum genera in hac specie concluduntur?

Ut ex modorum enumeratione patet, omnium generum quæstiones, n. generales, speciales, vel propriæ, eæque affirmatæ vel negatæ, in hac specie concludi possunt.

Quare Ramus artificium probandi seu demonstrandi Syllogismo per Reductiones neglexit?

Quia singulæ figuræ seu species syll: suis definitionibus demonstrantur singulæque sua propriaque luce radiant, neque aliena indigent. Ubi

vero

vero i
mum
ci in o
Quæ
gistica
clusio
Etrina
(uti n
gentes
gism
cont

Q

Syll
alte
sitæ

van
go
con

vero in Ramo Doctrina syllogis-
mum modalium quam Aristoteli-
ci in coelum extollunt? Omissa est.
Quæ ratio? Quia vi formæ syllo-
gisticæ omnium syllogismorum con-
clusio necessaria est: jam vero do-
ctrina modalium Syllogismorum
(uti notæ eorum *necessario* & *contin-*
genter innuunt) quorundam syllo-
gismorum conclusionem vi formæ
contingentem esse docet.

C A P. XIII.

De Syll: cennexo primo.

Quid est Sylogismus compo-
tus (*elegyes okoskedas*)? Est
Syllogismus, ubi tota questio est pars
altera propositionis affirmate & compo-
sitæ: argumentum est pars reliqua.

Quæ sunt in hoc præcepto obser-
vanda? 1. Def: Syll: compositus. Vul-
go hypotheticus. Dicitur autem
compositus non à compositis axioma-
tibus

tibus (nam simplex quoque ex compositis constare potest , & ipse compositi una tantum pars, n. propositio) sed à cōposita dispositione quæstionis cum tercio argumento.

2. definitio, *Vbi tota* , &c. Ex quibus argumentis constat definitio?

1. Ex genere, *Syllogismus*. Omnia igitur quæ de Syllogismo in genere dicta sunt huc accommodari possunt. 2. ex forma , *Vbi tota quæstio* &c. Quinque ergo sunt hujus formæ requisita 1. *ut tota quæstio in propositione cum tercio argumento disponatur , non vero una tantum quæstionis pars ut in simplici Syllogismo* . 2. *ut propositio* (assumptio enim hic semper simplex est) *sit axioma compositum*. 3. *ut propositio semper sit affirmata* ; quia negatio compositi axiomatis significat falsam & nullam esse partium cæherentiam , ideoque inde ad probandum nihil posse assumi. 4. *ut quæstio sit vel autecedens , vel consequens pars propositionis , tertium autem*

autem
pars c
ieced
quæst
gumen
dente
nudus
tegra
comp
ta : u
nec n
us :
stra
Resp
tio
Si p
nega
stus
tis o
mat
thor
tur
re, to
C
sum

autem argumentum pars reliqua, h. e. pars consequens, si quæstio pars antecedens fuerit; vel antecedens, si quæstio consequens fuerit. s. *ut argumentum tertium una cum* antecedente quæstionis assumatur si fuerit nudum; vel solitarium si fuerit integra enunciatio. Obj. Syllogismi compositi propositio sæpe est negata: ut. Si Christus non resurrexit; nec nos resurgemus; At falsum prius: Ergo & posterius. Ergo frustra per affirmationem definitur. Resp. In dato Syllogismo propositio non est negata; q. vinculum Si præposita particula negandi non negatur hoc modo: Non si Christus resurrexit &c. 2. Propositio negatis omnibus partibus potest esse affirmata. Quibus terminis utitur Author in hac Syll: doctrina? Utitur his terminis: *assumere, concludere, tollere.*

Quid est in Syll: composito *assumere*? Est partem propositionis
scil:

scilicet argumentum tertium non affirmare, sed repetere & retinere in assumptione ut erat positum, affirmatum affirmate, negatum negate.

Quid est *concludere*? Est partem propositionis eam in conclusione iterare & retinere, qualis in propositione fuerat, si affirmata affirmate, si negata negate.

Quid vero est *tollere* in Composito Syllogismo? Est *specialem contradictionem ponere* (contradictio enim generis non semper dividit verum à falso) h. e. quoties in definitionibus modorum compositi Syllogismi *tollere* ponitur, intelligendum est contradictionem specilem (de qua in axiomate egimus) esse assumendam vel concludendam, ita ut ex universali affirmato particulare negatum; vel ex particulari affirmato universale negatum; vel ex proprio affirmato proprium negatum, assumatur.

Quo-

Li
Qu
Dupl
enim
conn
O
com
com
nam
matu
Syll
vero
disj
con
rari
do a
vel
clud
okos
prop
fide
sic
jus
go
fin

Quot uol ex est Syll: compositus?
 Duplex: *connexus* aut *disjunctus*. Syll:
 enim compositi propositio est, vel
 connexiva, vel disjunctiva.

Obj. Atqui tot sunt Syllogismi
 compositi, quot sunt axiomata
 composita. Resp. Minime gentium:
 nam axioma compulatum si affir-
 matur constituit propositionem
 Syll: simplicis, non compositi; si
 vero negetur æquivalet propositioni
 disjunctæ affirmatæ, vel interdum
 connexæ. Discretum autem axioma
 rarius Syllogismo concluditur. quan-
 do autem Syllogismo concluditur,
 vel Simplici vel connexo Syll: con-
 cluditur. Quid Syll: *connexus* fuggò
okoskodas)? Est Syllogismus compositus
 propositionis connexæ.

Quæ sunt in hoc præcepto con-
 sideranda? 1. Definitio, *Connexus*;
 sic dictus à propositione connexa, cu-
 jus Symbolum est particula *Si*, Vul-
 go conditionalis appellatur. 2. de-
 finitio, *Syllogismus*, &c. Ex quibus

ar-

argumentis · constat hæc definitio ?

1. Ex genere, *Syll: compositus*. Quia definitio Syll: compositi ei convenit. 2. ex forma, *Propositionis connexa*, h. e. cuius propositio est axioma connexum. Obj. In connexo Syllogismo propositio potest esse connexa ut tamen Syllogismus sit disjunctus : ergo non recte definitur per propositionem connexam.

Resp. Negatur Antecedens. Inst. At in hoc Syllogismo : Si Pygmæi sunt homines , aut sunt rationales aut irrationales : Verum prius : ergo & posterius, propositio est connexiva, syllogismus a. disjunctus. Resp. In hoc syllogismo propositio non est connexa , sed disjuncta , quia tamen si connexivam conjunctionem si etiam habet, disjunctiva tamen conjunctio potior est ; unde ab hac, non ab illa propositio denominanda est.

Quot sunt modi syll: connexi ? Duo : *primus & secundus* ; quorum modorum distinctio ex assumptione &

con-

L
con
dem
mitu
secun
confe
Obj.
cifica
& af
quæ
venit
cies
prim
conn
dos
expi
secun
speci
strib
eade
ctum
Resp
in se
bus
scrib
mus

initio ?

. Quia

conve-

nis con-

est axi-

onnexo

est esse

mus sit

defini-

nexam.

. Inst.

Pygmæi

ionales

: ergo

onnexi-

Resp.

non est

atamet

em Si

en con-

ac, non

ada est.

Duo:

modo-

one &

con-

conclusionem dependet. In *primo* sequi-
dem antecedens propositionis assu-
mitur & concluditur consequens; in
secundo autem tollitur propositionis
consequens, ut tollatur antecedens.
Obj. Connex⁹ prim⁹ & secundus spe-
cificas formas habent: tollere enim
& affirmare sunt contrariæ actiones,
quæ non nisi à contrariis formis pro-
venire possunt: ergo non modi, sed spe-
cies connexi sunt. Resp. 1. Revera
primus & secundus connexus species
connexi sunt, sed ideo Ramus mo-
dos appellat, q. propriis nominibus
exprimere non potuit. 2. Primum &
secundum connexum infra c. 14.
species appellat auctor. Inst. At, di-
stributio generis in formas específicas
eadem est: ergo ob nominis defe-
ctum modos appellare non potuit.
Resp. Formas rerum específicas quia
in sensu vero occurrunt proprietati-
bus quibusdam & modis circum-
scribimus; unde eas modos appella-
mus. De generibus disjuncti syllogis-
mi

mi simile iudicium ferendum est.

Quid est *connexus primus* (elsò sug-
gò okoskodas) ? Qui assumit antece-
dens, & consequens concludit.

Duo igitur requirit hic modus.

1. ut argumentum tertium semper sit
antecedens propositionis; alioqui contra
definitionem supra datam consequens
Syllogismi non tantum partes quæ-
stionis, sed etiam tertium argumen-
tum complecteretur. 2. ut proposi-
tionis antecedens in assumptione conse-
quens in conclusione repetatur & retinea-
tur, & quidem ita, ut in propositione fu-
erant, affirmata affirmate, negata ne-
gate.

In hac specie consequens interdum
tollitur; in hoc enim Syllogismo: Si
dies est nox non est: At dies est: Er-
go nox non est, tollitur consequens,
non concluditur: ergo hic non bene
dicit Ram. generaliter, quod conse-
quens concludatur. Resp. In hoc syl-
logismo dato consequens non tolli-
tur, sed concluditur. 1. q. in propo-
sitione

LIB
sitione
iteratu
tollitu

No
partes
lixè p
peter
parti
nem
dios
runt
conc
utunt
conc
bent
Ergo
Ergo
& h
clud

sitione negata negate in conclusione
iteratur. 2. q. negatio negatione non
tollitur.

Cedoe exempla?

Si dii sunt divinatio est.

Sunt autem dii.

Divinatio est igitur.

Nonne tædiosum & ingratum est
partes propositionis præcipue pro-
lixè propositas tot idem verbis re-
petere? Ut Aucthores hanc tædiosam
partium hujus syllogismi repetitio-
nem vitarent, certas & compen-
diosas loquendi formulas excogita-
runt, quibus loco assumptionis &
conclusionis in syllogismis connexis
utuntur. Quando enim affirmativè
concludere volunt, hascece adhi-
bent formulas: *Antecedens est verum,*
Ergo & consequens. Verum primum,
Ergo & extremum. Atqui illud, Ergo
& hoc: Quando verò negative con-
cludendum fuerit, hisce utuntur

formulis : *Consequens falsum*; Ergo & *Antecedens*. *Falsum prius*; Ergo & *posterius*. Non hoc Ergo nec illud. Sic Cicero 3. Offic. Syllogismum contrahit suum :

Si est naturalis hominū conciliatio, certe violare alterū lege naturæ prohibemur. *Verum* autem *primum*. *Verum* igitur & *extremum* ; In propositione hujus syllogismi facit Orator sortentrium graduum : propositionem enim duobus prosyllogismis declarat. Sorites igitur non est novæ artis, sed est tantum prosyllogismorum cum syllogismo gradatim implicatorum observatio.

Dido 4. *Æneid.* concludit, *Æneæ* esse manendum, syllogismo priori similiter informato.

Si (inquit) *unquam* *benè* *de te merui*,
manendum tibi est *Charthagine*.

Sed bene de te merui aliquando.

Ma-

Manendum igitur est tibi Carthagine.

Hic syllogismus duplici crypsi apud Poetam involuitur, n. traiectione partium, & prosyllogismis.

Estne hic perpetuus simplex concludendi modus? Non; *quia hic non semper assumitur idem numero antecedens, verum majus, quam initio erat propositum.* Sic Cicero argumentatur:

Si te parentes timerent, atque odissent tui, ab eorum oculis aliquo concederes.

Atqui nunc te patria (quæ major parentibus) odit ac metuit. Ergo tibi Roma exeundum est.

Hic syllogismus prosyllogismis apud Oratorem ornatur.

Obj. In hoc connexi modo non semper idem (ut ais) sed frequenter majus assumitur; ergo in syllogismo isto quatuor termini fiunt. Resp.

Minimè ; nam majus adsumptum continet in se vim minoris ; ideoque non aliud vel quartum , sed idem argumentum reipsâ in majori quadam arguendi virtute assumitur. Nonne debuisset hic Ramus monere, quod interdum etiam minus loco antecedentis assumatur ? Potuisset si libuisset , sed quia hoc minus usitatum est negligere consultius putavit. Recte enim in sequenti syllogismo minus assumitur. Si me ipsum læsisses tibi ignoscerem : At librum meum saltem leviter læsisti : ergo tibi ignosco.

Quis est concludendi modus quando propositio est relata temporis ? *Modus concludendi idem est , ac si propositio esset connexa* , ejusmodi enim propositiones connexis æqui pollent, ut :

Cum (i. e. Si) *Paris deseret Oenonem* Xantus fluvius recurret.

At *Paris deseruit Oenonem.*

Ergo

Ergo Xantus recurret.

Hic syllogismus duplici crypsi apud Poetam involvitur, partium n. traiectione & prosyllogismo.

C A P. XIV.

De syllog: connexo secundo.

Quid est connexens secuudus (*masculik fuzgo okoskodas*)? Qui tollit consequens, ut tollat antecedens.

Quæ sunt in hoc præcepto tenenda?
1. *Definitum, Connexus secuudus*; qui differt á connexo primo duobus modis, 1. *Argumenti collocatione*; nam in *connexo primo* argumentum tertium in antecedente, quæstio autem in consequente propositionis parte continetur; sed in *connexo secundo* argumentum tertium in consequente, quæstio autem in antecedente parte disponitur.

2. *Modo assumendi*; nam in con-

nexo primo assumitur prior pars propositionis connexæ & posterior concluditur; at in *connexo secundo* tollitur pars posterior ut tollatur prior: Ideoque recte hic modus connexi sequitur primum connexum; q. in primo connexo sunt syllogismi affirmativi; in secundo autem negativi jam a. negatio posterior est affirmatione.

2. definitio, *Qui tollit. &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *syllogismus connexus.* 2. ex forma, *Qui tollit consequens ut tollat antecedens.*

Duo igitur sunt requisita hujus formæ, 1. ut argumentum tertium in consequente, & quæstio in antecedente propositionis parte collocetur. 2. ut assumptio contradicat consequenti propositionis parti: conclusio verò contradicat ejusdem propositionis antecedenti, ut:

Si ulli rei sapiens assentitur usquam,

quam, aliquando etiam opinatur.

Nunquam autem opinatur.

Ergo nulli rei assentitur.

Si sciperem edissem studia:

Atque non odi studia:

Non igitur sapio. Hic syl: apud
Poetam duplici crypsi ornatur, tra-
jectione partium & prosyllogis-
mo.

Quomodo claudit Auctor hoc
caput?

Admonitione de frequentissimo
connexi Syllogismi usu. Haben-
enim hi duo modi usum omnium
maximum; quia nullum ferè genus
est argumenti, quod non apte his
modis tractari possit.

Decies vero milleni modi à The-
ophrasto & aliis inventi non sunt u-
sitati: quia nullam è rebus ipsis,
nedum è syllogismis perpetuam ne-
cessitatem habent.

CAP. XV.

De Syll: disjuncto primo.

Quid est syll: disjunctus? Est syll: *compositus*, *propositionis disjunctæ*.

Quæ sunt in hoc præcepto observanda?

1. Definitum, *disjunctus*. Sic dictus; quia habet propositionem disjunctam. 2. definitio, *syll. compositus* &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere, *syll. compositus*; quæ igitur de *syll. composito* dicta sunt huc accommodari debent.

2. Ex forma, *propositionis disjunctæ*, h. e. cujus propositio est axioma vel absolute, uel ex pacto, *disjunctum*, Obj. *Disjunctum syllogismum* non bene definit Ramus per solam propositionem disjunctam: q. in hoc sequenti syllogismo etiam conclusio est

est disjuncta? Pulchritudo aut est bonum fortunæ, aut animi, aut corporis: At non bonum fortunæ: ergo bonum animi vel corporis. Resp. Bene Ram. per solam propositionem disjunctam definit disjunctum; q. propositio in disjuncto semper est disjuncta, sed conclusio tantum aliquando.

Quot sunt modi syll: disjuncti? Duo: *primus & secundus*; quia duplex est in disjuncto assumendi & concludendi forma seu ratio, licet materia sæpe eadem sit.

Quid est *disjunctus primus* (*első szakaszo okoskodas*)? Qui tollit unum & reliquum concludit. Quæ sunt hic videnda? 1. *Definitum, modus primus.* Quæ differt à *disjuncto secundo*. Nam in *disjuncto primo* altera propositionis pars in assumptione tollitur; altera vero in conclusione ponitur: in *disjuncto a. secundo*. altera propositionis pars in assumptione assumitur, altera vero in conclusione tollitur.

2. definito, *Qui tollit, &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio? 1. Ex genere intellecto, *Disjunctus* 2. ex forma, *Qui tollit unum*, h. e. sive priorem, sive posteriorem propositionis partem tanquam falsam negat, *reliquum concludit*, h. e. alteram propositionis partem (scilicet non assumptam) in conclusione tanquam veram concludit, seu affirmat, Duo sunt ergo hujus formæ requisita, 1. ut assumptio semper negetur. 2. ut conclusio semper affirmetur.

Quare non tollitur seu negatur utraque propositionis pars? Quia è disjunctis unicum semper vetum esse significatur.

Quæ vero propositionis pars hic tollenda, quæ concludenda? Hoc non ex arte, sed ex ipsa rerum natura discendum est.

Cedo

Cedo exempla hujus modi?

Aut *dies* est aut *nox* :

At *dies* non est :

Nox igitur est.

Aut ac *usandum* aut *morendum* :

Sed non *moridum* :

Est igitur *accudum*.

Hic Syll. apud Oratorum partium traiectione tractatur.

Cassius & Brutus aut sunt *homicida* aut vindices libertatis :

At non *homicida* :

Ergo vindices libertatis.

Hoc exemplum pro Syll. apud Oratorem disceptatur.

At qui potest unum tolli, alterum vero concludi ubi partes disjunctionis duabus sunt plures? Si partes disjunctae propositionis sint duabus plures, judicandi concludendique ars erit eadem. Quamvis enim plures sint disjunctionis partes, quam duae, tamen

ipsius propositionis duæ semper partes sunt, quarum una est quæstio, pars reliqua est argumentum. In hoc autem modo, ubi quæstio semper concluditur tertium argumentum plura opposita comprehendere potest, quæ omnia in assumptione tollenda sunt, ut quæstio concludatur. Nam oppositorum plura simul affirmari nequeunt, negari vero simul plura possunt, ut:

Rabirius aut fuit cum Consulibus, aut cum *seditiosis*, aut *latuit*.

At nec cum *seditiosis*, nec *latuit*,

Fuit ergo cum Consulibus.

Hoc exemplum Orator Prosyllogismis illustrat.

C A P. XVI.

De disjuncto secundo.

Quid est disjunctus secundus (*masodik szakaszo okoskodas*)? Qui est pro-

positione partibus omnibus affirmata assumit unum, & reliquum tollit.

Quæ sunt in hoc præcepto videntur? 1. Def: *Disjunctus secundus*. Qui rectè post *disjunctum primum* collocatur; nam est minus generalis. *Disjunctus enim secundus* habet propositionem omnibus partibus affirmatam tantum; sed *disjunctus primus* partes propositionis omnes vel affirmatas, vel negatas, vel mixtas habere poterat. 2. definitio, *Qui è propositione &c.* Ex quibus argumentis constat hæc definitio; 1. Ex genere, *Syll. disjunctus*. 2. ex forma, *Qui assumit unum*, h. e. è partibus propositionis unam sive priorem, sive posteriorem in assumptione affirmat, & reliquum tollit, h. e. partem alteram non assumptam in complexione negat. Tria ergo sunt requisita hujus formæ, 1. ut *propositio omnibus partibus affirmata sit*, h. e. pars propositionis tum antecedens, tum consequens

(maso-
Quis è pro-
po-

sequens affirmata sit, non negata.

1. Obj. Atqui affirmatio in omni syll: composito requiritur ut ex definitione compositi syll: patet: ergo frustra hic monet Aucthor. Resp. Affirmatio quæ in definitione syll: compositi requiritur est totius propositionis non partium, tota autem propositio affirmata potest esse ex partibus omnibus negatis (ut si sol non ortus est, nec dies est, est propositio è partibus negatis affirmata quia non negatur vinculum axiomatis compositi Si) hic vero non totius tantum propositionis, sed singularem etiam partium affirmatio requiritur. 2. Obj. Disjunctum secundum non bene definit Ramus per propositionem cujus tam antecedens quam consequens pars est affirmata, quia in sequenti disjuncto syllog. tantum altera propositionis pars est affirmata, Aut dies est, aut non lux est. At dies est: Ergo lux est. Resp. Adducti
sy-

LIB. SECUND. RESOLUT. 471

syllogismi disjuncti secundi propositionis est omnibus partibus affirmata; q. dum dicis, aut non lux est idem est, quod aut nox est. 2. In tali syllogismo conclusio semper vitiose inferatur, legitime enim sic inferri deberet: ergo Non non lux est, secus enim consequens propositionis pars non tollitur: Neque tamen si sic inferatur tollitur; quia duæ negationes unam affirmationem efficiunt. 2. ut assumptio semper sit affirmata. 3. ut conclusio semper sit negata, ut:

Aut dies est aut nox est (non autem sic; aut dies non est, aut nox non est, quia partes propositionis sunt negatæ)

At dies est.

Nox igitur non est

Aut Turnus peribit, aut ego fallor.

At ego fallor.

Ergo non peribit. Hoc exemplum apud Poetam duplici crypsi, n. pro syllogismo

logismo & partis unius trajectione tractatur.

Cujusmodi syll: efficitur è propositione copulata negata? Efficitur *disjunctus secundus*, non primus; quia affirmato uno oppositorum negatur alterum; sed negato uno non affirmatur alterum, nisi in iis, quæ medio carent.

Obj. Atqui *disjunctus secundus* debet constare è propositione quæ partes affirmatas habet. Ergo. Resp. *Propositio copulata negata affirmata propositionis disjuncta vim obtinet.* Sive enim dicas, aut dies est, aut nox est; sive, non & dies est & nox est, perinde est. Significatur enim per negationem copulativæ conjunctionis diem & noctem res esse *disjunctas*, quæ simul esse non possint, ut:

Non & dies est & nox est.

At dies est.

Non igitur nox.

Hoc

Hoc est :

Aut dies est aut nox est.

Sed dies est.

Non igitur nox.

Sed ejusmodi coucludendi modus ,
propter durum & distortum enun-
ciandi genus, rarus est.

Quam ob causam neglexit Ramus
doctrinam de fallaciis ? Quia do-
ctrina de fallaciis necessaria non est.
Nam omne syllogismi vitium vel in
materia est, vel in forma : materiæ
autem vitium iudicio axiomatiko ,
formæ vero syllogismi regulis & re-
quisitis iudicandum est.

C A P. XVII.

De Methodo secundum Aristotelem
unica.

Quid est Methodus (*elrendeles ,
re ndben rakas*) ? Est dianoiā vario-
rum

Hoc

vum axiomatum homogeneorum pro natura sua claritate præpositorum : unde omnium inter se convenientia judicatur, memoriaque comprehenditur.

Quæ sunt in hoc præcepto consideranda ? 1. Def: *Methodus* ; quæ dicitur à *μετα* & *ὁδός* quasi dicas viam seu transitum quendam ab uno ad aliud. Methodus quid notat ? Notat vulgo, 1. quemlibet tractandi & explicandi modum. 2. rationem aliquam investigandi & inveniendi artes. 3. Ramo significat compendiosam illam viam rationemque, quâ præcepta artium jam inventa, suoque vel Syllogismi judicio judicata, pro sua quæque naturæ claritate disponuntur.

2. definitio, *Dianoia*, &c. Ex quibus argumentis constat hæc definitio ? 1. Ex genere *Dianoia*. Quia ut in Syllogismo aliud axioma ex alio deducitur, sic etiam in Methodo, sed hæc differentiâ, quod ibi dubium, hîc verò manifestum, & per se clarum, deducatur.

2. ex

2. ex forma, *Variorum*, &c. Unde desumpta est hæc forma Methodi? Ex Objecto & fine. Quod est Objectum Methodi? Sunt non argumenta perse spectata, sed *axiomata*. At qualia axiomata? 1. *Varia*. *Varia* autem dicuntur primò multitudinem; quia ordo non est unius, sed plurium; secundo gradibus; quia si in artibus omnia axiomata essent æqualia, & æquè generalissima, nulla a. subalterna & specialissima, nullus quoque in artibus ordo observari posset.

2. *Homogenea*, h. e. cognata, coessentialia, propria, ad unum scopum ac finem tendentia; non heterogenea, seu ad aliam materiam & finem pertinentia. Vel legibus illis scientificis, *κατα πάντας, καθ' αὐτὸ & καθ' ὅλα πρῶτον* conformata. Obj. Ramus infra. c. 20. axiomata homogenea interdum à differentibus rejici, heterogenea vero adsumi docet: Ergo in methodo non tantum axiomata homogenea disponuntur. Resp. In Methodo

Methodo doctrinæ (de qua hîc Ramus loquitur) semper homogenea axiomata disponuntur : sed in crysi seu methodo prudentiæ etiam heterogenea ordinari & homogeneis misceri possunt. 3. Pro naturæ suæ claritate præposita, i. e. talia, in quibus illa, quæ per se clariora sunt, & claritate sua inferioribus aliquam cognitionis lucem impertiunt, reliquis præponuntur.

Unde cognoscitur illa axiomatum claritas ? Ex argumentorum affectione. Illa enim axiomata seu præcepta absolutè clariora & priora sunt, quæ argumenta priora notiora, & illustriora complectuntur. Ergo in artium materia illud natura prius & notius dicitur, quod causam continet; causa enim est natura prior ac notior effecto. Hujus modi autem universaliora sunt; quia causas continent.

Quis est finis Methodi ? *Vnde omnium inter se convenientia judicatur, memoriaque comprehenditur. Duplex igitur est finis methodi, quorum primus*

mus est rerum *convenientia* & *ordo*.
 Methodus enim cum à rebus notiori-
 bus & clarioribus i.e. generalib⁹ ad i-
 gnatas, i.e. speciales declarandū pro-
 grediatur, pulcherrimum ordinem a-
 ptamq; omniū convenientiam efficit.

Quis secundus Methodi finis? Ut
 res facilius intelligantur *memoriaque*
comprehendantur; quippe cum à gene-
 ralibus ad specialia proceditur, tum
 eorundem inutilis repetitio vitatur,
 & memoria multitudine ac repetita-
 rum rerum confusione non obruitur.

Quomodo porrò declarat Au-
 thor hunc duplicem Methodi finem?
 Comparatione finium præcedentium
 judiciorum: Atque ut spectatur in axio-
 mate veritas &c. hoc. est. ut axioma-
 tis præceptis judicatur veritas & fal-
 sitas, Syllogismi regulis consequen-
 tia & inconsequenria: ita Methodi
 regulâ axiomaticum convenientia &
 inconvenientia, seu ordo & confusio
 judicatur. Nam progressus à genera-
 libus ad specialiora ordinem, ab spe-
 cia-

cialioribus verò ad generalia confu-
sionem, parit. Estne methodus unica
vel multiplex? In variis axiomatis
disponendis triplex scopus esse po-
test, n. ut doceamus, ut delectemur,
ut moveamus. In docendo unica
semper *methodus* requiritur, quæ
doctrina & artis appellatur: si vero
delectare auditorem vel movere vo-
lumus, cryptin illam adhibere licet:
quæ instituto nostro commodissima
videbitur: atque hæc cryptica me-
thodus, *methodus prudentiæ* Ramo
nuncupatur.

Quotuplex igitur est methodus
doctrinæ, & quæ est illa?

Methodus doctrinæ est unica, quæ
ab universalibus perpetuò ad singu-
laria progreditur. Quid igitur de syn-
thesi deque Analyfi, quas alii etiam
inter methodos recensent, sentis?
Synthesis & Analysis non sunt me-
rhodi, sed sunt artium tantum co-
gnitarum exercitationes. Nam syn-
thesis est novi operis (ut styli, poc-
amtis

matis, orationis, argumentationis, &c.) per artem productio. Analy-
sis verò est producti operis (ut ora-
tionis Ciceronianæ, &c.) per ar-
tem resolutio.

Quot nam argumentis asserit Ra-
mus illam methodi unitatem? Tri-
bus, quorum primum tale est: *Sic
disponetur ex homogeneis axiomatis pri-
mo loco absoluta notione primum, secundo
secundum, tertio tertium & ita deinceps
ideoque methodus ab universalibus ad sin-
gularia perpetuo progreditur, hoc est:*

*Natural prius & per se clarius in met-
hodo precedet, obscurius sequetur. Ratio
hujus propositionis. 1. quia natura
prius & clarius sine obscurioris ex-
plicatione doceri & intelligi potest:
obscurius vero non potest sine illius
doctrina & intelligentia. 2. quia ab-
solute & natura prius & notius ob-
scurioris & ignotioris causas cōplecti-
tur. 3. quia progressus á notiori ad
ignotius est optima ad discendum via,
ergo & ad docendum. 4. quia pro-
gressus*

gressus ab ignotiori ad notius discen-
tis intelligentiam turbat, memori-
am confundit.

Rp

At universalia sunt natura priora, & per se absoluteque clariora, specialia & singularia obscuriora. Quia universalia causas continent, quibus singularium & specierum scientia consistat. Obj. Atqui universalia innotescunt ex singularibus: ergo singularia notiora sunt universalibus, Resp. Universalia innotescunt ex singularibus non tanquam natura, sed tanquam nobis notioribus.

Ergo methodus ab universalibus ad singularia & specialia perpetuo progreditur.

Quodnam est secundum argumentum? Quia Aristoteles philosophorum princeps hanc solam methodum docuit, quam ab universalibus ad singularia perpetuo progreditur. Phy. l. I. 7. & 3. c. I. & I. c. I.

13.

*Quod igitur est tertium argumen-
tum,*

tū, quo illa methodi unitas asseritur?
 3. R. hanc methodi unitatē cōfirmat
 exemplis, 1. *artium*, c. 18. 2. *Poetarum*,
Oratorum, *Historicorumq;* quoties do-
 cendum sibi auditorē proponunt, c.
 19. Nam cum movere vel delectare
 auditorem volunt crypsin (ut supra
 diximus) adhibere solent, cap. 20.

CAP. XVIII.

*De prima methodi per exempla artium
 illustratione.*

Quib⁹ exemplis potest demonstrari
 suprà proposita methodi unitas?

Methodi unitatem (inquit R.) ex-
 empla (quorum unum generale, alte-
 rum speciale) doctrinarum & artium præ-
 cipue demonstrant, præcipueq; vindicant.

Obj. Atqui omnes artium regulæ sunt
 generales & universales: Ergo in iis
 non possumus à generalib⁹ progredi
 ad specialia? Quamvis (inquit R.) omnes
 artium regulæ generales sint & universales,
 tamen earum gradus distinguuntur. Nā
 earum alia generalissima est, alia sub-
 alterna, alia denique specialissima.

Quomodo sunt hæc tria regularū genera in arte collocanda? *Generalissima artis regula, loco & ordine prima erit; quia lumine & notitia prima est, subalterna cōsequentur; q. claritate proxima sunt: atq; ex his naturā notiores (universaliores) præponentur, minus nota (specialiores) substituuntur, tandēq; specialissima constituentur.*

At verò unde cognoscemus, quēnam ex artium regulis generalissimæ, quæ subalternæ, quæ verò specialissimæ sint? Artium regulæ vel definitiones sunt, vel distributiones, vel proprietatum explicationes. In artis ergo descriptione generalissima *definitio* totius artis generalissima regula est, quia causas totius rei definitæ cōplectitur. *Distributio* est regula artis subalterna; q. si divisio sit effecta, si verò partitio fuerit, essentiam rei in partes dilcerptam proponit. Proprietatum verò explicationes sunt regulæ artis specialissimæ; q. explicant individuas dictarum artis regularum particulas.

Quæ ergò regularum artis dispositio erit? *Definitio generalissima prima*

ma erit; quia lumine & notitia prima est, quippe quæ causas (n. materiam & formam) totius artis essentielles, ipsamque adeo essentiam (cujus reliquæ artis regulæ duntaxat particulas continent) totius artis ambitu suo complectitur, quæque summum artis finem proponit, ad quem tanquam ad scopum omnia reliqua artis præcepta referuntur, quo non proposito reliqua præcepta in arte quotentendant nescitur. Definitionem deinceps *distributio* sequitur; est enim claritate proxima. Quemadmodum enim definitio, quid sit res, ita distributio, quotuplex sit, declarat. Si distributio multiplex sit, quæ nam præcedet? *Præcedet in partes integras partitio, sequetur in species divisio*; quia *partitio* est Causis, *divisio* vero ex effectis, totum distribuit. Iam verò causa prior est effecto.

Quæ de partibus & speciebus præceptio? 1. *Partes ipsæ & species eodem ordine sunt rursus tractandæ* (h. e. definiendæ, & si multiplices, distribuendæ, exemplisque illustrandæ) quo distributæ fuerint.

fuerint. Nam in arte vitiosum est, imò turpissimum est, non eodem ordine exequi, quo quidquam proposueris.

2. Partes antea distributæ, si longior inter eas intersit explicatio, transitionum vinculis colligandæ sunt: id enim auditorem reficit ac recreat.

Quotuplex est transitio? Duplex: perfecta, quæ & præteritarum & consequentium rerum admonet; vel imperfecta, quæ tantum consequentium.

Quomodo porro hæc generalis methodi artium udumbratio declaratur? Speciali grammaticæ exemplo, quo ostenditur quomodo Grammaticæ artis præcepta inventa & iudicata methodice informanda sint, ubi, 1. Def. Gramaticæ. 2. Partit: in Etymol: & Syn: 3. Def. Etym. ubi 4. def. vocis. 5. Parti. vocis in partes. 6. Divisio vocis in species. 7. Accommodatio explicat. transitionum & exemplorum specialissimorum. Ultima Def: Syn: ubi rursus idem facere jubemur.

De secunda methodi illustratione per exempla Poetarum, Oratorum, historicorum.

Quibus porro exemplis asseritur methodi unitas? Exemplis poetarū, Oratorum & historicorum, qui quoties docendum auditorē sibi proponunt à generalioribus ceu notioribus, ad specialiora ceu ignotiora perpetuò progredi volunt. Qui Poeta? Latinorū poetarum principes, Virgilius & Ovidius. Quale exemplum Virgilianum? Georgicum, in quo method⁹, quā Virgilius opus Georgicū descripsit sic apparet: 1. Def: Georgicum opus. 2. Dist. in 4. libros. In primo libro defferit de reb⁹ communibus, ut Astrologia, Meteorologia, segetibus & earum cultu.

In secundo lib. 1. Transitionem ponit. 2. scribit generaliter de arboribus, specialiter de vitibus. In tertio lib. 1. Transito imperf. asseritur. 2. scribit de bobus, equis, ovibus, capris, canibus. In quarto lib. 1. Transitionem imperfectam ponit. 2. scribit de apibus. Sic ergo Poeta generalissima

primo, subalterna medio, specialissima extremo loco ponere studuit.

Quale exemplum Ovidianum? Historicum de festis seu anni descriptione per menses singulos & singulorum mensium dies festos, profestos, fastos & nefastos.

Quæ igitur in hoc opere legitima methodi adumbratio? 1. Ovidus summam instituti proponit, quæ est summa quasi totius operis definitio. 2. Distributionem à Romulo factam reprehendit, à Numa vero inventam cum approbatione producit. 3. Generaliter communes differentias diei fasti, nefasti, comitialis, nundinalis, calendarum, nonarum, iduum, tum atri, interpretatur. 4. Specialiter unumquemque mensem suo loco prosequitur. 5. singulis partibus lib. primi expositis transitionem instituit, quod & in reliquis facit, sed minus accuratè.

Qui Oratores methodi unitatem probant? *Primo*, omnes, qui primo loco ponunt Proæmium, secundo Narrationem, tercio Confirma-
tio-

tionem, curato Perorationem. *Secundo* è latinis prostantissimus Cicero, qui in accusatione Verrina ponit; 1. Propositionem, ubi & definitio rei continetur. 2. Partitionem quodripartitam. 3. Confirmationem partium. 4. Transitionem.

Qui Historici unicæ methodi testes producuntur? *Livius* instar omnium, qui primo summam septingentorum annorum proponit, postea totum opus per decades dividit; tandem partes ordine prosequitur. Atque ex hac exemplorum inductione apparet omnes artes, omnesque præstantes aucthores *unicam semper à generalibus ad specialia methodum* intendisse.

CAP. XX.

De crypticis methodi.

Semperneunica illa doctrinæ Methodus hæten⁹ exemplis demonstrata in operibus nostris adhibenda est? Quoties perspicue auditorem docere volumus illa semper unica doctrina methodus adhibenda est; sed cum

audito rem vel movere, vel delectare duntaxat intendimus, non tam illa *doctrina* methodus convenit, quam illa *prudentialis*, quæ methodi crypsis seu occultatio appellatur. Quid est Crypsis? Est aliquarum naturalis methodi partium occultatio, quâ propositum nostrum occulte aliis persuadere volumus. Estne crypsis peculiaris methodi species? Nequaquam, quia crypsis non est totalis methodi immutatio (fieri enim non potest ut aliquis tractatus à specialibus ad generalia perpetuo progrediatur) sed est aliquarum tantum ejus partium anomalia.

Quotuplex est crypsis seu occultatio methodi? Triplex: *Defectus*, *Redundantia* & *Inversio ordinis*. Quid est defectus? Quando homo genera, quadam rejiciuntur & occultantur; ut *Definitiones*, *partitiones*, *Transitiones*, quæ in methodo doctrina precipua sane lumina sunt. Quid est Redundantia? Quando heterogenea quadam assumuntur; veluti digressiones à re & commorationes in re. Quid digressio? Est alienæ rei, sed ad utilita-

utilitatem causæ pertinentis extra ordinem excurrens tractatio.

Quid verò commoratio? Cum in loco firmissimo, quo tota causa continetur, manetur diutius, & eodem sæpius reditur.

Quid demum est Inversio ordinis?

Quando rerum ordo initio invertitur, antecedentiaq, nonnulla consequentibus postponuntur. Qui sunt præcipue hujus crypticos aucthores? Ut exempla à R. allata demonstrant, I Poeta, qui cum delectationem & gratiam intendant, omnibus insidiis & illecebris auditorem refractarium & impatientem afficiunt, movent & delectant.

2. Oratores, qui cum victoriam spectent, atque persuadere laborent certo consilio firmissima argumenta primo & ultimo loco collocant, reliqua mediocria (Humericè, qui infirma in medio disposuit) medio loco. Quis usus methodi crypticæ? Delectare potius, movere, fallere, vincere, quam docere; nam perspicue aliquid docentes naturalem & perfectam methodum observant.

De Usu Dialecticae Ramae.

Quid est uti Dialectica Ramae? Est bene differere. Quid est bene differere? Est aliquid componere compositumq, resolvere. Quid est componere? Est thema simplex declarare, compositum demonstrare, utrumque amplificare. Quid est thema simplex? Est aliquid incomplexum, ad quod per *ita & non* responderi non potest; ut, theologia, Philosophia, &c. Quid est thema compositum? Est aliquid complexum ad quod responderi potest per *ita & non*: ut An philosophia pugnet cum theologia? Non. Quot modis declaratur thema simplex? Duobus modis: *topice & axiomatice*. Quid est thema simplex topice declarare? Est thema simplex per universa Loca inventionis deducere, idque vel ex omnibus argumentis, vel plerisque explicare.

Cedo

Cedo exemplum?

Principali efficiente, qua est Deus.

Procreantibus, conseruant: qua sunt Pa-
rentes, cibus, &c.

Corrumpentibus, qua sunt, mors, pena,
morbus.

Materia, qua est semen, terra.

Forma, qua est anima rationalis.

Fine, qua est glorificatio Dei, salus anima.

Subiecto quod est Coelum, terra, infernus

Adjuncto, quod est risibilitas, albedo, &c.

Diversis, qua sunt doctus, formosus.

Disparatis, qua sunt arbor lapis, &c.

Adverso, quod est bestia

Relato quod est creator.

Contradicente, quod est Non-homo.

Privantibus, quod sit pauper, surdus, &c.

Momo
declara-
tur à

Paribus, quod aque sit creatura Dei ac an-
gelus.

Majoribus, quod praestet brutis,

Minoribus, quod inferior sit angelis.

Similibus, quod similis sit bulla.

Dissimilibus, quod dissimilis sit bestiis.

Conjugatis, quod sit humanus, & huma-
niter agens.

Partibus, qua sunt anima & corpus.

Genere quod est animal.

Speciebus, qua sunt Petrus, Paulus, &c.

Distributione gen. in species, quod sit
Paulus aut Petrus, &c.

Distrib. integri in membra, quod constet
ex anima & corpore.

Distrib. ex causis, quod alius ex sanis, al-
lius ex morbidis parentibus na-
scatur.

- Distrib. ex effectis, quod alius scribat, alius legat, &c.
- Distibutione ex subiectis, quod alius maneat in Europa, alius in Asia &c.
- Dist. ex adjunctis, quod alius sit formosus alius deformis.
- Testimonio, quod jobus dicat eum atate brevem esse.

Quid est thema simplex axiomatice declarare? Est thema simplex cum inventis hactenus argumentis disponendo illustrare.

Cedo exemplum?

Homo declaratur
ab axioma

- Affirmato, quod sit animal.
- Negato, quod non sit mulus.
- Vero, quod sit rationalis.
- Falso, quod sit bestia.
- Necessario, quod sit mortalis.
- Contingenti, quod sit obediens.
- Generali, quod omnis sit mendax.
- Particulari, quod quidam sit Princeps.
- Proprio, quod hic sit pius.
- Copulato, quod sit pulvis & umbra.
- Connexo, quod si peccet moriatur.
- Discreto, quod licet justus fuit conditus, injustus est tamen.
- Disjuncto quod sit salvandus aut damnandus.

Quot modis tractatur thema compositum? Duobus modis: Syllogistice

ce & methodice. Quid est thema compositum Syllogistice tractare? Est thema compositum argumentis è locis inventionis de sumptis in utramque partem disputare.

Quot modis consuevimus thema compositum disputare? Duobus modis: *soli* vel *cum aliis*. Quando solemus thema compositum soli disputare? Quando nullus ad versarius nos urget. Quomodo nobis dum soli disputamus procedendum est? Thema nostrum debemus, 1. *exponere*. 2. *constituere*. 3. *in utramque partem disceptare*. 4. *falsam affirmationem & negationem thematis refutare*. Quid est thema exponere? Est thematis propositi partes, n. subjectum & prædicatum præcognoscere; & non nullas distinctiones & regulas quæ ad constitutionem disceptationem thematis & objectionum refutationem faciunt, præmittere. Quid est thema constituere? Est statum thematis formare, idque vel affirmative, vel negative proponere. Quid est thema
in

in utramque partem disceptare? Est
 thematis subiectum & prædicatum
 per loca inventionis seorsim deduce-
 re & ex parte subj. & præd. pro affir-
 matione & negatione thematis ar-
 gumenta juxta ordinem locorum in-
 ventionis, producere. Quid falsæ the-
 matis affirmationem & negationem
 refutare? Est adversariorum argumen-
 ta nostræ affirmationi vel negationi
 contraria solvere. Cedo igitur thema
 compositum? *An Philosophia pugnet cum
 theologia.* Expone partes hujus thematis?
 1. Subiectum, *philosophia*, per quam
 intelligimus humanæ & naturalis sa-
 pientię comprehensionem. 2. Prædi-
 catum, *theologia*, per quam divinæ &
 supernaturalis doctrinæ systhema in-
 telligimus. 3. Distinguimus philoso-
 phiam veram à falsa. 4. A persona ad
 rem argumentari, ab usu usum tolle-
 re, errorem artificum arti imputare,
 lumen naturæ lumini gratię oppone-
 re, nemini permittimus. Themate
 tuo sic exposito formato statum the-
 matis? *Philosophia sana non pugnat cum
 theologia*

theologia. Statu thematis sic formato
cedo arg. pro negatione thematis?

1. Ex parte subjecti.

1. *A causa efficiente.* Quia lumen naturæ lumini gratiæ non adversatur: ergo phil. cū theologia non pugnat.

2. *A Materia.* Quia philosophia sana constat ex reliquis imaginis divinæ: Ergo non pugnat cum theologia.

3. *A fine.* Quia philosophia sana ideo traditur, ut intellectum cognitione veri, & voluntatem actione boni, inbuat: ergo cū theologia non pugnat.

4. *Effecto.* Quia philosophia sana ducit ad cognoscendum ens absolute primum: ergo theologiæ philosophia sana non repugnat.

2. Ex parte prædicati.

1. *A Causa efficiente.* Quia theologia est à spiritu sancto profecta, à quo etiam acumen & lumen intellectus est donatum: ergo theologia non pugnat cum philosophia sana.

2. *A Materia.* Quia termini theologici complexi & in complexi non pugnant.

gnant cum philosophia: ergo nec theologia ipsa pugnabit cum phil. sana.

3. *Ab Objecto.* Quia theologia versatur circa actus regendos, circa quos etiam philosophia sana occupatur: Ergo theol. phil. sanæ nō adversatur.

Cedo quoque argumenta pro affirmatione thematis?

1. Ex parte subjecti.

1. *A causa efficiente.* Quia philosophia est ab hominib⁹ inventa: ergo pugnat cū theologia, quæ à Deo profecta est.

2. *Ab effectu.* Quia Col. 2. philosophia deprædatur homines in negotio salutis: ergo repugnat theologiæ, quæ homines in negotio salutis promover.

2. Ex parte prædicati.

1. *A Materia.* Quia axiomata theologicè vera, n. virginē parere, ferrum natare, &c. sunt falsa philosophice: ergo theologia pugnat cū philosophia.

2. *A subjecto.* Quia Theologus intelligit ea quæ sunt spiritus Dei, sed Philosophus seu homo naturalis non intelligit ea quæ sunt spiritus Dei: ergo

go

go theologia pugnat præmissam, vel
 phia. Thematis utrinque consecutionem
 ti quam tu partem amplexus negationisque
 gativam; quia argumenta propter
 lata firmiora mihi videntur. vel nihil,
 tur argumenta pro parte thematis. Ita nos
 firmativâ adducta refutantur? In-
 modo: 1. Philosophia ab hominibus
 quidem inventa est, sed à talibus ho-
 minibus, qui lumine naturæ & ratio-
 nis rectè usi, non ab usi, sunt.

2. Philosophia inanis & falsa, non
 utilis & vera, deprædatur homines in
 negotio salutis.

3. Quæ vera sunt in theologia, ea
 etiam in Philosophia sana vera sunt;
 quia non Philosophia est mensura
 theologiæ, sed contra theologia est
 mensura Philosophiæ.

4. Etiam Philosophus sanus intel-
 ligit ea, quæ sunt spiritus Dei. 2. Non
 omnis theologus intelligit ea quæ
 sunt spiritus Dei, nisi regeneratus: jam
 autem Philosophus potest esse rege-
 nitus. Sic Cl. Altingius Quæstiones
 dubias

gnant cum philosophia: ergo nec theologia ipsa pugnabit cum phil. sana.

3. *Ab Objecto.* Quia theologia versatur circa actus regendos, circa quos etiam philosophia sana occupatur: Ergo theol. phil. sanæ nō adversatur.

Cedo quoque argumenta pro affirmatione thematis?

1. Ex parte subiecti.

1. *A causa efficiente.* Quia philosophia est ab hominib⁹ inventa: ergo pugnat cū theologia, quæ à Deo profecta est.

2. *Ab effectu.* Quia Col. 2. philosophia deprædatur homines in negotio salutis: ergo repugnat theologiæ, quæ homines in negotio salutis promover.

2. Ex parte prædicati.

1. *A Materia.* Quia axiomata theologicè vera, n. virginē parere, ferrum natare, &c. sunt falsa philosophice: ergo theologia pugnat cū philosophia.

2. *A subiecto.* Quia Theologus intelligit ea quæ sunt spiritus Dei, sed Philosophus seu homo naturalis non intelligit ea quæ sunt spiritus Dei: ergo

go theologia pugnât cum Philosophia. Thematis utrinque sic disceptati quam tu partem amplexaris? Negativam; quia argumenta pro ea allata firmiora mihi videntur. Quâ igitur argumenta pro parte thematis affirmativâ adducta refutantur? Hoc modo: 1. Philosophia ab hominibus quidem inventa est, sed à talibus hominibus, qui lumine naturæ & rationis rectè usi, non ab usi, sunt.

2. Philosophia inanis & falsa, non utilis & vera, deprædatur homines in negotio salutis.

3. Quæ vera sunt in theologia, ea etiam in Philosophia sana vera sunt; quia non Philosophia est mensura theologiæ, sed contra theologia est mensura Philosophiæ.

4. Etiam Philosophus sanus intelligit ea, quæ sunt spiritus Dei. 2. Non omnis theologus intelligit ea quæ sunt spiritus Dei, nisi regeneritus: jam autem Philosophus potest esse regeneritus. Sic Cl. Altingius Quæstiones dubias

dubias omnes in sua Elenctica Theologia consideravit, Quando solemus thema compositum cum aliis disceptare? Quando nos adversarius urget.

Quid nobis dum cum aliis disputamus agendum est? Si alios impugnare & offendere volumus præscripto modo *opponere*, sin vero nosmet ipsos saltem defendere conamur, opposita ostenso modo remove atque *solvere* debemus. Quid est *opponere*? Est thema compositum argumentis à natura subjecti & prædicati petitis, impugnare. Quid vero *solvere*? Est argumenta contra thema nostrum allata remove atque diluere.

Quot modis solemus objectiones adversariorum *solvere*? Duobus modis: *perfecte* vel *imperfecte*. Quot modis *perfecte* objectiones adversariorum solvimus? Quatuor modis: *negatione*, *distinctione*, *concessione simplici* & *conditionali*.

Quando solvimus objectiones adversariorum *negatione*? Quando objectionis

jectionis vel alteram præmissam, vel ambas præmissas, vel consecutionem rejicimus, negamus; negationisque eam rationem reddimus, propter quam ex talibus præmissis vel nihil, vel non recte adversarius contra nos se concludere posse videat, atque intelligat. Quando solvimus objectiones adversariorum distinctione.

Quando objectionis præmissam, & adversarii interrogationem (quæ frequens in discursu est) ambiguum limitamus, & distingvimus.

Quando solvimus objectiones adversariorum concessione simplici? Quando adversariis simpliciter concedimus eam objectionem, quæ nobis nullo modo nocet.

Quando vero solvimus objectiones adversariorum concessione condicionali? Quando adversario sub certa quadam cautione, prævisione, explicatione, & distinctione totam objectionem concedimus, damus.

Quot modis imperfecte objectiones

nes

nes adversariorum solvimus? Duobus modis: *exceptione & translatione in tempus*. Quando solvimus objectiones adversariorum exceptione? Quando objectionis propositionem universalem esse allatâ ἐνσάβει negamus. v. g. si adversarius dicat; Omnis homo est peccato originali infectus, exceptio, instantia seu ἐνσάβις defendentis propositionem illam universalem negantis, hæc est; Christus homo non est peccato originali infectus: ergo omnis homo non est peccato originali infectus. Quando solvimus objectiones adversariorū translatione ad tempus? Quando objectiones adversariorum vel ob soliditatem, vel vero ob temporis brevitatem in præsentī solvere non possumus, sed eos rogamus, ut alio tempore earum solutionem à nobis expectent.

Quid est thema compositum methodice tractare? Est varia axiomata de themate nostro sive simplici sive composito homogene è cōcepta, axi-

omatiæ & Syllogistice dijudicata in ordinem, eo modo, quo supra in doctrina methodi tradidimus, redigere.

Quid postremò est amplificare thema simplex & compositum? Est thema declaratum & demonstratum, eorumq; argumenra declarantia & probantia, porro declarare & probare. Quot modis rem amplificam⁹? Quinque modis: 1. *Describendo*, cum fusè ex omnibus argumentis quid res sit ostendimus. 2. *Opponendo*, cum fusè ex argumentis dissentaneis quid non sit res ostendimus. 3. *Conferendo*, cum fusè ex comparatis argumentis quanta & qualis sit res, ostendimus. 4. *Distribuendo* cum rei partes partiumq; particulas enumeramus. 5. *Testimonia congerendo*, cum varia testimonia ad rem declarandam ornandam & probandam in medium adducimus.

Quid est resolvere? Est thema declaratum, demonstratum, amplificatum, & in ordinem redactum ab argumentis declarantib⁹, probantibus, &

& amplificantiisolvere & seorsim considerare. Quid est thema declaratum resolvere? Est thema simplex ab argumentis declarantibus & amplificantiisolvere seorsim considerare, & argumenta, à quibus declaratur & amplificatur indicare.

Cedo exemplum?

Amesius Cap. 1. Med. theologi am de- clarat à	{	Genere, quæ est doctrina. amplificatque à Diversis, th. 2. 3.
		Objecto, quod est vita, quam amplificat seu limitat & explicat.
		1. ab effectu, th. 5.
		2. à causa efficiente, exemplari & finali, th. 6.
		3. ab adjunctis, th. 7. & 8. ubi collatio adjunctorum continetur.
		Subiecto, quod est voluntas, th. 9.
	{	Adjuncto, quod est vita perfecta praxis, quam 1. probat ab objecto, subiecto & patibus theologiæ. th. 10.
		11. 2. à subiecto proprio declarat, ubi antithesis subiectorum continetur. th. 12.
		Adjunctis, Effectis, obj. itidem th. 13.

Sic omnia quoque axiomata resolvuntur. v. g. hoc axioma: Theologia est doctrina Deo vivendi, sic resolvi debet: Hoc axioma est affirmatum, verum, necessarium, simplex, generale.

le, in quo thema simplex à genere seu materiâ & formâ declaratur.

Quid est thema compositum resolvere? Est Syllogismû & tractationem methodicam resolvere. Quid est Syllogismum resolvere? Est quæstionem controversam ab argumentis probantibus, & amplificantibus separare, & argumenta quib' quæstio probatur & amplificatur indicato etiam inventionis loco ordine recitare.

Cedo exemplum?

In c. 1. Med. Amef. th. 9. thema compositum seu quæstio est. *Theologia subiectum est voluntas.* Argumentum probans est: *Quia vita subiectum est voluntas.* Hoc argumentum sumptum est ab obiecto theologiæ. Argumentum autem principale argumentum amplificans & probans sumitur, 1. à communi vitæ & voluntatis effectui. 2. à test. divino. Quid est methodicam tractationem resolvere? Est scripti alicuius dispositionem ob oculos ponere. Quæ requiruntur ad methodicæ tractationis resolutionem?

1. Ut

504 DE USU DIAL. RAM.

1. Ut scriptum resolvendum aliquoties perlegatur.

2. Ut thema scripti cognoscatur; idq; simplex à composito, principale à minus principali distinguatur.

3. Ut argumenta declarantia, probantia & amplificantia accurate discernantur. 4. Ut primum totum scriptū, deinde partes seu capita scripti resolvantur. 5. ut singulæ scripti partes (si thematis natura requirat) topicè, axiomaticè, & syllogistice resolvantur. 6. ut partes sic resolutæ interpretentur, quod ut fœlicius procedat, considerari debent: 1. subjecta materia. 2. finis scriptoris. 3. causa scribentis motiva. 4. antecedentia & consequentia. 5. loca similia & dissimilia. 6. proprietas linguæ 7. aliorū interpretationes.

In his genuinus Dialecticæ Rameæ usus consistit. Quippe in his tantum Dialecticæ naturalis usus collocatur: ideoq; omnes quoque boni scriptores in his solum verum Dialecticæ usum naturaliter collocaverunt.

F I N I

ACADEMIA R.P.R.

ALA CLUJ

BIBLIOTECA

Nr. 344. 198--4